memorii | jurnale

ANA HOGAȘ IONUȚ FLOREA

2 oameni 1 motocicletă

14 luni în Africa

OYIBO

HUMANITAS

23.5o N
Tropicul Cancerului
23.5o N
MAURITANIA
MALI
NIGERIA
EGIPT
SUDAN
ETIOPIA
M. Camerun
0o Ecuatorul
Ecuatorul 0o
R.D.CONGO
TANZANIA
ZANZIBAR
ZAMBIA
ANGOLA
NAMIBIA
AFRICA DE SUD
OCEANUL ATLANTIC
OCEANUL INDIAN
23.5o S
Tropicul Capricornului
23.5o S
Capul Bunei Sperante
Capul Acelor
34.83oS /20oE

Ana Hogaș și Ionuț Florea sunt doi tineri arhitecți. În anul 2010 au hotărât să renunțe – cel puțin pentru o vreme – la carieră și să pornească în jurul lumii pe motocicletă. Așa s-a născut proiectul Into The World, a cărui primă etapă a fost o expediție de 14 luni în Africa, începută în 2011. Volumul lor de debut, *Oyibo: 2 oameni, 1 motocicletă, 14 luni în Africa*, este jurnalul acestei călătorii. În 2013 Ana Hogaș și Ionuț Florea au plecat spre Mongolia, de această dată pe două motociclete, cu care au străbătut Turcia, Georgia, Rusia, Kazahstanul, Uzbekistanul, Tadjikistanul și Kîrgîstanul și, în cele din urmă, Siberia. Drumurile lor nu se opresc însă aici, în planurile lor de viitor întrezărindu-se și alte expediții spre regiuni mai puțin bătute de europeanul obișnuit. Autorii au avut numeroase expoziții de fotografii de călătorie la București, Cluj și Brașov, au susținut conferințe despre experiențele pe care le-au trăit în jurul lumii și au scris articole în diverse publicații, ca de pildă *National Geographic Traveler*, *Igloo*, *Overland Magazine*.

ANA HOGAȘ IONUȚ FLOREA

OYIBO

2 oameni 1 motocicletă
14 luni în Africa

cu fotografiile autorilor

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Iustina Croitoru
Coperta: Ioana Nedelcu
Fotografia de pe copertă: Ana Hogaș, Ionuț Florea
Macheta: Corneliu Radu
Corectori: Cecilia Laslo, Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Radu Dobreci, Dan Dulgheru, Carmen Petrescu

Tipărit la Tipografia Real

© HUMANITAS, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Hogaș, Ana
Oyibo: 2 oameni, 1 motocicletă, 14 luni în Africa / Ana Hogaș, Ionuț Florea. –
București: Humanitas, 2015
ISBN 978-973-50-5041-2
I. Florea, Ionuț
821.135.1-92

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Le dedicăm această carte tuturor africanilor fără de care aventura noastră nu ar fi fost la fel. Le suntem recunoscători familiilor noastre și prietenilor din România, precum și celor care ne-au găzduit și ne-au ajutat pe parcursul călătoriei: Kala, Carmen și Ionuț, Alin Roman, Louis și Marine, Karen, Wenike, Makszi și Aneesha, Laura, Rotilă și Papa Rusu, Harry, CJ, Asuquo, Majeed și Peter Jenkins, Jacques și Delphine, Chioru și Frederik, John și Shams, Alper și Esther, Jacob, Jessie, Laura și Pete, Vital și Melissa, Kathiriwe, Iulia, Charl și Lynda, Charl și Carla, Silviu Rogobete, JJ, Bernard, Martin și Camelia, metaljockey, David, Sam și Layla, Neyfuu; Antonio și Francisca, Gadiel și Beatrice, Cristian, Antonia și dl Parov.

Se pregătește o expediție 9

MAROC 18
MAURITANIA 54
MALI 64
BURKINA FASO 78
TOGO 90
BENIN 98
NIGERIA 106
CAMERUN 126
GABON & CONGO 148
REPUBLICA DEMOCRATĂ
CONGO 164
ZAMBIA 206
NAMIBIA 218
AFRICA DE SUD 250
LESOTHO 266
AFRICA DE SUD 274
BOTSWANA 282
ZAMBIA 294
MOZAMBIC 304
TANZANIA 326
KENYA 342
ETIOPIA 356
SUDAN 370
EGIPT 390

Epilog 407

OYIBO, substantiv provenind din dialectul nigerian igbo, ulterior adoptat în yoruba și în alte dialecte tribale din nordul și sudul Nigeriei ca denumire standard pentru persoanele cu pielea de culoare albă (rasa caucaziană). Nu este un termen peiorativ.

Suntem Ana și Ionuț, un cuplu de arhitecți români. Din iunie 2011 până în august 2012 am făcut turul Africii cu motocicleta. În această călătorie de 14 luni și 55.000 de kilometri am lucrat ca voluntari în pădurea ecuatorială în Nigeria, am traversat Sahara în călduri de peste 54 de grade, am urcat muntele Camerun, am explorat Delta Okavango și bazinul Congo, am locuit într-un cătun camerunez fără bani și fără telefon, am tractat motorul defect 350 de kilometri, am făcut malarie, am condus 3.000 de kilometri de *off-road* extrem în R.D. Congo, am trecut de sute de controale armate și hățișuri birocratice și am cumpărat un pahar de ceai în Egipt. Am vizitat Bulgaria, Serbia, Croația, Slovenia, Italia, Maroc, Sahara Occidentală, Mauritania, Mali, Burkina Faso, Togo, Benin, Nigeria, Camerun, Gabon, Republica Congo, Republica Democrată Congo, Zambia, Namibia, Africa de Sud, Lesotho, Botswana, Mozambic, Tanzania, Kenya, Etiopia, Sudan, Egipt, Turcia.

Acesta este jurnalul aventurilor noastre.

Se pregătește o expediție

Joi

În dimineața aceea cartierul se umplea treptat de sunete: o mierlă își făcea numărul peste scrâșnetul de obloane trase de buticarul din colț, un taxi grăbit claxona în intersecție un grup de elevi. „Era mai simplu, se gândi el, dacă, în loc să pierd o oră cu piața, o luam pe Ana și bagajele și mâncam ceva pe drum." Pentru o secundă, constatarea asta îl dezamăgi. Hotărâseră împreună ca de acum încolo să nu-și mai pună astfel de probleme. Nu contează când ajung, important e doar că azi pleacă în Africa. Numele îl făcu să scape o exclamație – de bucurie și de uimire. Pentru el Africa era un loc la fel de străin precum o altă planetă, cu toate astea mai „concret" decât casele din cartier și cele câteva duzini de copaci chelind pe caldarâmul pătat cu urină de pisici care-i păreau simple abstracțiuni. Ionuț făcu un efort de imaginație să înlocuiască

limba de asfalt cu priveliștea unei savane fără margini și se poticni în realismul de arhitect. Liniile din viziunea lui erau prea vagi, culorile șterse, proporția girafelor monstruoasă. Preocupat să scaneze aleile care despicau strada la stânga sau la dreapta, se dădu bătut, convins fiind că realitatea îi va fi de-ajuns. Încă o intersecție și va parca în fața blocului, unde două cutii de aluminiu închise cu lacăt și doi saci de stofă impermeabilă, unul negru și altul roșu, conțin viața lui și a ei pentru următoarele douăsprezece luni. „Anei trebuie să-i fie o foame de lup."

Înregistră damful subtil de noxe infiltrat în mirosul de nou al căștii și își ajustă cu un milimetru poziția picioarelor în scărițe. Senzația la jumătatea gambei stângi, nici cât o ciupitură de țânțar, îi aminti cu precizie locul în care tendonul lui Ahile i s-a smuls din gastrocnemian. Sub urma de 20 de centimetri lăsată de bisturiu, o masă de țesut tare la atingere îl făcea încă să șchioapete la nouă luni de la fatidicul meci de fotbal și de la operație. Un sentiment greu de definit, ca un dor sec de o altă versiune posibilă a acelei zile de joi, se risipi înainte de a prinde contur. Ionuț strânse mai tare crupa motocicletei între coapse. Sub metalul subțire temperatura trebuie să fi atins deja 123 de grade Celsius. Gândul îi produse bărbatului de 30 de ani o furnicătură plăcută în arătătorul mâinii stângi, cu care atinse ambreiajul. Nimic nu părea să le poată tulbura sinergia: el și motocicleta Yamaha înaintau precum un întreg indivizibil, el – nucleul, ea – masa de electroni a unui atom în jurul căruia în acea zi de octombrie se contura universul lor. Până și aerul și-l împărțeau frățește, dozat în jumătăți de litru pentru plămâni, aspirat prin admisie în motor, pompat în alveole delicate sau stropit cu benzină de un injector precis, aruncat în artere și comprimat de piston în camera de ardere, unde bujia e pregătită să dea scânteie.

Explozia gazelor avu loc odată cu impactul, chiar în clipa în care, sâcâit de jingle-urile DJ-ului de la radio, un șofer rată semnul de cedează trecerea și se aplecă să caute un CD. BUM! Sunetul acoperi totul de parcă ar fi explodat o grenadă. Pentru mai puțin de o clipă, cele două vehicule înaintară împreună, în diagonală față de intersecție, după care fiecare porni pe drumul lui. Primul părăsi asocierea efemeră motociclistul. Trupul catapultat peste mașină execută o figură rămasă neacreditată de nici o federație de gimnastică și ateriză în poziție cul-

cat, cu capul odihnindu-se pe umărul stâng, de parcă bărbatul îmbrăcat ca pentru o mare aventură ar fi hotărât să tragă un pui de somn pe cea mai incomodă suprafață. Sedanul de culoare neagră eșuă într-o parcare goală, iar șoferul se ghemui sub ploaia de confetti de sticlă spartă, roșii strivite și bucățele de telemea de oaie. Ultima masă. Motocicleta rămase pe o parte, aproape de punctul de impact, cu furca atârnându-i afară din jug ca un femur dislocat din pelvis, cu arcurile indecent expuse, în vreme ce un amestec vâscos de benzină și ulei cucerea milimetru cu milimetru asfaltul. Din parbrizul de policarbonat singura bucată rămasă întreagă era decorată cu un logo cu un motociclist făcând un salt acrobatic peste litera O.

Când deschise ochii, beatitudine: întregul câmp vizual îi era ocupat de un cer perfect senin, de albastrul acela curat care e semnul unei toamne călduroase. Soarele se afla undeva deasupra capului, acoperit de o lentilă aburită. „Unde sunt?“ Ionuț trase aer în piept și îl simți uscat, de parcă ar fi luat o gură de praf. Cu o mână șovăielnică își descoperi capul închis într-o cochilie de plastic brăzdată de crăpături fine care porneau în toate direcțiile dintr-o adâncitură cât palma. Se împinse în cot încercând să se ridice în capul oaselor, dar durerea îi obligă creierul să facă un update scurt și brutal la realitate. „Nu te mișca, rămâi jos!“, îi porunci o voce fără trup. Vocea speriată îi făcu milă. „Stai jos!“, i se strigă din nou. Se strădui zadarnic să-i răspundă necunoscutului. Limba îi era moale ca un limax și cuvintele ieșiră stâlcite. Între timp, casele și plopii din jur păreau să fi încins o sârbă pe note înalte, de sirenă. Dar cel mai insuportabil era sunetul telefonului. „Alo, ce faci? Nu era vorba să plecăm până în prânz?“ Liniște. „Mi-e foame“, spuse Ana. „Ă... da... vin...“ „Ionuț! Ce ai?“ Vocea ei îi mobiliză ultimele resurse și răspunse ca turmentat:

— Coboară, te rog, în stradă. Am avut un accident.

Ușa se trânti în urma Anei peste un apartament de la fereastra căruia strada arăta la fel ca întotdeauna. În cadru năvăli silueta tinerei alergând. Un ceas și ceva mai târziu, polițiștii terminaseră măsurătorile și epava motocicletei era depozitată. Ana și Ionuț se regăseau în calmul neliniștitor al spitalului, unde două tinere, una cu părul strâns

cu cruzime într-o coadă și cealaltă tunsă băiețește, vegheau în capoatele vișinii de molton și papucii ortopedici care indică cele 36 de ore ale unei zile de gardă.

Illo tempore

Până în ultima zi a lui februarie 2010 am trăit cu sentimentul că o evadare din viața mea era iminentă. Păstrez printre amintiri poza cu care îmi place să spun că a început totul: mama într-o rochie înflorată de vară și eu împopoțonată în roz, la mai puțin de cinci luni, cocoțată în brațele soră-mii și pe Mobra unchiului meu. Scena se desfășoară în curtea bunicii din Galați, orașul cartezian al copilăriei mele, unde singura aventură erau plimbările de-a lungul străzilor care aliniau o monotonie de gri și maro. Am avut o copilărie liniștită. Vara luptam cu plictiseala provincială privind cum Dunărea surpă și clădește la loc malurile acoperite cu sălcii, visând la fluvii uriașe și țărmuri îndepărtate. Am hotărât devreme că e de importanță covârșitoare să mă mut în capitală. De câte ori mergeam acolo cu familia – pentru o piesă de teatru sau o vizită la rubedenii –, parcă mă trezeam din amorțeală. Gara de Nord era portalul prin care treceam într-o altă dimensiune: clădirea art déco arcuia un schelet grațios de metal deasupra unei mulțimi care depășea cu siguranță întreaga populație a Galațiului. Îmi plăcea să mă pierd în marea de trupuri grăbite să-și croiască drum spre întâlniri care nu suferă amânare.

Evadarea a venit odată cu propunerea lui Ionuț să plecăm în jurul Africii cu motocicleta. Ceva m-a făcut să cred că e o idee nesăbuită – Ionuț era imobilizat la pat după o ruptură de tendon ahilian și nu știam nici măcar când ar putea să meargă din nou. Dar ideile nesăbuite sunt singurele pe care ni le amintim. Pe cele cuminți le uităm sau le negăm cu regret, nu-i așa? Nici unul dintre noi nu avea habar ce înseamnă o călătorie de asemenea anvergură. Dar ideea ni s-a aprins în minte ca o lampă într-o temniță întunecată. Africa. Animale. Fluvii

gigantice. Oameni cu pielea închisă la culoare și sufletul fierbinte. Cu harta continentului desfășurată în față, simțeam că visele din copilărie s-ar putea împlini și că am putea să croim din ele o realitate.

Primul pas a fost să punem *PAUSE* carierei, să ne împachetăm trecutul în cutii de carton și să vindem tot ce putea fi valorificat. Eu – garsoniera, Ionuț – mașina și motocicleta de șosea. Știam că nu plănuim să mergem pe autostrăzi și să dormim prin hoteluri, ci s-o pornim de-a curmezișul Saharei, încărcați cu zeci de kilograme de bagaje. Hornetul lui nu mai era motocicleta potrivită. Primul care avea de vânzare ceea ce căutam s-a arătat neîncrezător în planul nostru. „Nu vă văd să ajungeți cu o Yamaha XT 660 Z Ténéré nici până în Italia", a spus, așa că am căutat mai departe. Următorul anunț a fost al unui hipiot englez ieșit la pensie în Germania, care s-a învoit cu greu ca Ionuț să ia avionul către provincia Mosel. Locul este așa cum își imaginează turiștii Valea Rinului: domol, cu podgorii, cătune și câteva castele de basm presărate de-a lungul apei. Ionuț l-a părăsit călare pe noua noastră motocicletă, încrezător în reușita viitoarei expediții. Dar luna mai este capricioasă în Europa Centrală și zeii călătorilor au vrut să verifice minuțios dacă aventurierul le merită binecuvântarea. După ce a condus trei zile și 1.700 de kilometri prin vânt și grindină, Ionuț m-a anunțat că suntem naivi sau nebuni de-a binelea să credem că vom putea face treaba asta luni la rând.

Însă iernile sunt scurte la șes. Zăpada rareori ține până în martie, când norii lasă în sfârșit soarele să respire și o nuanță intensă de albastru acoperă cerul. Ghioceii și urzicile se ivesc din pământul amorțit, copacii pun la bătaie o explozie de muguri și totul mustește de apă – râurile se umflă, cascadele din munți se dezgheață, țurțurii părăsesc streșinile și încep să cadă primele ploi, vestind furtunile sexy de peste vară. Primăvara în București e grozavă pentru teste cu motocicleta. Le-am început cu mult înainte să ne sosească restul de echipament, cărând după noi tot felul de lucruri de prin casă în încercarea naivă de a ne imagina cum ne va fi în expediție. În acele săptămâni nimic nu era încă pus la punct, făceam totul după ochi și nici că puteam

fi mai fericiți. Prima tură de noroi și prima trântă pe Ténéré-le alb s-au întâmplat 50 de kilometri mai la sud de București, unde labirintul de poteci de pământ duce la marginea unui univers secret: rezervația Comana. Dinăuntru răzbate un cor ca de vietăți aflate în căutare de hrană, și canalele închise cu ziduri groase de stuf abia dacă îngăduie o rază de soare. E un *playground* foarte bun atunci când vrei să înveți. Toate astea se întâmplau în secret, pentru că voiam să ne scutim părinții și prietenii de griji, iar pe noi, de explicații inutile. Când în sfârșit a sosit și cortul – prima casă cu adevărat „a noastră", pe care am montat-o imediat în living –, nu am mai putut primi deloc vizite. Deveniserăm niște proscriși.

Ionuț își petrecea tot timpul în garaj. În spatele ușilor de tablă ruginită se desfășura un microcosmos mirosind a ulei și benzină, populat de scule și sunete curioase, aglomerat de viscerele întunecate ale Daciilor abandonate în diferite stadii de resegmentare. Până să moară, magicianul acestui loc al tuturor posibilităților era tata-mare Petre, de meserie mecanic. Acum garajul lui devenise locul în care Ionuț ne pregătea motocicleta pentru Africa. Nu întâmplător, în lunile acelea, în spatele garajului se afla încă mașina în care Ionuț a venit pe lume. Era un Ford Taunus din '67 pe care vară de vară bunicii îl ticseau cu provizii pentru ca apoi să dispară cu săptămânile. Ionuț spune că se întorceau cu povești conținând nume caraghioase, Zakopane de pildă, care îl făceau să-și imagineze că locurile astea trebuie să se afle la capătul celălalt al pământului. Vară de vară Ionuț a așteptat în van să fie luat de tata-mare în călătoriile misterioase... „Când o să mă fac mare, își jura la culcare întorcându-se de pe o parte pe alta, o să ajung mai departe ca el!"

La sfârșitul verii Ionuț transformase Mobra în vehicul de expediție: *snorkel* eliminat pentru a balansa lipsa de corecție a amestecului, bujie Iridium, filtru de aer performant, arcuri progresive, protecții de mâini, un parbriz mai înalt, scărițe enduro mai late, o evacuare *custom* cu finale Leo Vince, un cric central *custom*, scut motor și suport pentru coburile de aluminiu – lista interminabilă de detalii tehnice mă copleșea și mă făcea să bănuiesc că pe drum ne vom confrunta cu siguranță

cu un dezastru. Am stabilit să plecăm în prima săptămână de octombrie și am invitat prietenii la un grătar de adio, continuând să ne pregătim zi și noapte, îngrijorați fiindcă numărătoarea inversă începuse.

Ne-am liniștit abia atunci când ar fi trebuit să împlinim o săptămână de la plecare. Adică la o săptămână după accidentul moto. Îmi amintesc perfect ziua: eram cu Ionuț, proaspăt externat, în scenografia dezolantă din curtea unui spital. Printre tuleiele de iarbă uscată și movilițele de gunoaie, un câine maidanez moțăia în soarele de octombrie. În așteptarea taxiului, am luat loc pe o bancă. Era la fel de comodă de parcă ar fi fost proiectată de Inchiziție, dar am simțit în creștet o rază caldă de soare. Eram în viață, împreună... de fapt, ce altceva ne-am fi putut dori?

Pentru prieteni și familie accidentul fusese desigur un „semn". Trebuia, declamau binevoitorii, să anulăm totul: în Africa e foarte periculos! De ce nu vă duceți mai bine în... Spania?! Grijuliii ne-au profețit că imediat ce vom intra în Maroc vom fi înjunghiați sau în cel mai bun caz răpiți. „Nu vă e frică de malarie, de febra galbenă, de Dengue, de tripanozomiază, de bilharzioză...?", ne-au întrebat ipohondrii. „Cum să trăiți la cort, ca niște vagabonzi?", s-au scandalizat alții. Înțelegi, genul de scuze pe care suntem obișnuiți să le inventăm pentru a nu ne urma visele. Accidentul însă fisurase capacul de pe o cutie a Pandorei. De-acum ne împăcaserăm cu gândul că nu vom mai avea nici locuință, nici lucruri la modă, nici deadline-uri, nici facturi. Speram în schimb să avem orice altceva ne-am putea dori. Trauma accidentului fusese fără îndoială oribilă, zi-i „semn" dacă vrei, dar asta nu înseamnă că nu poți să mori oriunde, oricând, chiar și la un pas de casă. Teama de pericole nu mai era de ajuns ca să ne țină pe loc. Și, chiar dacă uitaserăm sau ne scăpase ceva în pregătirile pentru călătorie, ne spuneam că le vom rezolva pe toate pe parcurs.

Următoarele nouă luni mi le amintesc ca prin ceață. Pentru că era limpede că asiguratorul șoferului vinovat făcea toate eforturile ca să amâne plata pagubelor, am hotărât să riscăm bugetul expediției și să cumpărăm o altă motocicletă. Strada era încă acoperită cu un strat subțire de zăpadă când în fața casei a sosit furgoneta cu un Ténéré

albastru cu numere de Anglia și cu 30.000 de kilometri la bord. În garajul magic al bunicului, Ionuț a fabricat din nou ce ne era necesar, apoi a montat piesele *aftermarket* rămase intacte și a înlocuit motorul cu cel recoltat de pe Ténéré-le alb distrus în accident, care avea doar 12.000 de kilometri. Transplantul odată încheiat, am început să ne gândim la o nouă dată de plecare. Ne plăcea să spunem încă de pe atunci că sufletul primei motociclete urma să fie în continuare cu noi.

De la hotărârea să plecăm în Africa trecuse deja mai mult de un an. Nu mai aveam răbdare pentru mii de kilometri pe autostrăzile din Europa. Așa că în ajunul zilei de vineri, 10 iunie 2011, Ionuț a tăiat definitiv cordonul ombilical. Spre seară l-am văzut parcând în curte o dubă închiriată. „Vom încărca în ea motocicleta și bagajele, mi-a spus. Iulian s-a învoit să mă ajute să o conducem cu rândul până în Italia. A, și am luat bilete pentru primul feribot din Livorno cu destinația Maroc." De oboseală, a uitat să îmi spună că bacul era programat să ridice ancora în mai puțin de 72 de ore.

Vineri

Având în vedere că în cele 72 de ore care au urmat am trecut prin două catastrofe, aș zice că planul nostru a funcționat ireproșabil. Totul a început cu o scenă ciudată și comică în noaptea din ajunul plecării, pe la două, când Ionuț a năvălit în livingul unde împachetam cu gesturi mecanice mormane de echipament: „Unde sunt actele de la motocicletă?" Întrebarea lui a avut efectul unui cataclism. Imediat casa a fost luată la cercetat, bagajele despachetate și răscolite, dar cea mai importantă piesă din puzzle rămânea de negăsit. Abia în zori, când Ionuț zăcea abătut în epicentrul exploziei de lucruri, am descoperit ghemul de hârtie topită într-un buzunar: mama spălase talonul și cartea de înmatriculare împreună cu jacheta lui de motor.

Douăsprezece ore mai târziu ne aflam în posesia unui duplicat și părăseam Bucureștiul. Maratonul prin Bulgaria, Serbia, Croația și Slo-

venia a mers șnur. La intrarea în Italia am răsuflat ușurați și Ionuț mi-a luat locul pe dușumeaua dubei la un pui de odihnă. Din ultimele 60 de ore nu știu dacă apucase să ațipească patru. Câteva minute mai târziu a trebuit să-l trezesc cu o bătaie nervoasă pe umăr: „Scoală-te, i am spus. S-a stricat mașina." Eram în câmp, la numai 300 de kilometri de Livorno, cu o mașină închiriată, aproape nouă, la care se rupsese curreaua de distribuție. Serviciul SOS ni l-a trimis în ajutor pe un simpatic Giovanni din Vescovana și patruzeci de minute mai târziu eram duși pe platformă în sensul opus destinației noastre, spre cel mai apropiat service. Acolo am aruncat totul claie peste grămadă în cutii, am legat cauciucurile de rezervă deasupra și ne-am abandonat hainele de civili. Dintr-odată nu mai eram Ana și Ionuț, ci pilot și pasager în sprint către Livorno, unde am ajuns pe o ploaie rece și deasă, cu sentimentul că uitaserăm ceva esențial.

Pentru următoarele două zile aveam la dispoziție un dormitor pe valuri. Opt punți, un cazinou, trei baruri și două restaurante cu decor suprarealist de oglinzi și neoane și kilometri pătrați de catifea ciupită discret de molii. Ikarus Palace e o fostă navă de croazieră din anii '80, devenită la pensie bac de navetă pentru emigranți. Marocanii care își petrec verile în vacanță la rude ocupaseră deja cele mai bune locuri. Pe canapele și pe coridoare zăceau pături, covoare și puradei adormiți. Ne-am întins lucrurile într-un colț din cafenea și l-am delimitat cu scaune. Următoarele zile au fost ultimele în care nu ne aflam la cârma propriului destin. S-au scurs într-o atmosferă bizară de vacanță pe Mediterana, cu noi prizonieri în burta navei și orizontul devenit o linie între două nuanțe spălăcite de albastru.

Marți pășeam pentru prima dată pe pământ african, pe cheiul din Tanger Med, unde Ionuț mă aștepta lângă motocicletă, cu actele gata ștampilate de autoritățile din Maroc. Nu ne venea să credem că ceea ce visaserăm era acum aievea.

— Ai ochii cumva... altfel, mi-a spus Ionuț.

— Știi ce meriți?, i-am spus.

— Ce?

— Un sărut.

MAROC

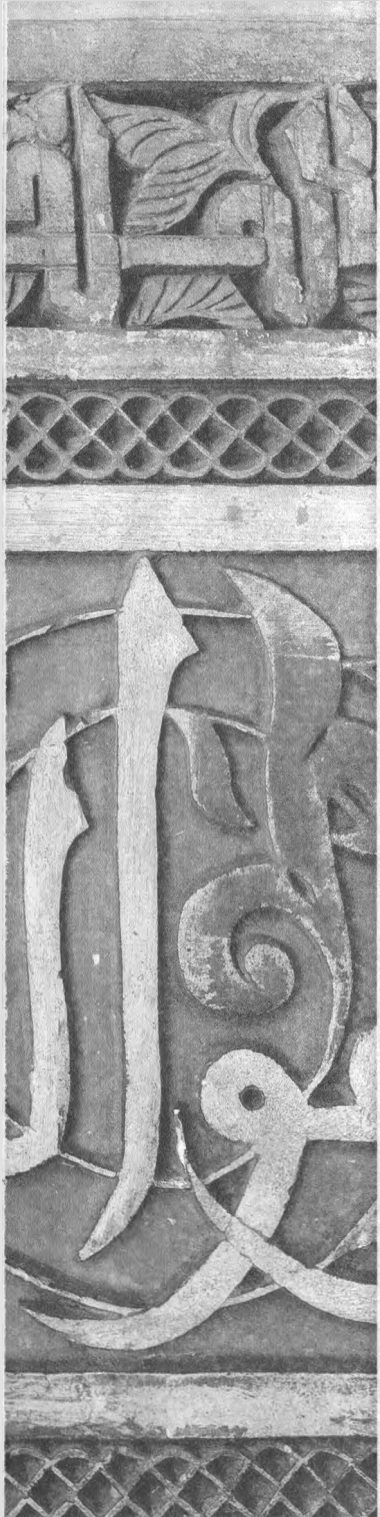

Orașe marocane

Când în sfârșit pun piciorul în portul Tanger mă cuprinde o senzație acută de libertate. Ca o găleată de apă rece pe care ți-o toarnă cineva în cap într-o vară fierbinte. Ziua e limpede, soarele tăios, agreabil. Privesc în urmă spre strâmtoarea Gibraltar. Dincolo de cornișa portului e masivul Jebel Musa, care în Antichitate indica sfârșitul lumii cunoscute. În partea opusă e drumul de coastă de la Atlantic pe care vom merge noi. N-am idee ce ne așteaptă. Pentru prima dată în viață nu avem nici o limită de timp și nici o grijă, iar în pașapoarte nu avem încă nici o viză pentru țările pe care le vom străbate. Ne-am făcut anume puține planuri – Maroc este terenul nostru de încercări.

După o oră de condus facem popas în Larache, un mic târg de pescari, și suntem avertizați de un localnic cu chef de vorbă că am pornit cu stângul

în aventură: „Mergeți în direcția greșită, ne spune Sayeed. Profetul, pacea fie cu el, ne învață că pe măsură ce te apropii de Mecca peștele e mai dulce. Luați-o spre Chefchaouen".

Poate era bine să-i fi urmat sfatul, căci la lăsarea serii încă nu am găsit laguna în care speram să petrecem prima noapte.

Rătăcim deja de multe ore, epuizați de arșiță, îmbrăcați din cap până-n picioare într-o clisă de sudoare și praf. Prin labirintul de poteci în guste cât o lungime de braț, Ionuț se luptă zadarnic să țină pe cauciucurile de stradă cele 400 de kile ale vehiculului, cu tot cu oameni și bagaje, și într-un final ni se face lehamite să mai numărăm căzăturile, așa că hotărâm să punem punct zilei. Bezna e groasă de să o tai cu cuțitul, dar trebuie să îmi iau inima-n dinți și să pornesc pe jos în căutarea unui petic de pământ destul de larg pentru cort. Răsuflu ușurată când după câțiva pași întâlnesc un suflet de om: „*Bonsoir*, zic. Suntem doi călători care caută un loc de campat..."

Înainte să termin, străinul îmi întoarce spatele și dispare grăbit în noapte. Descurajată, mă întorc pe dibuite la Ionuț, care propune să rezistăm până în primul sat. „Putem să dormim aici?", întrebăm în localitate cu mâinile împreunate în semn de acoperiș. Dar fie că cei câțiva săteni strânși la lumina lanternei în fața porții nu pricep ce vrem, fie că se tem să primească străini în bătătură, suntem refuzați și ne vedem nevoiți să abandonăm coasta pentru a face cale-ntoarsă la asfalt. Debusolați, nu avem de ales decât să continuăm spre Rabat. Pe la unu noaptea nu-i convingem nici pe polițiștii de la punctul de control de pe autostradă să ne lase să punem cortul. Ne îndârjim să nu renunțăm la prima oportunitate de libertate pentru confortul unui hotel și abia pe la trei și jumătate dimineața, delirând de oboseală, găsim locul potrivit.

A doua zi, sub un soare care răsare deasupra oceanului, ne dăm seama că am petrecut întâia noapte din glorioasa expediție la marginea gropii de gunoi din Rabat. În timp ce ne strângem tabăra își fac apariția pe maidan joggerii matinali, iar peste stradă un chelner în cămașă imaculată aliniază scaunele dintr-o cafenea. „Ți-e foame?", îmi face cu ochiul Ionuț și mergem să savurăm la umbră un mic dejun marocan.

Următorul loc în care ne instalăm tabăra e mai pitoresc: o plajă goală, între un mic lac și un pâlc de arbuști, numai buni pentru a ne feri de arșița amiezii. Ionuț parchează motorul pe un mal, apoi cărăm bagajele pe celălalt prin apa tulbure care ne ajunge până la brâu și care îmi amintește în treacăt de Dunăre. Pe la jumătatea dimineții Ionuț dă să plece după provizii, dar cum trece balta găsește bateria descărcată. Mă ofer să ies la șosea după ajutor. Spre norocul nostru, vizavi de podul de peste pârâu se află un șantier în lucru. Maistrul ascultă explicațiile mele aiuritoare și, poate mai mult ca să se convingă că nu vorbesc anapoda, acceptă să mă însoțească cu echipă cu tot. La vederea lui Ionuț marocanii răsuflă ușurați că pot trata cu un bărbat. Se împinge, se înnădesc cabluri și curg litri de sudoare pentru ca românul, însoțit de un veritabil alai de camarazi, să poată pleca spre oraș.

Plaja noastră e la circa 20 de kilometri de Rabat și zilnic facem naveta în oraș, unde avem de umblat după vize pe la ambasadele Mali-ului

și Mauritaniei. După-amiezile le petrecem în ghetourile de la periferie sau în Mahommedia, un orășel liniștit, unde în scurt timp pușlanii din uliță ne știu pe nume.

Souk[1]-ul ne șochează simțurile și ne provoacă la luptă. Ne disputăm cu ceilalți mușterii cele mai bune mărfuri, privim cum jonglează brutarii cu discuri de aluat nedospit, cum ascund patiserii straturi translucide de cocă sub valuri de miere, cum fac bunicile fiertură de secrete marocane. Aici tarabele gem de fructe și legume, peștii abia au căzut din plasele pescarilor, iar peste iureșul de zgomote și culori domnesc arome grele de chimen și *ras-el-hanout*, de curmale și henna, de ulei de măsline și petale de trandafir. Suntem seduși și, cu cât gustăm mai multe, cu atât ne e foame de mai mult.

Cât despre traiul la cort, dacă mi-am făcut griji, acum am ocazia să mă conving că au fost pe bună dreptate. Primele două săptămâni sunt pe cât de frustrante, pe atât de epuizante. Învățăm treptat să intuim unde vom avea o privelițe plăcută și unde va fi destul de ferit pentru a ne putea bucura în liniște de noapte, însă, cum nu suntem încă obișnuiți cu varietatea de zgomote din natură, dormim mai mult iepurește, tresărind la fiecare fâșâit al ierbii. Nu o dată ne trezim în toiul nopții cu sentimentul că dincolo de pânza subțire a cortului așteaptă tăcut un inamic invizibil.

Nevoia de a instala și de a muta tabăra la intervale scurte îmi deconstruiește tabieturile la nivel atomic și trebuie să renunț rapid la ideea de intimitate. Pe plaja noastră de lângă Rabat pârâul care alimentează lacul continuă încă un kilometru până să întâlnească oceanul. E singura apă curgătoare din jur și, cum ultimul duș l-am făcut pe feribot, mă încumet la un experiment. După ce clătesc câteva rufe, mă lungesc în albia de nici o palmă adâncime și încerc să dau cu apă pe unde pot. Prind doar câteva minute de gimnastică și trebuie să sar jenată în picioare. Pe plaja pustie tocmai și-au făcut apariția doi pescari! Mă felicit că într-un moment de inspirație mi-am păstrat costumul

1. Bazar.

de baie pe mine și dau să mă acopăr cu prosopul. Ferindu-și cu sfială privirea, pescarii se îndepărtează în grabă, fără să rostească un cuvânt.

A treia zi sosesc pe plajă o fată și doi bărbați. Tocmai luam o gură de apă din lac, un alt experiment din seria încercărilor mele nesăbuite de a mă aclimatiza. „Nu te sfătuiesc să faci asta, zice fata. Apa nu e bună de băut." Îi măsor circumspectă cu privirea: tânăra cu pometi înalți și părul ca smoala are sprâncene pensate după moda occidentală și toți trei poartă tricouri, pantaloni și șepci de baseball. „Eu sunt Soukaina, spune simplu fata și pe urmă arată spre bărbatul subțire și costeliv – iubitul meu –, apoi către mustăciosul între două vârste care nu se sfiește să îmi întindă mâna – el e Dawar, fratele mai mare al lui Echoudine." Până acum nu am întâlnit femei și bărbați împreună și parcă toate astea nu se prea potrivesc cu stereotipurile din regat. Din ce am văzut, atât piețele, cât și nenumăratele cafenele care se aliniază de-a lungul bulevardelor din orașe, așa ca la Paris, sunt populate exclusiv de bărbați. De dimineața până seara, fie singuri, fie în compania amicilor, își sorb picătură cu picătură cafeaua, răsfoind un cotidian oarecare; iar dacă se întâmplă ca vreunul dintre ei să se ridice și să plece în treaba lui, cât ai clipi este înlocuit de altul aproape identic. Relația dintre sexe rămâne, cel puțin în public, strict formală și femeile sunt prezențe discrete, înveșmântate de cele mai multe ori în caftane opace, închise la culoare. Am observat în schimb că bărbații nu se sfiesc să își arate sentimentele față de prieteni. Îmbrăcați în clasicul pantalon de tergal negru și cămașa albă sau în răcoroase *abaya* pastelate, amicii se țin de mână sau de braț în cel mai firesc mod cu putință și un simplu salut poate dura minute bune, asezonat cu îmbrățișări și chiar sărutări.

Marocanii ăștia sunt altfel. Își întind pătura la umbră lângă noi și aprind în pripă o butelie. Într-un enorm vas de *tajine* aruncă vreo câțiva cartofi, o mână de condimente și o bucățoaie de pește, și Soukaina pune de-un prânz. Echoudine ne invită să adulmecăm mai de aproape, așa că scoatem din bagaj pâinea și Ionuț dă fuga după carne de oaie pentru grătar. În cincisprezece minute toți cinci suntem aplecați deasupra cratiței, preocupați să întindem lipia ruptă cu mâna prin

sosul picant. Dawar se întoarce spre Ionuț: „*Mon frère, Ana est ton épouse?*“ Știm că nu va fi prima oară când vom fi întrebați dacă suntem căsătoriți și intuim că va trebui să ne obișnuim să mințim. „*Oui.*“ „Și unde dormiți la noapte, *mon frere?*“ Ionuț îi face semn spre cort. Echoudine are o idee mai bună: „Noi stăm la vreo 20 de kilometri de aici. Ce zici, muți cortul la mine în curte?“ După ce-am mâncat regește, cu nisip între degetele de la picioare, aproape că ne învoim. Spre seară însă ne uităm fâstâciți unul la altul și la bucățica de hârtie pe care Echoudine a mâzgălit un număr de telefon. Nu știu de ce, dar n-am deloc chef să plec. „O lăsăm pe altă dată?“, îi spun lui Ionuț, care, spre ușurarea mea, schimbă vorba: „Hai mâine în Meknes“. Să fie asta paranoia începutului, sau avem un instinct viguros de conservare care ne va ține departe de bucluc?

Pentru următoarele zile ne întindem tabăra într-un camping pustiu la 15 kilometri de oraș. Ca în toate cele patru splendide orașe imperiale, în Meknes, întemeiat de berberi în secolul al IX-lea, un bulevard monumental care poartă numele unui rege faimos separă medina medievală (adică orașul vechi, înconjurat de un zid gros de incintă) de *ville nouvelle* (orașul nou, moștenire din vremea protectoratului francez). În fiecare dimineață trecem de poarta Bab el-Mansour, splendid decorată cu *zellij*, traversăm piața el-Hedim și ne avântăm în inima *souk*-ului, către locul nostru obișnuit de stat la taclale, o ceainărie minusculă. Marocanii se dau în vânt după ceaiul cu mentă, uneori parfumat cu salvie, întotdeauna atât de saturat de zahăr, încât ar putea pune în mișcare un camion. Nu am rata pentru nimic în lume cele zece minute de stat la umbră, în care admirăm arta cu care lichidul clocotit ne este turnat de la înălțime de un braț, fără să se risipească nici o picătură de licoare. În jur se desfășoară scene gălăgioase de medina: croitorii brodează caftane, tâmplarii încleiază ferestre, argintarii migălesc. Negustorii cu de-ale gurii se perindă cu tarabe ambulante atât de încărcate, încât măgărușii care trag la osii abia se zăresc de sub mormanele de pepeni. Peste drum e un bucătar dolofan care face zilnic *harira* și, dacă mergem să investigăm, mușteriii din ceainărie sunt

încântați să-și lase ziarul deoparte și să-l descoasă pe Ionuț: „De unde sunteți? Cum vă cheamă? Vă place în Maroc? De când sunteți căsătoriți?"

Într-una din zile locul nostru e ocupat, așa că ne îndreptăm către altă cafenea. „Bună dimineața!" Bărbatul din stânga mea mă cercetează curios. Are poate cincizeci de ani, chipul smead cu trăsături osoase, iar mânecile de la cămașa albă îi sunt suflecate până deasupra coatelor, care se odihnesc pe măsuța unde, lângă un ziar împăturit, se răcește un pahar de cafea. „Ați ales bine, continuă necunoscutul în franceză; aici se face cea mai bună cafea din Meknès." Tac. Așa o fi. Câteva mese mai încolo, conversația a amuțit: doi bărbați, îmbrăcați în cămăși albe aproape identice cu a interlocutorului meu, se holbează în direcția noastră; lângă ei, un lungan tot în cămașă albă amestecă mecanic într-un ceainic, în vreme ce la picioare, ademenite de mirosul de lapte, dau târcoale câteva mâțe. „De unde sunteți?" Arunc o privire spre Ionuț; sunt oarecum descumpănită, căci nu mă așteptam ca omul să mi se adreseze mie înaintea lui. Dar dorința de a socializa cu un localnic învinge, și fac greșeala să răspund: „România". Privirea străinului alunecă scurt peste geaca de motor. „Înseamnă că vă este foarte cald în Maroc." „*Oh, non, monsieur*. În perioada asta e la fel și în România." „*C'est pas vrai!* Sunteți turistă?" „Da, domnule, și arăt spre motocicleta parcată vizavi, călătoresc împreună cu soțul meu." „Și profesia dumneavoastră este...?" „Suntem amândoi arhitecți, domnule." După o clipă de liniște și o gură de cafea, bărbatul mi se adresează din nou: „Eu sunt inginer. *A la retraite*. Apoi adaugă încetișor: *Quelle coincidence!* Spuneți-mi, obișnuiți să întrețineți relații extramaritale?" *Cum?* Ionuț mă atinge pe braț: „De ce-i dai apă la moară?, spune în română. Câte femei ai văzut tu în cafenele? Ai face mai bine să nu mai fii așa sociabilă." Vorbele îi sunt întrerupte de o albină. Insecta ratează zahărnița de pe masă, face o buclă în aer și i se înfige sinucigaș în mâna dreaptă. Of, încep să mă tem că, în loc de prieteni, o să ne facem mai lesne dușmani!

Facem câțiva pași pentru a ne limpezi gândurile. De-a lungul caldarâmului sunt aliniate câteva tarabe cu smochine. Ionuț arată spre

lada de fructe. „*Khamsa*[1]“, rânjește zarzavagiul și în secunda următoare ne sare în ajutor un necunoscut. „*Yalla*, ăștia sunt niște șarlatani! Ți-a cerut 15 dirhami pe kilogram, când prețul corect e 10!“ Binefăcătorul nostru se prezintă Mustafa și spune că e ghid. Vom afla în zilele următoare că mulți localnici care nu găsesc de lucru, însă au de hrănit familii numeroase sunt nevoiți să facă pe ghizii de ocazie. Orașele imperiale sunt pline de ei, iar Mustafa, care acum îi strânge mâna lui Ionuț, acum îmi plantează cu tupeu un sărut pe obraz, ne urmărește insistent până la ieșirea din medina. „După cum stau lucrurile până acum, glumește Ionuț, nu pleci din Maroc nemăritată.“

În camping situația s-a degradat din zi în zi. Sadirkel Habib, paznicul bondoc care are grijă ca toaletele să fie execrabile, ne întrerupe apa și curentul electric fără să anunțe și ne silește să ne mutăm cortul din loc în loc, pentru ca seara să îl găsim inundat de apa cu care a stropit grădina. Deși nu vorbește boabă de franceză, lui Sadirkel, de loc din Merzouga, gura nu-i tace o clipă. Suntem audiența ideală pentru monologul lui în tamazight[2]: prin semne, apoi scrijelind cu bățul în praf, ne lămurește că nu-i place să fie nici paznic, nici grădinar, nici om de serviciu și nici administrator, și că trăiește aici singur-cuc așteptând să-i pice o franțuzoaică. Cu banii nevestei, căci, nu-i așa?, femeile din Europa sunt toate în căutare de soț și vin cu câte o zestre generoasă, Sadirkel are în cap să-și construiască un palat, ca să trăiască în tihnă până la adânci bătrânețe. În seara în care ne întoarcem la camping, Ionuț cu mâna umflată cât o labă de urs, iar eu încă mâhnită de atenția nesolicitată pe care am primit-o în oraș, lui Sadirkel îi trăsnește prin cap să mă întâmpine cu o îmbrățișare. „Gata, îi spun lui Ionuț la culcare. Vreau să plecăm mai departe.“

Ne hotărâm să vizităm Fezul. Mai întâi ne plimbăm la pas de-a lungul axelor *cardo* și *decumanus* din fosta colonie feniciană și romană Volubilis, care zace în ruină. În loc de capiteluri dorice, în vârful coloanelor sunt cuiburi de berze, iar la intrare o mână de escroci le

1. Cincisprezece (arabă).
2. Dialect berber.

oferă amatorilor fragmente de mozaic antic furate din incintă. Apoi oprim pentru o gustare în Moulay Idriss, o cetate sfântă cocoțată în vârf de munte. În piața centrală e un du-te-vino de bărbați în caftane tradiționale de culoarea pământului, călare pe catâri, și femei în djellabale, cu împletituri de nuiele doldora de orătănii vii. Chiar dacă de aici a început convertirea Marocului la islam, nimănui nu pare să-i pese că nu port văl sau că genunchii noștri aproape că se ating sub măsuța pe care un chelner mustăcios ne pune iaurt rece îndulcit cu miere de lavandă. În sfârșit, ajungem în Fez. Centru al culturii arabe și loc de pelerinaj în vremea când ruta spre Mecca era închisă, orașul a fost un popas important pe traseul caravanelor care traversau până nu demult continentul. Legendara sa medina e minunat conservată, viu colorată și mai încâlcită decât cea din Meknès, dar e limpede că aici spiritul comercial începe să câștige lupta cu tradiția. În piața al Seffarine daltele argintarilor nu mai bat decât în ritmul bacșișurilor, iar în prăvăliile unde odinioară zăcea marfa de pe Drumul Mătăsii obloanele de tuya s-au deschis pentru mâinile cu tatuaje de henna ale turiștilor, care răscolesc după magneți de frigider și tricouri cu I ❤ MAROC.

Ne e foame. Încercăm să ne pierdem urma în *souk*, o cacofonie de negustori și artizani, de buticuri de condimente, fructe uscate și nuci de tot felul. Sunt aici tarabe ticsite cu pește, covoare țesute de mână și instrumente muzicale. Așa mai merge. „*Harira*?", întreabă Ionuț un moșneag cu pledul de zarzavaturi întins pe caldarâm. Bătrânul se ridică vioi și pornește nu se știe încotro. Îl urmăm, oarecum nedumeriți. În scurt timp omul se oprește cu mâna întinsă în fața unui magazin. Nu au de mâncare, dar sunt bine aprovizionați cu marfa de bază în medina, care se găsește din două în două buticuri: covoare. Fie înguste cât să pui genunchii la rugăciune, fie late de mulți metri, covoarele marocane par să fie motivul care aduce în țară milioane de turiști. Ni se propun indiferent ce am căuta, chiar și atunci când încercăm să ne orientăm. Orice negustor care se respectă refuză să creadă că nu suntem aici pentru a ne cumpăra și noi măcar unul.

Ochii negri ai lui Sayeed îmi atrag atenția din fundul micuțului său restaurant. Ionuț pășește primul în încăperea lată cât să încapă o masă de lemn, două băncuțe și cazanul din care se despletește un miros ademenitor. Sayeed zâmbește: „*B'sara*". Supa aromată de fasole fava, tipică pentru gastronomia *fassi*, e versiunea 2.0 a *harirei*, cu care ne-am obișnuit din Rabat. Nu știu cum, dar, la nici 13 ani, Sayeed o face pe cea mai bună. Lipăindu-și papucii *babouche* de culoare galbenă, băiatul ne umple două blide de lut smălțuit, toarnă deasupra niște ulei de măsline și ni se alătură la prânz. „Iute, nu?", zice spre Ionuț, care duce la gură prima lingură de supă dumnezeiască taman în clipa în care, de undeva din inima medinei, un muezin începe să cheme credincioșii la rugăciune.

Dar în orașul ăsta există și un loc, pitoresc fără îndoială, care nu-i parfumat de condimente, ci pute a urină de vacă și guano de porumbel – Chouwara, cea mai veche din lume și cea mai mare dintre cele patru tăbăcării tradiționale care mai funcționează încă în Fez. Pentru a o găsi, descâlcim alei înguste, urcăm printr-un labirint în spirală și ne trezim dintr-odată în plin soare, pe terasa unei case. De sus, imaginea e tulburătoare. Vedem un stup ai cărui faguri sunt puțuri de pământ

pline cu vopsea stacojie. În pântecul lui robotesc zeci de salahori, unii dintre ei încă la vârsta desenelor animate. Sunt printre cei mai prost plătiți din lume, însă din mâinile lor emaciate ies unele dintre cele mai scumpe și mai delicate articole de marochinărie. Și nimic nu pare să se fi schimbat aici din secolul al VIII-lea. Mai întâi muncitorii moaie pieile de cămilă, oaie, capră și vacă într-o soluție puturoasă; meșterul Maluum le întinde și răzuie imperfecțiunile cu un cuțit special, apoi pieile sunt vopsite și, într-un final, înșirate la soare. Eu, una, nu o să mai privesc niciodată cu aceiași ochi pantofii eleganți din vitrinele magazinelor de lux.

Munții berberilor

Pe 25 iunie suntem în Casablanca – orașul care nu are nici o legătură cu filmul cu același nume. Este cel mai modern și, pentru mine, cel mai urât din Maroc: mare, puțind a macrou, sufocat de smog și aglomerat de mașini, mobilat cu fast-fooduri, zgârie-nori și panouri publicitare. Cu siguranță nu strigă „Africa!". Părăsindu-l, ne dăm seama că puține din zecile de trasee alternative apar pe hartă – până să vedem munții Atlas, va trebui mai întâi să ne dumirim cum se ajunge la ei.

Prima zi de stat în șa e extenuantă și se curmă odată cu asfaltul, fără ca pe drum să fi zărit vreun loc potrivit pentru campat. Cu fiecare serpentină vântul e mai turbat și pietrele mai ascuțite. Capul îmi zvâcnește. Îmi simt fiecare oscior. „Nu mai pot, îi zic lui Ionuț. Hai să ne oprim." Dar avem încă prea puțină experiență pentru a ne dibui culcușul pe întuneric. Înapoi la asfalt, la stânga și iar stânga. De disperare, Ionuț trage direct în păpuriș. La lumina lunii, fără să ne mai scotocim în bagaje după frontale, întindem cortul pe primul loc plat. „Îți dai seama că în clipa asta sunt acasă oameni care ne invidiază, spune Ionuț după ce ne mai liniștim. Eu, unul, sunt rupt, dar nu mai știu de când nu m-am mai simțit așa bine." Nu îi răspund; oboseala cărnii potolește zbuciumul minții, deși uruitul camioanelor ne rămâne toată noaptea cântec de leagăn...

„*As-salamu alaykum*“, auzim dis-de-dimineață. Ionuț trage fermoarul și dă cu ochii de Aziz, care stă cu o cobiliță de aluminiu în mână în fața cortului. La câțiva metri de noi câmpul e pieptănat de o treierătoare care umple aerul cu norișori de secară. „*Wa' alaykum salam*“, răspunde Ionuț. Cu gesturi jenate, de parcă am fi fost surprinși făcând o boacănă, începem să ne strângem cortul și ne echipăm. Căldura e deja sufocantă, să tot fie vreo 30 de grade, dar e mai liniște acum decât azi-noapte. Aziz face un pas spre motocicleta noastră albastră și, parcă intuind că suntem în încurcătură, începe să ne povestească ceva în arabă. Oare s-a supărat că am dormit pe pământul lui? Dar ne lămurim destul de repede că Aziz nu vrea decât să ne dea niște lapte proaspăt și numărul lui de telefon. Laptele e călduț și miroase a fân, și primul lucru care îmi cade în mână pentru a răsplăti o asemenea generozitate e o pungă de curmale. Bunătatea străinului e cu atât mai dulce, cu cât a celor de acasă mi se părea banală. *Oare oi fi venit până aici ca să*

învăț să apreciez ceea ce la mine în bătătură nu puteam prețui? După întâlnirea cu Aziz urmăm un drum de pământ, nisip și piatră care străbate unul dintre cele mai uimitoare peisaje pe care le-am văzut până acum. Ionuț întreabă din cinci în cinci minute dacă nu mi-e dor de Transfăgărășan. Clima mediteraneeană face ca munții Atlas să fie foarte diferiți de Carpați, o floră suculentă în cel mai strălucitor magenta îmbracă crevasele, păduri îmbătătoare de ienupăr și cedru se înalță din piatră seacă, iar fiecare bolovan e decorat cu câte un moț de cactus, care mai de care mai excentric. Pe căldura asta hotărâm să facem o baie în cascada Ouzoud. Cum ajungem, ocolim parcarea plină de ghizi, lăsăm mobra la umbră și coborâm pe firul apei până la bazinele unde descoperim că familii întregi de marocani au avut aceeași idee. Cu toată rușinea, ne despuiem la chiloți și ne tupilăm pe după scaieți. *Aaaa!* Apa e minunată și rece; după câteva minute simt cum îmi îngheață măduva în oase și dau să ies, dar am uitat cât de fierbinte este aerul: parcă am în față un föhn uriaș care îmi zvântă pielea în doar câteva secunde! Înviorați, luăm o gustare în Azilal și continuăm spre est, apoi în sus. Caloriile le vom consuma urcând de la 2.000 la 4.000 de metri altitudine, printre văi sterpe și pereți verticali, prin păduri de stejar și pin și pe lângă câte un cătun singuratic de berberi, camuflat în pliurile de piatră. Fără ferestrele cât palma și fără detaliile de la streașina însăilată pe zidurile de chirpici roșiatic, colibele ar rămâne invizibile pentru ochii noștri. Vedem doar vulturii de deasupra. Nu cumva am greșit drumul? Din când în când, mormane de zăpadă murdară și bolovani anunță trecerea de la iarnă la vară. Simt un fior. Alunecări de teren, dar oare cât de recente? Mai sus drumul se împutinează și mai mult și mustește de apă; acum avem la stânga zid și la dreapta abis. De parcă nu-mi bate inima destul de tare, simt că Ionuț oprește, ia o mână de pe ghidon și ridică aparatul foto la un braț de fețele noastre. „Ce faci?", întreb. „O poză cu noi. Vreau să nu uit: tu, eu și locul ăsta." Câteva clipe mai târziu, cu fețe ascuțite, ochi îngușți și plete încâlcite, liota de copii care ne iese în cale anunță că în sfârșit ajungem în Imilchil.

Fatima e frumoasă: pomeți înalți, arși de soare, sprâncene puternice, ochi migdalați – ochii unei mame – strălucind sub basmaua care se asortează cu capotul pătat cu dovezile unei zile pline. Pare de-o vârstă cu mine, dar e cu un cap mai înaltă. „Bună seara, îi zic. Căutăm un loc de dormit la noapte." „Puteți rămâne aici", răspunde simplu femeia. Mă uit încurcată în jur la zidurile de chirpici și la tarlaua golașă. E prea frig ca să campăm afară. „În *gite*", zâmbește ea. Ce noroc! În centrul Marocului *gite d'etape* înseamnă un soi de refugiu alpin pentru păstori și pentru drumeții care bat munții. Asta ne așteaptă într-una dintre camerele casei. Intrăm. O bucătărie, salonul și zona de dormit cu baia sunt organizate în trei unități separate, legate printr-o curte interioară neacoperită, unde parcăm motorul, de aici, un coridor îngust duce în antreu și la cele trei dormitoare: unul pentru copii, unul pentru părinți și unul pentru oaspeți. În ultima cameră e un război de țesut pe care Fatima are un covor în lucru. Zaid, soțul Fatimei, ne spune că e ghid montan. „Din când în când, zice el, mai duc țesăturile nevestei la magazinul din sat." A construit totul cu mâna lui – pereții din pământ bătătorit, vopsiți simplu în alb, pardoseala modestă de ciment, acoperită de chilimurile și tapiseriile Fatimei, lavițele învelite în pături decorate cu simboluri berbere care feresc familia de deochi. În camera noastră, două ferestruici decupate sub tavan inundă întreaga încăpere în lumină palidă; la perete sunt aliniate patru saltele de paie și sub fereastră sunt lăsate la uscat într-o tăviță de lemn câteva petale de trandafir. Orice lucru își are locul lui și e curat ca lacrima, ca într-o casă de gospodari cumsecade.

Un scârțâit. În ușa camerei stă Raja, mezina familiei. Ochii ei căprui îmi sorb fiecare detaliu al feței și al echipamentului de protecție și nu mă pot abține să o iau în brațe. Raja are o piele ca de păpușă și henna în buclele mătăsoase; e bine făcută – un copil robust și sănătos de la munte. „Vrei să mergem la joacă?" Și cu trofeul drăgălaș în brațe plec în căutarea lui Ionuț. Chiotele și hohotele de râs îmi indică direcția corectă; în curte, o gașcă de pitici ține prizonier un uriaș care,

culcat pe spate, se lasă gâdilat prin geaca groasă de motor de cel mai curajos dintre liliputani, frățiorul Rajei, Amzil. „Gata, toată lumea la culcare!“ Fatima descâlcește mânuțele, potolește scâncetele, alintă protestele și rând pe rând suntem trimiși la duș. În baie mă așteaptă o oală cu apă caldă, una cu apă rece și o cană de tablă; după ce mă îm băiez, răsfățându-mă în mirosul de săpun și aburi, mă strecor în cameră și mă cuibăresc la pieptul lui Ionuț. Mă întreb dacă toată viața noastră de până acum, copilăria, școala, accidentul, au fost doar un ocol ca să ajungem fix aici. Adorm înainte să apuc să găsesc un răspuns.

Dimineața casa miroase a pâine caldă, iar pe foc sfârâie un vas țuguiat pentru *tajine*. E greu de imaginat că Fatima și Aziz sunt berberi aït (hdidan), unul dintre ultimele triburi seminomade din Africa de Nord. De prin secolul al XI-lea strămoșii lor, păstori din tată-n fiu, s-au refugiat din calea islamului la altitudine, unde geografia și sistemul tradițional de norme sociale nițel cam rigid fac găsirea unui soț sau a unei soațe din ce în ce mai anevoioasă. Pentru a rezolva acest inconvenient, în fiecare septembrie berberii se adună în Imilchil la Festivalul măritișului, probabil singurul moment din an când satul ăsta nu arată complet părăsit. Cu lipiile Fatimei în tolbă, trebuie să ne luăm adio. La ieșirea din Imilchil privim în urmă – la marginea satului o mână de băieți joacă fotbal – și cu un scrâșnet din accelerație o cotim înspre Dades.

Până în următorul cătun drumul de pietriș merge drept, apoi dispare brusc. O vreme ne orientăm după urmele măgărușilor și intru în panică abia câțiva kilometri mai departe, când ne trezim în fața albiei unui râu. „Ai putea să mergi pe jos pe lângă mine până dăm din nou de drum“, propune Ionuț. Din fericire, apa îmi ajunge până la glezne. Acolo unde aluviunile nu s-au închegat în insulițe alunecoase albia e așternută cu bolovani colțuroși și în cizmele mele rigide ca niște clăpari de schi înaintez cu greu. Cu ai săi 47 de cai putere, nici Ionuț nu se mișcă prea repede. După vreun kilometru îmi scot gâfâind casca și ridic ochii. Abia acum bag de seamă că nu mai sunt singură. Omul

mi prinde privirea și lasă să-i scape un „*Tisbah 'ala kher*[1]". „*Tisbah 'ala kher*", răspund. E tot ce știu în tamazight. Pășim mai departe în tăcere către Ionuț, care e la câteva sute de metri în față. Încerc să trag cu ochiul la însoțitorul meu: e slab ca un țâr, înfășurat într-o pătură groasă de culoare gri, în picioare are sandale de plastic, iar în mână, un băț. Cred că pentru el suntem o apariție pe atât de stranie, pe cât e și el pentru noi. Oricum sunt atât de obosită și îmi e atât de cald, încât nu am putere să-mi fac griji.

După doi kilometri de marș scăpăm de râu. Între timp Ionuț a rămas în urmă și necunoscutul se oprește, îl așteaptă să ajungă în dreptul nostru, apoi arată către un punct în depărtare. Ce-ar putea fi? În afara drumului de pietriș care dispare în spatele unei coline, peisajul e un pustiu încremenit de piatră. M-aș crede mai degrabă pe

1. Formulă de salut.

altă planetă decât pe Pământ! La strigătele bărbatului, din fundal se desprinde o mogâldeață – să fie poate o femeie care ne face cu mâna? Străinul ne întoarce spatele și pornește fără o vorbă spre acel ceva neverosimil. De fapt noi suntem ciudații, îmi zic, cu muntele nostru de echipament, GPS și filtru de apă. Nu m-am simțit niciodată atât de departe de ceea ce numesc „acasă". Pentru o clipă mă simt complet pierdută în timpul și spațiul pe care le-am pus între noi și România.

Așa trec primii 100 de kilometri, în patru ore. „Cămilă!", strig deo dată, arătând spre versantul din stânga, și cămila nu se oprește din rumegat ca să spună: „Sunt dromader, măi fată!" De parcă abia acum ochii mi s-au obișnuit să vadă, îmi dau seama că majoritatea tufelor de scaieți sunt însoțite de creaturi similare.

Doar șase ore ne mai despart de crepuscul; de data asta nu ne putem permite să înnoptăm pe munte, căci aici drumul abia dacă e destul de lat cât să treacă motocicleta și, când nu se sfărâmă ca aluatul, e un grohotiș gâtuit între două canioane pe fundul cărora oazele abia se ghicesc. Noroc că dincolo de defileul Dadès ne așteaptă o lume nouă. Peisajul se deschide plin de soare și șoseaua netedă ca hârtia șerpuiește strâns printr-un canion stacojiu către mozaicul de grădini și terenuri cultivate din vale. În lanurile de grâne, femei și copii seceră spicele, apoi le leagă în mănunchiuri mărunte, își șterg fruntea de sudoare și ne fac cu mâna. E straniu, nu-i așa?, să cobori înapoi între oameni din pustia muntelui, unde ai fost singur cu gândurile tale. În vârf nu e loc de compromisuri; la șes, totul redevine ușor. Vântul adie cald și miroase acid, a portocale, și din când în când în sate duduie câte o moară lângă care așteaptă încărcate cu saci de făină cele mai de nădejde mijloace de transport de aici, stoicii măgăruși. În orașul Dadès facem o baie de mulțime – iat-o sosind în Maroc, Primăvara Arabă, după ce șase luni a răscolit Africa de Nord și Orientul Mijlociu! În fine, spre apus, la bivuac, ne regăsim calmul. Mâine plecăm cu noaptea-n cap către locul care marchează limita efortului uman.

Unde începe Sahara

Întinderea asta de nisip și piatră sfidează imaginația: o treime din Africa e Sahara și deșertul încă mărșăluiește spre sud, către pădurile ecuatoriale. O poveste berberă spune că aici se întindea odinioară o grădină paradiziacă plină de iasomie, palmieri și privighetori, unde toți oamenii erau buni și cinstiți. Totul s-a sfârșit când cineva a rostit prima minciună. „De fiecare dată când unul dintre voi va minți, a spus Dumnezeu, voi arunca un grăunte de nisip pe pământ." Oamenii și-au zis că un grăunte de nisip nu e mare lucru, dar, minciună după minciună, spune povestea, lumea a fost acoperită de păcat și de blestemul deșertului au fost cruțate doar câteva oaze, ca mărturie a faptului că nu toți oamenii mint.

În Maroc dunele Saharei se înalță din două părți și în două nuanțe diferite: aurii în M'Hamid și un roz psihedelic în Merzouga, unde ajungem pe o răpăială scurtă. Cum suntem în miezul verii, totul e pustiu. Sahara pare lipsită de viață; numai spre sat sunt urme de șerpi, rozătoare mici și alte lighioane și ceva tufe mărunte, în rest deșertul e ca marea, încrețește val de nisip după val de nisip și de aici până la Nil nu i decât o lume de pulbere gălbuie, munți tociți și misterioase ochiuri de apă știute doar de tuaregi... În prima noapte, prea entuziasmați ca să putem dormi, ne întrebăm cum o să facem față arșiței până în Sahel.

La ora cinci, când orizontul abia dacă s-a îmbujorat, suntem deja în picioare. Soarele e pe trei sferturi ascuns după Erg Cherbi, o dună de 160 de metri înălțime, la baza căreia se întinde satul Hassi Labied. Dacă nu aș ști că e răsăritul, aș băga mâna-n foc că ceea ce vedem e un curcubeu anapoda. Facem câțiva pași. Deșertul e monoton și roz în toate părțile, iar cerul atât de albastru și umbrele dunelor atât de negre, încât fiecare pixel din acest peisaj suprarealist îmi zgârie retina. În scurt timp Merzouga rămâne departe, în spatele nostru, și urmele ne sunt șterse de vânt. Ademeniți de formele voluptuoase, continuăm să ne cățărăm pe dune, încercăm să ghicim unde sub talpă e tare și

unde ni se va afunda piciorul, ne dăm de-a dura lăsând grăunțele de nisip să ne zgârie pielea, ne întindem pe spate îngropați în ceva cald și moale, până când ajungem una cu nisipul. „Nu-i grozav?", strigă Ionuț, dar, îmbătată de milioane de atomi de materie cosmică pură, îi răspund așa cum mă pricep mai bine: „Și eu te iubesc!" În nopțile următoare voi adormi de fiecare dată cu regretul că nu pot să rămân cu ochii deschiși. Ziua mă părăsește cu greu satisfacția că am descoperit în sfârșit ceva perfect curat și infinit.

În valea Drâa, la 400 de kilometri de Ouarzazate, ne ajunge din urmă blestemul deșertului. *Aoleu!*, îmi zic auzind de sub șa huruitul a ceva metalic care-și dă duhul. „Mda, nu credeam să se întâmple asta până n Cape Town", spune Ionuț. Îl privesc neputincioasă cum face investigații sub motocicletă. Trebuie să înlocuim lanțul. Lipsa de experiență sau ghinionul fac să cărăm după noi o jumătate de motoci-

dotă în piese de rezervă și nici un lanț de schimb. Pentru că vehiculul ăsta e pentru noi mai mult decât o mașinărie, amândoi o luăm foarte personal, mai ales că la plecare lanțul era practic nou. În colțul nostru de paradis izbucnește furtuna – prima ceartă din călătorie. Dar zi-i karma călătorului sau insolație – gâlceava se stinge la fel de repede cum a început. Nu ne vorbim aproape tot drumul. Cu lanțul pe moarte și aproape delirând de sete îmi dau seama că, de fapt, suntem singuri, eu cu el și el cu mine și amândoi cu Ténéré-le ăsta albastru. Deși pare magic, deșertul ăsta e un câmp de luptă. Fiecare șopârlă, gândac sau plantă e adaptată pentru a rezista unui loc atât de aspru: tufe cu spini, scaieți de toate felurile și semințe cu „aripioare" care pot prinde și cea mai slabă adiere. Noi, cu toate acareturile noastre, nu suntem nici pe departe atât de bine echipați.

Unde pește mămăliga prăpădește

După ce rezolvăm treaba cu lanțul în Ouarzazate nu avem de ce să zorim priveliștea. Deșertul e departe, dar din pasul Tizi-N-Tichka, unde e oarecum răcoare, cu fiecare kilometru de șosea și fiecare ac de păr care coboară spre platoul central, aerul se încinge tot mai tare, până când hainele leoarcă de sudoare atârnă pe noi precum colibele berberilor de coasta muntelui.

După atâtea zile de singurătate, Marrakech e un furnicar de oameni – fie îl iubești, fie îl urăști, dar sigur nu te poate lăsa indiferent. Asta e o introducere cum se cuvine în Africa urbană! Inima Marrakechului bate de nouă secole în piața Djemaa el-Fna. Dacă New York are Times Square, iar Londra se laudă cu Piccadilly Circus, aici agora/scena aparține povestitorilor, îmblânzitorilor de șerpi, muzicienilor, dansatorilor senegalezi și vracilor berberi care își dispută clienții cu artiștii în henna. Odată cu lăsarea serii, localnici și turiști, umăr la umăr, migrăm în zona de distracție. Ne așezăm în cerc în jurul unui bărbat îmbrăcat într-un caftan gros de lână și în aparență imun la canicula,

care farmecă două cobre regale ridicate pe coadă dintr un coș de nuiele. Alături, *halqu* – teatrul de stradă – e în toi: cu mâinile legate în față și transpirația picurându-i din sprâncene în mustață, un om strigă cât îl țin rărunchii. Trebuie să dea tot ce are mai bun. Artiștii ambulanți știu că dacă reprezentația eșuează răspunsul audienței va fi imediat și necruțător.

Undeva mai la dreapta, dincolo de zarva reprezentațiilor și de tarabele cu leacuri, descoperim concurența. Aici tarabele sunt organizate rânduri-rânduri în jurul unui mare grătar fumegând. Mâncarea e stivuită în mijloc. „Ce zici?", spune Ionuț și dintr-odată mi se face foame. Limbă de oaie? Creier de miel? Plăcintă de porumbel cu muguri de pin, scorțișoară și stafide? Ei bine, în Djemaa el-Fna le găsești pe toate. Sunt zeci de feluri de carne, pește, fructe de mare, organe și câte și mai câte. Chiar și capete de oaie, cu ochii încă în orbite, înșirate precum cele ale dușmanilor pașei din Marrakech, care atârnau odinioară pe zidurile medinei. Cineva ne spune că Djemaa el-Fna înseamnă „loc pentru execuție"; ne alăturăm și noi măcelului, dar din fericire nu sub amenințarea cuțitului, ci cu el într-o mână, iar în cealaltă, cu mila lui Allah, cu o furculiță. Încercăm tarabă după tarabă. La numărul 14 luăm o porție zdravănă de proteine – bucăți de carne sfârâind într-un sos de chimen; la 31 bucătarul ne propune midii și calamar, cu pane pufos sau crocant, la alegere. La 20 bucătarul taciturn și-a format de-a lungul timpului o clientelă care e gata să sufere orice tortură pentru un loc pe bancă și o porție din capodopera culinară. Jumătate de duzină de cochilii de melci sosește plutind în cea mai delicată esență de ocean. Terminăm în aleea carnivorilor, cu *tangia* și *mechoui*, adică oaie coaptă cu lămâi murate, chimen și măsline în amfore de lut închise cu cocă. Din păcate descoperim prea târziu că delirul gurmand ar fi putut conține și dulce. Pentru storcătorii de portocale și patiseri pur și simplu nu mai avem loc în stomac.

Dimineața, când ne întoarcem în Djemaa el-Fna, restaurantele mobile, ghicitorii și magicienii abia încep să se regrupeze. Unde se termină piața începe un altfel de haos. Labirintul *souk*-urilor întune-

coase și pline de praf e o abundență de ștrasuri, ceainice ruginite, marochinărie și *babouche* marocani, toate stivuite claie peste grămadă lângă condimente diverse și marfă chinezească. Ionuț vede în spatele sacilor cu șofran magnifica ușă de lemn sculptat a uneia dintre cele mai fastuoase școli coranice de secol XVI, Medresa Ali ben Youssef. Curtea interioară e o oază de liniște și petrecem aici câteva ore bune, plimbându-ne prin fostele chilii ale învățăceilor, admirând havuzul a cărui apă reflectă perfecțiunea cerului pe pământ. Straniu, tânjim deja după calmul deșertului, pe care ni-l amintim ca dintr-o altă viață. Urmează să îl regăsim, dar nu va fi nici ușor, nici fără bătaie de cap.

Cică e „artist" și „ultimul justițiar din Essaouira". În buticul lui cu borcănașe cu condimente parfumate și ceai, aliniate lângă cutii cu henna și coloranți artificiali, bărbatul scund, bronzat, cu aer de hipster îmi aruncă iar privirea aia ciudată de mai devreme care pare să spună: „Nu ți face griji, te rezolv eu". El e Simon, gigolo, negustor de condimente, *fixer* și, dincolo de declarațiile lui patetice, un mesia mincinos. Zâmbesc și mă scuz că mă voi sfătui cu Ionuț în română, limba „secretă" care ne oferă acum refugiul atât de necesar. De când ne știm nu am făcut o greșeală mai mare: suntem în magazinul lui Simon pentru că am fost jefuiți.

Ieri, când am plecat din Marrakech, termometrul arăta 53 de grade Celsius; dimineața ne-a prins la doar 22 în Essaouira, cam pe când soarele începea să alunge ceața de peste ocean. Cândva colonie spaniolă, târg provincial până acum șase ani, orașul a ajuns recent fieful burghezimii occidentale, al expatriaților și amatorilor de *wakeboarding*. Dacă întreaga coastă marocană geme de deșeuri abandonate în urma obișnuitelor picnicuri de familie, la plaja măturată de alizeu din Essaouira sunt parcate ordonat zeci de mașini de lux. Localnicii sunt mai prietenoși, nu există ghizi de ocazie și nimeni nu ne bagă în seamă. Liberi să batem în tihnă străduțele animate de umbre de pescărușii, ne relaxăm într-atât, încât pășim direct în capcană.

Locul nu e ușor de găsit și acolo nu sunt nici magazine de suveniruri, nici turiști. E departe de spectacolul fotogenic din centru, de bistrourile pescărești zugrăvite elegant în alb și albastru, pe o alee la nord de medina. Acolo sunt ultimii comercianți artizanali din Essaouira – câțiva zarzavagii, un măcelar, o dugheană cu pește prăjit, un croitor care vinde djellabale și caftane, câteva brutării și *teleboutique*-uri[1] cu *leben*[2], ouă, detergent și cartele de telefon. În dreapta aleii, pe tarabe mâncate de sare, pescarii își expun prada: sardine, crab, caracatiță, baracudă, plătică, ton și pește-spadă, iar în spatele lor fumegă un grătar. Ionuț dă din coate ca să ne târguiască prânzul – mulțimea se deschide în spatele lui, apoi se închide la loc. Ascult cum se trâmbițează cele mai bune *deal*-uri, mă lupt cu mirosul grețos de mațe și pește, și aștept. Brusc, Ionuț își face apariția din masa de trupuri și o rupe la fugă într-o direcție necunoscută. Am apucat să observ că nu e singur. *Ce naiba?* „*Madame*, peștele dumneavoastră!" Iau punga pe care mi-o întinde pescarul, achit și mă trag la o parte. „Ana!" Dinspre celălalt capăt al aleii Ionuț face deja cale-ntoarsă, cu mâna fluturând în semn de dezastru. „Ne-a luat GPS-ul, anunță gâfâind. La un moment dat mi s-a părut că se mișca rucsacul, spune, dar în spatele meu nu am văzut nimic suspect. Oamenii, cu mâinile în buzunare, ochii la pește. Un minut mai târziu simt iar mișcarea, mă întorc și-l văd pe tip cum își face loc prin mulțime. Bag mâna în rucsac și într-o fracțiune de secundă știu. L-am fugărit până la ieșirea din *souk*, unde a sărit într-o alee și s-a făcut nevăzut!" Încerc să-i ascund cât sunt de disperată; călătoria abia a început și noi am scăpat deja din mână toate hărțile – zile întregi de muncă, zeci de giga de date – și odată cu asta am rămas fără cel mai important instrument de navigație. Ne va costa o avere să aducem altul din Europa în Maroc. Eu, una, mi am pierdut și pofta de mâncare, dar avem o sacoșă cu două kilograme de pește proaspăt, nu are rost să le irosim. Ne așezăm la coadă la grătar. Protocolul cere ca cei care și-au achitat peștele să pună marfa la rând, pentru a fi gătită

1. Magazin mixt marocan.
2. Varietate de iaurt asemănătoare cu ayranul.

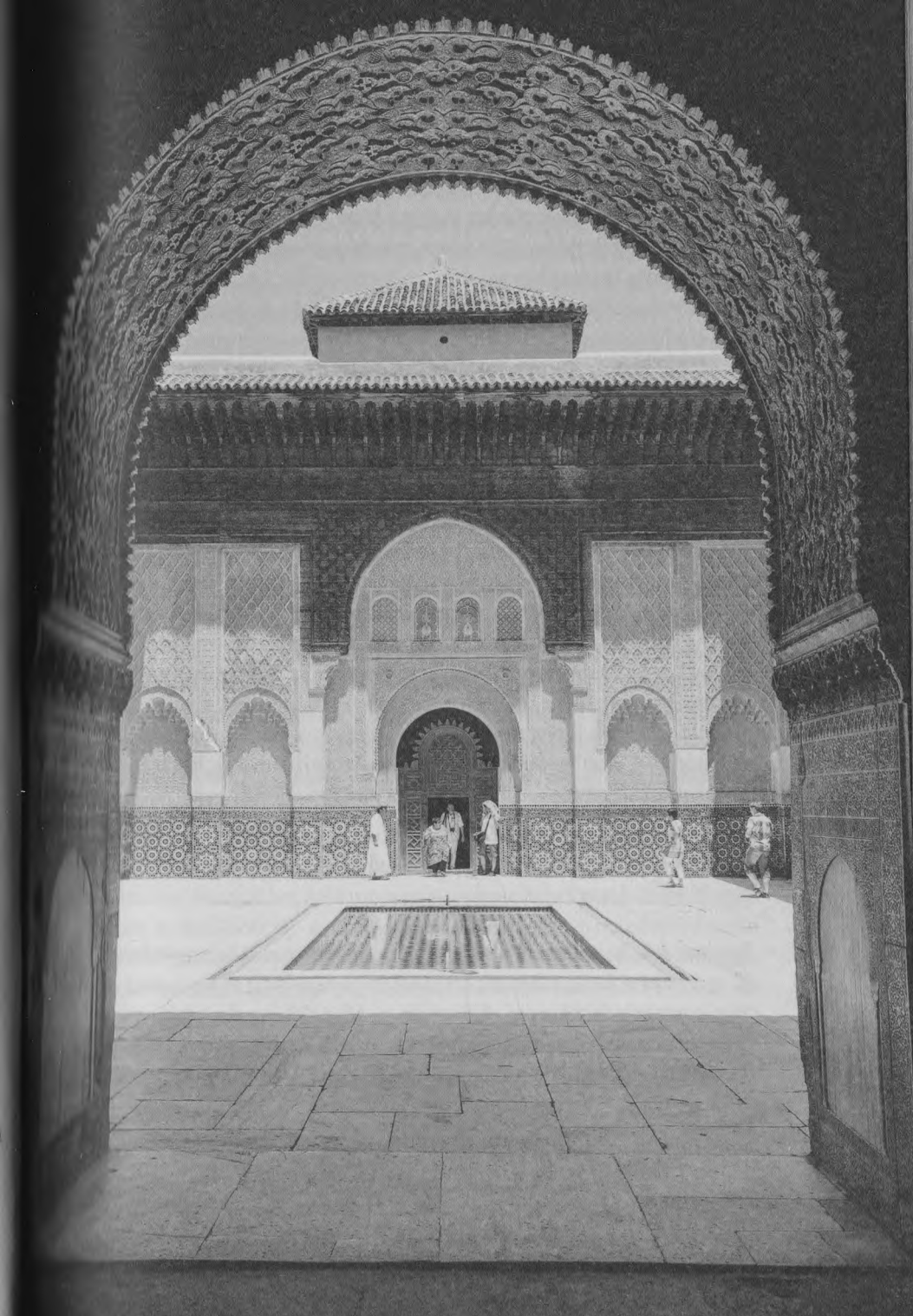

la 5 dirhami farfuria. Grătaragiii ştiu exact cum trebuie curăţată, asezonată şi preparată fiecare vietate marină, aşa că nu avem nimic de făcut decât, poate, să ascultăm sporovăiala localnicilor.

Acesta este momentul în care intră în scenă Simon. Mă abordează în franceză: „Tipul ăsta, zice şi arată către un al doilea personaj cu părul plin de gel, spune că l-a văzut mai devreme pe soţul tău alergând după cineva. Întreabă ce vi s-a furat. Portofelul?" „Nu, spun. Un GPS." Gelatul mormăie ceva în arabă. „Îl ştie pe hoţ, se face că traduce Simon. O să-ţi aducă înapoi ce ţi s-a furat." „Aşa, şi? De ce aş crede asta?" „*Madame*, în oraşul ăsta suntem o familie. Toată lumea ştie pe toată lumea. Simon priveşte spre Ionuţ cu înţeles. Omul vă face un serviciu. Asta i tot." Îl întreb ce vrea în schimb. Simon zâmbeşte: „Hai, aici nu sunteţi în siguranţă. Vă mai puteţi gândi la asta după colţ, la mine în magazin." Cum avem bănuiala că Simon, hoţul şi recuperatorul sunt combinaţi, ne învoim să jucăm mai departe în horă. Mai avem oricum cel puţin o oră de aşteptat până ca peştele nostru să ajungă pe grătar. Cine ştie, poate nu e totul pierdut. „Veniţi după mine, zice Simon. Le-am spus să aducă mâncarea în magazin când e gata." În butic sunt câţiva *backpackeri* şi un marocan înalt care ne pregăteşte un ceai de consolare: verbină, cardamom, scorţişoară, petale de trandafir şi, spre surprinderea mea, nici un fel de narcotice. Ceva mai târziu sosesc şi mâncarea, şi GPS-ul, pe care îl răscumpărăm cu 30 de euro. Peştele e într-adevăr delicios, dar, cum ne-au filat deja toţi şarlatanii din oraş, hotărâm că e mai cuminte să înghiţim în sec şi să plecăm.

No Man's Land

Suntem deja de mai mult de trei săptămâni pe drum şi lucrurile încep să arate urme de uzură: stofa jachetelor s-a decolorat sub o crustă de sare, cortul s-a decolorat şi el şi ne-am pierdut briceagul multifuncţional primit de la prieteni şi echipat cu pensetă, scobitoare şi extractor de potcoave de cal. Încet-încet ne-am relaxat. Dacă până nu demult

simpla idee a unui gândac rătăcit în păr mă dezgusta, iar Ionuț ar fi rămas înțepenit de spate după o noapte fără pernă, acum, întăriți de orele lungi petrecute în șa, aclimatizați la imprevizibilul vieții de nomad, ne-am găsit ritmul. În loc să ne petrecem nopțile la pândă, revendicăm fără scrupule orice loc ne place și dormim buștean (deși continuăm să păstrăm sprayul paralizant și maceta la îndemână). Cu un pic de *planning* și o tonă de improvizații, am învățat să punem cortul pe vânt, să ne orientăm după ceață și linia litoralului, să aproximăm câtă apă și câtă mâncare trebuie să cărăm după noi și cam la ce intervale e prudent să refacem proviziile. Sunt îndeletniciri în care nici succesul, nici eșecul nu par a garanta că am prins manevra. După câteva greșeli necatastrofale, viața asta simplă ne devine o a doua natură.

Spălatul continuă să pună probleme, deoarece pentru a avea apă curentă ai nevoie de o formă oarecare de cazare organizată, adică exact ceea ce încercăm să evităm. Cu mâncarea ne descurcăm admirabil. Ne sculăm din ce în ce mai devreme pentru a cumpăra couscous cu lapte bătut de la țărani; ne umplem sticlele de la cișmele și cu câteva fraze chinuite în arabă trezim generozitatea precupeților, care ne fac reduceri la roșii, ne învață unde se găsesc și cum se curăță fructele de cactus sau ne îmbie în brutărie să savurăm, așa cum am învățat chiar de la aiuritul de Sadirkel, cinstita pâine marocană muiată în ulei de măsline. În bucătăria noastră care se compune dintr-un aragaz de voiaj pe combustibil lichid, un amnar și un castron de inox, coacem vinete, fierbem tocane, frigem carne și fierbem litri de ceai. Tacâmurile de plastic primite în dar de la un cuplu de belgieni înduioșați de soarta noastră rămân nefolosite pe fundul genților, și continuăm să mâncăm cu mâna. Nu căutăm, însă primim cu recunoștință gesturile întâmplătoare de bunăvoință – o sticlă de apă de la un turist, o mână de curmale de la altul. Confortului de acasă nu-i ducem dorul. Din inconveniențe, toanele naturii au ajuns pur și simplu parte din cotidian. În sfârșit, ne apreciem libertatea și, chiar dacă ni le-am cucerit empiric, suntem mândri de noile noastre abilități de a ne descurca în mijlocul unui peisaj pentru care nu ne consideram deloc pregătiți. Dar omul e un animal

ciudat, nu-i așa? Amăgiți de cascadoriile lui Bear Grylls, cărăm și noi în bagaje tot felul de chestii complicate, care acum sunt nu doar de prisos, ci ne încurcă de-a binelea. Nici chibriturile impermeabile, nici lopățica pliabilă nu o să ne scape din bucluc, și, mai mult din necesitate decât prin mecanism logic, în Agadir, unde ne oprim câteva zile din vagabondat, ne descotorosim de șase kilograme și jumătate de „în caz că".

Luna de încălzire se apropie de sfârșit. Cu aproximativ o mie de kilometri înainte de granița cu Mauritania trecem într-o lume care din punct de vedere politic nu există: provincia Sahara Occidentală. Nu mai puțin de jumătate de milion de sahrawi trăiesc în ceea ce avertismentele de călătorie învechite ale agențiilor internaționale numesc „unul dintre cele mai periculoase teritorii din lume". De aici încolo nu mai sunt tarabe cu tocană de vită, nici *souk*-uri, ci doar corturi din păr de capră în care se bea ceai. În rest, deșert neîntrerupt. Fostă colonie spaniolă, Sahara Occidentală se află în miezul unui conflict care da-

tează din 1975. Organizația separatistă Polisario a proclamat atunci Republica Democrată Arabă Sahrawi; a urmat un armistițiu negociat cu mijlocirea Națiunilor Unite, după care, sub pretextul că un zid ar putea împiedica atacurile de gherilă, s-a trecut la ridicarea celei mai lungi structuri minate din lume. Aceasta este Serma marocană – doi metri înălțime și 2.700 de kilometri lungime de buncăre, sârmă ghimpată și nisip. În maratonul nostru pe autostrada care merge paralel cu Atlanticul n-o zărim niciodată.

Cu ochii la dunele cafenii printre care vântul șerpuiește ca un râu invizibil, pot să moțăi într-o dulce reverie în spatele lui Ionuț. Aici nu sunt semafoare și nici trafic. Tot ce are de făcut este să țină ghidonul drept. Cu localnicii schimbăm puține vorbe. Beduinii hassaniya sahrawi, obișnuiți să trăiască în cocioabele de tablă zincată din taberele de refugiați, ne privesc cu suspiciune. Orașele aproape pustii, străbătute de câte un bulevard cu șase benzi și fântâni arteziene pe mijloc, sunt patrulate doar de bărbați în uniforme militare. Uneori Ionuț le face semne camionagiilor numai ca să ne consumăm nevoia de a interacționa în mijlocul pustietății cu un alt membru al aceleiași specii. Ne trezim că singurii interlocutori sunt soldații tineri care trăiesc la punctele de control și dialogul se repetă aproape identic din cincizeci în cincizeci de kilometri: „Bună ziua, domnule!" „Bună ziua." „*Fiche d'etat civil?*[1]" „Poftim." „Țigări?" „Îmi pare rău, nu fumez." „Cadou?" „Data viitoare, *insha'Allah*." Zâmbind: „Soția?" „Da." „Poză?" „Cu plăcere."

Într-una dintre seri, la puțin timp după ce ne instalăm dormitorul pe plajă, apare un individ cu un document laminat. „AUTORITĂȚILE MAROCANE INTERZIC CAMPAREA ÎN ACEST LOC", spune hârtia. Am auzit de astfel de reguli-fantomă, așa că nu ne lăsăm intimidați. „*As-salamu alaykum*, începe Ionuț. Eu și soția mea (și arată către mine) venim pe motocicletă din România, continuă arătându-i cortul: În noaptea asta dormim aici." Bărbatul dă din cap cu hotărâre: „*Non, monsieur! C'est interdit!* Mergeți în oraș, la hotel." Ionuț o ia de la capăt: „Domnule, eu

1. Formular care conține datele personale.

și soția mea suntem foarte obosiți. Am condus toată ziua. Trebuie să ne odihnim." „*Mais, monsieur*, e periculos!" „De ce?", întreabă Ionuț. „Pentru că puteți fi atacați de bandiți." Ionuț oftează: „Prietene, nu vreau să-ți fac probleme. Îți promit că mâine la prima oră am plecat." „Știi ce cred? spune Ionuț după ce închide cortul. Că îi e frică să se afle că nu ne-a raportat la centru."

În zori, gardianul nostru e plantat lângă Yamaha: „*Bonjour*. Dumneata ai dormit aici astă noapte?" îl întreabă Ionuț. „Da, domnule." „O! Îți mulțumesc. Mă cheamă Ionuț; ea e Ana, soția mea." „Rahim", spune el. „Bei un ceai?" îl întreb. Cât ne împachetăm catrafusele, Rahim ne povestește că e din zona Riff, unde oricine l-ar invidia pentru o slujbă de gardian ca asta. „Noi facem case", spun rușinată că asta pare să-l impresioneze. Față de el suntem doar niște mofturoși care habar n-au să-și valorifice opțiunile. „Rahim, tu ai familie în oraș?" „N-am. Nevasta m-a lăsat pentru că fumam prea mult kif, suspină el. Profetul, pacea fie cu el, spune că deșertul te vindecă de păcate. Se fac trei ani de când am venit aici și dorul de țigară încă nu-mi dă pace."

În zilele următoare începem să ne simțim pielea ca o cămașă care ne-a rămas mică. Temperatura a depășit 45 de grade și vântul bate tot timpul, iar nopțile sunt umede și reci. În fiecare seară avem grijă să

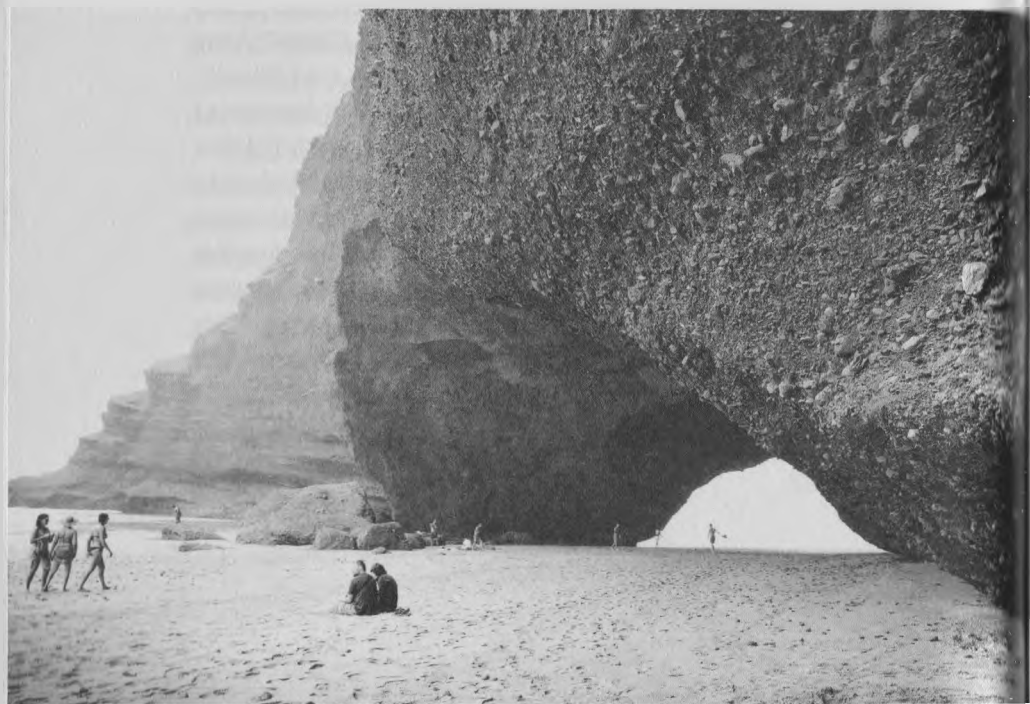

construim câte o centură din pietre în jurul cortului și ne îmbrăcăm cu tot ce avem prin bagaje. Uneori abia putem respira de nisip. Sahara s-a schimbat. Nu e mirajul senzual din *O mie și una de nopți*. Nu întâlnim nici caravane, nici turme imense de cămile. Dar chiar și așa, traversat de șosele și întrerupt de orașe, deșertul a rămas neîmblânzit. O lume fără compromisuri. Apa e din ce în ce mai greu de găsit, și carcase de dromaderi, câini și câte un șarpe care nu a apucat să traverseze strada putrezesc pe lângă drum. Nu ne grăbim, cu toate astea simt că ne scapă multe detalii din ceea ce, în ritmul motocicletei, pare un peisaj monoton. Abia seara, la bivuac, pe răcoare, avem răgazul să căutăm scoicile presărate în nisip și artropodele preistorice întipărite în pietre. Acum un an, când schițam traseul, nu ne-am gândit mai deloc la deșert, pur și simplu n-am apucat. Nu ne așteptam nici unul din noi ca tocmai deșertul, ceva atât de sălbatic și atât de liber, să lase asupra amândurora o impresie atât de puternică.

Cu vreo sută de kilometri până la frontieră și cu harmattanul în ochi, observăm numai când e prea târziu radarul și polițiștii care gesticulează. Sunt doi, și unul din ei se apropie cu nonșalanța unui detectiv din *Lege și ordine*. Ca orice șofer român, Ionuț se consideră un veteran pentru schimbul de replici și șantajul emoțional care urmează: „*As-salamu alaykum*, domnule polițist." „*Wa' alaykum salam*. Unde vă grăbiți așa? Circulați cu 110 km/h!" „Serios?", face Ionuț pe nevinovatul: „Noi doar încercam să prindem frontiera deschisă." „Sunteți într-o zonă cu limită de 80, spune polițistul. Așa conduceți și la dumneavoastră în «Franța»?" „N-am cum să știu, spune Ionuț, noi suntem din România." „Permisul și actele, vă rog!" „Domnule polițist, își începe el pledoaria, vă rog să ne scuzați, dar suntem în mare criză de timp..." „Atunci plătiți amenda", spune marocanul. „Dar nu avem deloc bani lichizi; tocmai am făcut plinul." „Nici măcar 30 de euro?" „Nu, domnule polițist, suntem în Maroc de patru săptămâni." „O, bravo! E frumos în Maroc, nu i așa?" „Da, domnule, am fost în Tanger, Rabat, Meknes, Fez..." Până să ajungă la Marrakech, cei doi polițiști ne fac poze cu mobilele. Acum nu mai trebuie decât să intrăm în Mauritania fără

să fim arestaţi că avem în bagaje o macetă, fără să călcăm pe vreo mină şi fără să fim jefuiţi de vameşi pentru că nu avem *carnet de passage.*

Pe 13 iulie la ora 13 suntem în faţa vămii. E cald. Dacă scot un deget în soare, sunt sigură că o să înceapă să-mi fumege. În spatele mobrei noastre s-a format o coadă substanţială de vehicule decrepite, iar în faţă e *No Man's Land* – o fâşie de vreo şase kilometri lăţime, traversată de un drum pe care nu l-a construit şi nu îl întreţine nimeni, care con ţine toate minele rămase neexplodate în războiul dintre Mauritania şi Maroc. Obişnuitul dromader albastru de pe indicatoarele care împânzesc tarlaua a fost înlocuit de un craniu roşu şi două oase încrucişate. E inutil să ne batem capul cu mesajul scris în engleză şi arabă. Fără nici un localnic după care să ne ţinem, facem slalom prin tre semne cu 20 la oră, căutând trasa norocoasă.

În *No Man's Land* totul e nemişcat, pudrat cu nisip, ca un cimitir imediat după prima ninsoare. Tranzitul haotic dintre un Maroc pros per şi o Mauritanie confuză, primul aproape european, a doua aproape africană, a lăsat aici tot felul de urme. Sunt turisme rămase în pană din care proprietarii au recuperat ce s-a putut, camioane care nu au trecut vama, roase până la schelet de aerul sărat; sunt şasiuri mototolite, portiere smulse şi capote căscate din care atârnă ca un mănunchi de şerpi curele de transmisie şi cabluri. Ce omul a abandonat natura transformă. Unele peste altele, într-o masă informă, zac frigidere peste care vântul construieşte câte o dună, copiatoare însângerate cu urmele tonerelor explodate de la căldură, televizoare cu ochii stinşi într-o baltă de cioburi şi chiar o uşă sau un spătar de fotoliu. Sub tortura soarelui, eu mă chinui să-mi ţin spatele ţeapăn şi mâinile încleştate de Ionuţ. Abia când văd bariera de metal care marchează intrarea în Mauritania oficială încep să-mi tremure picioarele.

MAURITANIA

Route de l'Espoir[1]

Când coborâm de pe motocicletă ne clătinăm precum doi astronauți care pășesc pentru prima dată pe Lună. Trebuie că arătăm jalnic în costumele noastre *fancy* glazurate cu praf, cu ochii mijiți, fețele congestionate și buzele scorojite de harmattan. *Ochii în patru, Ana!* Granițele nu îngăduie incontinențe emoționale, iar cea mauritană cu siguranță nu e locul cel mai potrivit pentru a ne relaxa. Izolată politic și geografic, cu kilometri de coastă la care jinduiește toată industria de pescuit, cu o infrastructură cvasi-inexistentă și depozite virgine de fosfați și uraniu ascunse într-un peisaj ostil, Republica Islamică Mauritania e un loc frecventat mai degrabă de oameni de afaceri decât de turiști. Toate canaliile, toți escrocii, toată

1. Drumul speranței.

În cursura societății așteaptă să-i ia în primire pe cei care vin în Africa pe propriile roți. De regulă vesticii sunt blindați cu bani și acte. Cum am refuzat prețurile de speculă practicate la noi în țară pentru un *carnet de passage en douane*[1] și cum suntem chitiți să nu dăm șpăgi, pensele noastre sunt substanțial reduse. Dar, chiar și cu riscul de a fi întorși din drum la fiecare graniță, încercăm să facem turul continentului fără regulamentarul *carnet*.

Eu rămân la mobră. Ionuț traversează fâșia de nisip bătătorit de-a stânga și de-a dreapta căreia sunt clădiri joase din beton. De unde stau, băieții care sprijină zidurile arată ca și cum s-ar hrăni cu cadavrele unora ca el. Ionuț e singurul turist contra celor câteva duzine de *freelanceri*: „ajutoare", negustori, ghizi și schimbători de valută antrenați de o viață să ușureze buzunarele străinilor prin fel de fel de tertipuri. Binevoitorii îl apucă de braț, se flutură hârtii, se schimbă amenințări, se fac promisiuni. Cu o față de poker și casca pe post de scut, Ionuț își croiește drum prin mulțime, pășește peste boccele, taie cu tupeu coada la care stau numai femei și bagă un cap pe ușă: dacă afară e vânzoleală, în birou doi polițiști tastează tacticos la computer. Eu constat cu regret că teama mă împiedică să savurez cocktailul exotic de personaje din vamă. Femeilor în văluri multicolore le-aș invidia silueta; bărbaților cu dinți strălucitori și tălpi rozalii în pantofii de piele neagră trași direct pe piciorul gol le-aș admira eleganța *boubou*[2]-urilor azurii. Majoritatea stau pe vine, cât se poate de relaxați, drept în soarele nemilos cu tenurile noastre spălăcite. Pielea lor e de culoarea cafelei și îmbracă pomeți înalți și membre suple, mascând reușit jegul și orice imperfecțiune.

Tentativa de a eluda regulile vamale se soldează cu succes. Intrat în birou fără *carnet de passage*, Ionuț iese cu un formular intitulat pompos *Autorisation de circuler de vehicule étranger*. Ni s-au acordat șapte zile

1. *Carnet de passage en douane*, document de călătorie care însoțește vehiculul și care, conform informațiilor oficiale, este obligatoriu pentru tranzitarea celor mai multe țări africane, printre care și Mauritania.

2. Îmbrăcăminte tradițională în anumite țări din Africa subsahariană, printre care și Mauritania.

pentru a traversa și părăsi țara. Cred că prețiosul certificat se poate prelungi undeva în capitală, dar pentru moment nu ne batem capul cu asta.

În primul oraș din Mauritania suntem așteptați la masă de o familie de români. Kala, Carmen și fiul lor știu prea bine ce înseamnă să apeși pe butonul de *reset* și să o iei de la capăt. De mai bine de două decenii trăiesc în Nouadhibou, orașul unde totul este legat de ocean: pescadoarele chineze și olandeze, portul mineralier în care francezii fac legea, pirogile de lemn din portul artizanal cu plasele întinse la uscat, cartierele-dormitor construite în anii '60 pentru emigranți, vilele expatriaților năpădite de mucegaiul care le conferă un nu știu ce romantic. Gazdele noastre au ajuns aici aproape din întâmplare. Kala are erudiția și șarmul unui Hemingway, brațe vânjoase de bătrân lup de mare și părul șaten tuns scurt deasupra ochilor migdalați. Hedonismul lui se consumă în ieșirile cu barca pe mare. Puternică și frumoasă, Carmen este așa cum îmi închipuiam o albă care trăiește în Africa. Mâinile ei nerăsfățate de manichiură pregătesc salate creole și *ceviche*, cocoașă de cămilă la grătar, *bisque* de langustine și tot felul de bunătăți în care citim odiseea familiei. Viața lor nu curge în matca obișnuită. Pentru prima dată constat că e posibil ceva ce când trăiam în Galați părea neverosimil. Regulile pot fi încălcate. Gândul ăsta, care de la depărtare îmi dădea speranță, e acum și înspăimântător, și irezistibil.

Atmosfera din Nouakchott, capitala Mauritaniei, e ostilă dilemelor personale. La periferie e o aglomerare de *bidonvilles*[1], pe care ploile masive le-au făcut greu de navigat. Azi, pentru că mă simt generoasă, sunt de acord să numesc stradă principală singura porțiune din oraș acoperită din loc în loc cu o peliculă de macadam. E zăpușeală. Vântul încins desprinde de pe jos mormane de pungi care încep să danseze în aer ca niște păsări mototolite. În fine, cu ajutorul GPS-ului dibuim campingul și parcăm în curte după ce ocolim măgarul mort, lăsat să putrezească în stradă. Azi am făcut deja 500 de kilometri prin deșert

1. Cartiere sărace (fr.).

Nouadhibou, fostul Port-Étienne, e vestit pentru cimitirul de nave, cel mai mare din întreaga lume: peste 300 de epave ruginesc în apă sau pe țărm.

pe drumul cel mai străşnic păzit din țară. De când niște vestici au fost răpiți între Nouadhibou și capitală, străinii sunt înregistrați la fiecare 50 de kilometri și oprirea sau staționarea nu sunt permise decât în cele trei benzinării de pe parcurs.

În Nouakchott Carmen ne-a dat adresa unei familii de senegalezi care are o mică afacere cu mâncare. După un duș răcoritor plecăm să o căutăm. Localul lui Astou constă într-o masă și cinci locuri pe bancheță, plus o cratiță impresionantă de *tchebu chien*. În următoarele patru zile revenim consecvenți între două și patru după-amiaza pentru a urmări cum Astou lasă să scadă, împreună cu ierburi aromatice, bucățile de macrou prăjit și cum orezul se umflă la aburi în sita pusă deasupra oalei cu mâncare. La final, senegaleza adaugă un polonic de tamarin și o mână de ardei iute – cât să se îngroașe tocana. Lui Astou

nu-i place să stea la taclale. Hedi, mezina, care e responsabilă cu spălatul vaselor, e cea îndrăzneață. Când vine vremea să le dăm vestea că a doua zi părăsim orașul, Hedi se întristează. „Ana, nu veniți mai târziu să bem un ceai cu tata?" Îi spun că am fi încântați. Seara senegalezul, căruia cu greu i s-ar putea ghici vârsta, aliniază șase degetare de sticlă lângă ceainicul care bolborosește pe cărbuni. În tradiția vest-africană ceaiul este oferit de gazdă în semn de respect și ospitalitate; Ionuț este primul servit, apoi Babs, fratele mai mare, și la final femeile. Licoarea e atât de delicioasă, încât regretăm că regula spune că doar primele trei pahare nu pot fi refuzate. Babs este curios să afle ce planuri avem pentru viitor. „Nici unul", îi spune Ionuț și asta îl face pe Babs să se prăpădească de râs. Ideile lui sunt ceva mai concrete – vrea să înceapă o carieră în muzică în Senegal și, în încăperea acoperită de funingine, tânărul ne face o demonstrație. Băncuțele sunt date la perete, își face apariția un tambur și restul familiei începe să pocnească sacadat din degete. Sunetul se lovește mai întâi de cei patru pereți care reține vibrația câteva secunde, apoi e spart în două de vocea lui Babs. Tânărul cântă despre ceva care o face până și pe Astou să zâmbească și ne obligă picioarele să bată tactul. „Hai să dansăm!", strigă Hedi și ne supunem, un pic rușinați de mișcările noastre stângace. Că africanii au muzica în sânge nu e un clișeu, ci o realitate. Înainte să ne luăm adio, Babs îmi ia mâna și o împreunează cu cea a lui Ionuț, ca un mistic care inițiază un ritual. Are lacrimi în ochi: „Frate, soră, trebuie să vă iubiți mereu!"

Plecăm la șase dimineață cu 1.100 de kilometri de condus până în următoarea țară. Auspiciile nu sunt grozave. Ca de obicei, e foarte cald, avem puține provizii și ne îngrijorează că, pe lângă sâcâiala din cele 40 de *checkpoint*-uri de poliție, va trebui să căutăm de-ale gurii prin așezările pe care le străbatem. Cândva nomazi, mauritanii și-au instalat corturile și apoi satele de-a lungul magistralei Route de l'Espoir. Locuințele sunt arareori făcute din cărămidă și mortar; mulți preferă să trăiască în continuare sub o pânză întinsă între patru pari, care la cei mai înstăriți ia forma unui foișor cu o platformă pentru dormit. În arșița zilei nu mișcă nimeni. E suficient însă să oprim motorul într-o localitate, că suntem imediat asediați de zeci de copii. În Mauri-

tania rurală, franceza nu ne e de nici un folos, dar mâinile întinse după pomană și țipetele spun mai multe decât o mie de cuvinte. Copiii sunt foarte slabi, cu dinții distruși de carii, ceea ce nu e de mirare atunci când nu există nici un fel de mâncare stradală și nici piețe și cele mai populare mărfuri din magazine sunt Coca-Cola, cubulețele Maggi și brânza topită La Vache qui rit! Conform planului, sărim peste pauzele obișnuite și la sfârșitul zilei intrăm în Kiffa. Suntem la jumătatea drumului. Asta e ultima ocazie, înainte de Mali, de a alimenta cu benzină. Polițistul de la barieră ne ia datele de identificare și numărul de la motocicletă și își anunță telefonic colegul de la următorul post de control că doi străini urmează să înnopteze în localitate. Ironic, optăm pentru un *auberge* botezat „Faraonul deșertului".

Camera murdară, dotată cu aer condiționat și televizor, costă cât bugetul nostru pentru două zile. Suntem tentați să zapăm – sunt câteva posturi în arabă și știrile internaționale, care nu sunt bune. Într-o idilică tabără de vară din Norvegia zeci de oameni au fost împușcați de un atacator misterios. În lumea nebună de azi pericolul poate veni de oriunde, nu neapărat din locuri ca Route de l'Espoir!

Noaptea Ionuț se trezește cu crampe la stomac și stare de vomă. Cred că deshidratarea, efortul sau poate nefericita conservă pe care am mâncat-o la prânz și-au făcut efectul. E primul motiv pentru care mă bucur că am refuzat grătarul de cămilă pe care patronul stabilimentului ni l-a propus la cină. Pe al doilea îl aflu chiar în bucătărie, unde sper să îi fierb un ceai calmant. Bungalourile pentru oaspeți sunt grupate în jurul zonei de relaxare care e așternută cu pleduri în stil tradițional. În spate, am plăcerea să descopăr restaurantul „faraonului". E o rulotă fără ușă, tapetată pe interior cu linoleum împuțit. Înăuntru o capră belalie linge borcanul de zahăr, o alta ceaunul de tuci pentru orez; pe jos zac o pungă de Maggi desfăcută, coji de ceapă și tacâmuri care nu par să fi fost spălate niciodată. Așa că îmi fierb ceaiul în fața camerei, cu apa din baie, la arzătorul nostru de buzunar.

Pe la prânz patronul îmi spune că polițistul a venit de dimineață să întrebe de ce nu am plecat. „E obligat să anunțe că nu veți ajunge azi la următorul punct de control, spune el. Cum se mai simte soțul?

Vă fac un kebap la cină?" „Nu, mulțumesc, îi spun, sunt *vegetariană*." Mauritanianul strâmbă din nas: „Voi, albele, sunteți greu de înțeles. Nu vă place să stați acasă, faceți nazuri la mâncare și, din câte am văzut în Dubai, sunteți toate niște prostituate." Replica bărbatului mă aruncă în defensivă: „ Nu știu ce vă face să spuneți asta, eu nu cunosc nici o..." „Fetele mele, continuă el netulburat, sunt curate și cuminți." Un sistem strict de caste guvernează societatea mauritană. Aici albii și negrii duc vieți complet separate și dacă bărbații albi sunt deasupra, orice s-ar afla la mijloc, abia cea mai de jos treaptă este ocupată de femei. Interlocutorul meu îmi spune că până la vârsta de 16 ani, când le este desemnat un soț, de obicei dintre veri, fetele nu pot părăsi casa părintească, cu excepția cazurilor în care li se permite să meargă la școală.

A doua zi sunt foarte fericită că putem părăsi Kiffa. Sunt doar 39 de grade Celsius și, ca într-un joc pe calculator în care totul devine mai dificil pe măsură ce avansezi de la un nivel la altul, Sahara nu are în plan să ne lase să o părăsim fără un ultim test. Drumul este în lucru, cu porțiuni unde asfaltul s-a topit și întărit la loc de multe ori din cauza căldurii incandescente, și e presărat cu hoituri de animale. Adesea din leșurile cămilelor, vacilor sau caprelor măcinate de har mattan nu a mai rămas decât ceva care seamănă cu o cuvertură șifo

mată. Uneori suntem deviaţi pe secţiuni nisipoase. Pe prima pierdem bidonul cu apă legat peste bagaje; pe următoarele înaintăm cu greu într-un nor nesfârşit de praf, cu deşertul pe cele două laturi – o tautologie de dune cărămizii năpădite de arbuştii aceia spinoşi cu care se hrănesc caprele. Nu sunt sate, nici urme că de prin preistorie pe aici s-ar fi practicat vreodată agricultura. La prânz ne mulţumim cu nişte curmale pline de nisip, prilej să ne reproşăm din nou că în Nouakchott nu am fost mai prevăzători. În decorul ăsta derizoriu soseşte un bătrân tuareg pe dromader. Străinul descalecă, se aşază turceşte sub copac şi arată spre genţile noastre, apoi cu palma făcută căuş spre gură. I-o fi foame? Bătrânul ia cele câteva curmale oferite de Ionuţ, mestecă una şi pune restul într-o cârpă împăturită la brâu. Apoi repetă gestul de dinainte. I-e sete? Situaţia rezervelor noastre e dramatică. Mai avem jumătate de litru de apă călduţă şi peste 100 de kilometri de făcut, dar instinctiv facem ceea ce şi el ar fi făcut în locul nostru. Bătrânul apucă sticla cu mâinile lui ca nişte rădăcini de copac şi o goleşte cu nesaţ.

Vreo două ore mai târziu e rândul nostru să suferim de sete. Mai trece încă un ceas până ca norocul să ne scoată în cale o turmă de vite la adăpat, fără de care nu cred că am fi observat puţul cu ghizdul de numai o jumătate de palmă înălţime. Lângă vite, în picioare, cu caftan indigo, turban de culoare neagră şi sandale, un păstor. Îi arătăm sticla de plastic goală şi gurile noastre uscate. El ne face semn să ne apropiem, ia un lighenaş emailat, îl umple cu apă din vană, îl duce la buze şi i-l întinde lui Ionuţ. Schimbăm o privire pe furiş – ne jenăm amân doi să scoatem filtrul din bagaje. „Ce e bun pentru localnici e bun şi pentru noi" va deveni una dintre mantrele călătoriei. Ionuţ bea primul, apoi urmez eu; în lichidul răcoros plutesc nenumărate particule misterioase şi în clipa asta nu ştiu să fie pe lume ceva mai bun.

MALI

Toubab[1] la Bamako

Frontierele – teritorii cu identitate ambiguă, unde obiceiurile și ADN-ul se amestecă într-un mod organic. Altfel stau lucrurile între Mauritania și Mali. După austeritatea deșertului, dintr-odată o explozie de culoare: smocuri de vegetație suculentă se ițesc în cel mai țipător verde, vitele și iazurile au înlocuit cămilele și deșertul, dealuri domoale acoperite cu iarbă pitică anunță Sahelul. Verdele lui se regăsește pe drapelul malian, lângă auriul care simbolizează bogăția minerală și roșul care evocă sângele vărsat pentru independența de Franța colonială. Același tricolor decorează

1. Cuvânt care în țările din Africa de Vest, printre care și Mali, desemnează persoanele de origine non-africană („albi").

tricoul de nailon al băieţelului care ne întâmpină la barieră. E singur şi desculţ; părul ras îi scoate în evidenţă frumuseţea chipului. La gât are o cutie de conserve pe care o face să zdrăngăne strigând spre noi: „*Toubab! Donnez-moi l'argent!*"

Pentru formalităţile de graniţă trebuie să continuăm până în primul oraş, Nioro de Sahel. Cât suntem plimbaţi între poliţia din centru, comisariatul de la periferie şi biroul vamal de la aeroport, devine limpede că se apropie o ploaie zdravănă. Toată tevatura se încheie cu încă o bătălie câştigată împotriva *carnet*-ului, cu informaţia descumpănitoare că după lăsarea serii drumurile ar fi controlate de bandiţi şi cu concluzia că sunt cel puţin trei situaţii în care vom evita să mai trecem graniţe: în weekend (pentru că toate tarifele sunt duble), după-amiaza şi când ne este foame. Ne întoarcem la comisariat, cerem voie să campăm în incintă şi aproape imediat vine furtuna. Dar, oricât de tare ar ploua şi ar bate vântul, nu ne descurajează din cea mai amuzantă ocupaţie a nopţii, când ne strecurăm chicotind prin întuneric pentru a ne face nevoile în grădină.

Relativ şifonaţi după noaptea trecută, pornim spre Bamako. Drumul e plăcut, printr-un peisaj care devine tot mai divers. În satele cu colibe de lut şi acoperişuri de paie, unde oamenii îşi văd de treburile de duminică, apariţia noastră e primită cu gesturi prietenoase de salut. În faţa primului baobab ne bucurăm ca nişte ţânci de Crăciun, arătându-ne unul altuia fructele care atârnă aţâţătoare şi păsările albastre care le ciugulesc. Din când în când tragem pe dreapta şi ne odihnim pe iarba curată, savurând aerul înţepător al sezonului ploios. Chiar şi-aşa, ritmul de azi e pentru mine prea rapid; nu-mi dă destul răgaz pentru scenele mărunte care se derulează în sate, nici pentru o caravană de etnici fulani care trec călare pe măgăruşi, cu mănunchiuri uriaşe de vreascuri legate în formă de semilună pe laterala şeilor, cu femeile în sânii goi şi cu mărgele multicolore împletite în păr!

Mă consolez la gândul că Mali trebuie să fie la fel de colorat şi în oraşe; în capitală însă găsim un roi de scutere. La intrarea în urbe evităm la mustaţă o a doua Essaouira: doi poliţişti cu câte un AK47 pe

umăr ne cer pașapoartele sub pretextul unui control de rutină și numai după o oră de acuzații – ba că am fi spioni, ba că am fi comis nu știu ce ilegalitate – se învoiesc să ni le înapoieze. Enervat de șantajul emoțional, Ionuț îmi spune: „Gata, de azi nu mai dau din mână nici un act!" Fluviul Niger împarte orașul în două: cartierele sărace cu cocioabe de tablă pe un mal, clădirile administrative cu fațade din perete-cortină și hotelurile de lux pe celălalt. Între ele se află Grande Marche, cea mai mare piață din Bamako, unde petrecem patru seri la rând, pipăind imprimeurile ghaneze, broaștele țestoase și papagalii mumificați din zona cu fetișuri, dar mai cu seamă riscându-ne stomacul cu savori nefamiliare și gustând tot ce se gătește pe tarabe. Îmi fac un obicei din a urma exemplul malienilor și dau la o parte capacul de pe oalele mamaielor care au desăvârșit în zeci de ani de comerț ambulant cele mai gustoase feluri, apoi ne înghesuim amândoi pe băncuțe alături de întreaga suflare din Bamako. Cu fiecare dumicat încercăm să aflăm cu cine stăm la masă și treptat încetăm să mai fim niște străini. În fața blidelor cu *riz arachide*[1], ronțăind la *poulet bicyclette*[2], cu grăsimea frigăruilor de oaie prelingându-li-se pe bărbie, oamenii se relaxează, își descarcă bucuriile și necazurile, dezbat amănuntele picante ale culturii locale, parcă uită că suntem niște *toubab* și arată mai ușor cine sunt ei cu adevărat. Realitatea e că lumea e populată de personaje mult mai bune decât ne spun știrile: oameni care își iubesc familiile, care apreciază un banc bun, care sunt mândri de mâncarea lor – atunci când sunt norocoși să o aibă –, care invariabil se bucură să o împartă cu orice străin care nu încearcă să le-o ia cu forța de la gură.

La două zile de capitală, noaptea vine înainte să ne fi găsit un loc de campat. Suntem în provincia Sikasso, grânarul țării. Între grădini de zarzavaturi și terenuri cultivate, satele moțăie în atmosfera tipic rurală: alaiuri de orătănii scurmă după râme pe ulițe de pământ roșu

1. Orez cu sos de alune și frunze de baobab.

2. Literal „pui bicicletă", referire la consistența puiului african, care e asemănată cu o bucată de cauciuc de la bicicletă.

ca focul care se deschid în curți înguste, unde copiii inventează jocuri din obiecte găsite și femeile își împletesc părul. Situația nu e întâmplătoare: până acum am lăsat bugetul, vremea, geografia și generozitatea străinilor să hotărască în locul nostru, azi încercăm să ne alegem singuri gazdele.

Deși ograda lui Baba nu se deosebește de ale vecinilor, ceva mă face să propun să ne oprim. Ionuț intră primul, eu cu un pas în urma lui: „*I ni ce!*"[1] Instantaneu, nu mai puțin de trei puradei se ivesc la gard împreună cu stăpânul casei țipând: „*Toubab! Toubab!*" În spatele lor e o femeie tunsă chilug, cu o bucată de pânză colorată înfășurată în jurul coapselor pe post de fustă. „*Toubab!*", urlă micuții. Nu știu dacă după cele câteva minute de pantomimă cineva ne-a înțeles intențiile, cert e că poarta de nuiele e trasă ferm la o parte și suntem împinși în curte.

1. „Bună seara" în limba bambara.

Bineînțeles că nu suntem pregătiți pentru explozia de efuziune a gazdelor; în loc să fim lăsați să ne instalăm discret cortul în fundul curții, devenim niște comedianți. Fiecare etapă, ancorarea plasei de țânțari, fixarea protecției de ploaie în clipsuri, umflarea saltelelor sau ridicarea mobrei pe cric, trezește un „aaah!" de încântare în rândul audienței, care urmărește totul cu maximă atenție. Celor trei copii li se alătură alții, și apoi alții, și printre ei chiar câțiva adulți. „Hai să-i învățăm șotronul", propune Ionuț, ceea ce preschimbă activitățile de pe lângă mobră într-un veritabil spectacol la care, deși a trecut de mult orice oră rezonabilă de culcare, pare că a venit să asiste întreg satul.

În fine, se face puțină liniște și Baba ne dă de înțeles că suntem invitați la masă. Sătenii se retrag. Băiatul cel mare agață o lanternă în fața colibei, apoi își ajută frații mai mici să aștearnă o rogojină de paie pe care sunt așezate un castron uriaș cu *yam* fiert, un blid cu ulei și o grămăjoară de sare pe o bucată de ziar. Ionuț depune alături pungulița cu migdalele pe care le mai avem din Maroc. Baba șade pe un șezlong pliant din acelea pe care noi le folosim la iarbă verde, un scaun identic îi este oferit lui Ionuț, iar eu sunt încurajată să ocup un taburet pitic pe ale cărui versiuni în miniatură iau loc ceilalți băieți. De îndată ce mama apare din casă cu cel de-al patrulea copil, care abia învață să meargă, se dă startul. Mâncarea e simplă și gustoasă, deși am fi preferat să ne lipsim de ea, pentru că nu ni se pare suficientă nici pentru copii, bășca cei doi adulți. Ne străduim să ne folosim numai de dreapta pentru a lua câte o bucată de legumă ațoasă pe care o întingem în ulei și apoi în sare; uneori femeia pare amuzată de gesturile noastre stângace și ne sare în ajutor, alegând bucățile mai mari și mai fragede și împingându-le în partea noastră de castron. După cină, băiatului celui mai mare i se dă o bancnotă și este trimis să îndeplinească o sarcină oarecare, Baba pleacă în treaba lui și femeia se îndeletnicește cu aprinsul cărbunilor sub un soi de grătar în miniatură pe care așază apoi un ceainic. Ne codim să plecăm la culcare. Cum bariera lingvistică a redus dialogul la onomatopee, iar gazda noastră pare la fel de timidă ca noi, ne mulțumim să-i privim pe băieți cum

îl giugiulesc și îl fac să râdă pe mezin. O vreme cochetăm cu ideea de a le arăta pe laptopul nostru filme din călătorie sau poze din România. Abandonăm, după ce am dezbătut în șoaptă cât de tare s-ar entuziasma copiii și ne-am întristat la gândul că electronicele noastre strălucitoare le vor tulbura viața asta simplă și curată în care oamenii nu muncesc pentru a-și cumpăra obiecte, ca cei din Occident. Baba se întoarce în același timp cu fiul cel mare, el însoțit de un bărbat înalt și subțire. Copilul are o punguță de ceai în mână. Bărbatul necunoscut ne explică prin semne că este cumnatul lui Baba. Arată spre Kalașnikovul pe care l-a luat cu el și spre pădure – este vânător – și dă jos din spinare un obiect, jumătate lăută, jumătate harpă. E o *kora*, instrumentul specific muzicii tradiționale mande, iar cea a vânătorului este uriașă. Are 21 de corzi întinse între gâtul de lemn mai lung decât mine și o cutie de rezonanță făcută dintr-un dovleac scobit acoperit cu piele de vacă. Sprijinindu-și căușele palmelor de cele două mânere de lemn care se află de o parte și de alta a gâtului instrumentului, vânătorul ciupește corzile cu degetele mari. În satul fără nume și fără electricitate răsună o muzică complet diferită de cea din Bamako. Tremoloul îmi amintește la început de flamenco, apoi se stinge și urcă iar, trist și vesel deopotrivă și curat ca o apă de munte. Când *kora* tace, Baba ia ceainicul de pe foc și, cu o mișcare elegantă, îl răstoarnă într-un vas mai mic, apoi scurge lichidul înapoi în ceainic de la aproape un metru înălțime și tot așa de câteva ori. După care umple singurul pahar pe care trebuie să-l aibă în gospodărie și i-l întinde lui Ionuț. Urmez eu. Băutura este mai intensă decât în Nouakchott, tulbure, foarte amară și foarte dulce. Mă voi chinui un sfert de noapte să adorm, iar dimineață, după cel mai straniu mic dejun – gogoși movului umplute cu fasole plutind în ceva ce ne rugăm să nu fie aracet –, suntem petrecuți până la ieșirea din sat cu chiote imposibil de descris.

Ziua în care copilul devine bărbat și puiul devine bicicletă

Anii i-au lăsat puține urme pe față căpeteniei din Begnimato. Are ochii jucăuși sub fruntea înaltă și dinții neregulați îi sclipesc ca ai unei pume printre buzele netede. Sanga este totuși cel mai în vârstă și cel mai înțelept din tribul dogon, starostele și *hogonul*[1] acestui sat, aflat la circa 100 de kilometri est de fluviul Niger. Întinde mâna și Ionuț depune în ea două nuci de cola. Fructele sunt inspectate cu seriozitate; au coaja albă și mărimea unor ouă de prepeliță. De emoție uit să mai respir. Ne-am dorit atât de mult ca ofranda noastră să fie mulțumitoare, încât pentru nucile astea am fost la cea mai mare piață din Africa de Vest.

În fiecare zi de luni, de multe generații, producători, comercianți și cumpărători din toate colțurile regiunii se adună într-o cetate cu ziduri de chirpici și străzi desfundate de pe râul Bani. Povestea spune că, pentru a îmbuna duhul râului, pescarii bozo au sacrificat o fecioară, iar din sângele ei amestecat cu argilă s-au făcut cărămizile pentru primele clădiri din Djenne. Între secolele al XV-lea și al XVII-lea, istoria cetății s-a împletit cu cea a legendarului Tombuctu. Pe atunci comerțul transsaharian cu aur, sare și sclavi tranzita ambele orașe, dar după ce portughezii au mutat centrele de schimb pe coastă și au pus la punct sistemul de transport maritim, ruta continentală și implicit cetățile de pe traseu și-au pierdut importanța și au fost lăsate să cadă în ruină.

De două decenii însă, UNESCO a început să pompeze fonduri importante pentru conservarea cetății care a renăscut din propria cenușă. Dar lunea nici atelierele unde artizanii fabrică *bogolan*[2], nici splendida moschee – cea mai mare structură de chirpici din lume și una dintre cele mai înalte din Africa subsahariană – nu joacă rolul principal în spectacolul care va dura până târziu în noapte.

1. Căpetenia spirituală și decanul de vârstă dintr-un sat dogon.
2. Pânză vopsită cu lut amestecat cu pigmenți din plante medicinale.

Lunea e zi de târg. Pe tarlaua din fața moscheii sunt descărcate camioane de sare, sunt stivuite coșuri de paie, se construiesc munți de saci cu mirodenii și se trag role de frânghie din scoarță de baobab. Turme de vaci și de capre ocupă restul orașului. Mărfurile mai delicate – unt de shea, bijuterii de ambră, săpun și prețioasele nuci de cola aduse tocmai din Coasta de Fildeș – sunt aranjate pe pleduri de către femei balansând pe cap tipsii impresionante. Mamele se opresc din treabă doar pentru a-și alăpta pruncii care le atârnă la spate, într-un batic înnodat cu grijă sub sâni.

Plecăm din piața din Djenné când ziua e încă limpede, cu inima ușoară, nerăbdători să zărim primele grânare de lut din ținutul dogon. Treptat, cerul este cuprins de o pâclă vineție și aerul devine mai dens, transformând soarele într-o nălucă. Furtună de nisip. Rafale violente ne forțează să rulăm cu doar câteva zeci de kilometri pe oră. Îmi încordez corpul și mă lipesc de Ionuț, cu ochii închiși. Cum stă vântul, începe ploaia. Dacă ar fi fost invers, nu știu dacă am mai fi ajuns în Benigmato.

Judecând după zâmbetul lui Sanga, efortul nostru nu a fost în van. Consumate pentru efectul astringent și energizant, nucile de cola sunt incredibil de amare și foarte apreciate de tribul dogon. Refugiați

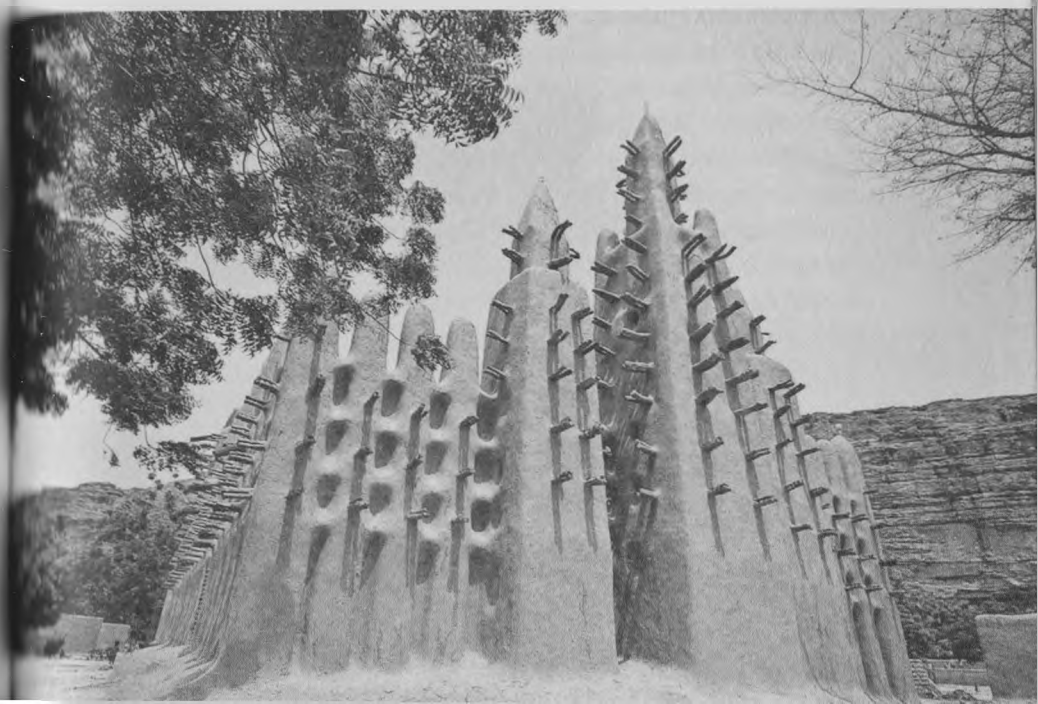

din calea islamului de prin secolul al XV-lea, sau poate chiar mai devreme, dogonii sunt niște rude mai îndepărtate ale egiptenilor. Pentru a se instala pe cei 250 de kilometri ai falezei Bandiagara, i-au alungat pe băștinașii troglodiți tellem și și-au făcut din grotele lor urne funerare sau depozite pentru bunurile de preț și cereale. Dogonii, păstori animiști, continuă să trăiască după tradiții ancestrale complexe, păstrate intacte datorită izolării geografice sau unei urzeli sociale solide care impune cultul strămoșilor.

Până în satul lui Sanga am făcut trei zile. Am plecat de la baza falezei prin câmpia nisipoasă, apoi am lăsat mobra și am continuat pe jos prin canionul perforat de cascade din satul Kani-Kombole. În Indelou femeile mi-au arătat cum se pisează meiul într-un mojar uriaș de lemn și cum se transformă făina în mămăligă lipicioasă. Am atins creasta urcând printr-o crevasă până în Ennde, unde panorama spre Burkina Faso îți taie respirația. Apoi am poposit o noapte în Teli, ca să vizităm o școală unde pe tablă era scrisă o frază care nu ar putea fi adevărată decât în Africa: „*Elle porte des œufs sur sa tete.*"[1] În Begnimato am ajuns pe înserate, când femeile satului se întorceau de la râu cu gălețile pline balansate elegant pe cap.

Drumul bun l-am dibuit cu ajutorul lui Adiourou, unul dintre tinerii dogoni care muncesc ca ghizi. Adi observă că îmi place să gust nucile dulci din copacii de karité, fructele acrișoare și portocalii ale lianelor și frunzele zarzavaturilor de prin grădini. Așa că se apucă să ne țină un curs în toată regula. Ne explică despre cultivarea și proprietățile feluritelor buruieni pe care altfel nici măcar nu le-am fi remarcat și născocește câte un banc pentru fiecare animal și fiecare plantă întâlnite în cale. Deși suntem în zona deșertică a Sahelului, apa e uluitor de ușor de procurat. În cătune și uneori chiar și între ele sunt pompe finanțate de diverse ONG-uri străine, și îl întrebăm pe Adi dacă Mali e excepția fericită de la regula care spune că ajutoarele externe nu sunt altceva decât componentele unui sistem corupt de transfer al

1. Ea poartă ouă pe cap (fr.).

miliardelor din buzunarele plătitorului de taxe din țările dezvoltate în conturile bogaților din lumea a treia. „Sunt multe probleme, spune el, dar și exemple bune. Adevărul e că unii musafiri vin cu intenții ascunse, ca aceia care ne promit puțuri cu apă dacă îi lăsăm să ne facă moschei." Adi crede că locuitorii din fostele state coloniale au complexul culpei istorice, care, pe de-o parte, justifică orice eșec, iar, pe de alta, transformă acțiunile în clișee. „Dogonii nu țin râcă, spune Adi. Tinerii noștri nu au studiat istoria colonială și nici unul dintre ei nu e contaminat de resentimente." Într-adevăr, în zilele de marș fiecare sătean întâlnit are grijă să ne facă să ne simțim bine-veniți. Suntem salutați cu zâmbete care ne topesc inima, ni se îngăduie să ne întindem saltelele pe terasa caselor și copiii din sate nu se îndură să ne dea drumul la mână. Sunt atât de mulți și de frumoși, încât instinctul meu matern e dat complet peste cap.

În Djiguibombo Adi ne prezintă sfatului bătrânilor întrunit în *togouna*, un fel de agora a dogonilor, cu acoperiș de piatră așezat în mod deliberat la numai 1,20 metri de podea – o modalitate ingenioasă de a preveni izbucnirile temperamentale ale împricinaților, căci, dacă cineva se enervează și din reflex se ridică în picioare, riscă să dea cu capul! Când observă că Ionuț fotografiază stâlpii *togounei* ciopliți sub forma unui sân de femeie stilizat, unul dintre bătrâni rupe tăcerea: „Numai Dumnezeu e mai presus decât sânul mamei", ne traduce Adi.

Dacă la baza falezei locuințele dogonilor sunt de chirpici, cele din Benigmato au ziduri de piatră. Cea a căpeteniei Sanga este orientată spre centrul satului, unde, ca de obicei, un altar reprezintă spiritul demiurgului Amma. „Azi e o zi mare", spune Sanga arătând spre altar, apoi zâmbește cu înțeles unui adolescent așezat în stânga lui. Toumani, fiu-său adică, devine bărbat. Ca la multe popoare din Africa, în tribul dogon individul nu este validat prin naștere, ci în urma unor ritualuri inițiatice cu măști. Ca lucrurile să fie și mai complicate, tribul are propriul calendar și o cosmogonie care ar face Ramayana să roșească de invidie. Prima zi din viață este mai puțin importantă decât ultima, care este însoțită de o sărbătoare elaborată, și, între ele, trecerea la matu-

ritate este un alt moment semnificativ. Adi ne spune că dogonii cred că omul se naşte „fără gen". Toumani trebuie să „primească" sexul masculin şi nu ştiu din ce motiv ritualul circumciziei cade, conform tradiţiei, în sarcina fierarului din sat. Spre uşurarea mea aflăm că nu putem asista la ceremonie. „Însă diseară, ne spune Adiourou, căpetenia Sanga vă invită la sărbători."

Plecăm să colindăm satul şi să fotografiem curţile; fiecare dintre ele alcătuieşte o scenografie încântătoare, unde obiecte dintre cele mai banale – de la ştergare la veselă şi până la toate elementele de construcţie ale casei – sunt decorate cu motive care le conferă o funcţie simbolică. Din pură întâmplare nimerim în faţa casei fratelui mai tânăr al lui Sanga şi suntem poftiţi în curte. Ionuţ face introducerile: „Ana!" (arătând spre mine) şi toată lumea izbucneşte brusc în hohote de râs. Stăpânul casei face un pas înainte şi cu mâna la piept repetă: „Ana!" Ne lămurim că nu e o glumă şi că avem acelaşi nume. Tizul meu mă ia de braţ şi îmi face turul gospodăriei: ăştia sunt copiii (20 de bucăţi), nevestele (numai trei, ceea ce corespunde cu numărul de grânare), astea sunt cele enşpe carabine, puşti, arce şi cuţite. Lângă panoplie sunt şi necuvântătoarele ale căror blăniţe exotice arată că suntem acasă la un vânător. Cel mai mult mă impresionează chiar costumul de vânătoare, o variantă oarecum de camuflaj a portului dogon, împodobită cu scoici.

La ceremonie se arată că tocmai vânătorul Ana e responsabil cu proteina. Pentru nişte oameni care nu se pierd cu firea în faţa unui penis sângerând, friptura nu poate să fie decât pregătită live. Unchiul lui Toumani îşi alege victima dintre dobitoace, o execută profesionist, apoi o predă femeilor, care o transformă în tradiţionalul *poulet bicyclette*. La masă Ana ocupă locul de cinste, la dreapta nepotului proaspăt devenit bărbat. Singurul amănunt necongruent cu expresia lui paternă este picătura de sânge care i-a aterizat pe frunte.

BURKINA FASO

Motocicleta de pe Golgota

Intrarea în Burkina începe cu ieşirea din Mali şi, ca într-o poveste cu sisifi întoarsă cu fundul în sus, blestemul nostru e o Golgota pe care nu avem de împins o piatră, ci o „conservă".

Mai întâi hotărâm cu entuziasmul care însoţeşte asumarea unui risc nebunesc să nu o luăm prin Bankass ca toată lumea, ci să testăm o variantă care nu apare decât pe GPS. Ne spunem că va fi o revanşă satisfăcătoare pentru faptul că din cauza lanţului defect am ratat drumul de la Merzouga la M'Hamid. A doua idee neortodoxă e să lăsăm Yamaha încălţată cu gumele de stradă, care s-au făcut preş.

Părăsim deci Sangha, ultima comună de pe faleza dogonilor, cu noaptea-n cap. O pătură de nori întreţine o vreme iluzia că urmează o zi răcoroasă şi primii cinci kilometri merg uşor,

căci sunt aşternuţi cu resturi de macadam şi pietriş. Când realitatea loveşte, e deja prea târziu ca să ne mai schimbăm strategia. După satul Banani drumul dispare în imensitatea de nisip, unde, cu mintea clocotind în cele 44 de grade, devenim din aventurieri nişte bieţi supuşi ai doamnei Gravitaţia. Pe alocuri sunt bălţi adânci care blochează drumul. Ionuţ pleacă pe jos să verifice adâncimea fiecărui ochi de apă şi consistenţa mlaştinilor – un exerciţiu care, din păcate, ne va fi foarte util câteva luni mai târziu şi care se soldează cu picioare murate şi o uşoară insolaţie. Pe la amiază, când Ionuţ şi-a recăpătat puterile, îmi este teamă să mă uit la termometru. În tot acest timp ecranul GPS-ului ne încurajează să credem că am parcurs totuşi zece kilometri. *Sunt sigură că la noapte dormim în deşert.*

În satul Dougou ne refacem proviziile de apă şi, după indicaţiile dogonilor, cotim la dreapta, începând urcuşul spre est. La deal solul e ţinut pe loc de tuleie de iarbă care ascund înclinarea terenului şi eventuale gropi, şi nu de puţine ori mă trezesc făcând o tumbă spectaculoasă care se termină în şanţ. Căzăturile pe nisip seamănă cu cele pe zăpadă şi, la fel ca la snowboard, îmi e mult mai greu să mă ridic, căci pe alocuri piciorul se înfundă până la jumătatea gambei. Dacă eu gâfâi şi asud, Ionuţ înjură printre dinţi că are de ridicat câte 250 de kilograme de motocicletă, de obicei de pe piciorul stâng. Când îl scapă în ravenele care ridează dealul, trebuie să culce motorul pe o parte, să îl ridice de furcă şi să se folosească de cric pentru a-l roti pe poziţie. Manevrele sunt obositoare şi ne recăpătăm amândoi forţele savurând moleculă cu moleculă din rezerva modestă de apă. Dar suntem mulţumiţi că singurele lucruri şifonate în impact rămân coburii, pe ale cărui abţibilduri feţele prietenilor noştri au devenit de nerecunoscut.

Drumul reapare sub forma unei trase care se citeşte atât cât se poate citi o urmă între altele în nisip. *Hait!* De aici înainte va trebui să ne bazăm pe GPS, singurul nostru reper logic în delirul de poteci. Nu putem decât să mergem înainte, cu grijă să nu deviem prea mult de la linia violet de pe ecran şi de la traiectoria vagă care speram să

ducă la un moment dat în Burkina Faso. După alte ore de chin, în amonte ni se promite silueta unui sat. Urcăm dealul și găsim doar un grup de igluuri din rogojini de stuf, țesute în jurul unui mănunchi compact de tulpini de mei folosit ca stâlp central. Sunt niște *bukkaru*, „casele de iarbă" ale nomazilor fulani, și par părăsite. De când am auzit de ele, m-am îndoit că în epoca GPS-urilor și a telefoanelor mobile ar mai exista cu adevărat. Fulanii sunt tribul african cu cei mai mulți membri – peste patruzeci de milioane. Mai mult de un sfert dintre ei sunt nomazi, formând cel mai numeros grup etnic nomad de pe planetă. Îmi fuge gândul la caravana întâlnită la intrarea în Mali – care vasăzică acele femei nu cărau niște suluri de paie. Mi-ar plăcea ca printr-o minune colibele abandonate pe „Golgota" noastră să fie chiar acele locuințe. La circa cinci-șase kilometri de *bukkaru*, îi întâlnim și pe „proprietari". La umbra unui arbore de acacia sunt două tinere fulani care își leagănă copiii în poală. Au piele creolă și trăsături clasice: nas cârn, pometi conturați, sprâncene arcuite. Femeile poartă rochii de bumbac, cu desene exuberante, galbene și verzi, o legătură din același material pe cap și mănunchiuri de cercei complicați în lobii urechii. Dar ceea ce le scoate și mai tare în evidență dinții albi și zâmbetul minunat este *tchoodi*, tatuajul negru care le acoperă buzele și gingiile și

până la bărbie. Buzele uneia dintre femei sunt încă inflamate în urma ritualului[1] care marchează tranziția la viața adultă și care constă în perforarea repetată a pielii unse în prealabil cu un pigment special. Poate că unde suntem noi saturați cu antibiotice, mă mir că rănile ei nu s-au infectat. Le arătăm harta GPS celor două fulani, în încercarea de a afla ceva despre drum. Una dintre ele atinge ecranul, apoi își miroase degetul. E clar, trebuie să le lăsăm în treaba lor și să perseverăm în nebunie. După 65 de kilometri, victorie: răzbim la drumul de pietriș care vine din Bankass. Zău că, după o astfel de zi, să cocsăm până la lăsarea nopții mi se pare un fleac.

Ouaga-du-te

La jumătate de oră de vama din Burkina Faso ne trezim față în față cu animalul preferat al Romicăi Jurcă: frontul atmosferic. Direct în ax, cerul e ocupat de nicovala unui cumulonimbus gigantic, și temperatura aerului scade cu viteză. Efectiv văd cum zidul alburiu de ploaie înaintează către noi, metru cu metru. „Ține-te bine", îmi spune Ionuț. Îmi trag toate fermoarele și apuc să închid ventilațiile căștii chiar înainte să intrăm în furtună. E ca o săritură eșuată în apă, dacă ne imaginăm că săritorul are febră și că trupul lui pătrunde într un lichid acoperit cu o pojghiță subțire de gheață. În față nu are rost să mă uit, iar lateralele sunt monocromatice, cu siluetele negre ale copacilor iți ndu-se fantomatic în aerul lăptos. Durează 30 de minute să ieșim din nor. De partea cealaltă a furtunii Ionuț își manifestă bucuria luând în plin fiecare baltă, așa că ajungem în capitala Ouagadougou arătând ca niște măscărici fardați cu noroi portocaliu.

Între călătorii care vin în Africa există un soi de alianță statuată printr-o listă cu date GPS. Coordonatele indică puncte de interes tehnic pentru servisarea vehiculelor și locuri de campat „neoficiale" –

1. *Tchoodi*, ritual inițiatic, echivalentul feminin al ritualului la care sunt supuși bărbații dogon.

parcări de hotel unde amplasarea cortului este tolerată, misiuni catolice din perioada colonială și chiar clădiri abandonate. Pe această listă există și un motel din Ouagadougou, dar, spre ghinionul nostru, sezonul ploios tocmai a început în Burkina și curtea stabilimentului este fieful celor mai sângeroase exemplare ale neamului țânțăresc. Cum ne luptăm isterizați cu norul de insecte, un Land Cruiser trage lângă noi și șoferul strigă: „Ana! John!" Ne uităm unul la altul surprinși că cineva ne știe pe nume. Bărbatul tânăr dă din mână cu veselie: „John! *Remember us?*" Sunt cuplul de elvețieni pe care i-am cunoscut în ținutul dogonilor. Și mașina, și pasagerii arată ca scoși din cutie, de parcă ar fi ratat canicula, deșertul și furtuna care pe noi ne-au făcut de comandă. „Sunteți de mult în Ouaga?", întreabă Ionuț. „De patru ore." „Pe unde ați luat-o?" „Prin Bankass, pe unde altundeva? Voi?" „Pe de-a dreptul."

Din orașul care aparține nu mașinilor, ci bicicletelor, plecăm de îndată ce ne rezolvăm câteva chestiuni administrative. Suntem plini de gâlme imense de la pișcăturile de țânțari și neconsolați că GPS-ul nu a supraviețuit ploii de acum o săptămână. Spre Bobo Dioulasso, sau Bobo simplu, cum îl alintă localnicii, drumul traversează plantații de trestie de zahăr și peisaje bucolice în care seara e ușor să devenim invizibili. În amurg, pe cât de gălăgioasă e Yamaha și de reflectorizante costumele, e destul să tragem pe dreapta și să ne instalăm tabăra fără ca nimeni să știe unde suntem. Micul dejun îl luăm de regulă într-o *buvette* – ceai, ouă și baghetă la prețul unei jumătăți de halbă în România.

În Bobo decidem să ne luăm o „vacanță" – câteva zile în care să ne odihnim, să ne spălăm rufele și să ne reintegrăm în societatea civilizată. Găsim un camping în care ne intersectăm pentru a treia oară cu elvețienii și pentru prima dată cu Liana și Denis, doi francezi la a doua tinerețe plecați de-acasă cu duba și un câine. Seara ieșim în gașcă la o *tô* cu tocană de baobab în unt de shea, pe care le udăm cu o Sobbra sau o Brakina. Când situația devine „disperată", mergem în cartierul Bolomakote și în curțile cu teci de dovleac stivuite la intrare bem *dolo*, o bere artizanală fermentată din mei. E august și, deși sunt într-o țară

tropicală, mă încearcă o nostalgie de sfârșit de vară. Au trecut câteva luni de călătorie și mi s-a adunat ceva... așa, pe suflet. Nu știu încă dacă e de rău sau de bine. Vezi tu, zilele sunt pline: cu lucruri de făcut, cu oameni de iubit, cu durere de acceptat. La culcare sunt lemn în fiecare seară și mă trezesc, fără nici un motiv, nespus de fericită. Dar toate astea au și o hibă. Nu mi-e dor deloc de nimeni și de nimic. Mai mult, simt că am cu mine, tot timpul, tot ce îmi trebuie: eu, întreagă, sănătoasă; pe Ionuț, care știe să facă orice și ce nu știe m-am lămurit că-i va ieși din prima încercare; Yamaha albastră, care nu e a treia roată la căruța cuplului nostru, ci *CINEVA* pe care mă pot bizui.

Cu Burkina chipul Africii se schimbă. Numai aici sunt peste șaizeci de grupuri etnolingvistice, ceea ce îmi complică planul de a învăța câteva cuvinte în fiecare țară. O vânzătoare de porumb copt din Bobo îmi sare în ajutor și devine temporar profesoara mea de dioula. Mai întâi trebuie să mă obișnuiesc cu politețea burkineză, care cere ca

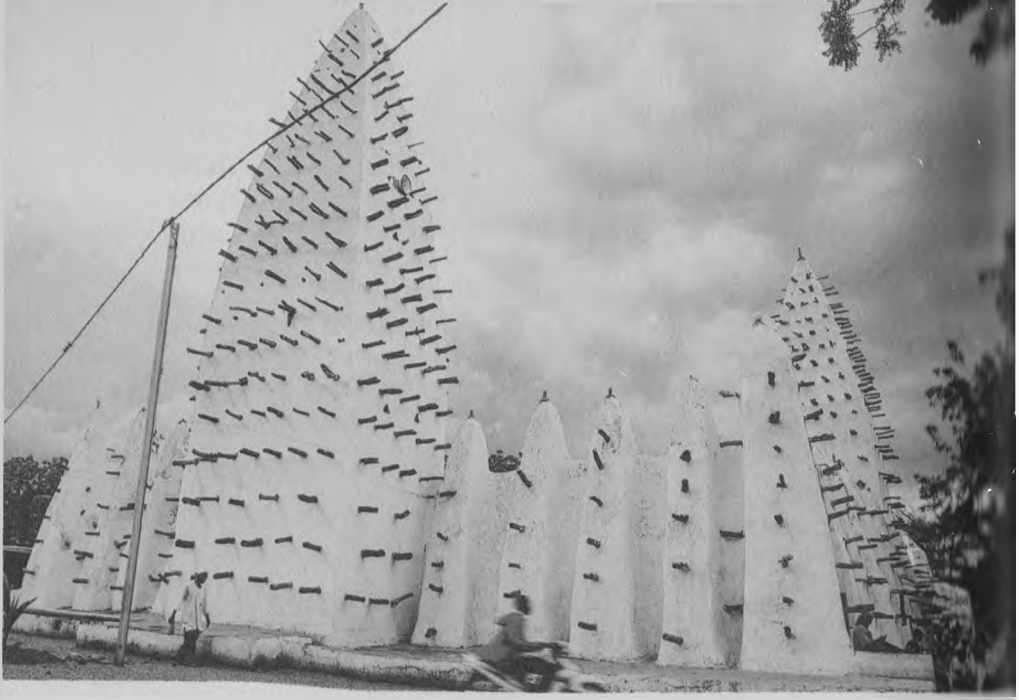

interlocutorii să schimbe o serie de întrebări despre familie sau generalități menite să destindă atmosfera. Cam așa ne salutăm în fiecare amiază:

— *A ni wula!*
— *A ni wula, Ana! Here sira?*
— *Onhon. I ka kene?*
— *Onhon, ilé don?*
— *Onhon. Somoru ka kéné?*
— *Onohon doyé ka kéné!*

Adică: Ce faci? Cum ai dormit? Ai tăi sunt bine? Asta mă face să cred că oamenii sunt foarte legați de familie, deși nu întâlnim decât copii și tineri, iar statisticile din Burkina sunt cutremurătoare: speranța de viață este de 45 de ani! E lesne de înțeles de ce de fiecare dată când îi spun „profesoarei" mele *Lon wéré*[1] mă tem că am rostit o minciună.

1. La revedere.

„Încotro mâine?“, ne întreabă Denis în ultima seară. Îi spunem că nu ne-am gândit încă. Punem o roată înaintea celeilalte și o să ajungem undeva. Denis scoate o carte din micuța bibliotecă a campingului: „Ana, ai văzut asta?“ O iau. E o carte despre Burkina, ceva între un album de însemnări și un studiu antropologic al unui anume Jean-Claude Klitchkoff. Acum trei luni aș fi răsfoit-o politicoasă, apoi aș fi pus-o la locul ei pe raft. Dar între timp am și eu la activ o traversare a Saharei și am căpătat un suflet ca al autorului, de vagabond. Așa că, în loc să dorm, devorez cele două sute și ceva de pagini și la cea cu numărul 83 găsesc răspunsul la întrebarea lui Denis.

Capcanele Burkinei Faso

După săptămâna de *relâche*, pe drumul spre Pô ne mărturisim unul altuia cât de dor ne era să fim în șa. Furtunile s-au întețit. Noaptea dormim sub fulgere, iar în zori ne codim să tragem pe noi echipamentul de protecție, care începe să pută discret a mucegai. Dar patria războinicilor gurunsi nu e un loc pentru plângăcioși. Lor le aparțineau casele fotografiate de Klitchkoff acum 20 de ani și sperăm să le vedem în Tiebele.

Satul e ca Africa pe care o știm deja: copiii trec pe biciclete ruginite cu câte unul sau doi frățiori pe roată, hlizindu-se cu gura până la urechi, femeile se întorc desculțe de la pădure cu legături gigantice de lemne pe cap, un copil de mână și un sugar legat pe spate. Locuințele lor sunt prisme de beton cu acoperiș de paie, și soții acestor femei nu mai sunt de mult războinici. Ca să găsim casele lui Klitchkoff trebuie să intrăm într-o anume incintă. Aici totul ține de context: copacii și colina poartă mesaje invizibile pentru neinițiați, iar fațadele unse cu shea au motive tribale care se regăsesc în crestăturile de pe obrajii și frunțile băștinașilor. Nici măcar chirpiciul nu a fost modelat întâmplător. Sunt *dras*[1]

1. Casă cu o destinație specifică.

cilindrice pentru tinerii becheri, *mangolos* rectangulare pentru cei care și-au pus recent pirostriile, *bilobées* pentru bunicile văduve care își cresc nepoții orfani. O femeie care ne dă de înțeles că ar avea 82 de ani ne poftește să intrăm. Casa ei nu are ferestre, căci asta ar face-o mai vulnerabilă la atacatori și la climă – nu-i așa? –, și e gândită ca o capcană. O deschizătură joasă te obligă să intri pe brânci; după lumina de afară ochii orbesc în întunericul pereților vopsiți în negru și ți-e sortit să te împiedici de un prag înalt, dincolo de care te prăbușești în gol!

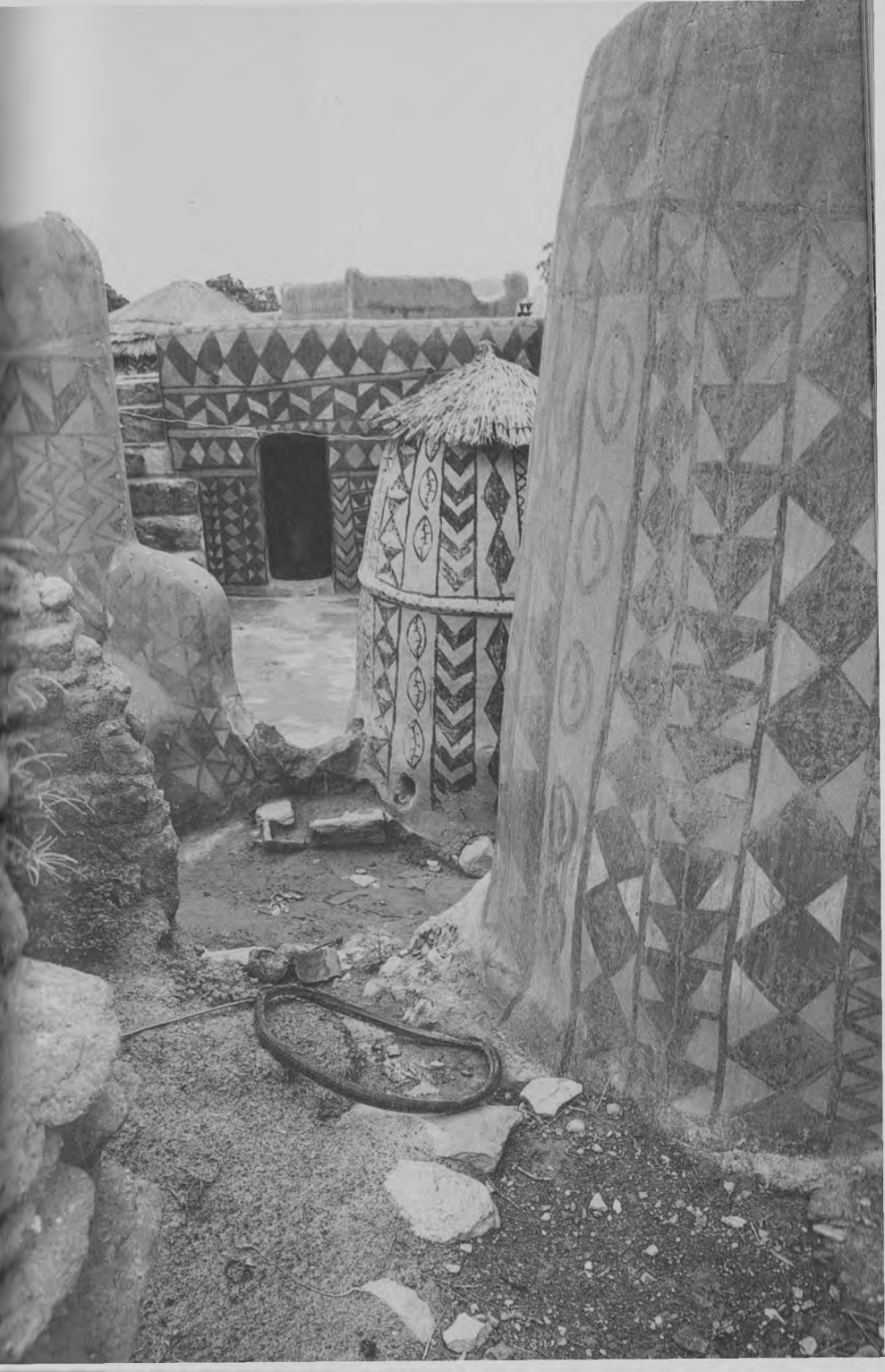

TOGO

Yovo[1] în Togo

Mă trezesc cu răsăritul şi mă rostogolesc afară din cort pe nisipul încă rece. Fac câteva flotări. Cling, cling! Claxonul obişnuit mă anunţă că biciclistul cu baghetă proaspătă a sosit în cartier. La poartă, tanti-fără-nume ştie ce vreau: fasole fiartă, sos cu ulei de palmier, mălai de *casava*. O porţie de 200 de franci pentru mine, una de 400 pentru John şi două linguri. O să i le înapoiez spălate mai târziu; acum mă duc să fac turul vecinilor pentru bârfe. Epiphanie a aflat că e însărcinată. „Iubita mea, ce o să mă fac eu fără tine?", îmi spune. Mă întind lângă ea pe rogojina aşternută pe uliţă, în faţa micului ei atelier de croitorie, şi îmi trec degetele prin pletele ei scurte, arse cu peroxid. „Ţi-am făcut prăjitură de mor-

1. Om alb (în dialectul local).

covi, spun, sper să îți placă." Nu am întâlnit încă african care să nu moară după dulce, dar azi prietena mea e de neconsolat. În fond mai avem doar două zile împreună, apoi va trebui să ne despărțim. Uneori mă bucură existența asta densă și am învățat să reacționez prompt, să iubesc repede și să spun profesionist adio. Alteori las în urmă oameni și locuri cu sentimentul acut de vinovăție că de-abia am zgâriat suprafața a ceva ce ar fi putut să devină mult mai mult. În Lomé, capitala micuțului Togo, am ajuns mai degrabă întâmplător, după ce am aflat că în oraș există un dealer KTM și ne-am gândit să profităm de ocazie ca să facem service la motocicletă, să ne reparăm *topcase*-ul și alte mărunțișuri. Între timp ne vom ocupa și de vize.

Acum trei săptămâni eram încă la 650 de kilometri de Golful Guineii și influența oceanului se făcea simțită. Un indicator ruginit ne-a semnalat intrarea în a cincea țară africană; cu un dor grav de albastru am luat-o spre sud. Decupată între plantații de bananieri, mei și karité, așa-numita Route Internationale e atât de muncită de roțile camioanelor, încât am hotărât să facem un ocol prin zona centrală a țării. Prima noapte am dormit într-un târg de provincie, într-o cameră decorată cu un nud de adolescentă cu șolduri generoase și sfârcuri la vedere. Data trecută când am stat la hotel, în Merzouga, pe perete atârna o viziune complet diferită a femeii: un săculeț de stofă de sub care se iteau cozile împletite ale unei anonime. La fel ca marocanii, tribul dominant kabiyé, care ocupă nordul țării, practică religia musulmană, dar am fi ghicit cu greutate că ne aflăm în oraș de Ramadan. Actualul dictator, originar dintr-un sat limitrof, a pimpuit localitatea și a umplut-o cu neoane psihedelice, discoteci și bere. Atmosfera asta, cuplată cu oboseala acumulată în ultimele zile în sudul Burkinei Faso, ne-a descurajat să zăbovim. Noroc că Togo are munți. Ca să ne bucurăm în tihnă de drumurile de țară, ne am făcut tabăra de bază pentru două nopți în Atakpamé. Am urcat în ace de păr spre cascade, printre plantații de cafea și cacao, prin cătune de lut cu mai puțin de zece case și în mod obligatoriu un coafor. La țară clădirile sunt întotdeauna grupate în jurul curții comune, unde tuberculi opăriți de *yam* se bat în pive

care mie îmi vin până la genunchi. Pasta lipicioasă care rezultă se numește *fufu* și este ceea ce oamenii de aici mănâncă la fiecare masă, în fiecare zi. Ca treaba să meargă șnur, se muncește în echipe de câte trei și femeile mi-au arătat cum să-mi încordez mușchii spatelui și să controlez mișcarea din mijloc, nu din brațe, în timp ce lucrătoarele se încurajează reciproc cu chiote și bătăi din picior.

Apoi am plecat mai departe. De sus, din inima pădurii tropicale, terasele ne-au dezvăluit defrișările ilegale care mutilează savana. Cu șase zone geografice distincte, Togo are o biodiversitate deosebit de valoroasă; braconajul, gherila politică și ambițiile comerciale ar putea să o reducă în câțiva ani la o mână de grădini zoologice. La prânz, Eva, care are o cârciumă cu de toate și orez, ne-a povestit că fratele ei a fost de curând implicat în niște incidente urâte. „Oamenii sunt disperați", a spus ea. Poate că noi, românii, am cam uitat ce înseamnă să trăiești într-o dictatură; în Togo însă, dacă îți iei o mașină mai răsărită riști să fii somat să o faci cadou președintelui. Dacă deschizi un butic te poți trezi în arestul poliției, anchetat zile la rând despre proveniența banilor investiți în afacere. După ce unul dintre veri, care a încercat să-și facă o tinichigerie, a fost băgat la zdup, fratele Evei împreună cu alți cetățeni au incendiat o plantație de cafea aflată în proprietatea cuiva din guvern. Peste noapte bărbații au dispărut și de atunci au trecut deja câteva săptămâni.

Lomé se află în zona creștină, unde predomină etnicii ewe. Dacă pe Ionuț nu l-ar fi mușcat un câine în prima noapte, aș putea spune că ne am simțit aici ca acasă. Pentru o țară atât de dens populată, capitala e prietenoasă și aerisită și togolezii ni se par până acum a fi cei mai reținuți dintre africani. Aventurile noastre în Africa nu îi dau automat pe spate. În loc să se rezume la „oau!", „bravo!", „extraordinar!", sunt mai interesați să afle impresii din țările prin care am trecut. Nu se ambalează decât cu ajutorul câtorva pahare de *akpeteshie*[1] și sunt încântați să ne dea bineț; dar nu sar ciopor pe noi când ne oprim

1. Un distilat din vin de palmier.

la pompele de apă și nu întind niciodată mâna la pomană. Poate de-asta îi îndrăgim – nu ne tratează ca pe niște eroi, ci ca pe niște oameni obișnuiți.

Epiphanie nu este singura mea prietenă. Încă de a doua zi de când ne instalăm în camping aproape toată lumea de pe strada noastră ne știe pe nume, iar restul ne strigă *Yovo, yovo!* Asta mă face să mă gândesc cumva la Oblio, personajul din desenele animate, și uneori când merg pe stradă am sentimentul că am ceva țuguiat pe frunte. „*Yovo* Ana, Epiphanie ți-a terminat de cusut fusta", strigă câte un copil. „Ce face John? întreabă altcineva. Zi-i că-l aștept la o partidă de *adji*[1]!" Dacă aș fi sosit aici cu avionul, toate astea mi s-ar fi părut sâcâitoare, o intruziune în viața noastră privată. Dar, cum ne-a luat câteva luni să facem drumul, ne-am obișnuit cu stilul african, în care, dacă trăiești în

1. Joc de strategie din familia de jocuri africane *mancala*.

comunitate, ești al comunității. Or, în Lomé uit că suntem niște vizitatori efemeri. După obiceiul togolez, curtea în care am instalat cortul aparține unei familii extinse. Sunt patru case în care locuiesc cinci cupluri, care au laolaltă cinci copii și un nou-născut. Toate treburile casnice – de la gătit la spălatul de mână al rufelor – le facem cu toții la comun, în curte. La piața din capul străzii avem precupeața noastră care ne păstrează cele mai bune fructe și cele mai ieftine legume; la poartă e mamaie cu mic dejun; chiar și de la *fufu bar* ni se trimite veste când au tocană de macrou cu alune, adică felul preferat al lui Ionuț.

Mâncarea togoleză e senzațională. Ziua, piața Mama Benz – poreclită așa după marca auto preferată de dinastiile de negustorese – atrage gurmanzii cu munți de pește, creveți și fructe. La venirea nopții strada noastră se transformă: utilajele sunt abandonate, se aprind lumânări și lanterne de buzunar și comercianții ambulanți încep să-și asambleze grătarele. Togolezilor însă le place să guste câte ceva la orice oră și o rețea robustă asigură acoperirea întregii game de pofticioși. Sunt și patiserii ambulante întruchipate de niște bărbați cu o tavă de gogoși pe cap, gelaterii pe două roți unde cornetul este vândut din mers și chiar tonete cu porumb copt improvizate în ataşul unei motociclete! Între toate astea, regina neîncoronată a bucătăriilor capitalei este nimeni alta decât mama prietenei mele Beauty. În fiecare dimineață, cu mult înainte ca cocoșii să dea deșteptarea, *Maman* Victorine străbate aleile din spatele bazarului central. Toți negustorii o știu. Cei care au privilegiul să-i fie furnizori i-au pus deja deoparte cele mai bune produse, care între acum și orele 13 se prefac în minunății. La prânz surorile mai tinere ale lui *Maman* întind mușamaua pe masă, aranjează cratițele și spală vesela, iar zecile de lucrători în costume scrobite se așază la coadă pe bulevardul 24 Janvier. Dichisită de parcă nu ar fi ieșit din bucătărie, ci dintr-un coafor, *Maman* Victorine preia comenzile și umple farfuriile, în timp ce Beauty strânge masa după clienți și servește limonadele. Pentru prietena mea cu chip angelic și rochii mai potrivite pentru a merge la bal decât pentru a face pe chelneriță, ăsta e un job de vară; în restul anului Beauty locuiește împreună cu tatăl ei în Benin, unde urmează liceul. Într-una din zile

nu o văd la stand. „*Maman* Victorine, unde e Beauty?“ „Se simte rău“, spune *Maman* și ne trimite vizavi, în curtea îngustă cu mai multe corpuri de casă tip vagon, unde, în al doilea de la stradă, e o Beauty ciufulită care zace cu febră pe patul de suferință. „Ce ai?“, o întreb și mai să mi provoace un atac când îmi spune că malarie.

În vremea asta, vizele au mers mai prost decât speram. Din consulatul gabonez am fost azvârliți în stradă pentru neobrăzarea de a nu ne prezenta îmbrăcați la costum. Ambasada Nigeriei ne-a pus să adunăm o cărămidă de acte, pentru ca o săptămână mai târziu să ni se spună că cererea a fost refuzată și că urmează șapte zile de vacanță cu ocazia sfârșitului de Ramadan. Bâlbâiala administrativă e un prilej să descoperim că există un zeu al călătorilor care stă cu ochii pe noi. Primim un mail din partea cuiva care trăiește în Nigeria și care a urmărit succintul nostru jurnal publicat pe un forum de motocicliști: „Cred că pot să vă ajut.“ Dintr-una într-alta, ne trezim că avem întâlnire cu consulul onorific al României în Togo, care găsește calea nu doar spre bunăvoința ambasadoarei nigeriene, ci și spre un nou GPS. Pe scurt, noi comandăm aparatul și îl trimitem la Paris, o prietenă îl predă la aeroport unui binevoitor anonim și acesta din urmă sosește cu el în geantă în Togo! Bucuria ne este temperată de un al doilea mesaj care sosește din Nigeria, de la același binevoitor: „Ieri a fost un atentat cu bombă la sediul UN din Abuja. Au murit 20 de oameni. Fiți atenți!“ În aceeași seară pe strada noastră auzim bătăi de tobă și Epiphanie vine gâfâind: „Ana, a murit șeful cartierului! Pune-ți repede cea mai frumoasă *pagne*[1], e musai să mergem la înmormântare!“ În curtea răposatului e plin de lume și un nene numai piele și os șade în mijloc, fumând dintr-o pipă cam de lungimea unui bucium. Sunt singura *yovo* și vrăjitorul îmi face semn să mă apropii. Conform tradiției, poartă doar un petic de piele tăbăcită peste șale și are o față inocentă care-i contrazice serios alura „vrăjitorească“. Însă Epiphanie e vizibil impresionată. În drum spre casă îmi spune că am primit o „binecuvântare importantă“.

1. Fustă africană.

BENIN

Spune-mi la ce voodoo te închini ca să-ți spun cine ești

Viza de Nigeria e valabilă doar patru săptămâni, începând cu ziua în care a fost emisă. Cum Togo are numai 56 de kilometri de coastă, ajungem cât ai clipi în Benin. Drumul îngăduie o panoramă neîntreruptă a oceanului, cu fâșii de la turcoaz până la albastru electric în zare și pirogi cioplite din câte un trunchi de copac care zac îngropate în mal. E un loc paradiziac fără îndoială, dar și scena uneia dintre cele mai mari drame din istorie.

Totul a început în Togo, într-un loc pe lângă care acum trei săptămâni am fi trecut fără să oprim, dacă din întâmplare lui Ionuț nu i s-ar fi făcut sete. Parcaserăm la vreun kilometru de satul Yomaboua, comuna Sotouba, când un trecă-

tor i-a strigat lui Ionuț: „*Beja un sé ma?*[1] Ai venit să fotografiezi râul?" L-am întrebat de ce am face asta și atunci togolezul ne-a povestit că acum vreo sută de ani sclavii din toată Africa de Vest erau aduși la râu și puși să se spele, pentru a fi însemnați cu fierul înroșit și urcați în trenul de Lomé. În vremea asta principatele vecine din est formau statul Benin și în palatele de chirpici ale noii capitale, Dahomey, se instala o dinastie sângeroasă. Regii cereau război cu nigerienii yoruba și mai multe corăbii pe mare – mai multe galere pentru sclavii sosiți din Togo, care să plece spre Brazilia și Caraibe și să se întoarcă în Ouidah și Porto Novo cu și mai mult aur; nu contează de-i portughez, englez, francez sau olandez.

La amiază intrăm în Ouidah. Din centrul stațiunii cu *auberge*-uri cochete o limbă de nisip de patru kilometri a fost lăsată în mod simbolic neasfaltată. Aceasta este Route d'esclaves, ultimul drum al proscrișilor pe pământul Mamei Africa. Cărarea duce la litoral printr-o pădure plină de statuete voodoo. Pe locul uneia dintre ele se afla Arborele Uitării, căruia sclavii îi dădeau roată, pentru a-și șterge din minte viața pe care o părăseau. La capăt, acolo unde îi așteptau corăbiile negustorilor, e Locul fără de întoarcere[2], azi o plajă pustie cu un monument construit în timpul regimului marxist din anii '70.

Parcăm. „Hei, *yovo*, bei o nucă de cocos?", strigă niște băieți. E o tentație irezistibilă pentru doi călători care nu au încă un plan până la noapte. *Mmm... îmi place lichidul ăsta dulce-sărat.* Cum terminăm de băut, vânzătorul crapă coaja în două cu o lovitură de macetă, decupează câte o așchie pe post de linguriță și ne întinde jumătățile ca să le curățăm de miez. „Încotro?", întreabă un puștan și îi spunem că spre Nigeria. „Aoleu, șefu', face băiatul, dacă ții la viața ta, lasă-mi mie motocicleta și ia mata avionul."

Mai ținem coasta încă vreo oră; drumului nisipos îi zice Route des pêches și trece prin câteva sate mărunte, cu bordeie împletite din nuiele

1. Ce faci? (kabiyé).
2. Point of No Return.

și iarbă uscată, ascunse în umbra cocotierilor. Brusc, o poartă deschisă ne face cu ochiul, și Ionuț se duce să stea de vorbă cu stăpânul casei. Niște minute mai târziu are un rânjet pe față și o copiliță de mână: „O să dormim la Gabine, zice. Are opt ani și n-o să ghicești cu ce se ocupă tatăl ei!" Împingem motorul în curtea largă; de jur împrejur sunt care, în mijloc o mână de copii și femei care curăță pește în timp ce dulăul face pe dezinteresatul pe lângă capetele aliniate separat, ca niște fursecuri argintii. Gabine ne împinge în față. „Bine ați venit! ne urează bărbatul înalt, lângă care e o măsuță pliantă cu o schiță topografică. Eu sunt Desire." Ionuț îmi spune că beninezul e căpetenia satului Togbin. „Și ce faceți cu schița?", întreb, la care Desire îmi spune că e urbanist! „Tată, tată, strigă Gabine, îl lași pe John să vină cu noi la pescuit?"

Mă lămuresc care e faza când ieșim pe plaja din spatele curții. Aici s-au adunat o duzină de pescari care se căznesc cu o plasă înșirată pe aproape o sută de metri. Prin ochiurile perimetrale e petrecută o frânghie mai groasă, înnodată din loc în loc, iar pe mal sunt șase oameni de o parte și șase de alta, în dreptul nodurilor de care atârnă câte o bucată mai scurtă de sfoară cu un băț în capăt. Desire ne întreabă dacă vrem să le dăm o mână de ajutor și ni se arată cum din frânghia mai scurtă se face un laț pe care ni-l petrecem pe după mijloc și îl fixăm cu bucata de lemn. La semnal, tragem în sincron. Heirup! Pe măsură ce plasa iese din apă și frânghia se scurtează, fiecare trăgător trebuie să își abandoneze postul și să ocupe locul din fața șirului, în timp ce echipele închid unghiul de tragere. În apă sunt și câteva femei cu coșuri de pai pe cap, care au grijă să pescuiască tot ce mai scapă prin ochiurile plasei. Dar captura nu e pe măsura efortului colectiv: scoatem doar câțiva pești cu spinare rozalie, un crab și o mână de sardine. Obosiți, ne instalăm cortul cu fața la mare și petrecem cu pescarii tot restul zilei. „Ce ți mai face soția?", îl întreabă Desire pe cel care pare liderul neoficial al grupului. Omul spune că femeia s-a prăpădit acum o săptămână și că a rămas singur cu doi copii, plus orfanul unui anume Emanuel. „Așa a vrut Dumnezeu", adaugă el simplu, fără ură.

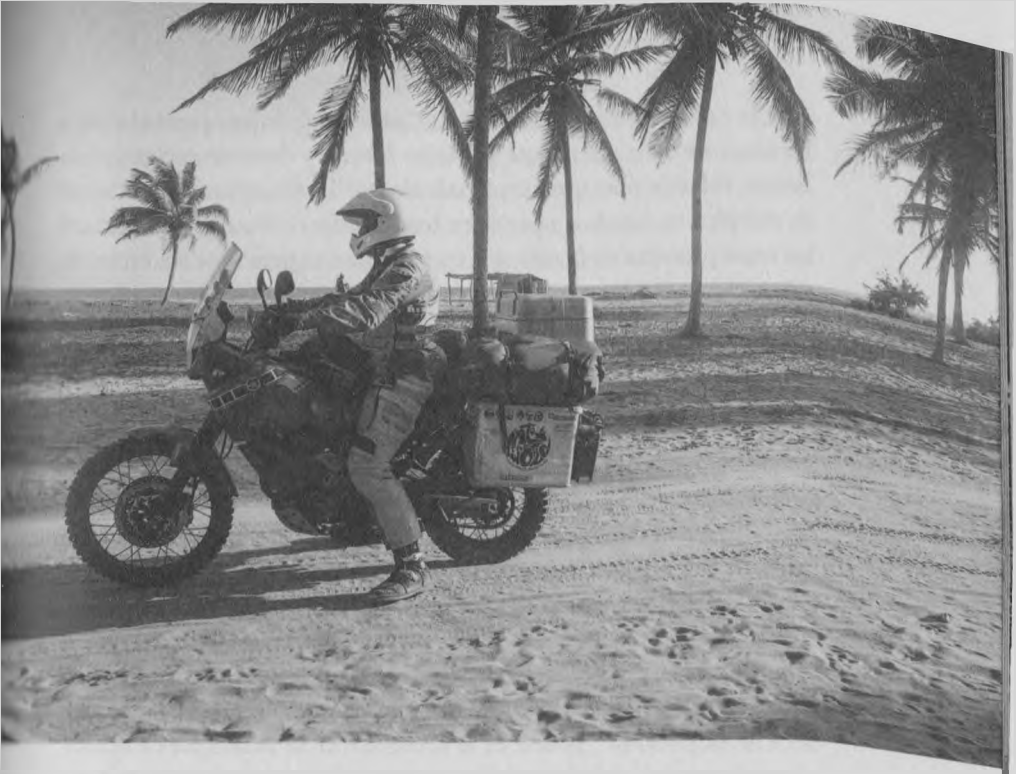

Desire spune că accidentele sunt ceva normal pentru ei. Mulți și-au pierdut pe ocean ambii părinți – întâi tații, apoi mamele, care le luaseră locul la vâsle ca să aibă ce să le dea de mâncare. Mă tulbură că acești pescari s-au maturizat pe mare, la vârste când alți copii abia încep cu jocurile pe calculator sau cu pretenții la primul smartphone. Întrebăm cum se trăiește din pescuit, pentru că am văzut că nu se prinde mare lucru. „De pe-o zi pe alta", răspunde Desire. Nici unul dintre ei nu are cum să congeleze peștele. Ca să nu se strice, oamenii îl dau în fiecare zi pe mai nimic samsarilor din Cotonou. Dar Desire ne spune că pescarilor nu le este teamă nici de sărăcie, nici de mare; greutățile doar i au adus împreună.

Dimineață fierbem un ceai și gazdele crapă nuci de cocos. Când o luăm pe rând pentru ultima oară în brațe și îi depunem pe obrăjori sărutul de adio, Gabine se ține tare să nu plângă. Destinația zilei de

azi e la 140 de kilometri de capitala Cotonou, în inima ținutului Fon. Drumul ne cam plictisește și găsim Abomey departe de renumele istoric. Palatele și locuințele oficiale ale foștilor tirani sunt niște căsuțe de chirpici, cu fațade acoperite cu basoreliefuri colorate. Dar locatarii lor nu se protejau cu fortificații, nici cu arme, ci prin voodoo, un set de practici care continuă să fie cât se poate de prezente în Togo și Benin. Fie că e vorba de o afecțiune fizică sau de o ceremonie care necesită chemarea spiritelor celor decedați, omul de rând se prezintă mai întâi în fața preotului *juju*. Acesta prescrie rețeta: păpuși de lemn sau tigve de dovleac, amulete din animale mumificate și alte obiecte cu puteri magice. Cu lista de cumpărături se merge la piața de fetișuri, care funcționează ca o veritabilă farmacie voodoo. Cea din Abomey e impresionantă: în loc de cutiuțe cu plante și pilule, pe tarabe sunt cranii și labe de mamifere, trupuri putrezite de păsări și carcase de cameleoni, șerpi, oase, coarne, dinți și blănuri și în general tot ce nu mai există în pădurile tropicale. Un negustor ne povestește plictisit cum se face de pildă „medicamentul" de cameleon: „Te duci la *juju* cu un picior din simpatica reptilă și vrăjitorul îl amestecă în poțiunea magică care te vindecă de impotență", spune el. Îl întrebăm ce se întâmplă cu restul bietului animal. „Păi din coadă se face un talisman pentru plasele de pescuit; capul e bun dacă vrei să ai băieți!" „Și funcționează ceva din toate astea?", îl întreb eu. „Sigur că da, spune el, și adaugă argumentul suprem: Aici suntem în Africa!" „Bine, dar de unde ai atâția cameleoni?" „O! exclamă el, sunt leneși și foarte ușor de prins." Dar ne lămurește că pentru a-i captura cu succes trebuie să ținem cont de anumite superstiții: dacă ne taie calea, trebuie să facem trei pași înapoi, iar în cazul în care vom avea ghinionul să ne muște, trebuie să-i mușcăm la rândul nostru, altfel vom muri.

Sfaturile negustorului ne-au făcut stomacul ghem. Acum, doar 24 de ore ne mai despart de Nigeria, față de faima căreia piața din Abomey chiar e o jucărie voodoo.

NIGERIA

Naija, a de come![1]

Pe 14 septembrie, în a 93-a zi în Africa, un flux constant de pietoni îmi dă impresia bizară că, în loc să înaintăm, dăm foarte încet cu spatele. Nigeria e mai fierbinte decât iadul. Fiecare centimetru pătrat din vamă e ocupat de mașini de lux, toate de culoare albă, în care zace câte un șofer singuratic, prizonier în propria celulă pe roți. Sunt ochelari de soare supradimensionați pe chipuri resemnate, sunt tricouri Dolce & Gabbana cu mânecile rulate deasupra bicepșilor bine conturați, e muzică bubuind în difuzoare. Bariera se ridică, parcăm, și Ionuț intră în clădirea vămii să rezolve cu actele. În prima oră de așteptare trec șase mașini și sute de oameni pe jos. În a doua, un bărbat desculț îmbrăcat în cămașă călcată la

1. Nigeria, venim!

dungă se împleticește printre vehicule și cade cu fața în jos, lăsând să se vadă o rană din care i se prelinge un firicel de sânge pe zona parietală. Cum mi s-a spus că în Nigeria responsabilitatea pentru un rănit sau un cadavru nu cade în sarcina poliției, ci a celui care a sosit primul la scena incidentului, nu îndrăznesc să mă mișc din loc. În a treia oră Ionuț se întoarce împreună cu doi bărbați în uniforme și îmi spune că *oga*[1] vrea să mă cunoască.

Sunt așadar escortată înăuntru. Biroul e mobilat cu fotolii de vinilin și un ventilator cât o elice de navă deasupra biroului acoperit cu hârtii. „Am înțeles de la John, spune *oga*, că nu aveți acte pentru motocicletă. Știi că nu vă pot lăsa să intrați în Nigeria fără *carnet*, nu-i așa? Mă privește în ochi: I-am oferit lui John posibilitatea să depună la mine o cauțiune. Și *oga* se încruntă: M-a refuzat." „*Abeg, oga*[2]...", mârâie Ionuț. Dar *oga* are poftă de glumă: „Domnișoara Ana, îți dau hârtia dacă îmi promiți să îl iei pe John de bărbat!"

Ni se face țidula, ni se ștampilează pașapoartele și drum bun. *Naija, a de come!* Suntem în mijlocul celei mai mari națiuni de pe continent – de două ori mai mare decât oricare alta din Africa și cea mai segmentată din lume, cu 250 de etnii și 520 de limbi vorbite între cele trei triburi dominante: Yoruba, Igbo și Hausa. Engleza și *pidgin*[3] ridică numărul limbilor oficiale din Nigeria la cinci. Țara asta are și cea mai urâtă faimă. Aici trăiesc oameni atât de bogați, încât nu sunt menționați în nici o statistică *Forbes*. Restul, însumând 70 la sută din populație, supraviețuiesc cu mai puțin de doi dolari pe zi. Această Nigerie a extremelor și a vastelor resurse naturale este pentru următoarele treizeci de zile și a noastră.

O să începem cu Lagos, de care ne despart 80 de kilometri. Mai întâi luăm în plin vreo sută de „controale". Sunt prea multe modele de

1. Căpetenie (pidgin).

2. Te rog, șefu' (pidgin).

3. Limbă simplificată, rezultând din amestecul a mai multe limbi, folosită în relațiile mai cu seamă comerciale dintre grupuri etnice vorbitoare de limbi diferite.

uniforme ca să distingem între veridic și mascaradă, așa că apelăm la metoda *ignore*. Indivizii strigă „*Oyibo, I chop your dollar*[1]", ne aruncă sub roți câte o bucată de fier plină de cuie sau ne bagă armele în față. Îmi place că, polițiști sau racketi, nigerienii nu se încurcă cu știfturi. Toată lumea preferă chestii solide, de încredere, ieftin de fabricat, ca de pildă ucigașul mondial numărul unu, zis „Avtamat Kalașnikov". Mașinile sunt forțate să frâneze și să dea dreptul, noi scăpăm prin spațiul dintre vehiculele pe patru roți. Când nu putem da bir cu fugiții, oferim zâmbete de revistă și strângeri de mână în loc de șpagă și ne recităm povestea până răgușim. Așa se face că ajungem la Mila 2 fără să plătim un *naira*[2].

La intrarea în Lagos ne blocăm în convoi. Orașul e metropola cu cea mai rapidă rată de expansiune de pe continent. După cifrele oficiale, care nu includ ghetourile, se estimează că în 2020 va avea 24 de milioane de locuitori, devenind al treilea ca mărime din lume. E o nouă viziune pentru Nigeria, construită de sclavii întorși din Indiile de Vest, pe o lagună tropicală sub care zac martirii din războaiele benineze.

Spre norocul nostru, înainte să fi părăsit Togo, au avut loc două întâlniri importante. Mai întâi ne-a abordat un tânăr care ne-a spus că locuiește în Lagos și că își dorește să facă o călătorie similară cu mobra din Nigeria până la el acasă, în sudul Franței. „Dacă luați viza, musai să stați la mine", ne-a spus Louis. A doua întâlnire s-a întâmplat chiar în fața porții; Karen din Lagos sosise în vizită cu copiii la o rudă stabilită în Togo. Acum urma să îi revedem pe amândoi. Louis ne așteaptă chiar la punctul de întâlnire, în portul industrial. „Pe tine te iau cu mine în barcă, îmi spune. John, tu vei avea parte de o traversare inițiatică a Lagosului la oră de vârf." Barca taie apele infestate ale lagunei printre canoele „salahorilor nisipului", care plonjează și cară la suprafață găleți pline. „Oamenii ăștia nu știu să înoate", spune Louis. Nisipul se vinde ca agregat pe șantiere și unii dintre salahori mor în câțiva ani. Deasupra autostrăzii se văd zgârie-nori. „Acolo e Victoria

1. Expresia s-ar putea traduce: „Albule, îți iau banii".
2. Moneda națională nigeriană.

Island", arată Louis. Chiriile lunare nu scad sub câteva zeci de mii de dolari! La mai puțin de o oră după ce ajungem în zona rezidențială împrejmuită cu gard electric unde locuiește francezul, apare și Ionuț. „A fost nebunie curată, spune el, dar sunt fan. Există o singură regulă aici: să mergi înainte, cu orice preț. Claxonul e salut, dă-te la o parte, vezi că te depășesc, te am depășit, mulțumesc că m-ai lăsat să te depășesc, la revedere, mișto motocicletă mai ai, de unde ești? Parcă ai sta de vorbă cu oamenii în loc să mergi în legea ta." „Ce zici de *okada*[1]?", întreabă Louis. „Kamikaze, frate. Da' pe mine, cu Yamaha, mă respectă. Se dădeau toți la o parte. *Big oga*, strigau, *big oga*."

Lagosul este cea mai bună metaforă pentru Nigeria. Un ecosistem care se hrănește cu bani și putere, un oraș vibrant, dar schizofrenic,

1. Taximetriști pe scuter, de regulă fără căști de protecție și cu vehicule decrepite.

cu urbanism polimorf și cu personalitate multiplă, adulat și hulit, un fel de New York al Africii. Aici nevoia naște creativitate: sosit în capitală pe urmele unui stereotip, omul simplu ajunge să născocească soluții mai robuste decât cele din studiile specialiștilor occidentali. Învață engleza la perfecție și să conducă un *danfo*[1] și scurmă în groapa de gunoi dacă e nevoie, ca noaptea să compună piese hip-hop și să viseze la un viitor mai bun. Deși problemele cu care se confruntă sunt urgente și grave, Nigeria este unul dintre puținele state africane care refuză dependența de ajutoarele externe. Nigerienii nu se hrănesc cu promisiuni. Nu se lasă păcăliți de zecile de programe și programele menite să-i scoată din sărăcie. Ei s-au săturat să vadă alaiurile de binefăcători care zboară din New York sau Londra la *business class* și care apar cu jeepuri și cu antemergători în suburbiile lor paupere, unde fac repede câteva poze, apoi se întorc la *brunch*-urile din hotelurile de patru-cinci stele de pe Victoria Island. Ei nu mai vor ca o țară atât de bogată în resurse ca Nigeria să aibă o economie disfuncțională. Problema e că, deși în afara granițelor sunt considerați niște escroci fără scrupule, nigerienii sunt la ei acasă docili și răbdători, niște ființe care fierb în suc propriu la o temperatură din ce în ce mai mare, sperând la minunea care le va mai reduce din presiune. Nigerienilor le place să creadă că sunt programați genetic să fie optimiști. Se spune că atunci când lucrurile merg rău înseamnă că totul va merge în curând spre bine, și autobuzele, vehiculele industriale și uneori chiar și căștile de plastic ale neobositilor *okada* sunt inscripționate cu texte care captează apetența națiunii pentru ideea de destin transformat prin noroc și grație divină: „Sfârșitul omului nu e sfârșitul vieții", sau „Totul va fi bine", sau foarte popularul „Nimic nu e veșnic".

Acum niște decenii bune, genialul muzician și „profetul" Fela Anikulapo Kuti a înțeles cel mai bine acest lucru. „Suferă pe lumea asta, bucură-te în paradis", cânta el, acuzând religia – atât creștinismul, cât și islamul – că alimentează suferința cu iluzii. În seara asta mergem

1. Microbuz.

în The New Africa Shrine, unde concertează fiul cel mare al lui Fela, Femi, să ascultăm cântece care au zguduit Nigeria. Hala e o Mecca *afrobeat*, decorată cu neoane. În dreapta scenei e un mic altar cu fotografiile lui Fela, iar la un pas de noi e Femi, care face spectacol. Trompetele țipă, două animatoare se dezlănțuie, corul este instigat ca un batalion de luptă și încăperea devine o capsulă a timpului, în care membrele se dezmorțesc, până când ne trezim în picioare, țopăind frenetic pe *fusion*-ul de muzică yoruba, jazz și funk.

A doua zi suntem invitați de Marine, iubita lui Louis, să vorbim despre aventura noastră la școala franceză de pe Victoria Island, unde este profesoară. Punem Ténéré-le în fața terenului de sport și, până să ne dezmeticim, suntem înconjurați de pici. Copiii în vârstă de 8 ani au pregătit fiecare câte zece întrebări: „Pe unde ați traversat marea?", „Cum faceți să aveți aici *naira*, pentru că în Europa aveți euro?", „Cum reparați motocicleta?", „Ce mâncați?", „Cum vă spălați?" sau „De ce nu ați luat avionul?" Pentru că micuții vin din familii înstărite, unii vor să știe în schimb ce celebrități am întâlnit până acum. Cel mai tare e băiețelul care întreabă cât costă motocicleta, iar răspunsul îl face să urle: „Ura!!! Am acasă banii ăștia acum! Îi spun lu' tata să-mi ia două!"

Oyibo nebun

Este anotimpul ploilor torențiale și laguna Lagosului a devenit scena unei drame: în ghetoul Makoko nivelul apei e peste cota de avarie și comunitatea atât de vulnerabilă la schimbările climatice trăiește sub amenințarea curenților marini. Istoria Makokoului a început cu o sută de ani înainte de boomul economic. Pe atunci nu se știa de petrol și zgârie-norii fițoși din Ykoyi erau o utopie. O comunitate de pescari, majoritatea etnici egun din Badagry și Benin, s-au instalat în partea de lagună unde se prindea cel mai bun pește. Dar în câteva decenii Lagosul s-a metamorfozat în centrul economic al Nigeriei și prețurile terenurilor au ajuns exorbitante. Pescarii din Makoko, astăzi circa

100.000, trăiesc pe apă – pe platforme sau în colibe înjghebate pe piloni, rareori cu mai mult de o încăpere. Străzile cartierului sunt canalele. Nu depășesc un metru și jumătate adâncime, și sunt atât de colmatate cu gunoaie și reziduuri din arderea lemnului, încât apa este neagră și densă ca petrolul. Culmea, canalele astea valorează miliarde și ar putea fi vândute celor mai bogați nigerieni. Condiția este desigur ca Makoko să dispară.

„*Oyibo, wetin dey happen?*"[1] strigă cineva. „*Comot!*"[2], strigă altul. Suntem priviți cu suspiciune. Am putea fi niște investitori, niște șacali imobiliari, și asta nu poate să aducă nimic bun pentru comunitate. Autoritățile o consideră oricum ilegală, pe rezidenți – niște infractori, iar construcțiile lor – numai bune de demolat. Din ce a spus Marine, ultimele tentative de evacuare s-au terminat cu un schimb de focuri între poliție și *area boys* și cu cel puțin un mort. Dar nimeni de-aici nu vrea să se mute într-un loc mai curat și mai frumos, ne spune Victoria; Makoko este acasă. Victoria e o fată din cartier pe care o întâlnim după vreo oră de bâjbâieli. E drăguță și ne ajută să convingem pe cineva să ne ia într-o barcă, un pescar ocupat să afume niște macrou congelat, dar care se învoiește să îl lase pe mezin să facă pe taximetristul, în schimbul unui modest „comision". De îndată ce părăsim uscatul, atmosfera devine stranie. Cu siguranță nu e o Veneție africană, poate doar una a săracilor, însă mistica locului nu poate fi tăgăduită. E încă dimineață. Dacă la ora asta Lagos e sufocat de noxe și generatoarele au început să huruie, în habitatul lacustru activitățile comunității se desfășoară în liniște. Pe canale vâslesc negustoresele care fac troc cu roșii, conserve de bulion și saci de *garri*. Fiecare familie din Makoko are cel puțin o barcă cu care face cumpărăturile și duce copiii la școală și unde câte un tată improvizează un atelier de reparații auto. Alte bărci sunt mici ateliere sau cârciumi plutitoare: într-una se macină *casava*, într-alta se prăjește pește. Pe prispa unei case, o mamă spală rufe cu

1. Care-i treaba, albule? (pidgin).
2. Pleacă de-aici! (pidgin).

apa năclăioasă din lagună; lângă ea, în picioare, o fetiță cu părul pieptănat în melcișori poartă o rochie mai mică cu două numere, pe care scrie cu roz *THE BEST OF BOTH WORLDS*[1].

„Hai la școală", îi spunem Victoriei, și puștiul pescarului coteşte pe canale întunecate până la construcția de cherestea fără ferestre, pe platforma căreia se hârjonesc niște zeci de copii în uniforme galbene cu albastru. Ignorați, dacă nu hărțuiți de guvern, oamenii din Makoko nu beneficiază de nici un serviciu public – nici canalizare, nici electricitate. Cu toate astea, nigerienii, chiar și cei naturalizați prin voia sorții, pun mare preț pe studii. Nigeria are cel mai ridicat indice de alfabetizare de pe continent și educația copiilor din Makoko se face la fel ca distribuția de apă potabilă, într un sistem „privat". Marine ne-a povestit ieri că pentru elevii din cartier s-a creat un sistem ingenios de plată per ora de curs, care încurajează părinții să economisească pentru educația micuților, fără povara unui angajament pe termen lung. Aici șansa de a învăța și altceva decât cum se cârmește o barcă costă 50 de naira, adică un leu pe zi. Între timp, școlarii se încolonează unul în spatele altuia și încep să cânte cât îi țin rărunchii pe ritmul tobelor în care bat doi copii mai înalți. „Se pregătește prima oră de clasă, spune Victoria, hai să plecăm."

Seara Karen ne primește cu *egusi*, felul nostru preferat – o supă din semințe de pepene galben, vită fiartă și o plantă amăruie asemănătoare cu spanacul. Gândul că va trebui să ne luăm rămas-bun mă extenuează. Când călătorești, măștile cad și intimitatea se instalează rapid și profund. Ceva s a întâmplat în săptămâna asta. Orașul ăsta nebun ne-a intrat pe sub piele și nu ne simțim deloc pregătiți să îl părăsim. Dar Karen spune că e grozav că mergem mai departe. Grozav, mda... Atunci de ce plecăm pentru prima oară privind în urmă, cu ochii arși de lacrimi?

Pe drumul de-a curmezișul țării, către Abuja, capitala *de jure*, ne însoțește doar ploaia. Nigeria rurală e devastată de inundații și săracă,

1. Ce e mai bun din ambele lumi (engl.).

mâncarea, scumpă și puțină. Agricultura a fost în mare parte abandonată în favoarea industriei petroliere și, din cel mai mare exportator de ulei de palmier, Nigeria a devenit dependentă de importuri. E greu să nu ne revoltăm la gândul că în această țară, care deține cel de-al zecelea zăcământ de petrol din lume, nu există nici o rafinărie și curentul se întrerupe de mai multe ori pe zi; că, deși prețul carburanților este menținut prin subvenții, profitul umple buzunarele multinaționalelor-mamut; că mii de expatriați muncesc pentru cele mai generoase salarii din lume, în timp ce oamenii obișnuiți se zbat să facă față vieții de zi cu zi. Așa că în sate oscilăm între bucuria că suntem bine primiți și vinovăția că omleta noastră e prânzul de care se va lipsi altcineva.

Din când în când suntem opriți de câte un gabor care nu are ochi decât pentru motocicletă. Cu limba arcuită în spatele dinților între-

deschişi scoate *sss*-ul admirativ: „Ai venit din Europa pe asta?“, întreabă în *pidgin*. Dacă îi zicem că da, omul dă neîncrezător din cap şi pipăie mobra, de parcă ar vrea să se convingă că nu suntem o nălucă. „*Oyibo* nebun!“, spune, apoi ne face semn să demarăm. Ne am obişnuit într-atât să ni se spună aşa, că uneori ne vine să ne prezentăm *oyibo*. Cumva tot ce se întâmplă, drumurile desfundate, poliţaii, palmierii, *area boys*, *egussi* sunt complet altfel decât ni le-am imaginat. Pe hârtie Nigeria e visceral diferită de „acasă“, dar ne face să ne simţim „de-ai casei“.

Spre sfârşitul celei de-a doua zile, Zuma Rock se iveşte cu toţi cei 725 de metri de granit şi feldşpaţi, anunţând intrarea pe autostrada din Abuja. Sunt mai puţin de trei săptămâni de la atentatul Boko Haram şi oraşul e calm. Abuja nu are vibraţia Lagosului, nici şarmul unei capitale africane, ci aspectul unei machete supradimensionate de beton. Fondată abia la începutul anilor '80, capitala e încă în şantier şi găzduieşte sediile tuturor misiunilor diplomatice, companiilor petroliere, multinaţionalelor şi organizaţiilor non-profit din Nigeria şi doi *decepticoni* – biserica şi moscheea, construite faţă în faţă.

Aici rămânem două săptămâni. Când nu alergăm dupa vize, ieşim la o *suya*[1] cu gazda noastră, un expatriat român, sau facem picnic la cascada Gurara. Ba ajungem chiar şi la o nuntă, unde prietenii nigerieni aduc vorba de vrăjitoriile din Benin. „Aici sunt *juju* şi mai puternici“, spun ei. Dacă de pildă cineva te roagă să ridici de pe jos nişte chei cu *gri-gri*[2], te transformi pe loc în motocicletă! „Păi vrăjitorul nu are cu ce să se ducă la piaţă“, râdem noi. „*Oyibo*, nu glumi, spun nigerienii; ştim un caz care a fost transformat în bani după aceeaşi schemă.“

Cu puţin înainte să ne expire viza de Nigeria ne facem bagajele ca să pornim către Camerun. În ţara vecină urmează alegeri prezidenţiale, cu dictatorul Paul Biya, la putere de peste 20 de ani, favorit în cursa pentru încă şapte. Veştile de peste graniţă spun că insurgenţa opoziţiei e iminentă. Trebuie să ne grăbim. Am hotărât să petrecem

1. Frigăruie de vită.
2. Amuletă.

ultima noapte în Nigeria în liniște, într-un loc recomandat și de alți călători; în loc să facem stânga spre Camerun, cotim la dreapta, pe un drum de pământ. Ne trezim sub coronamentul pădurii tropicale, unde aerul e leoarcă și drumul mâncat de ravene. Sunt doar 15 kilometri până la bariera pe care scrie „Afi Drill Ranch". Când ajungem, sunt numai noroi din cap până-n picioare. Ranch-ul e baza de cercetare a fundației Pandrillus, instalată în singura rezervație naturală din statul Cross River, și arată ca un sătuc de hipioți: câteva bungalouri de bambus, un duș în aer liber, două șoproane cu bucătăria comună și o magazie. Apa se aduce de la pârâu cu spatele și curent electric există numai după ora cinci, grație panourilor solare care țin loc de frânghie de uscat rufele. Ne primesc Amanda și Jens, doi tineri americani care muncesc ca voluntari la bază; ne spun că mâine putem să observăm cum se desfășoară munca în ranch.

Suntem rupți de oboseală; ne aruncăm sub plasa de țânțari și ascultăm pădurea. Așteptăm un semn. Abanoșii, eucalipții și tufișurile gigantice de bambus sunt acum o masă întunecată, iar deasupra cerul e plin de stele. Lighioanele nopții foșnesc, chiuie și scârțâie în armonii indescifrabile, iar aerul e greu de licurici imenși.

Abia spre dimineață știm ce avem de făcut.

Lună de miere cu maimuțe

„Când am venit în Nigeria, spune Peter, eu și Linda eram ca voi, zice. Tineri, îndrăgostiți și cu o viză de tranzit pentru 10 zile." E un bărbat înalt, cu trăsături aspre și părul alb care râde ca un adolescent. Au trecut 25 de ani de când a plecat împreună cu Lisa într-o călătorie cu mașina prin Africa, fără să știe că în Calabar avea întâlnire cu destinul. Întâmplarea a făcut ca Linda să afle că într-un sat fusese capturată o primată ciudată. Animalul a fost identificat drept un exemplar dintr-o specie considerată dispărută și americanii au uitat de America. Au construit baza din Afi, apoi o filială peste graniță, în Limbe, și au format un bata-

lion de gherilă împotriva braconierilor. Casa lor din Calabar este grădină zoologică, sanctuar pentru animale orfane și centru de reproducere. Pentru câteva nopți suntem primiți să campăm în curte, lângă țarcul drillilor[1], cu capul lipit de cușca în care zace un crocodil bătrân și cu șapte puiuți de reptilă agitându-ni-se dimineața printre picioare. „Vreau să mănânc ceva românesc", ne spune americanul într-o seară. Cât încropesc o musaca, Peter îl ia pe Ionuț la întrebări: „Ce vrei să faci tu în Afi?" „A, suntem amândoi arhitecți... ne pricepem la computere..." „Știi ceva tâmplărie?" „Sigur că da." „Cât poți să stai?" „Aș sta un an, dar n-am decât o lună."

A doua zi ne anunțăm familiile că ne angajăm voluntari, ne prelungim vizele și ne cumpărăm din piața de second-hand niște haine de lucru. Părăsim fără părere de rău orașul Calabar, șarmant și verde, cu clădirile sale coloniale și promenada de pe Râul Crucii. Avem de făcut pentru a doua oară drumul infestat cu brigăzi de *area boys*, gropi, ambuteiaje și șoferi isterici. Dar ceea ce ni se întâmplă nu e doar logic, este cathartic. Așa simt. Ajungem înapoi în bază în ziua cu numărul 118 și ne deschide șoferul James: „*Oya, John and Ana. How bodi?*"[2] În următoarele patru săptămâni Yamaha se odihnește și noi muncim. Facem puțini kilometri peste cei 30.000 pe care îi avem la bord, pentru că munca noastră se desfășoară în perimetrul rezervației. Aici, departe de cacofonia orașelor, fiecare zi are altă scenografie: uneori cerul e vânăt și arborii de iroko de peste 30 de metri înălțime abia se zăresc prin ceață. Alteori, ploaia cade în rafale și vântul bate frenetic. Când e senin, luminișul din fața bazei noastre de lucru de pe muntele Afi clocotește de viață: la ora 9, la 13 și la 17 sunt hrănite animalele: 300 de maimuțe drill, 35 de cimpanzei, un potto, un porc spinos convalescent și Lala, puiul de pisică sălbatică, ultima sosită în sanctuar și care nu acceptă să fie hrănită cu seringa decât de Ionuț. Suntem patru voluntari – noi doi și americanii – și nouăsprezece angajați permanenți,

1. *Mandrillus leucophaeus*, primate înrudite cu babuinii.
2. O, Ionuț și Ana. Ce mai faceți? (pidgin).

toți nigerieni. Veterinarul Majeed, îngrijitorul Asouko și CJ, specialistul în cimpanzei, sunt din Calabar. Restul sunt săteni din tribul boki care fac zilnic naveta cel puțin trei kilometri pe jos, cu scuterul sau cu camionul bazei. Cei patru băieți mai tineri, Takam, Mathew, Godwin și Robert, sunt echipa de mușchi; pe ei ne bazăm pentru cele mai grele sarcini și în fiecare dimineață sunt trimiși acolo unde arde. Rose face curățenie, Franca se ocupă de platformele cu fructe, iar la sfârșitul programului sosesc bătrânii Obi Ben și Joseph, care sunt paznicii de noapte. Banii vin din donații din SUA, contribuții ale statului Cross River și sumele modeste obținute din vânzarea de lăstari către comisia de împădurire. Afi există atât pentru animale, cât și pentru comunitate. Fermierii din satele Buanchor și Kataba și din tot arealul Boki pot vinde în bază cantități nelimitate din tot ce ar putea servi drept hrană animalelor, la prețuri care se negociază pe tot anul. În Africa ONG-urilor care au făcut mai mult rău decât bine, Pandrillus ar putea fi noua paradigmă.

Ziua de lucru începe cu raportul de la opt dimineața, apoi sunt hrănite animalele și distribuite echipele. După o evaluare a bazei construite – cabine pentru turiști, clădiri pentru personal, țarcuri și sateliți

pentru animale –, identificăm zonele cu probleme și stabilim lista de priorități. Reparațiile la țarcurile 6 și 1 le facem singuri. Când nu tăiem lemne, nu batem cuie, nu bricolăm platforme pentru animale și nu întindem plasă, petrecem ore în șir observându-ne „clienții". Maimuțele drill sunt înrudite cu babuinii și una dintre cele mai amenințate specii de primate africane. Doar 3.000 de exemplare mai trăiesc în sălbăticie; habitatul lor e intens despădurit și include statul nigerian Cross River, sud-vestul Camerunului și insula Bioko din Guineea Ecuatorială. Treptat începem să recunoaștem masculii singuratici care sâcâie femelele gestante și puii gata oricând de hârjoană. Cu fețele lor acoperite cu piele netedă și neagră și cu maxilarele colorate de testosteron în roz-magenta și albastru-violet, masculii sunt și mai expresivi. Bulli este alfa peste grupul 6 și unul dintre cei mai nevricoși din Afi. Pe mine nu mă are la inimă. De obicei vine până la un metru, doi de țarc, își arată colții și își scutură capul păcălindu-mă că mă salută, apoi se aruncă cu toate cele 45 de kilograme în panoul de plasă, fără să-i pese că va fi electrocutat.

De regulă încetăm treaba pe la ora 17. Uneori luăm camionul până în sat împreună cu restul angajaților, fie ca să le facem o vizită părinților lui Rose, cultivatori de cacao, fie ca să mai dăm o raită prin lume. În centru e croitorul din Buanchor, la care îmi repar pantalonii, iar lângă terenul de fotbal e „copacul magic" – singurul loc din toată rezervația unde, când nu e prea înnorat, avem semnal GSM. După ce camionul a fost încărcat cu fructe, ne întoarcem în bază să preparăm în foișorul principal cina, pe care o luăm întotdeauna la comun. O dată pe săptămână un țăran aduce carne de vită; în restul timpului ne mulțumim cu *garri*, orez, unt de arahide, ouă și 13 soiuri de banane. CJ ne învață să recunoaștem buruienile comestibile din pădure și să gătim feluri africane; când avem o zi liberă, ne îmbăiem la cascadă, colindăm pădurea sau învățăm de la Asouko cuvinte în dialectul din Calabar și de la Rose cum se salută în boki. Avem o viață simplă și liniștită. Fără internet și cu o mulțime de cărți interesante la îndemână, redescoperim plăcerea amiezilor calme și a trezitului dimineața devreme.

Pădurea e o sursă de uimire zilnică: ba un pui de viperă verde care moțăie o zi întreagă lângă rezervorul de apă, ba un vultur rătăcit care își face cuibuș lângă bancul de lucru, ba Lala care crește din zi în zi... Când ieșim să ne spălăm pe dinți, mirosul de iarbă ne umple plămânii. Pe pajiștea din fața cabinei noastre s-a aciuat o șopârlă. Chiar și la duș găsim câte ceva – urme de porci spinoși sau o frunză cu țepi care se dovedește a fi un cameleon. Munca fizică îngăduie gândurilor să se mai așeze. Să fim liberi să ne mișcăm dintr-un loc într-altul – până acum a fost minunat; simțeam însă amândoi nevoia să stăm o vreme locului, să lăsăm sufletul hoinar să se odihnească și să-și dorească din nou să fie pe drum. Viața nu e alcătuită numai din momente pline de suspans. Unele zile sunt egale cu altele și în Afi reînvățăm să găsim plăcere în rutină, satisfacție în simplitate și glorie în banal. De când am plecat, m-am uitat rareori în oglindă. În penultima săptămână în bază, cineva îmi aduce una în cabină și văd în ea pe cineva diferit. Așa cum mușchii se refac în pauzele dintre antrenamente, schimbările din lunile de nomadism ies la suprafață în această rezidență. Sunt împăcată și fericită.

După ce terminăm țarcul lui Bulli suntem transferați la cimpanzei. Ne primește CJ: „*Amésière! Mka mke?*"[1] „*Amésière*, CJ! Am venit să ne spui ce avem de făcut." „Haideți să vă prezint rezidenții." Deși din punct de vedere genetic sunt 98 la sută identici cu noi, cimpanzeii sălbatici nu sunt niște animale drăguțe. Forța unui mascul adult o depășește pe cea a patru bărbați și nici cu femelele nu-i de glumă. Treaba noastră va fi să le construim un... veceu. Numai din întreținerea animalelor rezultă zilnic o cantitate mare de materii fecale extrem de toxice, care până acum au fost deversate într-un pârâu. Bălțile sunt infestate rapid cu țânțari, și îngrijitorii suferă des infecții oculare și cutanate. După ce dăm o raită, ne hotărâm la o fosă simplă, cu pereți de beton. Proiectelul ăsta ne ține multe ore pe zi în preajma cimpanzeilor. CJ ne arată cum să le dăm câte o gustare, cum e alăptat cel mai tânăr pui, de ce Maya e cea mai posesivă dintre femele, de ce Jungle

1. Bună dimineața, încotro? (în efik, dialect din Calabar).

Eye o să-l uzurpe pe Jacob, care, la 43 de ani, e cel mai în vârstă cimpanzeu și masculul alfa al întregului grup, cum în Lucy nu e bine să avem încredere și de ce toată lumea îl iubește pe bătrânul Pablo.

De data asta lucrările de construcții avansează greu și șantierul ne frustrează. Cu fiecare etapă, de la trasare până la croirea cofrajelor și montarea conductelor și la prepararea rețetei corecte de beton, ne dăm seama cât de simplu e totul în România. Aici trebuie să ne descurcăm cu puținul pe care îl găsim în bază și nu orice ne lipsește poate fi improvizat. Trebuie să spargem agregatul cu ciocanul și să avem grijă să nu poluăm rezervația cu deșeuri, să turnăm cu ligheanul și să vibrăm betonul cu o armătură. În momentul în care decofrăm, fosa arată impecabil. E dulce victoria, chiar dacă e măruntă. Abia aștept să cadă ploicica de seară ca să sărbătorim. Dar, pe măsură ce aerul se răcorește, nori gigantici se adună dinspre est. Ce petrecere?! Fiecare, retras în cabina sa de bambus, se pregătește de furtună. Când începe, e apocaliptică, rupe și macină. Fulgerele aprind jungla și zgomotul rafalelor nu ne lasă nici măcar să ațipim. Dintr-odată radioul de pe noptieră se trezește: „*Mayday, mayday, mayday!* Jens, John, CJ, răspundeți!" E vocea Amandei și nu sună deloc a bine. „John, recepție", spune Ionuț. „Prezentați-vă de urgență în foișor." Tragem pe noi o cămașă și ne repezim afară, în torent. E rece ca gheața și ne încălzim alergând cât putem de tare. Amanda ne așteaptă împreună cu Joseph, care arată ca o stafie îmbrăcată în pelerină de ploaie. „*Wetin dey happen? Wahala, abi?*"[1] „*Wahala*, Mr John. A murit Obi Ben", spune bătrânul. Venea spre bază și l-a lovit o mașină. Piciorul stâng i-a fost complet zdrobit. L-au dus 200 de kilometri cu mașina și nici un spital nu avea sânge; s-a stins acum o oră, pe drum spre Calabar." Vocea lui Joseph se gâtuie: „*I no sabi*[2]; ne știm de când eram copii."

Dispariția subită a lui Obi Ben așterne o atmosferă sumbră peste bază. După raport, nu mai stă nimeni la taclale și ne răspândim care încotro. Seara atmosfera e și mai deprimantă. Se aduce uneori vorba despre

1. Ce s-a întâmplat? Probleme? (pidgin).
2. Nu înțeleg (pidgin).

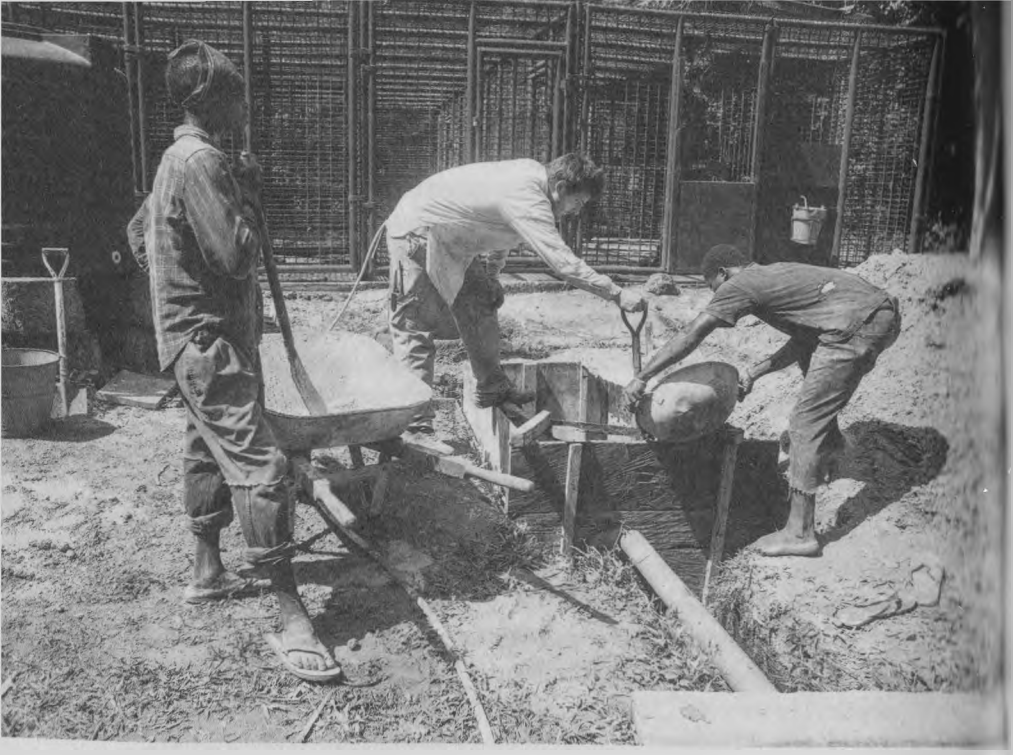

bătrânul paznic, de parcă am rememora episoade dintr-un serial îndrăgit: frânturi de conversații, momente anecdotice, râsul lui contagios. Mamă-mamă, ce bine ne-ar face chicotelile alea piţigăiate acum!

La câteva zile soseşte vestea că trebuie să ne mobilizăm: un VIP şi vechi susţinător al fundaţiei şi-a anunţat trecerea prin ranch. Olusegun Mathew Okikiola Aremu Obasanjo este unul dintre personajele-cheie din istoria recentă a Nigeriei. Anii '70 nu au fost doar ai marilor descoperiri de rezerve petroliere în deltă, ai boomului economic sau ai loviturilor de stat şi dictaturii militare, au fost şi ai lui Obasanjo. Fostul preşedinte e o eminenţă cenuşie pe scena politică şi un susţinător important pentru Afi. Trebuie deci să facem baza să arate mai bine ca oricând, chiar dacă e în doliu.

De dimineaţă apare Peter, însoţit ca de obicei de garda sa de corp, amândoi cu AK 47 şi mutre fioroase. Ionuţ e în echipa lui CJ, care va

face o prezentare pentru președinte și acoliți în zona țarcului cu cimpanzei. În doar câteva ore are de construit bănci pentru vizitatori, de reparat un pod și de montat balustrade la trecerea peste pârâu. Eu coordonez echipa de șmotru: măturăm și toaletăm aleile, triem și organizăm platforma de fructe, facem lună foișoarele și colțul veterinar și pregătim un frumos panou informativ. La sosirea convoiului de limuzine negre abia dacă am apucat să facem fiecare câte un duș și să ne schimbăm în haine curate. Înalt, impunător la cei 74 de ani ai săi, Obasanjo poartă ținuta tradițională yoruba: pantaloni și cămașă de mătase cu broderii alambicate și tichie asortată. E succint, marțial, dar amabil; ascultă explicațiile lui Peter, dă mâna cu personalul și se pozează cu noi, vădit surprins că sunt *oyibo* până și în Afi.

În dimineața în care plecăm, despachetez costumul moto ca pe ceva dintr-o altă viață. Intuiesc că s-a întâmplat ceva important. Dar nu e un sentiment din acelea rotunde, limpezi, pe care să-l pot formula în cuvinte, ci mai degraba vălătuci de emoție care se încheagă la orizontul minții. Sunt un aluat în care plămada a început să-și facă treaba și, la ieșirea din bază, la ultima poză de grup, nici eu, nici Ionuț nu avem inima ușoară. Drumurile sunt deschise, ne așteaptă alte aventuri, dar ceva îmi spune că dorul de Nigeria o să ne fie companion până la sfârșit.

CAMERUN

MONT CAMEROON 4090M
37° 93° 68° 1°
GENIE-RAM-RAM-SPARKS
25 26 Nov 2006

Naufragiați în junglă

Zece kilometri în două ore! Pe ecranul GPS-ului suntem un pixel într-o vastă întindere monocromă. Am intrat pe temutul drum dintre Ekok și Mamfe – o machetă de argilă sculptată de torenți tropicali. Un tunel de vegetație prin care șerpuiește drumul de laterit vâscos, cu cratere unde bălțesc urmele ultimelor ploi. E cald, cu adevărat cald. Deși merg cu viziera ridicată, aerul nu îmi e îndestulător și sudoarea mi se scurge pe spate direct în cizme. La intervale scurte trebuie să expir cu violență pe nări pentru a mi le elibera de lichidul lipicios care în jurul gâtului s-a amestecat cu praful într-un clei.

Tenere le icnește și brațele lui Ionuț tremură sub masa celor 415 kg. Înjurăturile rămân nerostite, buzele rămân amorțite într-un rictus, iar eu îmi sprijin mâna dreaptă pe curbura umărului

lui stâng, într-un gest care în mod obișnuit îi comunică prezența mea tăcută și care acum îl scoate din fire. „Trebuie să cobori", îmi spune și mă urmărește părăsind drama lui pe roți. Glazura care acoperă clisa de culoarea coralului crapă imediat sub cizmă. Nici țipenie. Un eveniment atomic s-ar putea să fi înghițit lumea de dincolo de craterul vegetal. De când să fim singuri? În bază, Asouko trebuie să fi golit deja roaba de fructe în țarcul cu numărul 6 și Bully arată spre restul grupului culorile masculului dominant, șeful de clan, cel care se hrănește, se împreunează și moare primul. Jungla camerunează rămâne indiferentă în zumzetul ei constant. Ionuț eliberează ambreiajul o câtime și împinge cu tălpile în creasta de mâl întărit. Următorul hop mă găsește invidioasă pe Bully. Mi-l închipui cocoțat ironic deasupra dezordinii unui clan înfometat. Motocicleta e acum cu doar un metru în fața mea și aud cum îi patinează ambreiajul. Îmi mut atenția la Ionuț. În mișcarea capului, înregistrez un element nou, un iamb diferit în suita monotonă a sângelui. Tâmplele încep să îmi bubuie de o teamă surdă. Când ajung suficient de aproape, Ionuț formulează oficial dezastrul: s-a prăjit ambreiajul.

În primele minute muncim disciplinați, fără să ne vorbim. E nevoie de mai multe lovituri aplicate cu cizma în muchiile de la bază pentru a disloca cutiile de aluminiu din noroi. Culcăm motocicleta pe o parte, o tragem afară din șanț pe o porțiune relativ plată, cărăm sacii unul câte unul, icnind la fiecare pas. Cinci metri mai sus, pe marginea drumului care ne-a adus în infern, Cerberul acestui Hades este la fel de negru ca smoala și urmărește scena cu vădită curiozitate. I se adresează lui Ionuț: „*Ça va, monsieur?*". Abia acum observ că dincolo de umerii lui înguști acoperișuri de palmier se ițesc din vegetația deasă. „Avem o problemă cu motocicleta, spune Ionuț, ne ajuți să o împingem?" După o astfel de frază, nimeni nu cere mai multe explicații în Africa. „Eu sunt Michael", spune bărbatul și, el de o parte, iar Ionuț de alta, urnesc mobra sub un șopron. La liziera plantației număr nouă case și un schelet de bârne descărnat de umplutura de lut care zace la piciorul ei, împietrită într-un morman – o a zecea colibă lăsată să se topească în

materia primă din care s-a născut. Între prima și următoarele două case, dispuse cu intrarea spre noi și perpendicular pe drum, solul a fost eliberat de vegetație și bătătorit, iar în mijloc stă înfipt un par înalt cu o bucată de metal în vârf. Un cablu șerpuiește către o tumoare de prize deasupra cărora pâlpâie un led; dintr-un radio răsună o melodie spartă și voci de copii par să fie angajate într-o gâlceavă undeva în fundal. În fața stâlpului, o colibă are obloanele deschise spre zona acoperită, unde trei bărbați cu mânecile suflecate mănâncă și stau la palavre. Imediat în spatele lor e un camion cu prelată și, prinsă precar de un țăruș, o scândură inscripționată cu pensula: NSANARAGATI.

Cât rânduim bagajele, își face apariția un bărbat în cârje. Michael spune că Patrick Akwa e șeful, fratele lui mai mare. Iar Patrick vrea să știe ce vrem. Ne sfătuim în românește: Ionuț îmi spune că nu avem ambreiaj de rezervă și mă las pe vine într-o poziție de abandon. El rămâne în picioare, catargul inutil al unei epave. „Puteți să vă culcați sub șopron", spune Patrick, după care ne întoarce spatele și se îndepărtează cu un târșâit din picioare.

Ne ia o jumătate de ceas să batem țărușii, să despachetăm cortul, să-l mobilăm cu saltele și cu sacul de dormit, atenți din reflex să nu lăsăm la vedere obiecte care ar putea stârni curiozitate. „Acum ce facem?", întreb. „Așteptăm, spune Ionuț, nu foarte convins. Lăsăm ambreiajul să se răcească și mâine dimineață poate e OK." „Și dacă nu?" La cum îl știu, nu va deschide ambreiajul aici, în praf, mai ales că nu avem cu ce să îl reparăm dacă e ars. Pupilele lui fixează mărite jungla și are un gest a lehamite care îmi face stomacul ghem. Aștept ceva care să confirme prăbușirea ordinii firești a lucrurilor, un cataclism. Dar obiectele din cei patru metri pătrați de pânză ai cortului rămân neclintite în banala lor ordine funcțională, unde dibuim orice pe întuneric: la cap pantalonii și gecile, împăturite pe post de pernă, sub saltele, la picioare rucsacul cu electronice; cheia, GPS-ul și frontalele în buzunarele laterale și tavan. Răgazul dintre vertij și luciditatea de care avem nevoie ca să ticluim un plan e necesar.

Ne extragem din cort. Pe lângă cele două capre care rontăie o sanda de copil, pe băncuța dintre cortul nostru și motocicletă s-a strâns o

asistență consistentă: o tânără cu fustă plisată și cămașă albă care se prezintă Eva, o femeie extrem de slabă într-un capot înflorat care pare însărcinată și patru copii – un băiat cu un pulover brodat cu emblema Hello Kitty și fustă de tul, două fetițe de-o șchioapă dintre care una în pielea goală și o adolescentă cu codițe și ochi migdalați care suge dintr-o portocală. Lângă ea, în picioare, o femeie cu sâni generoși revărsați peste abdomenul înfășurat într-o fustă viu colorată ne privește cu o expresie maternă. Are părul tuns la suprafața craniului, și pielea de culoarea cafelei cu lapte este mâncată de o boală fără îndoială cronică. Înnodat sub sâni, un triunghi din același material cu fusta susține pe spinarea mamei un trup din care nu pot vedea decât un picior în miniatură. Chipurile tuturor au parcă ceva diferit față de ale oamenilor din Nigeria. Obrajii tuturor sunt brăzdați de cicatrici lungi și adânci, semnul apartenenței la trib.

„Hai să te speli", face femeia și arată un bidon de apă, apoi tufele dintr-o parte. Zâmbesc încurcată și întind mâna să mângâi capul bebelușului într-un gest instinctiv de recunoștință. Femeia desface scutecul și îmi depune în brațe plodul, care de emoție începe să facă pipi.

Noaptea un al doilea camion se oprește în dreptul colibei-restaurant. Alți câțiva bărbați se alătură celor care ocupă băncuțele din pridvor și încep o discuție în pidgin. Seriile de bere o fac din ce în ce mai aprinsă și auzim tonul găunos al lui Patrick: „Bla-bla-bla... *oyibo John... money...* bla-bla..." Întinși în cort, ne roade o bănuială. Încercăm să mobilizăm bruma de pidgin învățată în Nigeria și tresărim la *oyibo, truck, motorbike, kidnapping*[1]. Discută ce ar face ei în locul nostru? Se întreabă dacă nu ne e teamă să fim răpiți? Sau se ceartă cum să ne fure banii? Până spre ora trei, când bărbații se retrag la culcare și preiau caprele, nu reușim să ne liniștim.

După prima noapte descoperim sursa de apă care permite comunității din Nsanaragati să supraviețuiască atât de departe de sat. La est de drum, pâlcul de case face loc junglei presărate pe alocuri de porumb

1. Alb, bani, camion, motocicletă, răpire (engl.).

și *casava*. Ici și colo o tulpină balansează frunza lătăreață care indică un cuib de yam, și poteca de două palme e ocupată de o cloșcă slăbănoagă și alaiul ei de progenituri. Apoi poteca dispare brusc, pliată vertical în trepte masive, care nu pot fi coborâte și urcate fără manevre de alpinist. Ghidul e Gillian, adolescenta cu codițe de ieri. În fine, ne recuperăm poziția bipedă la poalele unui incisiv de stâncă din care curge printr-o pâlnie de tablă un pârâu. Apa expulzată într-un cilindru transparent de un centimetru se prăbușește în bazin. Când beau, mă inundă cu răcoare până în vârful degetelor. Umplem două sticle de câte 1,5 litri. Gillian are un bidon de 20. Ionuț i-l ia din mână, făcându-i semn să o ia înainte; doar nu o să o lase să escaladeze poteca cu bidonul plin! Urmez eu, pe brânci, iar convoiul se încheie cu Ionuț. Când ajunge cu fața vânătă de efort la baza aleii orizontale, Gillian se îndoaie fix din mijloc și îl eliberează de povară. Ionuț vrea să-i care bidonul mai departe, dar mai întâi trebuie să-și recapete suflul. „Ajută-mă", cere Gillian. Odată urcat pe creștet, capul le ordonă o poziție anume vertebrelor și picioarele ei subțiri încep să descrie pași egali către casă. Ca orice altă femeie sau fată din Africa, Gillian trebuie să facă zilnic măcar un drum la pârâu... și eșecul gestului cavaleresc al lui Ionuț trece neobservat.

În prima zi motocicleta rămâne nemișcată. În a doua o mutăm mai aproape de cort și mai departe de drum. Orele în care zacem în cort fără să ne spunem nimic sunt întrerupte de ture pe furiș în tufele cu portocale putrezite unde ne facem nevoile și de drumuri până la pârâu. În rest picotim resemnați pe băncuța de sub șopron. Gillian se ține după coada mea tot timpul: mă urmează la apă, la spălatul rufelor, la pipi. Câteodată se învoiește să-mi dea drumul la mână și îmi tot cerșește câte ceva din austerul nostru inventar – o pereche de șosete galbene, elasticul cu care e legată punga cu ceai. Mi-e greu să îi explic motivul pentru care nu mă pot lipsi de aceste mărunțișuri și îi ofer obiectul cerut. Gillian se întoarce după câteva minute cu ceea ce bănuiesc că este un dar – aproape o duzină de portocale într-un lighean cu smalțul sărit. La fel ca în Nigeria, în Camerun portocalele

nu se mănâncă, ci se beau: coaja se rupe cu dinții și zeama se suge din interiorul lemnos. Pe astea, Gillian vrea cinci sute de naira.

De ieri sătenii s-au apropiat numai ca să ne privească, camioanele au rămas pe loc, iar pe drum am numărat șapte scutere chinezești. Încercăm totuși să nu intrăm în panică. Un acord nerostit ne ajută să ne cruțăm unul pe altul de speranțe deșarte; e clar că nu ne putem mișca de-aici fără să înlocuim ambreiajul. Sunt șanse zero să existe vreunul pe coasta de vest a Africii – poate abia în Maroc sau Namibia – și nu avem telefon ca să aflăm sau ca să luăm legătura cu cineva care ar putea să ne ajute. Spre vest, la doar 15 kilometri, e Nigeria, unde fără viză este exclus să ne întoarcem; spre sud-est e capitala cameruneză, de care ne despart aproape 1.000 de kilometri. Trebuie să chibzuim. Câteodată cineva – aș zice că cel puțin cincisprezece persoane până la lăsarea serii – ne întreabă ce facem aici, de ce nu plecăm. Oamenii ar fi chiar simpatici, dacă nu ne-ar promite: un șofer până la un presupus magazin de piese moto din Bamenda; un camion „ieftin" până în Mamfe contra unor sute de dolari (multe); să ne repare ambreiajul – serviciu pentru care fiecare bărbat camerunez se declară apt – sau să ni-l înlocuiască pe cel stricat cu unul de scuter. Deși am stat în fund aproape toată ziua, ostenim.

Până acum am vorbit omenește numai cu Michael și el e singurul care nu încearcă să ne vândă nimic. Bărbatul ne spune că Nsanaragati a fost ideea lui Patrick. Acum șase ani frate-său aflase că peste graniță, în Nigeria, se căuta cherestea pentru parchet exotic, foarte în vogă în Europa. În Limbe se închegase o mafie timidă, dar protocolul de braconaj era anevoios: îți trebuiau măcar două camioane și complici în vamă, codurile silvice trebuiau mascate cu var, apoi reinscripționate și tot așa. Umblau zvonurile că în Nigeria e mai simplu. Lui Patrick i s-a spus că în Calabar așteaptă cumpărători serioși, gata să achite transporturi uriașe cu bani lichizi. Familia Akwa face asta de cinci ani. Ponturile costă o țigară, două, și frații piaptănă jungla singuri, în căutarea esențelor celor mai rare: abanos, tek, karite. Odată identificați copacii, vin topoare, drujbe și brațe hotărâte, care îi culcă pe o parte.

Jungla e presărată cu aceste cadavre enorme, poate tocmai de aceea pogromul vegetal nu impresionează pe nimeni. Valoarea copacilor nu e cuantificată în secole de viață, ci în sute de dolari. Dacă recoltarea are loc ziua, în adâncul junglei, camioanele se pun în mișcare întotdeauna la adăpostul nopții. Pe mal sunt umbre anonime care descarcă lemnul și îl suie pe plute de balsa, care se recuperează în aval, dincolo de graniță, pentru a fi cărate la port și, în nave, spre China. Spre seară, când Gillian vine să ceară banii pe portocale, ne simțim înfiorător.

Aud plânsul sugarului înainte de zori. Mă rostogolesc pe o parte, încercând să adorm la loc, și nimeresc în calea sânilor umflați de furia laptelui. Acest aliment predestinat altuia. Această scamatorie de țesut conjuctiv. Pipăi cămașa pe care lichidul scurs din sfârcuri ar fi închegat două zone cauciucate și o găsesc uscată. Senzația de acum o clipă tace. Să-l trezesc pe Ionuț? Ar fi mai mult din răzbunare, și, ridicată într-un cot, ascult vocea anonimă în care nu-mi identific fiul sau fiica, ci pe cineva comandat de impuls. Plânsul se curmă într-un țipăt și mă poticnesc înspăimântată afară. În jurul cortului luna decupează umbre. Recunosc trupul scofâlcit al lui Patrick și pe nevasta lui, care e goală, la fel ca toți ceilalți din spatele ei. „Uuuuuu! Aaaaaah!“ Încasez incantația în plex și mă chircesc pe vine, cu mâinile peste stomac. „Uuuuuu! Aaaaaah!“ Cercul de trupuri strânge diametrul cu un pas. „Uuuuuu! Aaaaaah! Uuuuuu! Aaaaaah! Uuuuuu! Aaaaaah!“ Brațele mă ridică deasupra capetelor înfășurate în bucăți de pânză îmbibată cu argilă. Mirosul de pământ îmi îndulcește pentru o clipă nările. „Uuuuuu! Aaaaaah!“ scandează vocile și ultima barieră în calea terorii cade. Zac pe spate. O horă se rotește din ce în ce mai isteric și hainele îmi sunt smulse, focul se întețește și pânza arde scrum. Un braț de femeie îmi mângâie scalpul și hârști! Părul mi-e tăiat de la rădăcină, iar șuvițele, mestecate între gingii sângerii, făcute să dispară. „Uuuuuu! Aaaaaah!“ Mă ustură. „Uuuuuu!“ Corul surescitat îmi acoperă vocea. „Aaaaaah!“

Pădurea tropicală cameruneză, adăpostind o floră și o faună unice, este de ani buni pradă tăierilor abuzive care, în cele din urmă, vor distruge un întreg ecosistem.

Mirosul de sânge acoperă fumul. „Uuuuuu!" O ploaie de pământ îmi astupă gura. „Aaaaaah!" Și mă trezesc.

A fost prima noapte cu febră și imediat încep să mă monitorizez, ca să fiu sigură că ciclurile nu corespund unui atac de malarie. Asta ne-ar mai lipsi. Ionuț se întoarce de la birt cu ceva în mână. Aflu că un amic de al lui Michael i-a împrumutat un telefon și că a fost antamat un scuterist să încarce SIM-ul în Ekok. Spre seară am putea suna în Nigeria. Plănuim să comandăm acolo un ambreiaj din Europa, apoi să găsim pe cineva care să ne aducă pachetul în Ikom și de acolo, aici printr-un localnic. În urma lui Ionuț, îmi bat capul cu ce vom mânca

azi. Rezervele noastre se rezumă la un plic de *ras el hanout* și unul de chimion, cumpărate din bazarul din Agadir. Sare. Zahăr. O sticlă cu miere. O conservă de ton mărunțit, în ulei vegetal, fabricată în Thailanda. Niște fulgi de ovăz. „Bună, Eva!" Azi fata de la magazin poartă pantaloni de stofă subțire, perfect călcați. Nu pricep cum s-a aranjat așa într-o colibă. Îi spun că vreau să cumpăr niște făină de *casava* și conserve. „*Casava* s-a terminat, spune Eva. Abia mâine mă duc în Ekok; întreab-o pe Comfort, are sigur." Apoi îmi arată rafturile: două cutii de tablă, una cu sardine, una cu ton, câteva pachete de biscuiți, chibrituri, lanterne și sticluțe de alcool cu o corabie de pirați pe etichetă. „Cât e conserva de ton?" Din cei 10.000 de naira pe care îi aveam ieri la trecerea de frontieră, eu am păstrat 4.000; cu restul Ionuț urmează să cumpere credit pentru telefon. Dau 350 de naira pe ton și mă îndrept către coliba lui Patrick.

Mă ia în primire Gillian: „Ce faci, Ana, ce ai în mână? Mi-e foame!" *Și mie.* Mă uit în irișii ei compacți și nu găsesc nimic de care să mă agăț. La picioarele ei e un morman de coji. Fata îmi prinde privirea: „Vrei portocale, Ana?" *Știi bine că vreau.* „Nu, mulțumesc, poți să o chemi pe mama ta puțin?" *Îmi păstrez banii pentru ceva care ne va ține de foame.* Comfort se ocupă cu depănușarea unor știuleți și zău că nu e prima dată când îmi pare băută. Îi repet de două ori întrebarea. „Stai aici", spune și aduce din bucătărie un lighean imens cu făină alb-gălbuie, o pungă și un castron emailat. „Câte castroane vrei?" Întrebarea rămâne suspendată între noi câteva clipe, ca o acuzație. 10.000 de naira pentru o măsură de *casava*, atât cere Comfort, și recapitulez prostește în minte de câte ori i-am spus și cui că asta e precis suma de bani pe care o avem. Și răspund: „Poate îmi faci o reducere." Comfort acoperă ligheanul. „OK", îi număr în palmă ultimele bancnote și îmi iau punga, care cântărește vreo două kilograme. Fir-ar! Oamenii din Nsanaragati sunt primii africani care nu au încredere în noi.

Înapoi la cort fierb o mămăligă cu doi pumni de făină de *casava* într un litru de apă. O să pasez jumătate de conservă într-un sos în care să muiem cocoloașele de *garri*. Apare Gillian: „Ce gătești, Ana?

Mi-e foame!" „Uite, dacă vrei, mâncăm împreună, trebuie doar să îl aşteptăm pe John." „Dar mi-e foame acum", insistă Gillian cu seriozitate. Cobor ochii şi, în loc să o alung, rostesc: „Oricum trebuie să aşteptăm să fiarbă apa." Puştoaica se aşază lângă mine pe bancă. Ce se întâmplă cu mine? Mi-e teamă? De ea, de oamenii ăştia? Poate nu sunt nici indiferenţi, nici naivi, ci doar stau la pândă. Mai întâi ni se va face foame. Cei 50 de euro pe care i-am ţinut secreţi ne vor cumpăra încă o săptămână şi le vor confirma suspiciunile. Apoi va mai dura puţin – timp au destul – să înţelegem că nu se poate repara nici o motocicletă aici. Că trebuie să facem cum ne spun ei, Robinsoni Crusoe patetici ce suntem. Suntem pierduţi.

Spre seară Ionuţ vine cu vestea că a vorbit la telefon cu prietenii noştri din Nigeria. Gillian ne urmăreşte discuţia de la fereastra colibei, ronţăind plictisită dintr-un pachet de biscuiţi. „Toată lumea era deja îngrijorată că nu am dat nici o veste, spune Ionuţ. Mâine ne comandă piesa şi în principiu ar trebui să ajungă în Abuja în trei-patru zile. Sunt hotărâţi să vină personal până la frontieră şi, dacă nu o să fie lăsaţi să se apropie de barieră, a rămas să tocmesc eu un camerunez care să treacă în Nigeria şi să preia coletul. Există riscul să fim şantajaţi, dar nu avem de ales." Cu burţile pline de *garri*, ne retragem în cort. Azi nu i-am văzut nici pe Francine, femeia cu bebeluşul, nici pe cea însărcinată, nici pe Michael. Adorm târziu şi haita răpitorilor îmi cruţă părul pentru încă o noapte.

În zori m-a lăsat febra. Eva soseşte cu o farfurie cu tocană de yam cu usturoi. A venit să îşi ia la revedere. „Mă duce un băiat în oraş, zice, poate vă hotărâţi să plecaţi între timp." Asta îmi confirmă că motivul pentru care continuăm să lâncezim în mica ei comunitate nu a fost înţeles. După prânz Ionuţ îmi spune că ambreiajul a plecat spre Nigeria. „Acum dorm toţi, continuă el, cică astă noapte s-a făcut un transport de lemne." Dacă tot e linişte, mă duc să fac un duş. La pârâu mă înfăşor în *pagne* cât îmi clătesc cămaşa, după care mă dezbrac de tot şi mă bag sub jet. Oftez; mirosul de detergent mă teleportează într-o cameră de baie cu recipiente aliniate pe rafturi de inox. Las spuma

să mi se scurgă pe picioare, apoi mă aplec să mă clătesc și simt ceva – o furnicătură a minții, o prezență. Ridic ochii, încă îndoită de mijloc. Pe cornișă e Gillian, care mă privește fix. Mă refugiez rușinată la adăpostul pârâului și pipăi după *pagne*, apoi mă cațăr în capul aleii unde mă așteaptă răbdătoare. „Unde te duci?", mă întreabă și, cum nu am destul curaj s-o întreb de ce m-a urmărit, ne întoarcem împreună la cort.

În Nsanaragati Ionuț stă de vorbă cu Michael. Silueta lui anemică și ochii supradimensionați de copil îmi inspiră duioșie. În afară de Eva, este singurul de care nu mă tem. Nu îndrăznesc să sper că e și singurul nostru prieten. Îi răspund la salut cu un zâmbet larg și simt cum mâna lui Gillian se încleștează mai tare de a mea. „Gillian, îi spun, lasă-ne, te rog, să stăm puțin de vorbă ca oamenii mari." „Stau și eu", răspunde copila cu voioșie. „Nu se poate. Hai, du-te, insist. Îți promit că stăm împreună mai târziu." „Bine, dar îmi dai asta", și Gillian ia de pe masă o linguriță de plastic. „Ia-o", îi spun și mă întorc spre cei doi bărbați. „I-au pus numele Ana", spune Michael. „Cui?" Îmi răspunde Ionuț: „Michael spune că gravida a născut azi-dimineață." „Nu pot să cred! exclam. Mie mi-a spus că e abia în luna a cincea! E adevărat?", întreb întorcându-mă spre camerunez. „Da." „Când asta?" „*She don do it*[1]. A plecat de dimineață cu Francine după lemne și în pădure au apucat-o durerile. A moșit-o Francine. Oamenii zic că e un semn că s-a întâmplat tocmai acum, când sunt *oyibo* aici."

Stabilim să-i facem o vizită lăuzei ceva mai târziu. Sunt măgulită, deși bănuiesc că gestul mamei nu e complet dezinteresat. Al șapte miliardelea locuitor al planetei îmi poartă numele! În coliba de lângă casa lui Francine cele două femei ne așteaptă în încăperea din fund; lumina chioară ne obligă să mijim ochii. Lăuza nu arată cu nimic altfel decât de obicei. Lângă ea e patul unde zace înfășurat în scutece trupul tizei mele. Un calm ireal umple coliba, și ne sfiim să ne apropiem prea mult. Sub pielea smeadă pulsează vene minuscule și scutecul se înalță și coboară odată cu respirația regulată a unui nou-născut

1. S-a întâmplat de curând (pidgin).

care doarme profund. „Ai lapte?“, o întreb pe mamă, încercând să dosesc în căciuliţa copilului două hârtii de câte 1.000 de naira. Francine îmi spune că în prima zi sugarilor nu li se dă să mănânce. O ia de pe pat să ne-o arate la lumină. La comisurile nasului sunt două crestături proaspete, cât un vârf de ac. Aici însemnele tribale sunt primele pe care le primeşti, hrana un pic mai târziu. „Aşa ştim că e Ana noastră“, spune Francine. Noaptea, un al treilea camion se opreşte în dreptul restaurantului Evei, care trebuie să se fi întors din Ekok, şi cuvântul *oyibo* punctează din nou dialogul. Urmează încă o noapte de nesomn. Când ne trezim, miroase a piele pârlită şi camionul a dispărut.

De plictiseală, plec să investighez. O găsesc pe Francine în faţa colibei, cu o broască ţestoasă aşezată cu burta pe cărbuni. Mi se face scârbă. Femeia îmi spune că e miercuri, adică ziua când vânătorul din sat aduce *bushmeat* pentru comunitate. Cele patru femei din Nsanaragati şi-au împărţit marfa: în bucătăria lui Comfort zace un varan cu o coadă cam de jumătate de metru; nu ştiu ce a cumpărat cealaltă femeie, cu care nu am schimbat încă nici o vorbă, dar la Eva în birt clocoteşte o oală care miroase îmbietor. Pornim într-acolo cu sentimentul că urmează să ne înfruptăm din moaşte sfinte. Eva ne pune în faţă o bilă de *garri* şi câte un castronaş cu sos în care plutesc bucăţele de carne – nici unul din noi nu vrea să se întrebe ce-o fi. O, Pius, iartă-ne! Alung din minte imaginea acuzatoare a animalului pe care l-am hrănit de atâtea ori cu mâna mea în Afi şi ronţăi toată carnea delicată de porc spinos de pe oase.

A doua zi Patrick e neobişnuit de agitat. Se apropie de băncuţa noastră împreună cu o femeie de la oraş, îmbrăcată în costum de culoare verde, cu capul înfăşurat într-o basma asortată şi o mapă de plastic la subţioară. „Dânsa face un studiu pentru autorităţi, spune Patrick, şi vrea să vă pună câteva întrebări.“ Femeia începe să povestească despre o nouă şosea între Mamfe şi Ekok şi ne întreabă ce părere avem despre asta. „Dar bine, noi... noi suntem în trecere.“ Femeia ne priveşte în ochi: „Acum sunteţi aici, nu-i aşa?“ Ne întinde o fişă multiplicată la xerox, un chestionar în limba engleză, care întreabă printre

altele dacă noul drum va fi un lucru bun sau rău pentru comunitate. În teancul din poala femeii văd numele lui Comfort completat cu majuscule și mă întreb care o fi fost răspunsul ei. Dacă se va face o șosea, activitățile nocturne din Nsanaragati vor trebui să înceteze. În urma celor doi, ne întrebăm dacă cineva a raportat că în Nsanaragati sunt găzduiți clandestin doi *oyibo* și dacă nu cumva sondajul de opinie de mai devreme a fost o anchetă. Pentru Patrick și ai lui, prezența noastră trebuie să fie mai mult decât incomodă, poate chiar o amenințare. Brusc, auzim zgomotul unui motor ambalat în gol.

Deus ex machina

Din Land Roverul parcat lângă șopron coboară patru *oyibo*, cei mai neverosimili din lume. Primul e Jacques, care strigă vesel: „*The rescue team is here!*"[1] Ceilalți, sau mai bine zis celelalte, sunt o femeie îmbrăcată în rochie și colanți cu două fetițe de mână. Una e abia de-o șchioapă, cu elastice de păr colorate în jurul gleznelor, cealaltă are bucle aurii și obraji în flăcări. Femeia îmi întinde mâna și mi se adresează în franceză: „Eu sunt Delphine. Fetița mea are febră. Ne poți ajuta?" Aduc o sticlă cu apă rece și franțuzoaica face o compresă în timp ce mezina zburdă nestingherită printre caprele noastre. „De unde sunteți?", întreb. „Din Toulouse." Delphine zâmbește: „Ea e Elisa, *cœur sauvage*". Jacques vine și el mai aproape: „La graniță toată lumea vorbește numai de voi. Ce-ați pățit? Ni s-a spus că sunt niște ruși cu o motocicletă stricată. Nu vreți să vă tractăm?"

Facem un calcul rapid în minte. Până în primul oraș sunt 300 de kilometri de glod, n-ar trebui să meargă. Dar nu e timp de stat pe gânduri. Cu inima bătându-mi nebunește, mă apuc să împachetez calabalâcul din cort, atentă la nemesisul meu cu codițe, care veghează de aproape. Ionuț urcă lăzile pe acoperiș și legăm motocicleta cu două

1. Echipa de salvare a sosit! (engl.).

șufe de bara din spate. Apoi aruncăm un ultim ochi prin ogradă. Patrick a tăiat-o la oraș, Francine e de negăsit. Ne luăm adio în pripă de la Eva și ea ne spune că Michael vrea să ne însoțească până în sat, dacă îl lăsăm să stea pe pragurile mașinii. Pentru mine se eliberează un loc înăuntru. Land Roverul e un buncăr pe roți, pregătit pentru extrem: cu punți rigide, diferențiale blocabile, roți mari, cu profil agresiv, înălțate din suspensii, cu *snorkel* pentru traversarea vadurilor, troliu față și tot soiul de scuturi pe dedesubt, cu proiectoare, bare de protecție și dispozitiv anticrevasă. Bordul este echipat cu navigație și două computere, acoperișul cu un cort rabatabil, și în partea din spate sunt o zonă de depozitare, un frigider și spațiul de joacă și odihnă pentru copii. Când suntem aproape gata, lângă portiera din dreapta își face apariția Gillian cu o sacoșă. E cocoțată în spatele unui scuterist. „Vin și eu, vin și eu", țipă ea. Michael ne spune că în câteva zile urmează să înceapă școala și că maică-sa a lăsat-o să meargă mai devreme în sat.

Drumul până în Eyumojok e chiar infernul. Sunt doar zece kilometri, dar ne ia mai bine de patru ore, căci unele gropi depășesc dimensiunea unui tir. Când am plecat, nu apucaserăm să punem nimic în gură. Oricum nu am fi avut ce. Ionuț, tractat ca o păpușă de cârpă, trece

acum prin ceva ce trăiesc mulți africani în fiecare dimineață când pleacă la muncă pe stomacul gol. Din când în când ne oprim să-l lăsăm să se odihnească pe sacii cu boabe de cacao de pe marginea drumului și mă sperii de cearcănele care-i cresc sub ochii injectați de febră. La un moment dat Delphine are delicatețea să-l întrebe dacă a mâncat ceva, apoi scoate din lada frigorifică o caserolă de plastic cu orez fiert. Ne reluăm travaliul. Jacques ține echipa în priză cu câte un „*Ça passe!*". Michael, săracul, e de neînlocuit. Când nu e agățat pe praguri, împinge la mobră sau îmi arată cum să umplem cu bolovani locurile unde argila este atât de moale, că piciorul se afundă până la genunchi. La apus izbândim. Îi depunem pe Gillian și Michael în Eyumojok, lăsăm satul cu câteva sute de metri în urmă și întindem corturile. O, ce plăcută e liniștea unui bivuac fără spioni! Dar mai urmează o surpriză: Elisa împlinește azi trei ani! Tortul ei aniversar e un biscuit cu cremă de cacao și o lumânare înfiptă în centru și ne face victoria neașteptat de dulce.

Două zile mai târziu suntem în curtea misiunii presbiteriene din Bamenda și luăm legătura cu Nigeria. Coletul nostru încă n-a sosit, așa că stabilim să fie trimis mai departe în Yaoundé, de care ne despart încă 600 de kilometri. Peste câteva zile pleacă și un autobuz spre capitală, dar până atunci, Jacques propune să nu spargem gașca. Pornim, salvați și salvatori, pe Ring Road, o pistă demnă de un raliu, care străbate cea mai colorată parte din Camerun: găzduiește nu mai puțin de 280 de grupuri etnice distincte! Miniexpediția ne face să uităm de Nsanaragati și de febra Leei, căci suntem mai preocupați să descoperim cum arată un arbore de guava sălbatic, să mâncăm greieri prăjiți sau să frigem carnea cumpărată de la măcelarii din sate. Înapoi în autogara din Bamenda, ne despărțim cu sentimentul că între noi s-a sudat o alianță și ne propunem să ne reunim în capitală. Jacques demarează în trombă și noi rămânem să îndesăm motocicleta în rata de Yaoundé, peste saci de cartofi, un porc și câteva găini vii! Dormim pe sponci în autobuzul fără frâne care înaintează spre un colet salvator și la miezul nopții descoperim că telefonul pe care l-am cumpărat în

Bamenda a dispărut. În fine, la șase și jumătate dimineața, după numai o pană de cauciuc, coborâm anchilozați în autogară, ne extragem mobra drăcuiți copios de bișnițari și o împingem într-o benzinărie, de unde o vom tracta încă o dată cu ajutorul familiei Vidal.

Isus și predica de pe vulcan

„Domnul Lonuț (*sic*)?" Funcționara are în mână un ambalaj subțire cu logoul FedEx. „Coletul dumneavoastră e aici de ieri." Ura! Mă visez deja în jungla gaboneză, pe bacul din Brazzaville, cu prima *pastel de nata* în Luanda... Sunt doar câteva minute de mers pe jos până în curtea misiunii catolice unde campăm și, când mă trezesc din reverie, în cavitatea ambreiajului primul disc lucește neted ca lama de patină. De ce avem nevoie? Un cutter, o pereche de chiloți sacrificată și prefăcută în cârpă, plicul și o cheie – sunt toate aliniate frumos pe iarbă. Ionuț taie plicul, Jacques face semnul victoriei, eu stau pregătită cu aparatul foto să prind discurile zimțate cu care se încheie coșmarul.

Sunt atât de preocupată să-mi consum euforia, că ratez acel ceva mărunt, tresărirea mâinilor. Mai fac o sută de click-uri: hai să-l pozez și pe eroul zilei! Dar Ionuț răscolește discurile, se uită la cutie, se uită la ambalaj și tace. „Ce e?", întreb, și cu o voce cleioasă răspunde: „Ne-au trimis ambreiajul greșit." „Cum adică?" „Uitați", și Ionuț pune un disc în dreptul celui din motor; diametrul e cu cel puțin un milimetru prea mare. „Și sunt șapte în loc de șase." Simt că mă ia cu amețeală. Trebuie să fie o glumă proastă sau o iluzie. Dar Ionuț e implacabil: „E modelul mai vechi cu o generație." Spre seară primim și mai multe vești proaste. Elvețienii cu care ne-am întâlnit în Mali sunt deja în Brazzaville și ne scriu: „S-au anunțat violențe în masă la alegerile prezidențiale din 28 noiembrie în Republica Democrată Congo. Vizele turistice sunt suspendate până după Crăciun. Angola nu permite intrarea prin Pointe-Noire. Ocoliți RDC și Angola. Noi trimitem vehiculul pe container și zburăm în Namibia."

Prietenii din Nigeria care au primit coletul sunt consternați. Ne spun că le-au explicat celor de la magazinul de piese moto că suntem în mijlocul Africii, dar ca să nu mai băgăm o fisă în același loc, ne hotărâm să comandăm al doilea ambreiaj din altă parte. E clar că mai devreme de patru-cinci zile nu se va mișca nimic. Iată că Africa ne servește o nouă lecție de răbdare. Sunt șanse să ni se fi înfundat, dar o călătorie ca asta te antrenează pentru dezastru și o motocicletă stricată pune totul la scara corectă, mai ales dacă se întâmplă în junglă, în Camerun. Să ne lingem deci rănile într-o mică vacanță pe litoral. „Autobuzul Vidal vă așteaptă", spune Jacques.

Cum tatăl francezului sosește pentru o săptămână într-o stațiune din apropiere de Limbe, ne instalăm și noi corturile în parcarea hotelului, decorată la orizont cu silueta lătăreață a muntelui Camerun. *Papi* Jacques vine cu o valiză plină de bunătăți: cârnați cu mucegai nobil, *crêpes* ca pergamentul, feliuțe de jambon de Provence și chiar o sticlă de Bordeaux. Cu siguranță noi, adulții, ne bucurăm mai tare de delicatesele astea decât Léa și Elisa de cărțile de colorat, jocurile și păpușile pe care bunicul nu mai contenește să le scoată din geantă. „Vă suntem îndatorați, glumește Jacques, fără voi nu am fi dovedit toate astea!" Și, ignorând privirea mustrătoare a bătrânului, ne mai taie câte o felie indecent de groasă de brânză. „Știu, zic, cum putem să sărbătorim întâlnirea. Haideți să urcăm cu toții pe muntele Camerun."

Cu o înălțime de 4.095 de metri, acesta este unul dintre cei mai mari vulcani activi din Africa. Urmele erupțiilor trecute – mormane de lavă pietrificată și chiar această plajă cu nisip negru pe care campăm – sunt mult mai vizibile decât spinarea muntelui pe care curenții oceanici îl ascund de obicei în vălătuci de ceață. Hotărâm să urcăm doar eu, Ionuț, Jacques și Delphine. Cum timpul e scurt și suntem nebuni, alegem Race Track, cel mai brutal și cel mai scurt dintre trasee. În mai puțin de o oră lăsăm mult în urmă Buea, un orășel care trăiește de pe urma puținilor turiști care vin să urce pe munte. În spate sunt șerpașii. Mahindi, Jonas și Ibrahim cară fiecare pe cap sau în spinare câte un mic munte Camerun de bagaje. Sunt acolo saci de dormit, haine groase,

apă, mâncare și cărbunii cu care ghidul nostru, Edmond, a insistat că e musai să gătim, deși aveam două arzătoare de campanie.

Primii 500 de metri îi urcăm pe lângă ferme de banane și plantații de cauciuc. Localnicii numesc muntele ăsta Mongo ma Ndemi și Edmond ne spune că e vrăjit. Cică nici un *oyibo*, oricât de bine pregătit, nu a câștigat vreodată tura care se organizează anual pe Race Track. „Pe unii concurenți îi împing înapoi tot felul de animale periculoase, spune Edmond, alții își aleg greșit trasa. Unii *oyibo* nici măcar nu s-au mai întors de pe munte." La cota 1.500 intrăm în umbra pădurii tropicale și facem un popas într-un refugiu construit acum mai bine de 100 de ani. Porțiunea care urmează e cea mai abruptă din traseu și traversează o savană cu iarbă de culoarea mușchiului, în care distingem cu greu poteca presărată cu pepite de lavă. Peisajul ne taie răsuflarea: în vale, fuioare de nori consumă ceea ce cu ochii mijiți bănuim că ar fi

oceanul, apusul colorează totul în miere și... o siluetă giacomettiană se desprinde din amonte. Unde noi ne cățăram în patru labe, arătarea țopăie de parcă ar fi făcută din elastic. În loc să fie măturat de vânt, schilodul face zece pași cât facem noi unul, și curând ne trezim față în față cu un bărbat fără carne pe oase, cu jambiere flaușate, pantaloni fosforescenți și o cunună de ierburi pe cap. „Eu sunt Isus", spune străinul. Și înainte să o ia din nou la goană arată spre vale și adaugă: „Dați vestea mai departe! De-acum înainte totul va fi bine!"

Puțin după șase seara ieșim din zona de grohotiș alpin și ne atingem obiectivul zilei: cota 2800. Suntem în ultimul district geo-climatic al muntelui, de aici în sus vegetația capitulează și vântul nu mai îngăduie decât o stepă aridă. În refugiu ne adunăm în jurul unei oale de tăiței instant, apoi moțăim pe prici, ca sardelele, până pe la vreo patru și jumătate. Edmond dă startul. Îl luăm doar eu, Ionuț și Jacques. Restul, vineți de frig, ne spun că se lipsesc de continuare. Când ne urnim e încă noapte și aerul e lăptos și rece. Lumina frontalelor dezvăluie copaci cu scoarța năpădită de licheni, în vreme ce păsări invizibile ne oferă un concert în exclusivitate. Sau aiurez de la răul de altitudine? Apoi răsare soarele: mai întâi o dâră sângerie – o ipoteză elegantă – și imediat o explozie de lumină. La cota 3.800 durerea de cap a devenit o migrenă îngrozitoare și sunt nevoită să abandonez urcușul. Îi privesc scrâșnind din dinți pe Jacques și Ionuț, care continuă fără mine, și cobor singură-cuc câteva sute de metri, până când aerul e destul de bogat în oxigen încât să pot aținpi. Nu știu cât trece până când bărbații se întorc cu fericirea pe față. Ionuț îmi spune că pe ultimii 300 de metri a gâfâit la fiecare pas și că de pe vârf se vedea curbura Pământului!

De coborârea în marș înapoi în Buea ne vor aminti pe parcursul următoarelor zile rănile fizice: arsuri solare și un herpes gigantesc, bătături și bășici purulente și unghiile care mi-au căzut de la degetele de la picioare. Absolut epuizați fizic și mental, ne luăm rămas-bun de la familia Vidal, care rămâne încă niște zile la plajă. Noi trebuie să dăm de urma coletului numărul doi. DHL ne informează aiuritor că ar fi ajuns în Oslo, Norvegia! Câteva telefoane și un pre-pre-infarct

mai târziu, o duduie acră confirmă că vama din Douala se află totuși în posesia ambreiajului nostru. Ajungem la aeroport cu „ia-mă, nene". Pe drum ne țin companie camioanele încărcate cu aurul verde al Africii: sunt cortegii interminabile cu baloți de cherestea, dar și cu arbori mai bătrâni decât Camerunul, victimele braconierilor din locuri ca Nsanaragati.

Cum îl primește, Ionuț sfâșie coletul și exclamă: „Suntem salvați!" Vom putea urni Yamaha din curtea unde își trăiește agonia! Rugăm un taximetrist să ne ducă direct la autogară și cumpărăm bilete pentru primul autobuz care pleacă spre Yaoundé. Dar o victorie nu se savurează niciodată pe stomacul gol. Trecem în revistă tarabele cu mâncare și umplem o plasă cu *brochettes*[1], banane prăjite și papaya. Apoi ne ocupăm locul în vehiculul care ne duce înapoi spre destinul pe care ni l-am ales.

1. Frigărui.

GABON & CONGO

La o bere cu un român

Atmosfera din Yaoundé ne bagă în priză. Odată ambreiajul schimbat și plăcuțele de frână înlocuite, Ionuț trezește Ténéré-le din comă și uruitul obraznic al tobei ne redă instantaneu libertatea. Suntem în Camerun de o lună și un supermarket decorat cu Rudolfi și Moși Crăciuni gonflabili ne amintește că se apropie sfârșitul anului. La frontieră vameșul camerunez nu pare să se sinchisească de permisul de import temporar care ne-a expirat de douăzeci de zile. În loc de amendă, ne urează „Sărbători fericite!", iar de partea cealaltă a barierei, unde iarba e toaletată și asfaltul negru, polițiști în uniforme elegante ne întind fișe tipărite offset: „Bine ați venit în Gabon!"

Două zile mai târziu ne sărutăm pe o linie invizibilă care împarte planeta în două și drumul

nostru în patru. Ecuatorul nu există decât pe GPS și pe hărți, dar în fața indicatorului simțim că în noi s-a produs o schimbare irevocabilă: starea de grație de la început s-a maturizat într-o siguranță nouă cu care ne dibuim locul în fiecare noapte la bivuac, cu care negociem hrana în dialecte necunoscute, cu care strângem mâna jandarmilor înarmați cu automate AK-47. Nu au fost numai victorii, dar nici numai înfrângeri, am gustat din amândouă. Am aflat că e grozav când vremea și peisajul sunt perfecte și oamenii primitori. Câștigul vine însă din zilele grele, când muncim pe brânci, când ni se spune „nu" și când nimic nu merge așa cum ar trebui. Acum nu-i mai spunem ghinionului „ghinion", că poate-i, de fapt, o șansă. Uite, dacă nu aveam probleme cu viza de Nigeria, nu i-am fi cunoscut pe Louis, pe Epiphanie și Beauty, nici pe Karen sau pe Papa R. Nu am fi întâlnit familia Vidal fără Nsanaragati. O călătorie de lungă durată modelează caracterul călătorului. Nouă ne-a netezit muchiile ascuțite.

N-o să uit primele mele 48 de ore de experiențe pure, fără așteptări, fără dezamăgiri. Era în vremea studenției, acum vreo doisprezece ani. Urmam cursurile de arhitectură într un orășel din sud-estul Belgiei și îmi făcusem obiceiul să-mi petrec sfârșiturile de săptămână călătorind cu trenul, cu un rucsac în spate și o hartă. Excursiile mele erau agreabile și timide, până când, după o zi de hălăduit prin centrul Olandei, am urcat ca de obicei în ultimul tren de noapte spre casă și am ațipit. M-am trezit spre miezul nopții împinsă afară din vagon de un impiegat corpolent care răcnea ceva în flamandă. Am urmat cârdul de navetiști și o oră mai târziu un autobuz mă depunea într-o gară ale cărei porți mi s-au închis în nas. De pe frontispiciul clădirii am aflat că eram în Maastricht – un mediu urban, civilizat, dar pentru mine complet necunoscut. Nu aveam pe atunci nici telefon mobil, nici acces la internet, iar bugetul studențesc excludea varianta unei nopți la hotel. Am petrecut-o prin urmare pe străzi, ațipind pe bănci, toastând cu bețivii din baruri, ascultând dezamăgirile în dragoste ale unei fete bătrâne. La șase și jumătate când s-a deschis gara, eram prea exaltată

ca să mă întorc acasă. Am plecat pur și simplu mai departe, cu primul tren, înspre cel mai îndepărtat orășel olandez din nord, căruia îi știam doar numele, pentru a cartografia cu pașii mei o *terra incognita*.

Puseul de adrenalină pe care îl simt într-un loc necunoscut a rămas până azi una dintre emoțiile care mă motivează la drum. Fiecare e mânat de altceva să facă saltul în gol, să rupă lanțul, să ignore ceea ce pare logic, rezonabil. Poate fi ticăitul amenințător al ceasului biologic, sau moara obișnuinței care macină tot ce ar trebui să fie făcut cu pasiune. Sigur, dorul de ducă nu atipește dacă pleci în lume. Dar departe de zona ta de confort, începi să îți dai seama de potențialul imens al orelor și zilelor din viață. Mai mult, călătoritul reformulează regulile jocului. Dă materialitate celor imaginate. Când ți-ai părăsit „insula" culturală pentru a naviga în largul unui ocean străin și greu de înțeles, chiar dacă te rătăcești, nu ești niciodată pierdut. Pentru noi, călătoria cu motocicleta e singurul fel în care am fi putut face acest drum. În fiecare dimineață Yamaha noastră așteaptă lângă cort fidelă, pregătită de atac. E sexy exoscheletonul albastru, ridicat peste furcă și terminat țanțoș cu cilindrul afumat de gaze al tobei. Dar mobrele nu sunt făcute să fie adorate, ci să ardă cauciuc și să înghită kilometri; eșapamentul trebuie să fie fierbinte, parbrizul stropit de noroi. În repaus suntem o masă diformă de oameni și bagaje sprijiniți în echilibru precar pe vârfurile lui Ionuț. E nevoie ca motociclistul să tragă ambreiajul și să apese în jos cu talpa stângă declanșând atât de familiarul *clanc!* Apoi, cu o ușoară rotire în jos din încheietura mâinii drepte, masa inertă prinde viață și toți trei căpătăm un sens comun. Chiar și ca pasager mi-e limpede de ce motocicletele dau dependență. Pe două roți ești intim cu vântul care îți face nările să pulseze, cu ploaia care îți bate în față. Ai orizontul deschis înainte și intri într-un soi de rezonanță cu „ceva", nu, taie asta, cu „cineva" care încetează să mai fie un vehicul.

La sfârșitul acestei luni intense în care am botezat un copil, am urcat un munte și am evitat un atac coronarian, simțim însă și noi nevoia să bem o bere cu un român. Prilejul se ivește la niște kilometri de Libreville, cocheta capitală gaboneză. La 50 de ani de la insurgențele

sângeroase prin care şi-a căpătat independenţa, Gabon rămâne o insulă de prosperitate şi pace într-o parte volatilă de Africa. Iar în locul unde suntem – să-i zicem plaja vieţii – Oceanul Atlantic e nesperat de blând. Singurul care ştie locul şi care ne face cinste cu berea este un rebel evadat din jungla de beton a Ploieştiului, un topograf cu plete, Chioru. La numai 24 de ore distanţă, e ca şi cum n-ar fi fost. Yamaha toarce din nou sub noi şi verdele încins şi umed al junglei ecuatoriale ne înghite urma. În orele de lumină gonim cu simţurile în stare de alertă. Seara, la bivuac recapitulăm ce am văzut peste zi: geometria dichisită a satelor, costumele flamboaiante ale unei procesiuni de duminică şi pădurea, eternă, înşelător de tăcută. Uneori petrecem un sfert de ceas aşteptând larva cine ştie cărei insecte misterioase să facă o mişcare în crisalida ei agăţată de o tulpină de bambus. Lumea asta înghiţită de liane şi recreată de fotosinteză ne mai alină dorul de Afi şi de Nigeria.

Căutăm tovărăşia localnicilor. Într-o noapte Ionuţ bate la poarta unei biserici care adăposteşte un orfelinat şi suntem poftiţi înăuntru. Ne întindem cortul în grădină. Cât ne îndeletnicim cu asta, apare maica stareţă: „Copiii v-au pregătit nişte cântece, zice, vă roagă să veniţi să vă jucaţi împreună!" Jocul se dovedeşte a fi un fel de periniţă de tabără. Copiii formează un cerc în jurul unui dansator care trebuie să îşi

sincronizeze mișcările cu bătăile din palme; după ce a executat toată rutina, dansatorul înfășoară o bucată de pânză în jurul gâtului celui care îi va lua locul – și tot așa până obosim.

Ultima noapte în Gabon se încheie cum am început: tot la o bere, însă în curtea unor preoți din Mouila. Acești oameni de ispravă nu se îndură să ne lase să dormim pe pajiște și ne poftesc să ne facem culcuș printre cărțile din biblioteca unuia dintre confrați.

O Chirița congoleză, o arestare și un pod

Pe măsură ce ne-am apropiat de inima întunecată a Africii, marșul nostru a devenit sprint. Benzina e din ce în ce mai greu de găsit și, cu rezervorul flămând, rulăm printr-un decor pauper și splendid. În Congo, culorile sunt mai puternice și trăsăturile oamenilor mai dulci. Congolezii sunt mărunți, cu pometi rotunzi pe care praful stacojiu al ulițelor arată ca un fard extravagant. Hainele acoperă trupuri sculptate de muncă timpurie, care nu primesc mai mult de o masă pe zi, brațe și picioare musculoase terminate cu palme încăpătoare și tălpi late, făcute să apuce și să care. Nivelul de sărăcie e intimidant. Din sate au dispărut obișnuitele construcții de bârne cu șarpantă, cu aprozarul și birtul în mijloc. Copacii gem de rod. Pe jos e plin de mango risipiți, lăsați să putrezească peste gunoaiele ronțăite de capre pitice și porci. Întâlnim aiuritor de mulți copii ai străzii și adulți în zdrențe. „*Mindele! Donnez moi l'argent!*"[1] sunt cuvintele care ni se adresează cel mai des. Nu este prima țară în care ni se cere de pomană, iar față de vestici, aș zice că noi, românii, suntem obișnuiți. În Mali însă, cei care cerșesc sunt victime închipuite, corupți de generozitatea prost gestionată a turiștilor care împart dulciuri, mingi de fotbal și caiete. Cum pentru a veni în Africa am sacrificat deja totul, până aici ne-a fost ușor să ne justificăm refuzurile. Dar în satele din Congo nu există turiști, nici

1. Albule! Dă-mi ceva de pomană (lingala și franceză).

dulciuri, ci doar batoane cu margarină vegetală. Oamenii cer pentru că ne cred trimişi de guvern. Când ne întreabă cu ce „misiune" am venit în Congo, ne fâstâcim; oricum i-am spune – aventură, escapadă, nebunie –, răspunsul este incriminator.

La cinci kilometri de Kibangou ne dăm seama că suntem urmăriţi. Ionuţ îmi arată în oglinzi portocaliul inconfundabil al unui KTM şi spune să oprim. Străinul e un *mindélé* care îşi ridică viziera şi întinde mâna: „Mă cheamă Alper, spune. Eu şi prietena mea campăm în curtea unei tanti de treabă, în satul prin care tocmai aţi trecut. Pe o furtună ca asta care vine, globe-trotterii trebuie să stea împreună. Veniţi?" Facem cale întoarsă şi parcăm lângă Toyota Land Cruiser cu care Alper şi Esther călătoresc de trei luni şi în spatele căreia au construit un suport artizanal pentru 690-ul Enduro. Gazda e o veritabilă Chiriţa congoleză: soaţă de baron provincial, deputat în Parlament. *Madame* Poulet[1] s-a întors de curând din capitală şi ne pune la curent cu ultimele noutăţi: 2011 e un an fierbinte în toată Africa. Sunt peste zece state care serbează o jumătate de secol de independenţă postcolonială, iar în Camerun, Congo şi Republica Democrată Congo, sora sa mai mare, anul este electoral. În RDC, unde reinstaurarea în funcţie a dictatorului Joseph Kabila este inevitabilă, scrutinul s-a încheiat. Dar în aşteptarea rezultatelor în Kinshasa domnesc paranoia şi panica. Candidatul opoziţiei face declaraţii incendiare, în cartierele de la periferie au loc atacuri sporadice şi, de teama războiului civil, trei mii de refugiaţi congolezi au debarcat deja în Brazzaville. Feribotul din Brazza e suspendat şi s-a anunţat că toate trecerile de frontieră spre RDC sunt închise. „Vă sfătuiesc să ocoliţi capitala cu orice preţ", spune *madame* Poulet. Ionuţ o întreabă dacă are rost să încercăm să trecem printr-un post de frontieră ceva mai obscur. „Poate", răspunde Chiriţa. Îi spunem că planul nostru e să găsim un drum direct până la fluviu, să prindem bacul din Luozi şi să regăsim asfaltul spre Matadi, unde teoretic s-ar mai putea lua viza de tranzit pentru Angola. „Problema noastră, continuă Ionuţ, e că

1. Doamna Pui (fr.).

suntem obligați să părăsim teritoriul RDC în zece zile!" Alper ne privește surprins: „De ce? Când vă expiră viza?" „Pe 14", spune Ionuț. Alper bate din palme: „Extraordinar! Nu poate să fie o coincidență că ne am întâlnit. A noastră expiră pe 15. TREBUIE să forțăm granițele astea două împreună." „Dacă reușim, spune Ionuț dintr-odată înveselit, dau eu prima bere în Angola."

Începem cu 400 de kilometri sub ploi. Suntem în mijlocul sezonului umed; torenții aduși de furtuni au devastat încă din prima săptămână drumurile de țară și podurile și vor face ca în următoarele luni în uriașul bazin al fluviului Congo să cadă mai multe ploi pe metru pătrat decât în orice alt loc de pe glob. „Nu v-ați ales cel mai bun moment din an", ne-a spus *madame* Poulet în loc de rămas-bun și ne-a dat adresa unui obscur consulat angolez din Dolisie. După ce ne stoarcem șosetele și ne spălăm căștile de noroi, mergem acolo să ne interesăm. La consulat se confirmă că viza de tranzit de șapte zile costă o sută de dolari. Dar diplomatul e nedumerit: „De ce nu aplicați în Matadi? Viza e valabilă din ziua în care o emitem, și dumneavoastră mai aveți încă cel puțin 500 de kilometri până la granița dintre R.D. Congo și Angola." Ne sfătuim; am putea să cumpărăm acum câte două vize de tranzit fiecare și să facem un ocol prin provincia angoleză Cabinda; hotărâm totuși să ne ținem de planul inițial.

După Dolisie, lanțul muntos Mila-Mila întinde înapoi către Gabon umeri docili îmbrăcați în verde. Între piatră și cer contururile sunt estompate de ceață. Înainte sunt zile lungi de mers pe „gheața africană" – un laterit împuțit care sub roți se simte exact ca săpunul ud și care pătrunde adânc în fibra costumelor noastre de protecție. Nu scăpăm fără câteva trânte mai serioase, care se lasă cu pagube: frâna spate deformată, cutiile de aluminiu smulse din cadru... și Ionuț trebuie să le dea câteva ciocane și să improvizeze un ham din chingi ca să putem continua prin peisajul halucinant. De când plouă așa, bazinul Congo a detonat într-un haos de lăstari îmbibați cu apă mai repede decât se poate închega o scoarță peste miezul lor de celuloză. Lianele decorează arbori care oblitează lumina și ierburi cât un stat de om

ascund mlaştini deasupra cărora pluteşte câte un nor de ţânţari. Uneori mă îndoiesc că locul ăsta din inima Africii există cu adevărat şi mă întreb dacă autostrăzile, guvernele şi îndrăgostiţii de dincolo de contururile lui vagi şi de culorile lui ţipătoare continuă şi ele să existe. Orice efort intelectual a fost înlocuit de o rutină strict funcţională. Când maşina amicilor noştri se împotmoleşte, săpăm sub scut sau împingem; când ajungem la câte o mlaştină suspectă, cobor şi traversez pe jos; când altceva se îndoaie sau se rupe, reparăm. Sunt gesturi pe care le executăm nu cu maturitate conştientă, ci mai degrabă cu seriozitatea pe care Nietzsche o atribuia copiilor care se joacă. Doar că jucăriile noastre sunt GPS-ul, lopeţile şi un troliu. Prezentul a devenit singura coordonată. Ne culcăm fără vlagă, dormim fără vise şi ne trezim binecuvântaţi cu puteri metafizice. Mă răsfăţ cu iluzia că, dacă am putea să rămânem în această intensitate, am fi suprem de fericiţi.

În Madingou soarta intervine din nou în timp ce noi ne facem alte planuri. Găsim un birt să ne încărcăm burţile şi conştiinţa cu o porţie de *bushmeat*, şi în aşteptarea farfuriilor ne dezbatem aprins situaţia. Un cuvânt rostit suficient de des îi atrage atenţia cuiva care spune răspicat: „Ştiu cum puteţi să ajungeţi în Luozi!" Întoarcem ca la comandă privirile. Îmbrăcat în costum roz deschis, cu batistă verde-praz la piept, ochelari de soare şi un *trilby* de paie pe cap, *sapeur* ul[1] şade la o masă vecină. Se prezintă Alain. „Există un drum cu cel puţin 100 de kilometri mai scurt decât cel prin Mindouli", spune. „O bere?", îl îndeamnă Alper. „Ba bine că nu, *merci*." Eleganţa lui în comparaţie cu rufoşenia hainelor noastre e de o minunată insolenţă şi asta ne mai ridică un pic moralul. Alain recunoaşte că nu a mai fost de câţiva ani pe rută, dar, dacă e practicabilă, estimăm că ne-ar putea câştiga cel puţin o zi. Problema e că pe harta oficială Michelin şi pe GPS mai departe de localitatea Boko Songho nu există nimic. Alain îmi desenează în caiet o hartă şi îi dictează lui Alper lista cu satele prin care ar trebui să nimerim. Conform noului plan, mai avem 45 de kilometri până la joncţiunea dintre cunoscut şi necunoscut.

1. Dandy congolez.

Pauza de prânz mi-a permis să-mi oblojesc degetul mare de la piciorul drept. Din cauză că umblu de multe zile în cizme și șosete ude, una din unghiile căzute pe muntele Camerun s-a infectat. Degetul e atât de umflat cu puroi, că nu mai încape în cizmă și, după ce dimineață am mers în șosete, Alper îmi propune să mă încalț cu ceva de-al lui. Pun niște antibiotic pe rană, bandajez, îmi înfășor piciorul într-un sac menajer și, șchiopătând ca un saltimbanc în cizmele desperecheate, îmi reiau locul în șa. Pornim la drum. Alain a avut dreptate: e inundat, dar se trece. Nu trebuie decât să ne ținem de schiță și să avem grijă să ne refacem rezervele de apă la fiecare ocazie. Suntem ușurați că nici nemții nu se sfiesc să bea ce beau localnicii. Aici nu există puțuri finanțate cu bani din ajutoare, ca în Africa de Vest. Apa de băut vine din pârâuri de munte, uneori atât de departe de sat, încât se întâmplă ca femeile și copiii să meargă chiar

și câte o oră până la sursă, de unde se întorc purtând pe cap bidoanele și gălețile pline, cu câteva ramuri înfrunzite în loc de capac. Când ne oprim – pentru a rostui apa sau pentru a bricola ceva în gospodăriile noastre pe roți –, satul se adună în jurul nostru, ca la urs. Atâtea încarnări ale frumuseții umane nu contenesc să mă seducă. Sunt țărani cu călcâie crăpate și trupuri de Adonis, amazoane cu păr pe picioare și ochi de Cleopatra, copii angelici cu obraji murdari de muci.

Iată-ne în punctul terminus: Boko Songho. Navigăm prin sat până la ieșire, unde câteva camioane sunt parcate în fața serviciului de imigrație. Intrăm toți patru în birou. Celor doi polițai bătrâni dinăuntru mai să le sară ochii din orbite: „CINE sunteți dumneavoastră? De UNDE ați apărut?" Aud pe cineva năvălind pe ușă și simt un pat de pușcă în coaste. Pentru o fracțiune de secundă mă întreb în ce naiba ne-am băgat. Numai Alper își ține cumpătul și întinde teancul de pașapoarte. Se face semn, armele sunt lăsate jos și filele tapetate cu vize sunt răsfoite incredul. „Ce căutați aici? întreabă polițistul care pare mai mare în grad. Sunteți mercenari?" Alper pufnește: „Nu, domnule, suntem turiști." „De ce minți?" Polițistul îl țintuiește cu ochi brăzdați de vinișoare sângerii: „Spune-mi drept, ce MISIUNE aveți în Congo? Cine v-a spus că granița nu e ÎNCHISĂ?" Dar întrebările ne năucesc mai tare decât pe anchetatorii noștri răspunsurile. Discuția se prelungește până târziu în noapte. Micul birou geme deja de soldați, iar afară s-a adunat o mulțime prudentă. Șeful secției a acumulat sudoare în pliurile de grăsime de pe ceafă. „Frontiera este în orice caz închisă, proclamă; așteptăm să fie anunțate la radio rezultatele oficiale ale alegerilor din R.D. Congo, după care vom hotărî ce facem cu dumneavoastră." „În cazul ăsta, spune Alper, noi ne întoarcem de unde am venit." „Nici nu se pune problema!" Șeful e vădit iritat: „Suntem în stare de necesitate. Până la noi ordine, rămâneți în sat, iar pașapoartele dumneavoastră rămân la mine." Ca să se mușamalizeze faptul că, tehnic, suntem arestați, un aghiotant ne conduce la terenul de fotbal unde ni se indică să punem tabăra. Măcar pârâul e aproape. Umplem toate bidoanele lui Alper cu apă și, cum nevoia și osteneala

anulează orice pudibonderie, nu putem rezista tentației. Rând pe rând, la lumina frontalelor, ne despuiem și dăm jos jegul acestor patru zile de trudă. Lui Alper îi trăsnește chiar să facă un tur de teren în pielea goală, cu toți puradeii satului ciorchine după el. În Africa orice adult e un potențial tutore. Creșterea și educația copiilor nu sunt responsabilitatea exclusivă a părinților biologici, ci a întregii comunități, ba chiar a întregului sat. Chiar și asupra celor care par lăsați de izbeliște pe uliță veghează tot timpul cineva. Copiii sunt încurajați să se integreze în mediul social prin mimetism, prin observație empirică, deci joaca lui Alper, ca și faptul că ne sunt lăsați în grijă sunt cum nu se poate mai firești.

Ne trezește ploaia, prilej să aflăm că în acoperișul hărtănit al cortului au apărut găurele prin care apa pătrunde în firicele ce se preling pe tija de susținere, apoi trec prin plasa de țânțari și picură pe sacul de dormit. E rost de gâlceavă matinală și asta contribuie la starea de sictir cu care ne întoarcem la negocieri. Șeful ne întâmpină cu noi baliverne. „Am hotărât să vă lăsăm să avansați, dacă achitați la mine taxa de viză." „Păi avem vize, mersi", spune Ionuț. „Alea nu sunt valabile, spune colegul șefului. Ca să puteți intra pe teritoriul RDC vă trebuie un *Laissez-passer*!" Ne ia trei ore să-l lămurim că încearcă să ne escrocheze cu o hârtie de care nu avem nevoie și că nu avem nici o intenție să ne conformăm. Mai trece o zi. În următoarea suntem invitați să îi facem o vizită subprefectului din localitate. Ne primește un bărbat cu alură de baschetbalist într-un salon mobilat cu un mare birou din lemn masiv. Pe peretele din fund tronează portretul președintelui Kabila și un ventilator e gata să se prăbușească din tavan. Ni se oferă jilțuri și pahare cu apă rece. Au loc strângeri protocolare de mâini. Cu prudență demnă de delegațiile oficiale ale Congoului, Germaniei și României, suntem atrași într-un meci elegant. Discutăm despre vreme, Oktoberfest și Ceaușescu, și vizita pune capăt sejurului din Boko Songho. Subprefectul scoate dintr-un sertar pașapoartele noastre, ni le înapoiază și ne poftește să ne vedem de drum.

La 12 kilometri de condus cu șase kilometri la oră atingem zona de frontieră și ne lămurim că amenințările șefului din Boko Songho

nu au fost complet neîntemeiate. Gașca de vameși, jandarmi și polițiști trebuie să fi fost prevenită, căci joacă aceeași carte ca și colegii și pretind că nu au voie să ne lase să ieșim din Congo. Uniformelor li se alătură toți pierde-vară din Minga, care se îmbrâncesc să asiste la percheziție, și unele din scenele din Boko Songho se repetă, amplificate de seriozitatea hilară cu care vameșii miros tampoanele mele și blisterele cu antibiotic ale lui Esther. Ceva mai timid decât ieri, se menționează o „atenție" pentru grija cu care suntem tratați. La fel ca ieri, ignorăm. Polițaiul din baraca următoare vrea să copieze datele noastre de identificare într-un caiet de matematică fără cotor, și mina de pix i se termină la „ROM". Îi ofer un creion. „Cinci dolari de persoană", spune gaborul și îl întrebăm pentru ce. „Ca să vă ștampilez de ieșire", spune, și izbucnim fără voie în râs. Abia când ne ambalăm motoarele de plecare se încearcă și ultimul tertip. Apare un comitet ad-hoc și sătenii „îngrijorați" de soarta noastră anunță pompos că podul de la doi kilometri mai încolo a fost distrus de ape. Dar, cum pentru satul mercantil nu mai avem răbdare, îl părăsim.

Alain spunea că doar trei sau patru vehicule traversează lunar frontiera din Minga și imediat înțelegem de ce. Ziduri de buruieni gigantice gâtuie poteca de laterit, mai potrivită pentru picioarele unui copil decât pentru o mașină. Suntem obligați să o luăm pe de-a dreptul, culcând la pământ vegetația, cu mașina ghidată de motocicletă și motocicleta de mine, care am misiunea să verific cu o bucată de lemn consistența terenului și să depistez locurile în care am risca să ne poticnim. Spre ghinionul nostru, ultimii săteni din Minga se dovedesc primii care au spus adevărul: torenții au redus fostul pod la un puzzle de bușteni și tablă ondulată. „Sunteți arhitecți, spune Alper, ce mare brânză să-l reparăm?" Așa mai irosim o oră – râul depășește pe alocuri doi metri adâncime – și, cât noi trei cochetăm cu ideea, Ionuț dibuiește un drum secundar care se înfundă într-un cătun. Pe seară ne resemnăm să facem cale întoarsă în Minga. Fiind cel mai în vârstă, deci cel mai potrivit să fie ascultat cu respect de comunitate, Alper e delegat să negocieze o alianță. Noi suntem înconjurați de

copii. Jandarmii de mai devreme nu se arată nici când Alper se întoarce împreună cu soția primarului. „Am căzut de acord să plătim 10.000 de CFA[1] pentru repararea podului, spune neamțul. Mâine se va ocupa de asta o echipă care se organizează chiar acum. În seara asta doamna primar ne propune să înnoptăm într-o casă de-a dumneaei."

Ne mutăm cu alai în fața casei cu pereți de chirpici și cu acoperiș din paie. Pentru că e încă șantier, în dreptul găurilor pentru ferestre se adună pâlcuri proaspete de săteni; alte zeci de vizitatori inopinați roiesc nestingheriți prin casă, de pe drumul principal spre cel secundar din fundul lotului și invers. Alper izbutește să elibereze camera din față și ne pregătim cina. Doamna primar ne-a lăsat pe masă o lampă cu gaz. Flacăra naște umbre monumentale din cratița de voiaj și din turnulețul de conserve, și, încadrați de ferestre, ne executăm commédia dell'árte în fața zecilor de ochi care savurează spectacolul. La culcare Alper și Esther aleg camera din spate; noi punem cortul în sufragerie. Am o relație specială cu cei patru pereți de pânză portocalie: între ei îmi regăsesc intimitatea, spațiul meu de liniște. Oriunde am fi, unui pat mai confortabil, dar străin îi prefer un dormitor spartan, dar cunoscut. Cortul e reperul, constanta într-o lume de variabile. Nu adorm până să notez în jurnal: *Împărțim camera cu o scroafă și doi godaci. Caprele vecinilor ne ciugulesc zgomotos de prin bagaje. Umiditatea e ridicată. Nu sunt șanse să ni se usuce rufele. Totul e îmbibat de noroi și pute, hainele au început să prindă mucegai. Încă cinci zile până să expire vizele. Drumul înainte se oprește la un pod de netrecut.*

La nouă dimineața suntem înapoi la râu și începe șantierul. Unde așteptam trei-patru oameni, ne trezim cu o echipă de nu mai puțin de 14 cetățeni. Suma negociată ieri ca onorariu pare de-a dreptul ridicolă. Profitând că peste noapte nu a mai plouat și nivelul apei a scăzut, un înotător pescuiește bucățile de lemn rătăcite în amonte și le aruncă celor doi bărbați care taie crengi mai groase cu maceta, peticindu-și opera cu tabla recuperată de pe mal. Ionuț urmărește

1. Unitate monetară în Africa Centrală.

îndeaproape, iar restul echipei chibițează copios. Se lucrează rapid și eficient și podul prinde formă văzând cu ochii. Primul trece Ionuț, apoi Toyota lui Alper. Entuziasmați, ne pozăm și ne îmbrățișăm cu echipa și, cum un negustor ambulant s-a ivit ca din pământ, ne cinstim muncitorii cu doi litri de vin de palmier îmbuteliat într-o sticlă de Pastis.

REPUBLICA DEMOCRATĂ CONGO

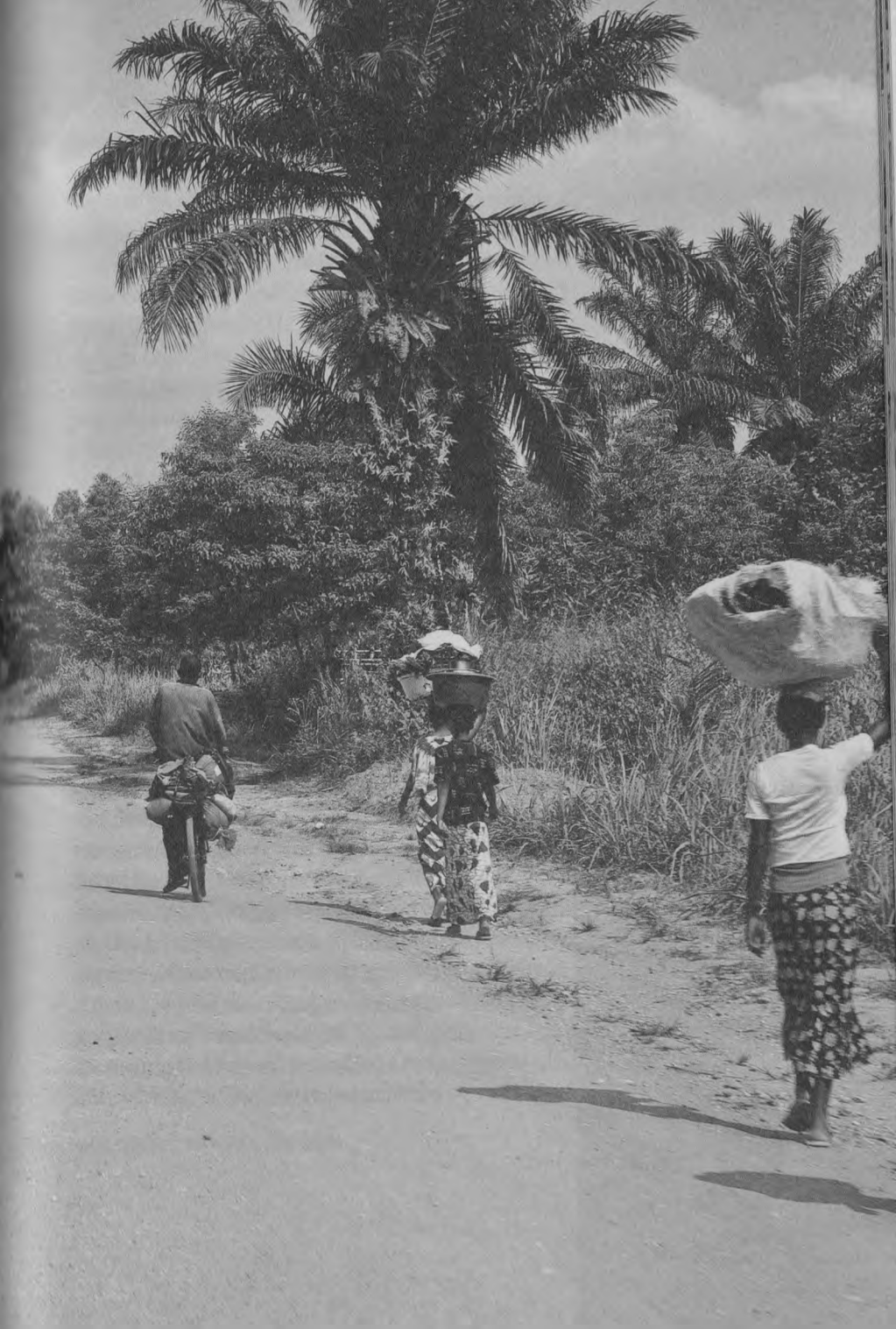

Malaria

Africa are mulți copii și la orele dimineții satele le aparțin. „*Bonjour*“, ne răspunde cu mâna la chipiu soldatul pe a cărui figură se citește surpriza. Printre picioarele lui, atacatorii de-o șchioapă primesc pasa, driblează cocoloșul de cârpe și, cu chiote triumfătoare, marchează primul gol al meciului de fotbal. Terenul de joacă din N'Finga e fluid: ulița principală, colibe, curți, pădurea care începe chiar unde se termină satul despicat în două de drum. Pe el vin spre noi două fetițe, apoi li se alătură a treia și a patra. Cea mai înaltă poartă în echilibru pe creștet o găleată goală de plastic, iar de peste umărul ei lucesc ochii rotunzi ai unui frățior.

„De unde veniți?“ Bărbatul în uniformă se apropie de mașina lui Alper și încearcă să ghicească țara de pe plăcuța de înmatriculare. „Germania,

răspunde Alper și arată apoi spre noi doi: România." Fetițele au înghețat în mijlocul uliței și meciul de fotbal încetează. Copiii formează în jurul nostru o armată docilă de ochi întunecați și capete tunse chilug care se continuă cu siluete robuste, terminate cu gambe subțiri și tălpi cu călcâie trandafirii. Sunt înghesuiți unul într-altul, plini de nerăbdare, dar la o distanță prudentă de obiectul interesului colectiv. Undeva dincolo de pâlcul de copii se aude rumoare. Câțiva cad ca niște piese de domino. Poate că cineva s-a ridicat pe vârfuri încercând să vadă pe deasupra capetelor, după care s-a dezechilibrat și a căzut peste vecini. „Trebuie să îi scuzați, sunt foarte curioși, ne spune excesiv de politicos soldatul. Copiii ăștia văd prima oară *mundele*! De 12 ani nu a mai trecut nici un alb pe aici."

În răstimpul ăsta mica mulțime s-a regrupat și rândurile continuă să se îngroașe cu fii și fiice pe care părinții din N'Finga îi aduc la spectacol. Soldatul solitar ne răsfoiește actele și ni le înapoiază intacte: „Eu nu am ștampilă, spune, cu un gest de neputință. Încercați și în N'Kundi".

Trebuie să ne sfătuim puțin. „Dacă avansăm, spune Alper, riscăm să fim arestați sub suspiciunea că am traversat granița ilegal. Pe de altă parte, nu avem cum să facem cale-ntoarsă în Boko Songho." Cum rana de la picior mă cam jenează, dau să mă așez pe un bolovan. Asta schimbă instantaneu configurația audienței: copiii se dau un pas în spate, prea absorbiți de seriozitatea momentului ca să-mi întoarcă un zâmbet. Observ că unul dintre ei are un șarpe încolăcit pe antebrațul stâng. „*Ça va? C'est quoi ça?*" Scalpul cu păr aspru îmbibat în praf de laterit nimerește în raza mâinii mele albe. „*C'est le boa.*" „*Et tu fais quoi avec?*" Băiețelul îmi arată un set perfect de dinți: „*On le mange*". Îl iau de mână. Copilul își îngăduie mânuța de culoarea cafelei amare în căușul palmei mele; odată returnată, micul stăpân o privește ca un om de știință confruntat cu o specie nouă, apoi se fâstâcește și o ascunde la spate. Un alt copil își face curaj, vine mai aproape și îmi pipăie genunchiul acoperit cu platoșe de plastic, apoi brațul. După care se întoarce în cârd să transmită atingerea de *mundele* copiilor din imediata vecinătate, care o dau la rândul lor mai departe.

Ne urnim și în N'Kundi suntem primiți cu și mai mare entuziasm. Ionuț și Alper sunt desemnați să alerge în cerc cu câte un țânc în cârcă; se chiuie, se ciupește, se râde asurzitor. Nu ne cer bani pentru ștampilarea pașapoartelor, nu suntem întrebați ce avem prin bagaje. Nici pomeneală de frontiere închise sau război civil. Conform listei lui Alain suntem în grafic. Sătenii ne asigură că încă doi-trei kilometri cu bălți, și greul a trecut. Desigur că urmează un travaliu sisific, căci în Africa distanțele, duratele și cifrele sunt relative.

Zilele trec fără să dăm de vreun sat și ulcerația mea avansează. Sub ploaia care cade fără sunet, jungla se deschide vastă, fecundă, iar noi suntem piratii călare pe bestii cu radiatoare fumegânde care derapează de-a lungul mlaștinilor puturoase. Din cauza încărcării mari pe spate, mașina nemților se înnămolește des. De fiecare dată ne trebuie altă soluție pentru a o extrage din mâl: când malul e prea dur pentru a săpa, ne folosim de troliu, când arborii sunt prea departe, construim o rampă din pietre și lut, când șufa e prea elastică și roțile patinează, împingem. Uneori avem nevoie de câteva ceasuri ca să găsim niște pietre, iar drumul dispare înghițit de lăstăriș. Îl recuperăm de obicei niște sute de metri mai târziu, fie după un ocol serios, fie după ce scurmăm cu lopeți, ciocane și unghii pentru a elibera diferențialul Toyotei din șanțurile infestate cu anofeli. Noaptea luna gigantică decupează pe cer spinări de dinozaur și brațe de ghionoaie care imploră văzduhul; proiectoarele mașinii sunt mai prozaice și dau în vileag doar dealuri cu grohotiș și baobabi mâncați de secetă. La bivuac simțim nevoia să defulăm beția de senzații de peste zi și ne retragem fiecare cuplu în crisalida sa de pânză să facem dragoste și apoi să dormim.

La misiunea catolică din Luozi ajungem într-o stare de epuizare extremă. Avem la dispoziție doar câteva ore scurte de servisat vehicule, spălat rufe și somn. În zori, părintele Jacques apare însoțit de un mustăcios în uniformă bleumarin. „Dânsul este de la Securitatea Populației", spune preotul, de parcă s-ar jena că a semnalat, conform legii de altfel, prezența celor patru *mundele* în oraș. Le arătăm actele și

poliţistul care copiază conştiincios datele, în loc să ne dojenească că mai avem doar trei zile de graţie, spune: „Bravo pentru curaj! Ehe, la vremea mea am fost şi eu mare motociclist!“

La liziera oraşului, eternul Congo e ultimul obstacol. O pancartă de tablă ne informează că bacul trece la 8.30, 10.30, 14.30 şi 16.30. Ne vârâm printre congolezi şi paporniţe, sperând să prindem cursa, dar se dă alarma: fluviul cărămiziu oglindeşte întunecat cerul care s-a închis a furtună. „Lăsaţi vehiculele la bord şi evacuaţi bacul“, strigă căpitanul, apoi se retrage la birtul din port, să lupte cu o masă acoperită de sticle de rom. Ploaia vine peste o oră şi ţine patru, timp în care împărţim streaşina unui butic cu o gaşcă de ciutaci. La tentativa cu numărul doi, magellanul matol este ajutat să ajungă înapoi în cabină pentru o traversare care, spre entuziasmul nostru, durează numai 20 de minute. Pe bac suntem singurii posesori de vehicule, şi congolezii ne gratifică cu priviri admirative. „Sunteţi turişti?“, întreabă un tânăr. „Da“, spune Ionuţ şi tânărul îi aplică tovarăşului un cot triumfător în coaste. „Cu ce misiune?“, vrea să ştie înghiontitul. Şi ţine să-şi explice raţionamentul: „Guvernele voastre sunt mai bune decât al nostru; vă dau bani să călătoriţi, să vedeţi cu ochii voştri cum se suferă în Africa. În voi ne punem nădejdea să scăpăm de sărăcie.“ Noi suntem fără replică. Până în Congo nu am sesizat vulgaritatea demersului nostru. Acasă unii ne consideră nişte anarhişti, pe drum aventura are o latură eroică, dar acum... acum nu mai ştiu.

Pe malul celălalt ravene adânci cariază gradientul pe care se prelinge o lavă lipicioasă de glod. Urmează o tumoare de calcar, o suită de ace de păr unde terasamentul s-a prăbuşit până în axul drumului şi o zonă de bălţi în stare să înghită o căruţă. La ora 21, după şase zile, un potop şi peste 700 de kilometri de supliciu, roţile ating asfaltul. Mai sunt 140 de kilometri, sub un soare splendid, până în Matadi, unde, după atâtea zile de singurătate, traficul urban până la Consulatul Republicii Angola ni se pare apocaliptic.

Găsim grilajul închis cu lacăt. La bătăile noastre insistente un bărbat scund într-o uniformă care seamănă cu o pijama coboară dintr-un

hamac și începe să strige. Rugăm un trecător care vorbește franceza să ne traducă: din cauza tensiunilor politice generate de alegeri, spune paznicul, diplomații angolezi au plecat mai devreme în vacanța de Crăciun. Consulatul s-a închis încă de pe 10 decembrie. „Și când se redeschide?", întrebăm exasperați. „Paznicul bănuiește că după 15 ianuarie", ne spune compătimitor congolezul.

Cum nu putem părăsi țara în următoarele 24 de ore, urgența numărul unu e să nu devenim ilegali. În biroul de poliție din Matadi amfitrionul nostru e un domn trupeș, care vorbește o franceză minunată. „Pentru că vine Crăciunul, ne spune șeful de secție, și pentru că suntem cu toții creștini, o să vă fac un cadou. Vă prelungesc vizele cu 60 de zile, dar nu aveți de achitat decât 30." Următoarea mișcare: îl sunăm pe numărul de satelit pe amicul nostru Jacques, care e la câteva zile în urmă. Ne punem de acord să-l așteptăm în Matadi și îi transmitem instrucțiunile necesare pentru ruta prin Luozi. Cum avem nevoie de o atmosferă calmă pentru a ne recupera forțele și obloji vehiculele, ne instalăm în vila neterminată a unui localnic. La culcare ne admirăm reciproc membrele ciuruite de țânțari și îmi dezambalez din sacul de plastic piciorul cadaveric cu un deget de culoarea nopții. Am răzbit până aici; să fi fost totul degeaba?

La sosirea Vidalilor organizăm o masă festivă. Dar eu ratez *kaftaua* de oaie, mușchiulețul de vită, salata pantagruelică de roșii și cușcușul cu vinete și mă retrag la culcare cu o febră ușoară. Dimineață, starea mi s-a deteriorat: ochii îmi ard gălbui în orbite și mă ustură în gât. Cât restul găștii spală, îndreaptă jenți și schimbă plăcuțe de frână, eu nu sunt în stare decât să zac vinovată în cort, într-o stare de slăbiciune soră cu leșinul. Noaptea febra revine, asezonată cu o senzație complet străină: corpul mi-e ca de plumb, iar membrele mi se chircesc în spasme musculare. Ceilalți vin să-și arate simpatia, după încă un grătar de pomină. „Nu vrei să-ți faci un test de malarie?", propune Jacques. Protestez: luăm amândoi de trei luni doxiciclină! Totuși o las pe Esther să îmi înțepe degetul și să îmi stoarcă pe aplicator o picătură de sânge. După minutele de așteptare regulamentare, testul arată anapoda și părerea tuturor e că rezultatul meu e neconcludent.

HANNIBAL AWNING

A doua zi mă simt un pic mai bine, dar Bienvenu, gazda noastră, insistă să mă conducă la dispensar. Acolo o asistentă plictisită mă măsoară și mă cântărește, notează datele ordonat în fișă, după care mă pofteşte într-un cabinet cu mobilă din anii '70. Medicul e tânăr și subțire, cu un stetoscop la gât. „Sunteți însărcinată, domnișoară?" „Nu, domnule doctor, mă doare în gât." Medicul îmi face semn să mă întind pe pat și îmi palpează abdomenul: „Eh, domnișoară dragă, bine ați venit în Africa! Aveți malarie."

În afara continentului doar simpla menționare a acestei boli evocă fatalități înspăimântătoare; în Africa e o banalitate cotidiană. Malaria e vindecabilă cu pilule ieftine care conțin seva unei buruieni modeste din China, dar pentru milioanele care anul ăsta își vor pierde viața din cauza nemernicului de *Plasmodium Falciparum*, cinci dolari ori ideea de a face un tur cu motocicleta în jurul continentului sunt două realități imposibil de cuprins cu mintea.

La clinică mi se ia un eșantion de sânge pentru teste suplimentare și mi se înmânează o rețetă. Înarmată cu flaconul cu trei pilule albe, câteva blistere cu vitamine și multă apă, mă întorc la cort pentru următoarele 24 de ore de suferință. Cică medicamentul trebuie administrat după masă, dar greața și amețelile mă împiedică să înghit orice aliment solid. Noaptea febra își consumă ultimul ciclu; în aerul rece ba clănțănesc cu frisoane, ba trebuie să mă acopăr cu comprese umede ca să nu mor de cald. A doua doză de chimicale îmi consumă ultimele puteri și mă lipsesc să mă mai întorc de pe o parte pe alta, pentru că mișcarea mă lasă fără suflare secunde bune. Mă agăț de faptul că medicul m-a asigurat că mă voi reface complet în câteva zile. „Dar malaria e recurentă, mi-a spus; atât timp cât rămâneți în aria de transmitere există probabilitatea să faceți o nouă criză. Nu uitați să aveți tot timpul la îndemână o doză de tratament."

Două zile mai târziu sunt destul de bine pentru un prânz în patru într-o cârciumă unde Ionuț e deja de-al casei. Cât am zăcut, ceilalți s-au mișcat: Ionuț a îndreptat suportul de lăzi, a schimbat pinioanele față și spate și a curățat părțile mecanice – frâne, suspensie, motor și lanțul

hărtănit în şapte luni de *off-road*. După ce a investigat cu Ionuţ posibilitatea de a ne negocia libera trecere direct la frontieră, trupa Vidal ne-a părăsit pentru a cere ajutor la Consulatul Franţei din Kinshasa. Alper şi Esther nu au luat o hotărâre. „Deocamdată rămânem în Matadi să ne odihnim", spun ei. Ionuţ desfăşoară harta printre blidele cu *fufu* de manioc şi fasole. „Presupunând că nimeni nu vrea să se dea bătut, eu văd două variante, spune el. Putem să zburăm peste Angola. Sau conducem în convoi până în Zambia, pentru care nici unii dintre noi nu avem nevoie de viză."

Dar între noi şi Zambia e un teritoriu greu de imaginat. Cu o suprafaţă cât trei sferturi din Europa, Republica Democrată Congo este lipsită de orice infrastructură decentă. Singura arteră viabilă din ţară este uriaşul fluviu Congo, care permite transportul mărfurilor pe ruta Kisangani–Kinshasa. În rest există două centre gravitaţionale: capitala, unul dintre cele mai congestionate oraşe ale continentului, şi Lubumbashi, capitala districtului minier Katanga. Între aceste metropole se întinde neîntreruptă o junglă mai amplă decât cea a Amazonului – 18 la sută din pădurile tropicale ale planetei –, unde zac resurse imense: depozite virgine de aur, diamante şi metale rare şi habitatul atât de vulnerabil al ultimelor gorile de munte. Există totuşi o soluţie pentru a ajunge pe uscat în Lubumbashi: aşa-numita Nationale No. 1. Drumul porneşte din portul Matadi către provincia Bandundu cu capitala în Kikwit, unde se opreşte şi asfaltul. Următorii 2.600 de kilometri ar trebui să traverseze Kasaiul de Est şi de Vest prin Kananga şi Mbuji Mayi. În realitate, drumul e doar o vagă traiectorie spre est, faţă de care părerile autorităţilor şi congolezilor de rând sunt împărţite.

„În plin sezon de ploi ecuatoriale ce vreţi să faceţi voi e curată sinucidere", ne spun camionagiii care de regulă petrec trei sau patru luni pe drum. Nici măcar la Office des Routes (autoritatea naţională a drumurilor) din Kinshasa nu găsim pe cineva care să ne spună dacă este posibil să conducem pe toată distanţa. Ni se promite că vor fi solicitate informaţii la centrele regionale şi după câteva zile putem schiţa o hartă cu cinci categorii de drumuri: „foarte bune" (pavate), „bune"

(desfundate, cu ceva gropi), „medii" (de pământ, tarate de trafic greu), „proaste" (nisip profund, mlaştini, zone excavate cu risc ridicat de împotmolire) şi „foarte proaste" (pe scurt, impracticabile). Îl punem la curent şi pe Jacques, şi planul e făcut. Ceea ce nu ştim e că în scurt timp se va dovedi că şoferii de tir nu s-au înşelat prea mult şi că pentru o astfel de expediţie proviziile cumpărate din piaţa pestilenţială a capitalei şi un rucsac burduşit cu franci congolezi sunt absolut insuficiente.

Mèche, bèche

Pe cei 530 de kilometri de macadam, sub roţile lui Jacques & co nimeresc un cocoş, doi pui, o raţă şi un liliac. Bilanţul nemţilor, care au preferat să plece separat acum două zile, ne rămâne necunoscut. La câteva ore de capitală intrăm în zona de savană care mărgineşte bazinul Congo şi peisajul erodat de ploi mai mult de zece luni pe an se deschide dintr-odată atât de vast, încât nu-l poţi cuprinde cu privirea. Dealurile se dau la o parte şi drumul continuă drept multe zeci de kilometri, înghiţit de un orizont franjurat de coronamentul pădurilor care marchează limita efortului uman. Aici satele există prin mila stihiilor şi sunt de o simplitate extremă: un schelet de bârne înfipte în pământ, o umplutură de lut şi un acoperiş din frunze de palmier cusute cu cânepă alcătuiesc reţeta pentru colibele niciodată împrejmuite, grupate în apropierea drumului şi la distanţe absurde de sursele de apă. Locuinţele au o singură încăpere cu pământ bătătorit pe jos, pe care doarme toată familia. În imediata apropiere, în bucătăria compusă dintr-un mojar şi o vatră deschisă se usucă, se pisează sau se fierbe manioc. Pământul este fertil, dar rareori cultivat cu porumb şi manioc. Metodele sunt primitive: când parcelele secătuiesc de nutrienţi sunt abandonate şi se defrişează un alt petic de pădure virgină. În afara unei grămăjoare de roşii pipernicite sau a unei legături de banane, tarabele din sate sunt pustii. Ne afundăm într-o altă Africa, unde resurse naturale fantastice coexistă cu sărăcia endemică. Presimt că ne pasc tot felul de probleme.

La miezul nopții, după o pană de cauciuc, ajungem în Kikwit, unde ni s-a spus că am putea campa în incinta misiunii catolice. Conform regulilor impuse de Securitatea congoleză, cât se întind corturile și se prepară cina, Jacques se duce cu preotul să ne înregistreze oficial. Se întoarce furios: „Trebuie să părăsim orașul! De la DGM am fost convocat la poliție, apoi la primar, care mi-a dat un ultimatum – ori ne mutăm la el în curte, ori evacuăm. Bineînțeles că l-am refuzat." Mai durează un ceas să potolim plânsetele copiilor, să ne împachetăm calabalâcul și să orbecăim până la periferie. Nimerim pe un teren de fotbal și, în vreme ce mațele tuturor ghiorăie la unison, ne hotărâm să dăm naibii prudența și să campăm.

La cinci și jumătate fix ne trezește o larmă de voci. Ce se întâmplă? Până să mă dezmeticesc, Ionuț scoate un răcnet, deranjat. Îi răspunde un cor de urlete: „*Monsieur, sortez!*" Deși ne-am stricat somnul, rămânem la orizontală, amăgindu-ne că necunoscuții își vor continua drumul ca de obicei. Dar e clar că mulțimea se apropie și în curând umbre prelungi înconjoară cortul. „*Sortez! On veut vous voir!*" „Ce facem?", îmi șoptește Ionuț. Abia deschid gura, că un trup se prăvălește peste verandă. „*Sortez, monsieur!*" Începem imediat să ne îmbrăcăm. Pentru a ne face retragerea cât mai eficient, pliem tot ce se află la interior și deschidem fermoarul gata de plecare. Realitatea din afara cortului ne lasă perplecși: între noi, motocicletă și mașină sunt cel puțin două sute de oameni – copii, tineri, bătrâni și femei cu prunci în spate, și alții nu contenesc să sosească. Încă și mai stresant e amănuntul că pentru a ne putea ridica în picioare trebuie să ne împingem și să ne îmbrâncim fanii. Din stânga mea izbucnesc urale – îl văd pe Jacques cum iese pe fereastră și se cocoață pe acoperișul jeepului cu aparatul de fotografiat în mână; Delphine și fetele rămân ascunse în cochilia protectoare. Cu bagajele în mână, încercăm totuși să ne croim drum până la mobră. Dar în spațiul atât de îngust în care existăm împreună cu audiența neașteptată efuziunea sentimentală este eliberată precum aburul dintr-o oală sub presiune. Cineva profită de busculadă și mă trage cu putere de coadă. „De ce tragi, mă?", țip către agresorul anonim. „*Mèche, mèche!*", strigă mulțimea isterizată. Oamenii ăștia cred că am perucă!

Scrutez chipurile cu sictirul acuzator al cuiva care a dormit patru ore și, culmea, gestul e repetat de altcineva. „Au, nu mai trageți!", țip. „Ți-l cumpăr", spune repezit femeia din fața mea. Iată că, în timp ce eu le-am invidiat corpul sculptat și tenul impecabil, femeile africane îmi râvnesc buclele. Ce-i drept, încă nu am văzut cătun prea mic pentru un coafor. Ras, tuns aproape de scalp pentru a fi înlocuit cu meșe și peruci, sau pieptănat cu perii speciale și împletit în coafuri elaborate, părul femeilor este o veritabilă obsesie în Africa, iar fetele sunt antrenate din copilărie pentru torturile de înfrumusețare de mai târziu.

Conștienți că va trebui să învățăm foarte repede că congolezii fac puține lucruri cu jumătate de măsură, batem în retragere. Aici ne aparținem mai puțin nouă înșine și mai mult celor care ne-au „descoperit". Am versul lui Arghezi în minte: „Vreau să te pipăi, și să urlu: este!" În răstimp, în lipsa unei forme de comunicare mai bune, mulțimea își manifestă sentimentele fizic. Deși nu am interacționat deloc cu ei, oamenii scandează, cântă și dansează cu exaltarea unora care sunt vizitați de extratereștri. E limpede că nu vor să ne alunge, ba dimpotrivă. Apariția noastră e un eveniment care trebuie validat prin atingere și întipărit în memoria colectivă. Sunt ușurată să părăsesc acest bivuac, dar nu-mi pot înăbuși o undă de regret.

Puțin după Kikwit facem stânga prin curtea unui cetățean și intrăm pe ruta Idiofa–Ilebo–Kananga, pe care ne-au recomandat-o camionagiii din Kinshasa. Pentru motocicletă trasa ideală se află pe lateralele pistei de nisip adânc și umed; mașina o taie de-a dreptul prin peisajul fierbinte, întrerupt de zone de savană și doar câteva sate. La primul urcuș mai abrupt dăm peste o scenă cu care va trebui să ne obișnuim: un camion a fost golit complet de marfă pentru a fi împins la deal, după care sacii cu manioc, biscuiți și bidoanele cu ulei de palmier vor fi cărate cu spatele și stivuite la loc pe platformă până la următorul obstacol. „*Vous voyez comme nous souffrons*", ni se strigă în loc de obișnuitul *Mbote*[1]! De data asta răspundem cu un surâs înghețat. Aici ne-

1. Bună ziua (lingala).

dreptatea sare în ochi: exploatat de un rege Leopold mai devastator decât secolele de sclavagism, de dementul Mobutu și acum de această dinastie de tirani, Congo Kinshasa e pata gri din statistici. În capitală sunt staționate numeroase trupe ONU, iar republica este unul dintre cei mai importanți destinatari ai „ajutoarelor"; realitatea din teren arată însă eșecul splendidelor programe pentru dezvoltare menite să le aducă aer condiționat săracilor din colibe. Cei 50 de ani de „asistență" neîntreruptă au finanțat nu drumurile și școlile, ci războaiele civile și birocrația halucinantă și au generat o datorie externă pe care congolezii nu o vor putea achita niciodată. Mă tem că pentru multe ONG-uri problemele republicii sunt precum bolile cronice pentru companiile farmaceutice: o sursă nesfârșită de profit.

Pentru că e Ajunul, francezii propun să ne instalăm tabăra între două coline. Copiii sunt îndemnați să adune vreascuri pentru foc:

flăcările o să-l ghideze pe Moș Crăciun până la noi, le spune Jacques, dar Elisa și Lea pleacă la culcare îngrijorate. Am cumpărat în Kinshasa ciocolată și caramele și, după ce le așezăm sub tufa unde părinții au agățat mai multe pachețele, ne urăm complice noapte bună. În zori primim un SMS de la Alper: după Idiofa sunt două treceri de râu, spune el; pentru primul bac trebuie să avem bani, 12 litri de motorină și o baterie de 24V. „E imposibil, zice Jacques. Mi-ar lua o zi întreagă să demontez bateria și, dacă se descarcă pe bac, riscăm să rămânem blocați în mijlocul apei." „Deci ce propui? întreabă Ionuț. Să ne încercăm totuși norocul prin Tchikapa?" „Eu cred că drumul nu poate să fie foarte diferit de ăsta pe care suntem", spune francezul. „Atunci de ce e marcat pe hartă ca impracticabil?", întreabă iar Ionuț. Dar gândurile astea prudente sunt pedepsite imediat cu aroganța care hrănește și curajul, și nebunia aventurierilor, și facem cale întoarsă la bifurcația cu N1.

Pe porțiunile mai dificile, Ionuț mă roagă să mă sui pe acoperișul mașinii, înfășurată într-un batic care mă ferește de soare. Localnicii mă arată cu degetul: „*Chinois! Chinois!*", amintindu-ne că tânăra infrastructură a Africii se datorează celor care nu vor bani, ci acces la resurse. Din când în când, la intrarea în sate sau între ele, câte o barieră precară semnalează un post de control. Soldații înarmați obligatoriu cu Kalașnikoave sar ca fripți din umbrare, luați prin surprindere de bubuitul tobelor. Noroc că tocmai mobra care îi alertează rămâne principalul nostru aliat. Pentru africani Ionuț pare să fie un model de bărbăție și curaj; el în schimb s-a prins că actele i se cer de formă și că soldații sunt mai interesați să-i strângă mâna și să întrebe cu ce se răcește motorul, care e viteza maximă sau cât costă și cât scoate la oră motocicleta. Dacă le împărtășește snoave din aventura noastră, congolezii își dau ghionturi și sâsâie de plăcere; dacă îi lasă să încalece Yamaha, pozează ca niște adevărați semizei. Se întâmplă să fie câte unul mai cocoș care nu se înmoaie la vederea mobrei – îi filăm de la distanță – și atunci e nevoie de mine. Strategia noastră e să nu lăsăm gaborul să deschidă gura primul. Ionuț îi întinde mâna și eu încep să turui: „Cum e drumul mai departe, domnule ofițer?" „Credeți că mai

vine azi ploaia?" „Vă şade nemaipomenit cu ochelarii ăştia de soare, domnule comandant!" Când îmi amintesc ce intimidanţi păreau soldaţii din Nigeria, îmi vine să râd: singurul amănunt care îi deosebeşte pe oamenii ăştia de oricare alţii sunt armele. Şi ne-am obişnuit atât de mult să interacţionăm cu ei, încât puştile lor ar putea la fel de bine să fie de ciocolată.

Nationale No. 1, scurmată de roţile vehiculelor care o traversează cu riscul răsturnării şi de lopeţile echipajelor care îi cad victime şi care rămân imobilizate zile la rând, e pe cât de dură îi e faima. Aici stăpânesc camioanele, încărcate întotdeauna până la refuz cu produse industriale – utilaje, roţi, piese de schimb şi combustibil – peste care se aşază, în stive ce sfidează gravitaţia, saci cu bunuri de consum – sare, zahăr, cărbune şi săpun. Deasupra vin pasagerii, cel puţin o duzină, care izbutesc cumva să aţipească printre hurducăieli. Accidentele şi blocajele sunt dese şi fiecare camion extras din coşmar lasă în urmă o cicatrice de laterit şi nisip care va deveni inevitabil coşmarul altuia. Salahorii sunt doar coautori ai acestei *land art* involuntare. Zilnic cad ploi torenţiale epopeice care în câteva ore netezesc ravene, scobesc canioane şi remodelează sate întregi. Nu suntem deci niciodată cu adevărat singuri. Uneori camioanele ne blochează trecerea, tronând ca nişte mastodonţi răniţi în iureşul de bagaje, scule şi braţe care sapă. „*Vous voyez comme nous souffrons?*" Alteori răniţii sunt chiar vehiculele noastre. „*Bèche, donne moi la bèche!*", strigă tovarăşii noştri de drum, dornici să facă un ban în plus.

Cu Yamaha suntem de cele mai multe ori cruţaţi, pentru că Ionuţ poate rula în relativă siguranţă pe aşa-numitele deviaţii pentru vehicule mici – o reţea de poteci bătătorite care ocolesc pista N1 şi porţiunile în care camioanele au adâncit hăuri de netrecut. Deviaţiile pot iradia de oriunde, sunt rareori vizibile prin vegetaţia înaltă, iar uneori se întâmplă să dispară cu totul. Ionuţ nu le poate dibui decât întrebând întruna fiecare trecător, în fiecare sat. Indicaţiile primite sunt contradictorii, ceea ce face procesul cu atât mai anevoios, cu atât mai mult cu cât de multe ori echipa moto rulează separat de cea auto. Stabilim

că de acum înainte una dintre stațiile francezilor va sta la Ionuț. Pe deviații mobra e singurul vehicul motorizat. În rest întâlnim doar *tolekistes*, cel mai important mijloc de transport pentru economia locală. Bicicletele chinezești nu permit luxul nici unui pasager, pentru că au fost dotate cu furci de lemn care pot susține până la două-trei sute de kilograme de marfă. În afara sisifilor cu siluete de maratoniști care împing *tolekistele* prin noroi și nisip zile la rând, puțini sunt cei care se încumetă să părăsească pe arșița năucitoare zona limitrofă propriului sat. Femeile cu șolduri înguste înfășurate în *panya* multicolore cară pe cap tipsii cu ananas, lemne de foc și bidoane galbene cu apă. Copiii au întotdeauna o macetă în mână sau balansează halucinant câte o toporișcă pe frunte.

Am sentimentul din ce în ce mai apăsător că acest teritoriu enorm e încătușat de granițe invizibile, care îl fragmentează mai mult decât administrația păguboasă moștenită de la coloniști. Lipsa infrastructurii face ca schimbul de mărfuri dintre Matadi, Goma, Bukavu, Kinshasa și Lubumbashi să fie minim, dacă nu inexistent, ceea ce a generat o economie centrifugală, polarizată la periferii, de la care toată această omenire din centrul țării este exclusă. În neîncrederea cu care suntem priviți citesc efectele unei manipulări emoționale cu atât mai perverse. După ce africanilor li s-a spus că s-au născut sclavi, în epoca postcolonială le-a fost interzis chiar și raiul. Misionarii creștini au decretat că viața înseamnă suferința căreia doar albul sau intervenția divină îi pot aduce alinare. Acesta este infernul congolez în care pătrundem tot mai adânc. Aici este locul unde activități irelevante pentru citadinul occidental consumă o energie enormă. Chiar dacă fac același drum ca băștinașii, chiar dacă asudă râuri și la finalul fiecărei zile sunt prea extenuați pentru conversație, travaliul lui Ionuț la cârma motorului, sau al lui Jacques la volanul Defenderului, rămâne, față de truda congolezilor, un privilegiu.

Reușim să înaintăm cu mai puțin de 100 de kilometri pe zi. Ritmul scade, iar odată cu el și îndârjirea noastră. În Congo glasul zeilor răsună în furtună; când plouă, ziua se face dintr-odată noapte, pământul

e potopit de stihii, iar drumurile secundare dispar. Terenul e atât de imprevizibil, încât trebuie să eliberăm motocicleta pentru ca Ionuț să poată dirija convoiul. Punem coburile de aluminiu pe mașina lui Jacques, iar eu sunt nevoită să mă înghesui din când în când în spate, printre haine și plase cu banane. Din călători, am devenit mercenari cu o unică misiune: să îndepărtăm obstacolele pe măsură ce apar. Cum procedăm? Cu eforturi considerabile și născocind altă strategie la fiecare plantaj. De pildă, după o scurtă alergare în a treia printr-o zonă de luncă, Ionuț se înfundă într-o umilă baltă. Sub pelicula de apă glodul are consistența cimentului ud. Îl salvăm cu rampele metalice ale lui Jacques, care se dovedesc însă inutile pentru a scoate mașina din următoarea mlaștină. Micile noastre triumfuri sunt sărbătorite din ce în ce mai rar. Am început oare să ne dăm seama că nu are nici o noimă să luptăm împotriva drumului pe care ne aflăm? Sau ne simțim înfrânți?

Dintre cele două cupluri, starea psihică a francezilor s-a degradat cel mai mult. Absorbit de manevrele de condus, Jacques e cât de cât jovial; Delphine însă dă semne de anorexie și a început să refuze să coboare din mașină. „*Je peux plus*", spune la fiecare oprire. Deși fetițele sunt vesele și rupte de dramă, ca toți copiii, franțuzoaica se stinge văzând cu ochii. Seara la bivuac o auzim tânguindu-se în cort – e o mamă disperată care se teme pentru siguranța copiilor ei? E o femeie măcinată de teamă? E un om care și-a depășit cu prea mult zona de confort? Fără îndoială, nimeni nu a știut în ce ne băgăm și realitatea din teren nu e ușor de acceptat. Când ne-au tractat în Camerun, francezii se aflau pe o poziție de superioritate, invincibili în micul lor univers motorizat. Acum ei sunt cei vulnerabili, dependenți de noi, care trebuie să îi ajutăm la necaz. Din tanc, Defenderul a devenit proverbialul călcâi al lui Ahile. Cu o masă de peste trei tone și prea masiv pentru deviații, este condamnat să ruleze pe N1, unde se împotmolește de câteva ori pe zi. Operațiunile de salvare nu numai că sunt anevoioase, ci ne și atrag o audiență extrem de gălăgioasă, demnă de un raliu. Bărbații își proclamă într-un fel sau altul disponibilitatea pentru munca fizică

brută, femeile ne asaltează cu intenția să ne cumpere părul și oriunde rămâne un loc liber se umple de copii. Uneori se strâng atât de mulți și se strigă atât de tare, încât nici când împingem cot la cot nu ne putem auzi. Dacă noi suntem o apariție exotică, atmosfera e încordată fiindcă transportăm copii. Congolezii sunt surprinși și încântați să le vadă pe Lea și Elisa, dar părinții gestionează anevoie atenția pe care o atrag fetițele. Până în Congo Vidalii nu au campat decât în afara așezărilor, evitând contactul cu localnicii. Acum ne petrecem tot timpul printre ei și nu există bivuac în care să fim cu adevărat singuri. Stresul ne-a contaminat și pe noi. Dacă pe lumină acționăm instinctual și operațiunile de salvare au devenit automatisme, când ne băgăm la cort spiritul de echipă se fisurează. Găsim tot soiul de motive să ne ciondănim: Ionuț îmi reproșează că nu am cumpărat destule provizii din Kinshasa, eu îi imput orientarea cortului pe pantă.

Campăm ba printre harbuji explodați de arșiță, ba în pădure, ba într-o tarla de *casava* și, oricât de bine ne am alege locul, diminețile încep cu cele câteva duzini de săteni, de regulă bărbați și copii, alertați de zvonurile aduse de camioane. „Am auzit că vin *mundele*, spun ei, vrem să întrebăm dacă nu aveți să ne dați ceva de lucru." Digerăm greu faptul că, în timp ce noi ne plângem de milă și ne lăsăm consumați de propriul chin de-a curmezișul Africii, pentru cei care nu îi vor depăși niciodată granițele prezența noastră este providențială. Speranța cu care suntem abordați ne deprimă.

În a șasea zi intrăm în zona nisipurilor mișcătoare. Aici terenul ascunde pungi de apă saturate cu nisip care se lichefiază la impact și orice încercare de a elibera roțile prin demaraj le afundă și mai adânc, până când Defenderul rămâne blocat pe punte și pe diferențialul spate. Chiar înainte de podul din Luange nimerim într-un baraj de poliție. În Republica Democrată Congo trecerile dintr-o provincie într-alta funcționează ca frontiere interstatale. „Actele la control!", ordonă ireverențios soldatul pe care zgomotul motoarelor l-a trezit din picoteala de amiază. Dar de când cu povestea din Mali ne-am învățat să nu mai dăm hârtiile din mână. Îl urmez înarmată cu pașapoartele românești,

care produc oarece confuzie în coliba oficială, unde superiorul soldatu lui se apucă să le copieze cu o lentoare insuportabilă. „Și restul de pașapoarte?", mă întreabă după aproape o oră de caligrafie. Îi spun că revin cu ele numaidecât. „Fiți atenți, le spun înapoi la mașină lui Jacques și Ionuț pe un ton complice, mă sui și voi îi dați bice. Vă răspund la întrebări mai târziu." Demarăm în trombă și după ce trecem gârla ne ia în primire DGM-ul. Jandarmii din Kasaï-Oriental se câcâie și ei până sosește gâfâind cel din Kasaï-Occidental, pe care l-am lăsat mofluz la el în județ. „De ce ați plecat?", întreabă. „Aveam întâlnire la fix cu colegii dumneavoastră", spune Jacques și toată lumea izbucnește în râs. La ieșirea din sat, N1 este blocată de trei camioane în pană. Ionuț forțează trecerea, terfelind ogrăzile unor case; Defenderul rămâne însă înfipt într-un glod puturos care înghite piciorul la peste jumătate de metru adâncime. „Jos toată lumea!", comandă Jacques înjurând copios. În chiotele mulțimii adunate ca la urs, ne suim pe pragurile Defenderului, Ionuț ancorează troliul și izbutim să îl urnim. Azi abandonăm orice țintă ambițioasă și, odată ajunși la bivuac, Jacques inventariază pagubele: cricul gripat cu nisip, pneul stânga dezlipit de pe jantă, roata dezumflată din cauza căldurii, compresorul de climă stricat. Ionuț declară lanțul de la Yamaha în stare critică. Elisa plânge după ciocolată. Iar eu mi-am pierdut în noroi un pantof.

Peste noapte Congo ne tratează cu tradiționala furtună de savană. Fulgerele anunță apocalipsa și din cinci în cinci minute crăpăm fermoarul să verificăm că nici mașina francezilor n-a luat foc. Împăturim saltelele în mijloc, punem prosoape pe jos și ne strângem în brațe – aerul e atât de rece, că, deși suntem la tropice, scoatem aburi pe gură. „Se impune o zi de pauză", anunță bărbații la micul dejun. Ne împărțim sarcinile: Ionuț face bucăți și încearcă să repare compresorul lui Jacques, care se va ocupa de cric și roți. Eu și Delphine spălăm rufele cu apa pe care am strâns-o astă-noapte. Elisa decupează sau zburdă în picioarele goale pe nisipul călduț. Numai Lea nu are chef de lecții și ne cheamă să ne jucăm. „Trage un cartonaș din cutie, spune, instruindu-mă să mă concentrez câteva secunde pe ilustrația hazlie, în care

o fetiță privește pe fereastră o intersecție aglomerată. Acum pune-l cu fața în jos și trage un cartonaș cu întrebări. Așa, continuă ea cu seriozitate. Spune-mi, te rog, ce culoare au șosetele bursucului de pe zebră?"

Bivuacul nu rămâne mult timp nedescoperit. Spre amiază auzim voci și niște capete se ițesc la câțiva zeci de metri distanță. „Plecați, strigă Delphine, nu avem nimic de dat și nu avem nevoie de nimic!" „Am auzit că s-a prăbușit un avion", i se strigă din tufe. „Nu e adevărat, țipă Delphine. Lăsați-ne în pace! Vrem să fim singuri!" Franțuzoaicei i au dat lacrimile. „Delphine, calmează-te", spune Jacques. Dar ea înșfacă un vreasc din foc și îl agită în aer: „Plecați de îndată sau veți regreta amarnic!"

În ultima vreme Delphine mă îngrijorează; își ceartă tot mai des copiii, pe care, imediat ce se face ora cinci, îi pune să-și înghită printre sughițuri de plâns pilula profilactică și să îmbrace hainele îmbibate în soluție anti-țânțari, apoi îi închide în jeep. Pe motiv că totul îi provoacă diaree, nu mai pune în gură aproape nimic, ceea ce în condițiile de față e curat masochism. La ora mesei se simte adesea o bizară... animozitate. Cu foamea drept companion constant și obligați să drămuim ce avem în rații adecvate, suntem cu toții susceptibili la tot felul de resentimente. Nu suntem pe front, dar nu o ducem pe roze și lipsurile pot reduce chiar și cea mai altruistă persoană la un sălbatic egoist și bănuitor, care acordă o importanță nefirească amănuntelor celor mai prozaice. E drept că, de când au devenit cumplit de monotone, mesele noastre sunt la fel de neplăcut de îndurat ca și inaniția. Prin sate găsim doar banane, ananas, porumb, roșii pipernicite și câte un avocado; în primele zile ne jenăm să le cumpărăm chiar și pe astea, la gândul că localnicul pentru care or fi fost culese și-ar putea termina ziua flămând. Acum, cu fiecare ocazie, cumpărăm, fără să mai stăm pe gânduri, tot ce găsim neputrezit. Puii costelivi care se aleargă printre case ne inspiră fantezii cu găini dolofane pe care le opărim, jumulim și cufundăm într-un cazan de supă, dar nu ne-am încumetat niciodată să întrebăm de o fi vreunul de vânzare, cugetând că orătăniile trebuie să fie cruțate pentru motive mai serioase decât pofta de proteine. Mai

târziu vom afla că congolezul are și o vorbă pentru asta: „*Le poulet pour le visiteur*“. Nu știu, zău, ce s-a adunat în sufletul acestei mame; judecând după cum mi s-a depreciat mie anduranța mentală, bănuiesc că lui Delphine îi este foarte greu, mai ales că intuim cu toții că am subestimat serios cât va dura să ajungem în Zambia. Deocamdată însă avem de depășit rănile lăsate de torenți în carnea drumului; rănile sufletești pot fi ignorate – sau măcar amânate pentru mai târziu.

Avem noroc că ambii bărbați s-au născut în miros de benzină, pentru că doar sinergia lor viguroasă ne susține în joc. Dar ziua următoare, care e ajunul anului 2012, nu începe sub auspicii bune: Ionuț scapă mobra într-un șanț, Jacques vine să-l ajute să o ridice și, când împinge mai cu elan, alunecă și cade cu coccisul în rebordul de noroi întărit. Îi ia câteva secunde să-și recapete suflul – contuzia a fost puternică –, așa că întindem un pled pe drum și Jacques primește un cocktail cu antiinflamator și eferalgan. „Vreau să merg în picioarele goale“, spune Elisa. Eu și Lea ne apucăm să facem „plăcinte“ de nisip. Însă atmosfera e sumbră. „Fix asta ne mai lipsea, spune Delphine, drumul ăsta își bate joc de noi!“

Urmează un Revelion de pomină. Înregistrăm recordul negativ al expediției – doar 15 kilometri parcurși – și înainte de cină îmi notez în jurnal:

După accident, Jacques a înțepenit de spate și Delphine trebuie să îl ajute să schimbe vitezele. Cu Ionuț singurul care mai poate săpa, mi-e groază să-mi imaginez ce o să facem dacă ne împotmolim. La 10 Jacques evită la centimetru să se prăbușească într-un crater de șase metri diametru. Evacuăm mașina. Roverul are două roți în aer. Biata Delphine e în prag de criză. Ionuț mă trimite să fixez cablurile de un copac. Constatăm că troliul e defect.

La 11 Ionuț începe să sape sub roțile de pe stânga pentru a echilibra vehiculul. Zeci de bărbați și copii au ocupat toate punctele de observație disponibile pe o rază de 50 de metri. Unii s-au apucat să-și scobească în laterit banchete mai confortabile pentru a asista la spectacol. Văd prima femeie cu ochi verzi în Africa.

La 13 Lea și Elisa scâncesc de foame. Exasperați, hotărâm că nu e momentul pentru principii. Jacques îi întreabă pe săteni dacă vor să ne ajute. I se

răspunde cu urale. Împingem să ieşim cu balans. E zadarnic. Jacques propune să tragem. Se leagă şufa de bară, sătenii o apucă bine şi la semnalul lui Jacques, exact ca în poveste, ridichea uriaşă e urnită din groapă. Mulţimea explodează. Scot aparatul să fac poze. Oamenii se calcă în picioare ca să se vadă pe LCD. Până se potoleşte nebunia, încerc să conving o femeie să îmi vândă nişte porumb pentru cina de Revelion. „Mbote. Kombo na ngai Ana." *Femeia pare descumpănită. Repet propoziţia. Ea îmi propune doi ştiuleţi. Îi spun că suntem şase oameni. Se învoieşte cu greu la cinci porumbi, plus doi ananaşi babani. Plecăm spre bivuac. Estimez că pe pragurile şi barele maşinii sunt cocoţate circa 20 de persoane care îngână un cântec triumfal. O văd bucurându-se chiar şi pe Delphine.*

Locul în care ne petrecem ultima zi din an e magnific: un luminiş cu luna încadrată de palmieri şi ecoul vag al petrecerii dintr-un sat învecinat. Aprindem focul, facem duş, fierbem orezul, coacem ştiuleţii. La desert, Delphine scoate de la naftalină bunătăţi dosite de acasă – o cutie de *foie gras*, şampanie şi bomboane de ciocolată. Cina noastră de tabără e un adevărat festin. Călătoria devine oficial o expediţie. Ciocnim pentru succes şi la opt seara ne vârâm în cort, unde adormim buştean fără să ne mai spunem nimic.

Semne bune anul are?

Nu puteam să trecem în noul an fără „colindători". Pregătiţi până-n dinţi pentru următoarele nămoale, primim cu plugușorul prima delegaţie de săteni care ne zădărniceşte planul de a începe ziua cât mai devreme. De data asta pretextele vizitatorilor sunt ceva mai elaborate: cineva se dă reprezentantul DGM-ului local – deci e de datoria lui să facă anchetă; altul pretinde că e căpetenia satului şi ne anunţă că am campat pe un cimitir tradiţional, însă e dispus să ne ierte ofensa adusă spiritelor contra unui suvenir de Anul Nou. A doua rundă aduce un grup de bărbaţi cu ecusoane plastifiate la gât care ne spun că sunt activişti pentru drepturile omului. Cel de-al treilea cârd de musafiri

soseşte cu informaţia că unul dintre ei are puteri magice şi ştie să oprească ploaia. Ridicolul situaţiei sporeşte. E limpede că localnicii sunt esenţialmente foarte dornici să stea de vorbă cu noi. Încercăm deci să le răspundem fără cinism, explicând că suntem nişte anonimi la noi în ţară şi că am ajuns întâmplător împreună în Congo, că între noi şase nu există nici un pact financiar şi că ne ajutăm reciproc fără să aşteptăm vreo recompensă în schimb. Sătenii pleacă fără să priceapă o iotă. Abia când ne urnim din bivuac ne dăm seama că am dormit la o aruncătură de băţ de satul Kashitu, care e inundat.

Dacă am putea ignora ţipetele copiilor, muştele care ne ling sudoarea din ochi şi bălţile râncede cu raţe şi porci tolăniţi în noroi, s-ar zice că suntem într-o vacanţă idilică la ţară... Iar în inima satului, spectacolul: un camion blocat şi la umbra lui moţăie figuri familiare. „*Allez, monsieur John, monsieur Jacques!*" Şoferul e o veche cunoştinţă. Ne-a depăşit acum câteva zile când eram în pană, apoi l-am prins din urmă în Luange, unde a rămas blocat. Acum i s-a stricat radiatorul. „Trebuie să găsesc pe cineva care să-mi aducă piesa din Kamina, ne spune şoferul. Dar nu mai are nimeni baterie la telefon." „Şi ce aveţi de gând?", întreabă Ionuţ. „Ştiu că în satul următor există telefon fix", zice şoferul. „Dacă rezişti pe pragurile maşinii, te duc eu", spune Jacques.

Oamenii ca acest camionagiu de treabă sunt colegii noştri de suferinţă. Acest drum cathartic pe care noi îl facem poate doar o dată în viaţă, pentru ei e însăşi viaţa lor. Ei sunt condamnaţii capcanelor de lut şi apă. Ei sunt eroii necunoscuţi: şoferi, mecanici şi proprietari de marfă, salahori care sapă sau aleargă în faţa maşinii pentru a verifica la picior consistenţa terenului, comedianţi care găsesc puterea să facă haz de necaz, supravieţuind luni la rând cu o cană de apă pe zi şi cu terci de porumb.

Dar abia pornim, că Defenderul se şi plantează într-un coşmar de douăzeci de metri lungime şi un metru adâncime: o mlaştină. Ne ia o oră să săpăm canalele prin care apa să se deverseze în laterale, apoi băgăm buşteni sub anvelope. Azi nu plouă, dar arde; norocul nostru e că dieselul dă cuplu atunci când trebuie şi Jacques pune roţile înapoi

pe drum. Ionuț claxonează. „Ce e?", strigă Jacques. „A dispărut radio-emițătorul!", strigă Ionuț. Suntem șocați să descoperim fermoarul de la geanta de rezervor rupt. Delphine își pierde cumpătul. „Vreau să vorbesc cu șeful satului, spune ea, unde sunt toți activiștii și șmecherii care ne-au cerșit de dimineață?" Dar indivizii respectivi pare că au intrat în pământ. În jur au rămas mai mult copii și femei care se holbează cu palma la gură la cei patru *mundele* cu fețe congestionate. Delphine observă o față cunoscută care bate în retragere: „Hei, dumneata! strigă ea spre bărbatul care îi întoarce un surâs încurcat și o strungăreață considerabilă. Vreau să apară radioul, sau nu știu ce vă fac! Ce-ați zice să vă dau și eu foc la o casă?" „Strungăreață", îngaimă moale: „*Madame*, nu știu despre ce vorbiți". Jacques scoate telefonul-satelit. „Știți cine suntem noi? (Se preface că formează un număr.) Ascultați-mă. Vreau să fie întoarsă fiecare piatră și să fie căutată fiecare colibă. Dacă într-o oră nu apare stația furată, pun armata din Kinshasa pe voi." „Jacques, spune Ionuț după o oră, îți plătesc eu stația. Hai să plecăm, cred că ne pierdem timpul." „Nu, spune francezul, stăm aici până apare hoțul." Și, surpriză, pe la cinci seara Jacques e anunțat că obiectul a fost „găsit"! Nenea care poartă radioul e însoțit de un alai de gură-cască și, după ce Delphine confirmă că e chiar stația pierdută, cererile de recompensă încep să curgă. Dar băieții învârt cheile în contact și plecăm. Un grup de tineri se îndârjesc să urmărească mașina, agățați de roata de rezervă și de portiere sau cățărați pe praguri, obligând Defenderul să se poticnească precum un elefant fugărit de hiene în timp ce Jacques încearcă să-i descurajeze cu claxoane și derapaje controlate.

Am inima mai grea ca plumbul. Nu pentru că azi am făcut mai puțin de șase kilometri. M-am săturat. Nu putem traversa Congo dacă suntem 24 de ore din 24 în defensivă. Sunt dezamăgită de fățărnicia hoțului, dar mult mai tare mă deprimă cât de dezumanizantă e lipsa de empatie dintre noi și spectatorii neputincioși. Suntem printre puținii care au ocazia să vadă această bucată de Africa. În loc să profităm la maximum, suntem frustrați că plătim o victorie cu zece înfrângeri, ne amăgim că o să învingem natura și aroganța ne e de fiecare dată

pedepsită crunt. Nu mai vreau să existăm în timpul dilatat al panicii, acest delir care ne consumă ca un cancer. Vreau să cred că ne putem întoarce la atitudinea dinainte de Kinshasa, pentru că de asta de acum îmi e o ruşine pe care nu mai vreau să o ascund.

E musai să ne schimbăm strategia. Aşa că în seara asta, în loc să ne camuflăm în vegetaţie, tragem tare până în localitatea unde are treabă amicul nostru, şoferul de camion, şi cerem găzduire chiar la şeful satului. Băieţii se apucă imediat să îi încarce o baterie veche de jeep, Léa joacă fotbal cu copiii lui. „Mă duc să dau o raită prin vecini, îi spun eu lui Delphine. Nu vii şi tu?" Curţile modeste sunt proaspăt măturate şi în bătătura unei bojdeuci vedem o străbunică cu pielea ca pergamentul mototolit care şade pe vine pisând nişte seminţe de palmier. Degetele lui Magdalène, care are pupilele mâncate de cataractă, nu scapă nici o picătură din zeama purpurie. La final bătrâna o filtrează printr-o sită conică din trestie. „Ce faceţi cu sucul ăsta?", întreabă Delphine. „Dă gust bun la tocana de manioc", spune Magdalène.

Pe 3 ianuarie Ionuţ e primul la postul de control din Tshikapa şi, după cum îi e obiceiul, îşi şterge vizorul de amestecul indescifrabil de praf, hidrocarburi arse şi insecte, luându-şi un aer insultat. „Permisul

de conducere la control!" „Domnule, vin din Kinshasa, spune Ionuț. Știți cum e drumul? Cred că permisul este ultimul lucru care ar trebui să vă preocupe, mai degrabă ar trebui să îmi adresați felicitări!" După ce află că azi e ziua lui de naștere, tupeul motociclistului trece neamen dat: „Fain motor! Cât bagă?", întreabă șeful plutonului de jandarmi.

Descoperim că în Tshikapa ploile au măcinat de mult macadamul colonial, și „bulevardul" principal e acum un canion de trei metri adâncime, cu locuințele izolate pe cornișă. Deceniile de trafic greu au lăsat pe fundul gropii tot soiul de artefacte: bucăți de metal și alte piese abandonate în urma operațiunilor de descarcerare a vehiculelor și este inevitabil ca diferențialul lui Jacques să se împiedice de un astfel de OZN. În fine, izbutim să ne instalăm în ograda misiunii catolice și eu plec împreună cu Lea să fac piața. La întoarcere ne trezim în postura de eroine ale zilei: am cumpărat pâine – francezii efectiv izbucnesc în urale –, bere rece și o duzină de *mini-gaufres*, pe care cu niște zahăr caramelizat și o lumânare le transform în prăjituri festive. „*Un moment de douceur dans un monde de douleur*", cum le zice Jacques. Este momentul să îi înmânez cadoul sărbătoritului și îi întind lui Ionuț o coală de matematică împăturită. „Ce e asta, bani?" „Nu, mă, e un joc gen Piticot. Ideea și creioanele colorate mi le-a dat Léa acum o săptămână, iar regulile sunt destul de simple: am desenat un labirint cu cele douăsprezece țări prin care am trecut până acum, iar la capătul traseului am așezat Zambia, unde vrem să ajungem. Pentru a avansa de la o țară la alta, jucătorul trebuie să adune un număr de puncte egal cu numărul de zile pe care le-am petrecut în fiecare loc în parte, iar punctele se acumulează cu ajutorul unui set de zaruri pe care le-am făcut din miez de pâine. Ca jocul să nu fie ultraplictisitor, din loc în loc există capcane care-l obligă pe jucător să stea o tură sau chiar să o ia de la capăt."

Nu mă așteptam, desigur, ca jocul meu să prefigureze următoarea zi.

La câțiva kilometri de Tshikapa, Nationale 1 se bifurcă. Ionuț, singur pe mobră, ține drumul drept. Eu sunt în mașina lui Jacques, care e la jumătate de kilometru în urmă. La intersecție sătenii ne fac semn să virăm la stânga. Când prindem de veste că ne-am rătăcit unii de

alţii, e deja prea târziu. Oprim, şi Jacques mă ajută să mă sui pe Defender, de unde încerc să îi transmit un SOS lui Ionuţ. Dar e evident că am ieşit din aria de acţiune a radioemiţătoarelor. „N-avem de ales, spune Jacques, trebuie să mergem înainte. Chiar dacă a intrat pe un drum secundar, ar trebui să se întoarcă la un moment dat la drumul principal. Să sperăm că John merge pe aceeaşi logică şi că îl găsim înainte să rămână fără benzină." „Problema e că are la el numai o sticlă cu doi litri de apă şi 3.000 de franci", spun eu.

După ploaia zdravănă de ieri, soarele a ieşit în forţă şi nisipul s-a zvântat ici şi colo în pelicule aurii. Verificate la pas, gloduri mincinoase zac sub crusta crocantă de-o parte şi de alta a drumului, o iarbă tăioasă care uneori mă depăşeşte în înălţime îşi ia seva din mlaştini care supurează ape verzui. Dar pentru prima oară de când am plecat din Kinshasa drumul e bun şi rulăm cu viteză constantă. Îmi fac socoteala că Ionuţ trebuie să facă minimum 15 kilometri în plus pe oră, ceea ce, în timpul scurs de la bifurcaţie, se traduce într-o distanţă considerabilă între noi. La prânz ne intersectăm cu N1 şi la crucea drumurilor vedem un cătun, dar cum ne întoarcem pe traseul nostru, trasa lui Ionuţ ia-o de unde nu-i. În nisip nu e nici o urmă de anvelope. „Jacques, poţi să opreşti? îl rog eu. Vreau să mă întorc în sat. Trebuie să întrebăm dacă nu l-a văzut cineva pe Ionuţ." „Vin şi eu", sare Léa, iar Delphine tace aprobator.

Avem de mers cam un kilometru până la aşezare şi asta mică ostenește. „Hai în cârcă", îi spun. Aerul e încins şi mor de sete. Încerc să rezist. Oare Ionuţ o mai avea apă? „*Regarde, Ana!*" îmi arată Léa un gândac mare şi păros care levitează deasupra vegetaţiei. Gingaşul monstru al lumii insectelor scoate un huruit nepământean de parcă Ionuţ ar sta pitit în tufe şi turează motocicleta, ceea ce din păcate e doar în imaginaţia mea. În sat nimeni nu ştie nimic, dar mi se confirmă că variantele se mai reunesc o dată peste 70 de kilometri. Léa e la fel de dezamăgită ca şi mine: „Ana, unde este John?" „Nu ştiu, scumpa mea." Sub un eucalipt zăresc un *telekiste* care se odihneşte la umbră. Hai să-l întreb şi pe el: „*Mbote.* Nu aţi văzut un *mundele* cu cască

albă pe o motocicletă albastră?" „Ba da", spune omul. Înapoi la Defender, le dau vestea lui Jacques și Delphine: „Se pare că Ionuț e pe N1, spre Kananga. Dacă tragem tare, îl întâlnim înainte să se facă noapte." „Îi păstrez o caramică de-a mea", spune Lea și mă ia ca un îngeraș de mână. Dintr-odată, bum! Aerul devine rece și limpede și, biciuit de o ploaie neașteptată, drumul se topește într-o mâzgă brăzdată de pârâiașe portocalii. Pe măsură ce lumina scade, încep să mă îndoiesc de ce mi-a spus telekistul. Îmi trec prin cap tot felul de scenarii, mă pregătesc sufletește pentru eventualitatea în care nu vom petrece noaptea împreună și când sunt la un pas să-mi abandonez speranța, să desfac poleiala și să bag în gură carameaua de la Lea, zăresc o nălucă albă pâlpâind în bezna junglei. E farul lui Ionuț.

Bucuroși de regăsire, ne băgăm repede pe stânga, aruncăm cortul în iarbă și ne culcăm. Ne dezmeticim în murmur de voci. „Ne-au reperat", șoptește Ionuț. Auzim vizitatorii nocturni discutând între ei cu voce tare și zgâlțâind motocicleta. „Stai așa, spune Ionuț și scoate capul afară, adresându-se indivizilor: *Bonsoir*. Am condus toată ziua și sunt frânt. Vă rog, lăsați-mă să dorm". Deși nu par convinși, necunoscuții se retrag bombănind. La scurtă vreme după ce ațipim la loc, suntem treziți din nou. De data asta larma e considerabilă și grupul de săteni e condus de un polițist. Ionuț iese să-și țină pledoaria în chiloți. E furios. „Domnule, le-am explicat deja acestor cetățeni că am vrea să fim lăsați în pace măcar până dimineață." „Nu vă supărați, spune polițistul. În sat se vorbește că în câmp s-ar fi instalat un grup de străini și oamenilor le este teamă. Vor să știe care sunt intențiile dumneavoastră." „Încercăm să dormim", spune Ionuț. „Atunci de ce nu mergeți să dormiți în sat?" „Pentru că până să veniți dumneavoastră, aici era liniște." „Dar e periculos să stați așa în câmp", spune polițistul. Ionuț comite eroarea să întrebe de ce. „O să te mănânce leii!", țipă o voce. „O să te sugrume un șarpe!", spune alta. „O să vă ia viitura!", strigă altcineva. „O să te înec și o să ajungi mâncare pentru animale sălbatice! *C'est trop dangereux; tu es fou!*" Ionuț întreabă mulțimea dacă vreunul dintre ei a văzut un animal sălbatic în realitate și țipetele se transformă în

mormăieli. „Domnule, se întoarce el atunci către polițist, spuneți-le oamenilor că suntem niște simpli turiști și că n-au de ce să se teamă. Acum suntem prea obosiți și trebuie să ne odihnim; o să vă rog respectuos să reveniți mâine-dimineață."

Cum știm că africanii sunt foarte matinali, spre cinci, când încep să sosească la bivuac musafirii alungați astă-noapte, îi așteptăm cu bagajele făcute. Noroc că înainte să închidă ușa din spate Jacques mai aruncă un ochi, că altfel plecam cu tot cu femeia care, împinsă de curiozitate, se și cocoțase înăuntru. „Oare ce o să ni se mai întâmple?", se întreabă Delphine cu un oftat. Astăzi sunt pasager în mașină. Locul meu e în spațiul de joacă al copiilor – un microunivers introvertit, mobilat cu o masă rabatabilă, dulăpioare și monitor în tetieră pe care rulează desene animate cu Barbie. Hurducăielile amenință încontinuu integritatea acestei geografii precare de păpuși, electronice și plase cu mâncare care îmi cad în cap și se rostogolesc pe sub banchete. E un loc care mă deprimă de fiecare dată. Nu pentru că dinamica din jeep s-a schimbat față de ce îmi amintesc din Camerun – Elisa și Lea vor tot mai rar să îmi șadă în poală, iar părinții lor sunt atenți exclusiv la hârtoapele de pe drum. Problema mea cea mai mare este că mă simt deconectată brutal de la realitate. Îmi lipsesc mirosul lateritului încins de soare și gustul picăturilor de ploaie și felul în care suspensia îmi transmite profilul terenului în bazin. Vreau să văd oamenii și în Defender nu pot să intru în legătură cu ei, pentru că trebuie să aștept ca cineva să se apropie mai întâi de geam, apoi să privească înăuntru și să mă descopere apatică în colivia mea confortabilă. *La pierre qui roule n'amasse pas de mousse*, a spus Jacques când ne-am întâlnit în Camerun și abia acum înțeleg mai bine rostul acestor cuvinte. Cu mașina, opririle sunt motivate de drame tehnice; ai siguranță, dar ești izolat chiar de lumea pe care ai vrea să o descoperi, în centrul unei dihotomii afară – înăuntru. La adăpost de frig și ploaie dezlănțuirea naturii nu ți se pare logică. Pe motocicletă o accepți mai ușor. Motociclistul se obișnuiește să conducă cu cizmele ude, să doarmă cu echipamentul murdar sub cap, să savureze o conservă pe care a deschis-o cu cheia așezat pe

niște bolovani. Din inconveniențe, noroiul, lapovița și durerile de spate devin pentru el simple detalii ale lumii în care trăiește, ce nu intervin în experiență, ci chiar o mijlocesc. Motocicleta te obligă să te oprești, măcar ca să-ți dezmorțești picioarele și să bei o gură din apa ta călduță, în timp ce în mașină berea stă la rece și se fac tartine cu unt. Iar călătoria se compune în egală măsură din ceea ce se întâmplă atunci când ne deplasăm înainte și atunci când stăm pe loc. Am fi putut alege, desigur, să o facem cu ceva mai încăpător, mai sigur, mai confortabil. Dar faptul că nu am făcut acest compromis ne-a forțat să nu facem concesii nici pentru confort și siguranță. Când ne-a trăsnit să călătorim în jurul Africii, ne am temut amândoi că puținele lucruri pe care le puteam căra pe motocicletă nu o să ne fie suficiente și, deși nu o dată ne-a frustrat lipsa uneia sau alteia, mă bucur că nu ne am lăsat mânați de teamă. Uităm adesea că suntem o specie atât de adaptabilă. Uităm că lupta cea mai grea o avem de dus nu cu forțele imuabile ale naturii, ci cu propriile limite ori slăbiciuni – oboseala, foamea, teama de necunoscut. Recunosc avantajele mașinii, dar decât să călătoresc închisă între patru pereți prefer să mă murez în ploaie în spatele lui Ionuț.

Eu sunt *mzungu*

O treime din diamantele din întreaga lume provin de pe 45 de hectare din Mbuji-Mayi. Sunt diamante pătate de sânge, pentru că oficial minele MIBA, fostul producător numărul unu mondial, sunt închise. Mineritul s-a întors la stadiul artizanal, „à la Wild West", și se estimează că exporturile frauduloase ar depăși de șase ori produsul intern brut al țării.

Poposim în Mbuji-Mayi pentru două nopți, găzduiți de Centrul Oftalmologic Saint-Raphaël, unde tatăl lui Jacques a făcut voluntariat acum șase ani. Ne nimerim întâmplător în ziua de Sfântul Ion. La clinica condusă de maghiarul Richard și francezul Jerome se pregătește

Revelionul angajaților, cu delicii bulversante pentru niște vagabonzi ca noi: tocană de stomac de capră în roșii coapte cu usturoi, fileuri de vită marinate între foi de manioc, munți de *casava* sfârâind în ulei de palmier și o ditamai capra la proțap. Spre seară clinica se umple de lume unduindu-se pe rumba congoleză. „Mă simt ca la o petrecere-surpriză organizată în cinstea mea", spune Ionuț. „Cum vi se pare în Congo?", a întrebat Jerôme. „E... altfel", răspunde Ionuț. „Vedeți voi, se confesează bătrânul medic, de fapt prezența mea nu mai e de mult necesară în clinică. Am încercat de mai multe ori să plec în Zambia sau înapoi în Franța și m-am întors de fiecare dată și mai însetat de dragostea asta a congolezilor, care nu cunoaște nici rușine, nici limită. Mi-a luat câțiva ani buni să recunosc că eu sunt cel care are nevoie de Congo. Sper ca voi să fiți mai lucizi și să vă dați seama cât sunteți de privilegiați față de cei care ratează toate astea." „E adevărat că în Mbuji-Mayi sunt cei mai bogați oameni din Congo?", îl întreb. „Da și nu, răspunde Jerôme. E plin de diamante, sigur. Toată lumea se ocupă cu asta. Dar majoritatea se zbat în cea mai tragică sărăcie. Cei care speră că o piatră de 30 de carate o să le schimbe viața sfârșesc fie în gardul electric de pe concesiunile MIBA, fie împușcați de paznicii de noapte sau de vreun confrate." „Minele se pot vizita?" „Nu în ziua de azi. Nu dacă ești un *mundele*. Sper că nu vă bate gândul să aruncați un ochi pe acolo – am auzit că ieri a mai fost împușcat un hoț. Să nu vă faceți iluzii. Orașul ăsta e plin de armată și poliție."

E lesne de înțeles că nu mă așteptam să întâlnesc un negustor de diamante în carne și oase tocmai la trei sute de kilometri de Mbuji Mayi. Dar exact asta e bărbatul rufos și desculț care scoate din buzunar o bucată de cârpă și o desfășoară în fața mea. Cele două pietricele cenușii lucesc modest în soare – pentru fiecare gram din ele au trebuit procesate 3.200 de kilograme de nisip și pietriș! „*Madame*, cât îmi dai pe ele?", întreabă bărbatul. „O, sunt foarte frumoase", spun, siderată nu atât de marfa congolezului, cât de scena care se desfășoară în spatele lui. În râul umflat de averse stau două camioane în pană; malurile sunt pline de cioturi și nu mai puțin de douăzeci de oameni se zbat

să cioplească un podeț din copacii care acum trei zile încă mai umbreau apa. Suntem în temuta luncă din Sokélé, la numai câțiva kilometri de un râu despre care Alper ne-a prevenit că va fi imposibil de traversat cu motocicleta. Sper din tot sufletul că nemții se înșală, mai ales că în săptămâna care a trecut am ratat o ocazie monumentală să îi prindem din urmă, ba chiar să ajungem în Lubumbashi înaintea lor.

După Mbuji-Mayi satele capătă un pitoresc fermecător – sau poate ochii noștri văd altfel lumea. Ceea ce la prima vedere părea sărăcăcios și primitiv se dovedește la o cercetare mai atentă o soluție ingenioasă de valorificare a resurselor, fie că e vorba de locuințele hidroizolate cu vegetație uscată, de măturile confecționate din buruieni cu teci lipicioase sau de nenumăratele împletituri de nuiele care servesc în gospodărie, la pescuit sau la transportul animalelor vii. Momentele noastre de bucurie s-au consumat în continuare la bivuac. Mult prea epuizați ca să facem dragoste, ne-am luat obiceiul să stăm lungiți sub norii care au continuat să-și descarce zilnic furia, încercând să ghicim în spatele lor cele mai frumoase stele. Am rămas aceiași *mundele* fragili care nu pot cără nici cât un copil congolez, care nu nimeresc drumul fără aparate complicate care se defectează când plouă sau când e prea cald. Dar discuția cu Jerôme ne-a vindecat de frica aceea irațională de orice

care ne stăpânea. Pentru că omul are năravul să nu prețuiască ceea ce dobândește cu prea multă ușurință, cred că a fost nevoie să ne pierdem puțin mințile ca să ne regăsim liniștea. Dar până la negustorul meu de diamante din Sokele, Congo mai avea măcar o lecție de dat.

„Am văzut că fetele sunt cam agitate, spune Delphine în zorii zilei cu pricina. Ați putea să le eliberați azi locul de joacă?" Pista era solidă și vremea bună și am plecat în forță, cu mine fericită să mă întorc în șa. Poc! Poc! Poc! – loviturile destinului după vreo 80 de kilometri de libertate. Nu mai e nevoie să inspectăm; eu mă întorc în mașină, Ionuț bagă zaua ruptă în buzunar și într-un moment de disperare leagă lanțul cu niște sârmă, care cedează, desigur, după câteva sute de metri. Se întoarce roata pentru a treia oară și singura soluție e să repetăm chinul din Camerun, cu un Ionuț mai obosit și un Jacques mai puțin concentrat decât data trecută. Așa că șoferul sesizează că tractează o motocicletă fără motociclist abia după ce simte prima smucitură. Mai e nevoie de o bușă ca să observăm că șufele au fost conectate invers. La a treia căzătură văd în retrovizoare cum Ionuț patinează pe pelicula de apă, sare peste un șleau și e proiectat într un copac. La a patra se rupe frâna spate, dar ne îndârjim să continuăm. Urmează a cincea; o spaimă lucidă îmi urcase deja în suflet și îi implor pe Ionuț și pe Jacques să ne oprim. „Ceea ce facem e periculos, e nesăbuit, spun. Propun să mergeți după ajutor. Dacă e nevoie, rămân eu aici cu motocicleta." Cu niște fețe de înmormântare, trântim cortul în mijlocul drumului singuratic care abia întrerupea savana și Jacques ne anunță că Roverul supurează ulei din motor. Pe GPS nu se vede nici o așezare pe o rază de două sute de kilometri. Mă duc singură la culcare, convinsă că nu mă mai pot aștepta la nimic bun.

„Vino să vezi ceva", îmi zice Ionuț dimineață cu o lumină stranie în ochi. Afară masa e pusă, Delphine coace pâine și Yamaha noastră are lanțul fixat pe poziție cu o za nouă-nouță. „De unde a mai apărut și asta?", întreb perplexă. „Am făcut-o." Ionuț îmi povestește că, în timp ce eu dormeam, el și Jacques au improvizat o sudură la rece pentru Rover, după care și au suflecat mânecile, au petrecut o coardă pe bormașină și, după metoda cu care aborigenii fac focul, au decupat zaua

dintr-o bucată de tablă. În Kamina reparația arată încă impecabil, dar ne pomenim cu un SMS de la Alper, care menționează expres râul din Sokele. Asta ne dă ideea să investigăm o metodă alternativă. În fond, în Kamina ne intersectăm cu cealaltă arteră de transport a țării, care leagă estul de vest: linia de cale ferată dintre Lubumbashi și Ilebo. Teoretic trenul de persoane trece o dată pe lună, și marfarul – săptămânal, urmând ca din Ilebo marfa să plece pe barje pe râul Kasai, apoi pe fluviul Congo până în capitală, unde se încarcă în camioane și este transportată pe șosea în portul Matadi. Pe noi ne interesează să facem drumul invers.

La gară reușim să obținem o audiență la director. „Vă pot oferi un vagon de marfă de șapte tone pentru 1.350 de dolari, ne spune șeful, anticipând o afacere profitabilă. Dacă aveți noroc și nu intervine o pană de electricitate, în patru zile sunteți în Lubumbashi." „Bine, și ce se întâmplă când cade curentul?", întreabă Jacques. „Se trimite de la cel mai apropiat depou o altă locomotivă, care tractează trenul până la destinație." După alte negocieri care ne mai mănâncă o zi și după ce tatăl lui Jacques, consultat telefonic, insistă ca măcar mama și cele două copile să fie trimise spre Lubumbashi în siguranță, șeful gării acceptă să scadă prețul la jumătate, iar familia Vidal hotărăște că nu e încă pregătită să se despartă. Așadar ne prezentăm în ziua programată la gară, încărcați cu provizii pentru o săptămână și cu o cărămidă de bani. Pe peron nici urmă de tren, iar de-a lungul șinelor zac legături cu bagaje și zeci de persoane lungite la umbră. „Trenul s-a amânat cu o zi... sau două", ne anunță pe un ton conspirativ un ins de la căile ferate. Peste încă 24 de ore, aceeași poveste. Bănuind că suntem duși cu vorba, ne întoarcem la nașul nașilor. „Nu vă faceți probleme, spune șeful, trenul pleacă mâine, sau poimâine cel târziu. Dar trebuie să îmi achitați încă 250 de dolari."

În concluzie, se pare că ne-a fost scris să traversăm pe roți lunca și faimosul râu din Sokele. Ionuț trece primul. Îl urmăm pe jos eu și Delphine, apoi Jacques, care pe la jumătatea bălții pare să aibă probleme. „S-a împotmolit! ne strigă disperat, stau pe diferențial." „Hai să tractăm",

spune Ionuț, deși apa ajunge aproape de capotă și troliul e practic scufundat. După ce tragem cablurile pe după un copac potrivit, descoperim că, din nou, atunci când avem mai mare nevoie de el, troliul nu funcționează. Trebuie să încercăm să-l reparăm pe dibuite.

„Hei, *mzungu*!" E negustorul de diamante de mai devreme. Are gambele glazurate cu noroi și o macetă boantă în mână. „Acum patru zile au trecut pe aici prietenii voștri cu o mașină neagră." „Nu pot să cred! I-ați întâlnit pe Alper și pe Esther?" „Da, da, i-am tractat chiar eu din râu." „O, doamne!" „Voi de când sunteți aici?" „De o săptămână. Dar cred că până mâine terminăm." „Și ce ați mâncat în tot timpul ăsta? Nu vă e sete?" Îmi arată un mic puț săpat pe malul râului, plin cu apă tulbure. Am văzut ceva de genul ăsta într-un documentar. „Voi beți apa asta?", îl întreb. „Sigur că da, se filtrează prin argilă; dar știu că *mzungu* au stomacuri sensibile."

Am aflat că sunt *mzungu* de când copiii de prin partea asta de Congo aleargă după mine strigând *zunguzungu!*. Înainte să vin în Africa credeam că sunt „o femeie albă din Europa". Dar era un adevăr incomplet, pentru că nu conținea încă toate aceste „nume" cu care m-a „identificat" fiecare trib african în parte, care mă ajută să îmi aduc aminte cine sunt, atunci când se întâmplă să uit. E simplu. Așa cum în Mali am fost *toubab*, în Benin *yovo* și în Nigeria *oyibo*, aici sunt în continuare toate astea și pe deasupra *mzungu*. Cuvântul vine de la verbul *-zungua*, adică „a umbla dintr-o parte într-alta" în swahili, care unește încă din secolul al VI-lea zona de coastă a Africii de Sud-Est, unde astăzi sunt Tanzania, Kenya și Mozambic. Coloniștii au interpretat acest apelativ ca pe ceva care desemnează zeități, spirite sau chiar stafii, pentru că le plăcea să creadă că aborigenii le erau inferiori. În realitate, când portughezii au reușit să treacă de Capul Bunei Speranțe și au luat pentru prima dată contact cu popoarele swahili, acestea dominau deja de generații comerțul maritim din Oceanul Indian, iar caravanele lor cu mărfuri de pe Drumul Mătăsii ajunseseră cu multe secole în urmă până în Tombuctu. Pentru triburile indigene ale Africii de Est acești albi sosiți de cine știe unde erau niște aventurieri care hoinăreau „dintr-o parte într-alta". Niște vagabonzi. Niște peregrini. Niște oameni... ca noi. Am observat că unii călători sunt ofensați când li se spune *mzungu*, uitând că termenul nu se referă doar la rasa sau etnia cuiva, ci la felul profund în care comunitățile tribale se raportează unele la altele. Recunosc că nu știu încă prea bine care sunt toate sensurile ascunse ale cuvântului, dar, așa cum în Nigeria a fost firesc să mi se spună *oyibo*, aici mă bucur să fiu *mzungu*. Măcar pentru că numele astea nu mi permit să uit că am încă multe de învățat. În această călătorie fără țintă – și fără oglindă – am căpătat nevoia pavloviană de a nu-mi uita identitatea și de a ține cumva socoteala transformărilor, reîntorcându-mă mereu la un arhetip personal. Orice o însemna asta, acum, aici, eu sunt *mzungu*.

După ce scăpăm din Sokelé, suntem obligați să ne despărțim din nou în două echipe: Ionuț a aflat că există un pod impracticabil pentru

vehicule pe patru roți, dar pe care scuteriștii trec bine-mersi. Noi, restul, înaintăm precaut prin argila moale ca mămăliga fierbinte. Râul cu care ne-a amenințat Alper poate fi traversat printr-un singur loc, unde albia are peste treizeci de metri lățime și a fost înălțată de săteni cu un strat gros de bolovani. La vederea apei învolburate amuțim. „Mă duc să verific cât e de adâncă", spune Jacques. Noi două îl urmărim. În câțiva pași apa îi vine mai sus de brâu și dintr-odată Delphine scoate un țipăt: îl vedem pe Jacques poticnindu-se, bătând aerul după un punct de sprijin și recăpătându-și echilibrul ca prin minune. „Cred că putem să trecem, spune el ajuns pe uscat, dar apa are peste un metru și douăzeci adâncime." Pe malul celălalt își face apariția Ionuț – la fix ca să admire o amfibie butucănoasă, un ditamai Defenderul înaintând în derivă, ieșind biruitor din vortex și amorțind pe primul șleau ca o balenă eșuată. După o jumătate de ceas, picioarele ne tremură încă incontrolabil, dar nu zăbovim deloc în prima localitate – piața e pustie, ca de obicei, și la comercianții privați combustibilul are un preț exorbitant chiar și pentru Congo. Ne vom plăti nesăbuința doar o jumătate de zi mai târziu.

Am ieșit din zona de savană. Drumul ne primește cu catedralele termitierelor și arborii uriași de iroko. Într-un moment de neatenție, Jacques derapează, ratează o cracă mai joasă și Landie-ul se înfige în ea cu partea superioară, taman unde sunt priponite restul bagajelor. După impact rămânem fără un bidon de apă și fără una dintre lăzile noastre de aluminiu, care s-a făcut acordeon. Adunăm de pe jos ce a rămas intact, ambalăm totul în pungi de plastic și Jacques turează motorul ca să ieșim din mlaștină. Defenderul îi răspunde cu un gâlgâit. „Am rămas fără motorină în rezervorul principal", anunță el. Coborâm. Din cauză că mașina stă într-o rână, cu o roată înfiptă cu totul în baltă, se pare că pompa de injecție s-a dezamorsat. Jacques propune să alimentăm manual din rezervorul secundar și Ionuț confecționează rapid o pâlnie. Dar după câteva încercări ridică din sprâncene: și auxiliarul e gol. „Nu avem de ales, spune Ionuț, mă întorc în sat după motorină."

În urma lui pornește o mocănească de vară. Încercăm să ne facem de lucru ca să nu ne mai gândim la faptul că satul e mult dincolo de raza de acțiune a emițătoarelor și că, dacă pe drum lui Ionuț îi cedează zaua artizanală, va rămâne și el blocat. Eu și Delphine scotocim prin bagaje cu planul să încropim ceva de-ale gurii. Azi rezervele noastre au atins un minim istoric – avem de împărțit la șase un avocado, două roșii, un pumn de greieri prăjiți și un rest de făină cu care ne apucăm să facem clătite. Jacques sapă în tăcere – abia când auzim ecoul tobei lui Ionuț observăm că francezul a petrecut ultimele două ore ridicând pe perimetrul mașinii mormane de pământ.

Extragem mașina și niște kilometri mai încolo deranjăm un roi de muște țețe ca să ne punem tabăra. Nu mai avem însă timp să ne bucurăm; dacă mai lipsea ceva din acest tablou jalnic, aceasta e furtuna. Până să pliem cortul și să ne oblojim ciupiturile de insecte, temperatura coboară la 18 grade și torenții mătură drumul. Va fi cu siguranță cea mai friguroasă și cea mai udă noapte la cort – nu reușim să ne dezmorțim până în zori și nici să punem geană pe geană. Expedițiile sunt plăcute numai în retrospectivă, când primejdia a trecut, când momentele de cumpănă s-au decantat în amintiri. Ne întrebăm: „Cine-i nebun să plece de-acasă ca să doarmă în ploaie?“ Cuibăriți unul într-altul în sacul nostru jilav, ca doi aurolaci în boscheți, strângem din dinți și așteptăm să se facă lumină. Cu toate astea, ceva îmi spune că suntem în locul potrivit, la momentul potrivit. Aventura asta a fost întâmplătoare – nu ne-am propus să doborâm recorduri, nici să ne acoperim de faimă – și un eventual triumf împotriva vicisitudinilor ne va aduce o satisfacție cu atât mai mare. Ni s-a prezis că acest Congo va fi imposibil de cucerit, dar supraviețuim de patru săptămâni cruzimii soarelui și năvălniciei ploii și cu cât a fost mai greu drumul, cu atât ni s-a ascuțit voința de a ajunge la capătul lui. Iar acum știu că GPS-ul promite un final fericit.

Ieșim cu zorii pe ruta N38 – o pistă largă, de laterit bătătorit. Ultimele picături de apă se zvântă pe drum, eliberând moleculele îmbătătoare

ale parfumului junglei. Rulăm cu un calm care mă umple de regrete, de parcă golul din stomac nu e din cauză că am sărit peste micul dejun, ci a ceva nedefinit care anunță despărțirea de cineva drag. După încă 48 de ore de condus, Lubumbashi rămâne cel mai neverosimil punct terminus, iar în parcarea Clubului Belgian din oraș suntem întâmpinați de o veritabilă delegație. Întâmplarea face ca, în timp ce târguiam una-alta în Kolwesi, aspectul nostru rufos să fi atras atenția unui congolez de origine belgiană din localitate. Impresionat de povestea noastră, John și-a delegat soția să ne pregătească cel mai opulent răsfăț: paturi curate, un duș fierbinte și o cină cu shrimpi, o sticlă de Bordeaux și prăjituri cu ciocolată. Cum am dispărut o lună de pe radarele familiei, ne găsim inboxurile pline de mesaje disperate: Ne-au mâncat cumva crocodilii sau canibalii? Ne-am înecat în Congo? Ni s-a furat motocicleta?

Spre weekend familia noastră adoptivă din Lubumbashi tot nu se îndură să ne lase să plecăm. Aici temperatura este plăcută ca la o mie de metri altitudine, străzile sunt gudronate și supermarketurile pline cu tot felul de produse în ambalaje strălucitoare. Singurul semn că Lushi a fost un important centru minier în era lui Mobutu e muntele de zgură care se înalță în inima orașului. Vehiculele noastre au renăscut. La service-ul Toyota din localitate am dat jos zaua de tablă care a ținut miraculos 700 de kilometri și am montat un lanț nou. Valiza de aluminiu a fost ciocănită într-o formă utilizabilă, am înlocuit schimbătorul de viteze și rulmenții de pe spate, am îndreptat scutul și suportul de ghidon. În vremea asta un tinichigiu a reparat portierele lui Jacques, care și-a montat rezerva pe jantă și a făcut schimbul de ulei.

Francezii s-au hotărât să părăsească Lushi cu două zile mai devreme decât noi. Ultima aventură pe care o trăim împreună este conferința pe care o susținem în ovații furtunoase la Clubul Belgian, unde toți cei șase aventurieri arătăm jalnic. De teama malariei ne-am dopat luni la rând cu doxiciclină și acum avem sistemul imunitar la pământ. Mâinile și picioarele ne sunt acoperite de ciupituri de țânțari și ulcera-

ţii oribile, ca nişte anvelope răspeticite, care ne obligă la un ritual zilnic de stoarcere a puroiului şi dezinfectare cu betadină. Mâine uniunea noastră ia sfârşit. Intimitatea profundă care s-a închegat între noi urmează să dispară, iar cele două cupluri îşi vor regăsi vechea dinamică, în afara simbiozei la care le-a obligat drumul prin Congo.

ZAMBIA

Totul e perfect, nimic nu ne convine

Se împlinește o săptămână de când ne trezim și mergem la culcare cu panorama cascadei Victoria. Campăm la buza cataractei Songwe, cea mai adâncă de pe Zambezi, și abisul de 140 de metri începe la numai câțiva pași de cortul nostru. Din colo de cataractă se vede „fumul care tună", o ceață provenită din pulverizarea apei care se înalță ca un gheizer gigantic la multe sute de metri peste cascadă.

Cu ocazia descoperirii cascadei, exploratorul David Livingstone îi scria reginei Victoria în 1855: „Nici un loc din Anglia nu-i pe măsura frumuseții de aici. Cascada n-a fost văzută de ochi european, dar de bună seamă că le-a delectat privirile îngerilor în zborul lor". Triburile aborigene credeau că aici e capătul pământului, iar primii exploratori europeni s au îndoit multă vreme că o dramă

geologică de o asemenea anvergură s-ar fi putut petrece într-un peisaj lipsit de munți și văi. Dar dacă până acum două milioane de ani fluviul se îndrepta spre sud prin ceea ce azi e lacul de sare Makgadikgadi din Botswana, un accident tectonic a unit Zambezi cu alte râuri, schimbându-i cursul și deversându-l spre est, pe o traiectorie șerpuită care străbate numeroase alte cataracte de aici și până în Mozambic. În amonte, Zambezi a rămas înșelător de blând; apa curge pe un platou de bazalt presărat cu heleștee unde turmele de animale sălbatice vin să se adape. Dintr odată fluviul întâlnește prima cataractă transversală – o falie de doar 1.708 metri lățime și cu un singur canion de ieșire, prin care imensa masă de apă și energie se prăbușește, explodând în ceea ce noi numim cascada Victoria, iar localnicii, Mosi-Oa-Thunya. Cumpătul odată pierdut, pentru Zambezi nu mai există cale de întoarcere. Bestia se trezește din apatie și, cu mulți kilometri înainte să o vezi, îi auzi vuietul și îi vezi „aburii" care îi ies pe gură.

Locul de deasupra cataractei Songwe se numește baza Rapid 14 și am fost aduși aici de hazard, la finalul unei săptămâni în care am fost măcinați de sentimente contradictorii. Totul a început cu ieșirea din Congo printr-un loc cu o istorie complicată.

Așa-numitul Pedicul Congolez este unul dintre vestigiile politicilor coloniale în Africa. Lupta pentru acces la rute fluviale și resurse a creat granițe care ignoră atât organizarea tribală și vetrele ancestrale ale indigenilor, cât și grupurile lingvistice și formele de relief. Pe hartă vedem o protuberanță bizară, o limbă îngustă de pământ traversată de un singur drum, care la sfârșitul secolului XX ducea la ceea ce avea să devină una dintre cele mai bogate zone miniere ale planetei: renumita Centură a cuprului. Inițial teritoriul aparținea de Congo, iar drumul era administrat de Rodezia. Dar independența de Belgia și venirea la putere a lui Mobutu Sese Seko au instaurat haosul în noua Republică Democrată Congo, și Provincia Katanga a fost lăsată de izbelițe. Jandarmii și polițiștii nu și-au mai primit lefurile și s-au transformat peste noapte în haiduci, iar drumul către Zambia, într-un teritoriu periculos, pe care călătorii erau hărțuiți, jefuiți sau uciși. Odată cu

pacea, Pediculul a redevenit coridorul fără de care provincia zambiană Luapula ar fi decuplată de la un important schimb economic și de capitala Lusaka. Dar tocmai acest drum care aproape că împarte Zambia în două și care pentru economiile locale este o arteră de legătură a fost pentru noi o graniță brutală și bulversantă.

Imediat ce părăsim Congo asfaltul a devenit mai neted și formalitățile merg strună în birourile impecabile ale ofițerilor vamali care ne servesc cu amabilitate. După o noapte într-o misiune franciscană ajungem în capitala Lusaka și ne trezim înapoi în lumea „civilizată". Gândul că va trebui să îmi fac cumpărăturile într-un mall mă umple de panică: oare de ce sunt atâtea feluri de pastă de dinți pe rafturile din colosul Shoprite? Prețurile, ca și ambianța: occidentale. Dolarii încep să ne dispară din portofel cu viteză alarmantă: pe produse alimentare cu ambalaje țipătoare și liste enorme de ingrediente, pe taxa la toaleta din benzinărie, pe fast-foodurile care înlocuiesc obișnuitele tarabe cu mâncare ieftină. Seara, întinși ca de obicei în cort, ne zbatem să ațipim în sunete urbane: ambulanțe și claxoane îndepărtate și, în loc de greieri, beepurile telefoanelor mobile răsunând din corturile celorlalți backpackeri cu care împărțim pajiștea unui camping. Suntem încă în Africa, sau visăm?

Nu suntem dezamăgiți. Poate dezorientați... După săptămâni de raliu prin junglă, nu ne găsim locul în această mașinărie bine unsă care funcționează așa cum trebuie. Nu știm cum să ne bucurăm de confortul regăsit și cum să ținem în același timp aprinsă în noi foamea de aventură. Ne încordăm așteptând următoarea provocare, iar viața e ușoară. Să nu facem duș și să purtăm aceleași haine murdare zile în șir, să ne mulțumim cu rații modeste de hrană, să muncim sub soare infernal și în ploaie torențială – asta era normalitatea cu care ne-am obișnuit și care a lăsat urme de neșters pe vehicul, în noi și asupra relației noastre. S-a întâmplat ceva greu de exprimat, de parcă supraviețuiserăm unei încercări dificile, din care ieșiserăm călițiți, puternici, în stare de mai mult. În Zambia însă puterile dobândite cu atâta trudă sunt inutile și ne perpelim ca într-un pat mult prea „moale". Pâinea

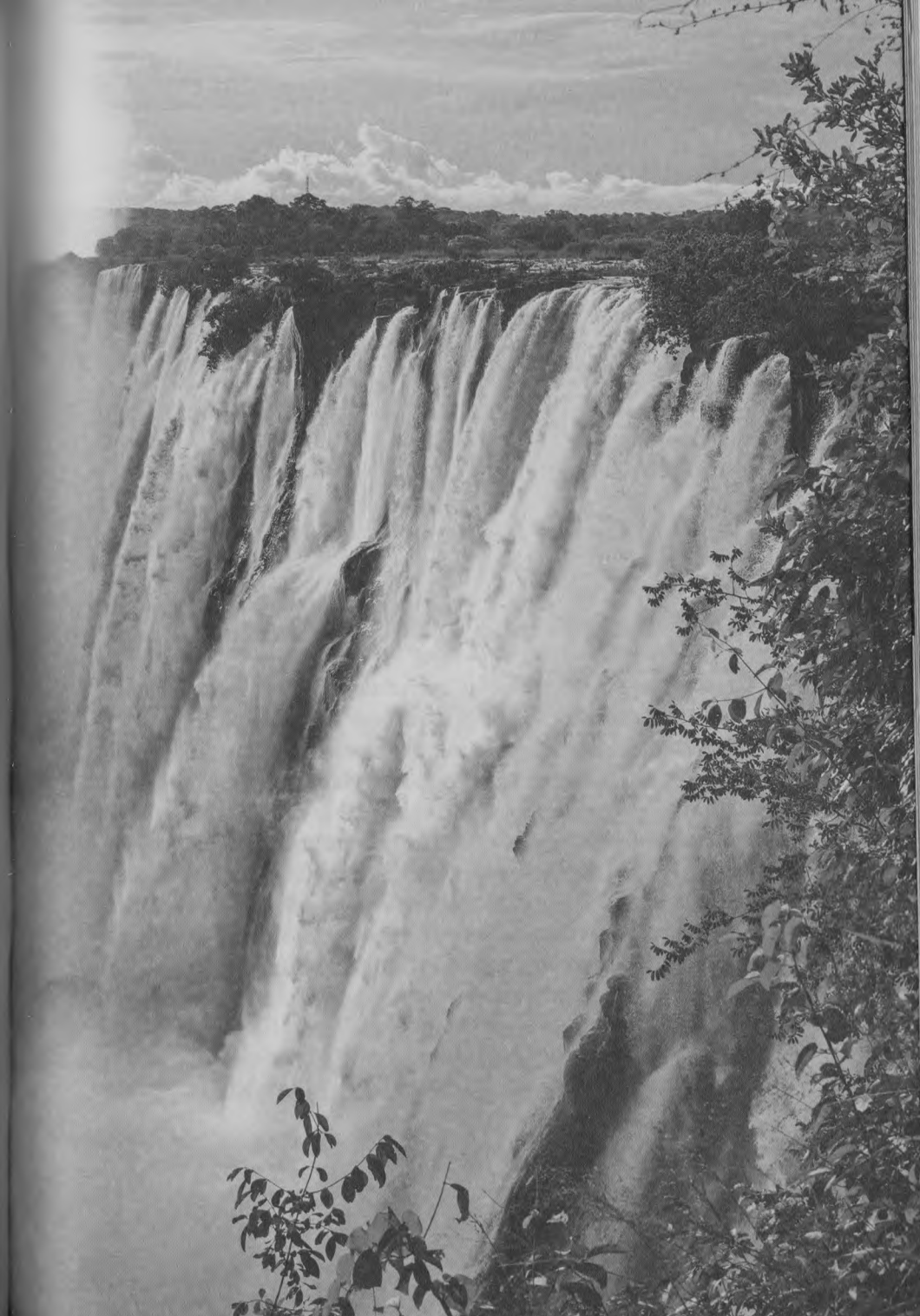

zambiană, pe care în Congo ne-am frământat-o cu mâinile noastre, e gata feliată și atât de afânată, încât o putem înghiți pe nemestecate... Ne e dor deja de acel Congo conflictual și straniu, al pădurilor virgine, al fluviului de culoarea ciocolatei cu lapte în care se îmbăiau copii. Acolo știam că în orice moment putea surveni un dezastru, iar asta ne făcea să trăim cu adevărat, să iubim fiecare minut, fiecare secundă, înțelegi? Acolo nu era loc pentru îndoială, tristețe sau frustrare; era doar o mare dragoste de viață. În Zambia avem senzația că totul e perfect, dar nimic nu ne convine.

În plus constatăm că am reintrat în anonimat: la fel ca în Europa, locuitorii capitalei nu mai întorc privirea cu interes după noi și rareori vedem un braț întins la salut, rareori un zâmbet. Ne consolăm însă la gândul că toate expedițiile au clipe de maxim și de minim și cu speranța că sudul continentului promite împlinirea unui vis din copilărie – să vedem megafauna africană, parcurile pline de zebre, antilope, elefanți... care au fost eradicate de mult din jungla congoleză. În această stare de spirit o luăm spre sud.

Muguwa

Drumul spre cascada Victoria e o linie dreaptă de asfalt. Ziua ne plictisim teribil, născocind tot felul de tertipuri ca să nu ne ia somnul, pe Ionuț la ghidon, iar pe mine în spate. El face câte un *wheelie*, eu bat darabana în cutiile de bagaje. Când nu ne ciocănim în joacă tărtăcuțele închise în căști, îi masez umerii sau fredonez toate prostiile, până răgușesc. Noroc că apusul pictează vastele întinderi din inima Africii în culori de carpetă chinezească și la bivuac regăsim puritatea cuibului de o singură noapte. În faimosul Livingstone dăm peste un orășel turistic targetat pe iubitorii de *rafting*, *bungee* și zbor cu micro-delta-planul, așa încât cotim repede pe coclauri. Drumul de argilă urcă voinicește printre livezi și baobabi și nu ne mirăm deloc când zărim căsuța ca de turtă dulce din care iese un bărbat alb, cu ochi de un albas-

tru închis, care în loc de „bună seara“ ne spune „bine ați venit acasă!“. Deși e sediul mondial al unei organizații de misionariat și educație preșcolară, baza Rapid 14 arată ca un sat: pe povârnișul cataractei e centrul de pregătire cu salonul, bucătăria comună și sala de cursuri, lângă care ne așezăm și noi cortul. Mai în spate sunt corturile pentru cursanți, dușurile, spălătoria, atelierul auto și grădina de zarzavaturi. Pe „Ochi albaștri“ îl cheamă Jacob, liderul și pastorul acestei comunități.

La fel ca fondatorul și ca toți ceilalți membri ai organizației, Jacob este american. Acum șase ani, când a aterizat în Zambia împreună cu soția, Jessi, aveau amândoi 22 de ani și nu văzuseră niciodată un șarpe. După un an se adaptaseră la traiul printre cobre și șacali, o adoptau dintr-un sat vecin pe Sunda, iar cum trei ani mai târziu li se năștea Kya, au început să-și construiască acea căsuță în stil tradițional, care duminica ține loc de biserică. „Vă aștept și pe voi“, ne spune el. Deși

nu suntem religioși, la zece dimineața le batem la ușă cu o tartă de ciuperci. Jessi și Laura ne fac loc lângă ele pe canapea. În micul living miroase a brioșe cu scorțișoară și, în timp ce mezina fugărește de-a bușilea patrupedul familiei, Sunda se așază la picioarele lui Jacob, care apasă griful unei chitări: „Dragii mei, începe el, «să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul»[1]. Ați simțit vreodată că nu sunteți «îndeajuns de buni»? V-ați simțit nemulțumiți? Inutili?" Jacob ne privește pe fiecare în ochi și continuă: „Poate ești singur și ți se pare că toți partenerii buni sunt «luați». Sau vrei o altă carieră, dar nici o idee pe care o întâlnești nu e cea pe care o cauți. Dragii mei, vreau să vă spun că nimic nu e mai neadevărat. Uitați-vă în jur: dragostea și satisfacția sunt alegeri care ne stau fiecăruia în puteri. Tu

1. Întâia epistolă sobornicească a Sfântului Apostol Ioan 3:18.

ești singurul obstacol pe care îl ai de trecut. Fericirea este în acțiune. Acționează în direcția bună și asta va fi suficient ca să te simți fericit."

La zece zile de la predica informală suntem încă în bază. Cina o luăm întotdeauna la comun: fie gătesc americancele, fie ne străduim noi doi să recreăm rețete de familie, de la laptele de pasăre al mamei la sarmalele bunicii lui Ionuț. Bucătăria din Rapid 14 e gândită pentru o sută de oameni, așa că, exceptând ziua în care o cobră s-a ascuns sub frigider, e o plăcere să ne petrecem câteva ore la cratiță. Pentru carne și alte provizii mergem cu regularitate în oraș și, cum precupețele din fața autogării nu vorbesc decât tonga, Jacob ne-a învățat câteva fraze care ar trebui să ne fie de folos. Drumul este de fiecare dată o ocazie să descoperim noi utilizări pentru bucata de pânză colorată pe care femeile africane o poartă ca fustă și care aici se numește *chitenge*: boccea pentru surcele, rucsac, coș de bicicletă, ba chiar umbrelă de soare. Într-una din zile ne intersectăm însă cu un grup de zece, cincisprezece copii care se întorc din pauza de prânz. Un băiat se desprinde de gașcă și o ia pe urmele noastre strigând: „*Muguwa, muguwa!*"[1] După cum ne-a sfătuit Jacob, nu ne lăsăm intimidați și ne oprim să îi salutăm în tonga: „*Mwalibiyze* (bună ziua)". „*Ee, mwalibiyze*", spun ei, adică da, bună ziua." Deja se chicotește. Am fost preveniți că ar trebui să ne așteptăm să se râdă la tot ce spunem, dar că asta indică bucuria interlocutorilor că încercăm să le vorbim limba. „*Ee, mwalibiyze boti?*" întreabă alt copil (Da, cum te simți în după-amiaza asta?). „*Kabotu*", spune Ionuț încă destul de sigur pe el, adică bine mă simt, și întreabă repede: *Mwalibiyze boti?*" Râsete. „*Kabotu*", îngână copiii și primul băiat îmi spune: „*Komuli* (adică tu ești aici), apoi: *Kotuli* (noi suntem aici)." Simt că deja s-a întins cam mult coarda și că urmează să fim puși la încercare, și într-adevăr cineva produce o nouă formulă de salut: „*Muli bayumu?*". Deși mi-o amintesc vag, habar nu am ce ar trebui să răspundem. E rândul nostru să ne hlizim la școlarii care deja se prăpădesc de râs.

Uneori facem picnic la cascadă, ceea ce, pentru că suntem în plin sezon ploios și debitul depășește 500 de tone pe minut, echivalează

1. Albule, albule! (tonga).

cu un duș. Ajuns pe muchia ascuțită, trupul translucid al fluviului își caută echilibrul, dar se prăvale în abis și se deșiră pentru câteva secunde într-o dantelărie de apă, după care se dizolvă în miliarde de picături microscopice în care soarele arcuiește 360 de grade de curcubeu. Zambezi plouă pe pielea noastră! Alteori coborâm în căldarea canionului cu Sunda și cu Jacob, care vor să ne arate locul unde Zambezi depune cadavrele animalelor răpuse de cascadă. „Veniți repede!" strigă Sunda. Pe stâncile de la bază se albesc un femur gigantic, o bucată de mandibulă și labele unui hipopotam. „Nu cred să aibă mai mult de o săptămână, spune Jacob; de obicei sătenii ajung primii la hoituri și, dacă nu a intrat deja în putrefacție, tranșează și mănâncă toată carnea. Când plecați de la noi, să aveți grijă să faceți focul în fiecare noapte; resturile lăsate în urmă de vânători atrag leii și hienele și oricum așa sunteți siguri că nu o să vă treziți cu cortul călcat în picioare de elefanți." Hipopotam? Lei? Elefanți? Îi spunem lui Jacob că în opt luni în Africa n-am văzut nici urmă de toate astea. „O, face el, cum ieșiți din Livingstone o să vă lămuriți."

La ora despărțirii de prietenii din Rapid 14 mă întreb pentru a nu știu câta oară: îi vom mai revedea oare vreodată? Dar cel puțin pentru moment nu mai vreau să privesc în urmă și îmi spun precum Livingstone în timpul expediției pe Zambezi: „Sunt gata să merg oriunde, numai să fie înainte".

NAMIBIA

Incidentul de la miezul nopții

O intersecție goală cu trei opțiuni. Înainte să ne dumirim, un pick-up hărtănit ne ajunge din urmă și trage lângă noi. Șoferul dă aprobator din cap: „*Mwapona*"[1]. „*Kabotu*"[2], răspunde Ionuț. Încotro e Namibia? „*Lulyo*"[3], spune străinul și demarează în trombă. E ultima oară când auzim tonga, pentru că după câteva sute de metri intrăm în a treisprezecea țară africană din călătorie, Namibia.

La fel ca și Pediculul Congolez, Fâșia Caprivi e o anomalie: un artificiu geografic inventat acum două secole și menit să compenseze Germania colonială pentru adjudecarea arhipelagului Zanzibar de către britanici. Cei 450 de kilometri sunt

1. Ce faci? (tonga).
2. Bine (tonga).
3. La dreapta (tonga).

curios de diferiți de tot restul arid al Namibiei. Râurile Zambezi, Okavango, Chobe și Linyanti susțin un ecosistem tropical cu mlaștini fecunde și vegetație luxuriantă, unde precipitațiile cad cam tot anul. Când ploile sunt îmbelșugate, câmpia din nordul Botswanei se inundă, dând naștere unui paradis în căutarea căruia turme imense de animale străbat deșertul Kalahari luni la rând: Delta Okavango.

Balegile caraghios de mari de pe șosea ne avertizează că de acum nu vom mai fi singuri, iar gardurile de sârmă din jurul terenurilor private arată clar care este specia dominantă. „Aveți grijă la elefanți", ne avertizase grănicerul și dacă ne uităm la hartă e limpede că animalele care vor să ajungă la Okavango trebuie într-adevăr să treacă pe undeva. Am prefera să nu treacă prin cortul nostru... În prima dimineață sărim ca arși, convinși că vom fi striviți de pahiderme. Ne lămurim imediat că e vorba doar despre niște biete vaci, dar pentru siguranță și până ne mai obișnuim ne hotărâm ca noaptea următoare să campăm într-un cadru organizat. Suntem singuri în tot campingul așezat chiar pe malul râului Okavango, dincolo de care vedem păscând alene grupuri de elefanți, și adorm fericită că am ajuns în Africa pe care o visam.

Pe la miezul nopții mă trezesc cu picioarele strivite sub greutatea lui Ionuț, care răcnește ca un apucat: „Hipopotamul! Hipopotamul!" De durere și spaimă încep să țip și eu: „Ce faci? Nu vezi că dorm?" „Repede, gâfâie Ionuț care are frontala aprinsă pe frunte, e un hipopotam în râu!" Ne împletic afară din cort. Noaptea e ca smoala, peste noi cade o ploaie măruntă, iar Okavango curge nervos la doi metri de picioarele noastre, separat de uscat cu plase care ar trebui să împiedice crocodilii să iasă pe mal. „Șsst, face Ionuț și arată înspre luminișul din stânga noastră, care e cufundat în umbră: A ieșit pe dincolo". „Hipopotamul?" întreb eu convinsă că încă mai visez. Dar inima îmi bate deja cu putere. Știu prea bine cât de tragic se sfârșesc întâlnirile cu acest mamifer teritorial și miop. Așa că, deși sunt în chiloți și maieu, o rup la fugă pe urmele lui Ionuț. În cabana de recepție – nimeni. Degeaba ciocănim, că obloanele rămân trase și campingul pustiu. „Nu cumva ți s-a părut?" îl întreb năucă pe Ionuț. „Ascultă-mă, spune el,

tocmai i-am văzut fundul dispărând pe alee... tu nu?". Îl întrerup: „Adică e plin de hipopotami pe aici și nimeni nu ne-a prevenit? Nu se poate, cred că ți s-a năzărit."

Probabil ca să nu mă facă să mă perpelesc toată noaptea, Ionuț lasă discuția în coadă de pește și ne retragem înapoi în cort. Dimineață însă se întoarce dinspre zona cu lavoare cu clăbuci de pastă de dinți prelingându-i-se în barbă și cu o expresie ciudată pe chip: „Vino să-ți arăt ceva", spune, și mă conduce pe alee. Urmele din nisip au diametrul de trei ori cât talpa mea și nu mai lasă loc de nici o îndoială. „L-am întrebat și pe îngrijitor, continuă Ionuț. A pufnit și mi-a spus că doi «adolescenți» obraznici și-au luat năravul să mai pască noaptea prin camping. Da' cică totul e OK... dacă stai cuminte în cort". Abia acum mă ia tremuriciul... „De fapt, povestește-mi și mie mai pe îndelete: ce s-a întâmplat?" „Păi a fost cam așa: mai întâi am auzit un bâldâbâc în apă. Am deschis ușurel fermoarul și am scos capul și, cum aveam impresia că e ceva în râu, am aprins lanterna. Lumina a căzut pe doi ochi sticloși și în secunda doi mi-am dat seama că sunt la doi metri de un hipopotam care paște! Panica sau reflexul m-au făcut să sar în picioare. Animalul trebuie să se fi simțit cumva provocat, sau s-a speriat, așa cum și eu m-am speriat de el, că a dat să se năpustească spre mine. Bineînțeles că eu uitasem complet că sunt pe jumătate vârât în cort. Ultimul lucru pe care l-am văzut înainte să mă împiedic și să cad peste tine a fost gura lui deschisă larg, cât se poate de mare și roz. După aia nu știu ce s-a mai întâmplat; poate că n-a reușit să iasă din pricina plaselor. Aseară aproape că eram gata să mă conving că aiuram, dar acum sunt sigur că, atunci când te-ai trezit tu, fundul lui bombat dispărea în tufișul din stânga. Cred că până ne-am dezmeticit noi el a ieșit prin laterală și dus a fost."

Ne înghițim micul dejun cu noduri și spre prânz începe din nou să toarne cu găleata peste mica noastră gospodărie. Nu mai avem poftă de încă o noapte plină de adrenalină în cortul ăsta ciuruit!

Plecăm spre Parcul Național Etosha, cu oprire pentru cumpărături în Tsumeb, cel mai important oraș minier din Namibia. În contrast

bizar cu satele sărace prin care am trecut până aici, străzile colcăie de albi în cămăși scrobite și jeepuri masive, în vreme ce un grup jalnic de boșimani în stare de ebrietate cerșesc în fața supermarketului. Împinse la limita subzistenței de Khoi Khoi, de Herero și de coloniști, triburile San aproape că au dispărut, absorbite de culturile dominante, iar pământurile lor au fost de mult transcrise în acte pe nume străine și delimitate cu sute de kilometri de sârmă legată de pari. Gardurile lasă privirea să alunece în voie peste moșiile namibienilor albi. Zărim turme de vaci bine hrănite, tractoare John Deere noi-nouțe aliniate sub șoproane, conace îmbrăcate în flori și la intrare plăcuțe indicatoare care anunță că proprietățile oferă cazare în *lodge* și safari în propria rezervație de animale sălbatice. Ordine și curățenie – o natură captivă, prizonieră a fermelor de dimensiuni impresionante. Dar nimic nu invită la popas; între liniile paralele ale gardurilor nu putem decât să ne îndreptăm mereu înainte pe pista disciplinată de pietriș, ca într-un joc predeterminat, unde singura libertate care ne-a mai rămas e să ne alegem viteza de înaintare, nu și direcția.

Delimitată de Fâșia Caprivi la est și de ocean la vest, regiunea Ovambo a rămas izolată de restul țării în perioada apartheidului și influența Angolei este încă vizibilă: aici agricultura e ceva mai dezvoltată, iar

colibele etnicilor Ambo au fost modernizate, cu pereți de tablă zincată în locul tradiționalilor pereți de chirpici. Îmi imaginez totuși că nu e o fericire să dormi într-o astfel de casă la 40 de grade namibiene...

O zi mai târziu ajungem la cascada Ruacana. E cel mai frumos loc de unde am fi putut privi spre granița care ne-a obligat să facem un ocol de două luni prin Congo Kinshasa și care ne-a costat sănătatea, o sumă deloc neglijabilă de bani și poate chiar prietenia tovarășilor noștri de aventură. Culmi împădurite, drum sinuos – văzută de departe Angola pare încântătoare... După ce i-a secerat podișurile alpine, râul Kunene întâlnește aici falia demiurgică ce o separă de Namibia, și apele îi sunt împinse prin cascadă, apoi către vest și în Atlantic. Dar Kunene și afluenții săi curgeau cândva împreună spre sud-est, alimentând o albie veche de peste 50 de milioane de ani, din care apa s-a evaporat treptat, lăsând în urmă o depresiune lacustră cu aspectul unei tigăi. Aceasta este destinația noastră, Etosha Pan, „mirajul", „marele loc alb". E una dintre cele mai mari rezervații din lume, cu oaze de apă și hrană pentru zeci de mii de animale. Cifrele îți taie respirația: 114 specii de mamifere, 340 de specii de păsări, 110 de specii de reptile și 16 specii de amfibieni... Visam, când auzeam de Africa, la astfel de locuri magice.

Fiindcă nu știm cum este delimitată Etosha și nici care ar fi zona de gardă ideală, ne hotărâm să campăm prudent, la câteva zeci de kilometri de intrarea în rezervație. La culcare avem grijă să ne îngropăm toate resturile și să construim o „barieră" în jurul taberei, din motocicletă, pietre și trunchiuri de copaci uscați.

Oamenii himba

Pentru că motocicletele sunt interzise în rezervație, ne suim într-un Defender pregătit pentru game drive. Șoferul nostru este Ahue, un etnic damara care miroase imediat că ne jenăm să facem pe turiștii în căutare de senzații tari. „O să vă duc să vedeți ceva deosebit în capătul estic al parcului", spune el. Ahue conduce de-a lungul „tigăii" pe

fundul căreia soarele și vântul au depus o argilă suprasaturată cu săruri minerale alcaline. Aerul e atât de încins, încât turmele de oryx și struții par că nu aleargă, ci levitează deasupra lacului de sare. Pe malul de est sunt palmieri makalani. Ahue ne arată fructele rotunde împrăștiate pe jos: „Noi le spunem fildeș vegetal, pentru că sunt mâncarea preferată a elefanților. Vedeți excrementele pline de sâmburi albicioși? O să vedem în curând și cine le-a făcut." Nu trece mult și trebuie să mă ciupesc ca să fiu sigură că e aievea: din vegetația înaltă își face apariția o turmă de elefanți conduși de matriarhă. Până să ne dezmeticim și să facem niște poze, pahidermele ne au înconjurat. E o senzație stranie, chiar și într-o mașină așa de mare! Ahue șoptește să stăm nemișcați și elefanții trec agale, trâmbițându-și retragerea abia când intră înapoi în lăstăriș.

Întâlnirea ne dezleagă limbile și încep să-l descos pe Ahue. Șoferul povestește că uneori intră în Etosha nu ca să plimbe turiștii, ci în căutarea felului de mâncare preferat, niște ciuperci care cresc numai pe mușuroaiele de termite. „Hai să căutăm și niște lei", spune Ahue, de parcă ar fi cel mai firesc lucru din lume. Înapoi în zona aridă, vedem turme masive de antilope albastre, gnu, kudu și zebre burchell și antilope springbok cu țopăitul lor caracteristic. Așa le spun ele prădătorilor: „Nu-ți bate capul cu mine, uite cât de sus pot să sar, imaginează-ți cât de repede pot să alerg!" Aici terenul este plat și în vegetația măruntă mișună păsări de Guineea și berze. Girafele ronțăie din arborii de mopane care cresc ici și colo, iar deasupra „tigăii" zboară vulturi, ulii tawny, cinteze și cocori albaștri. „Atenție!" spune Ahue. În savana adăpată de ultimele ploi din sezon se distinge cu greutate o haită de lei. „Leoaica mai mare e Petrina, spune șoferul, iar puii ei au deja opt sau nouă luni." Leul stă separat de trupă, savurându-și egoist zebra pe care trebuie să o fi răpus de curând, pentru că sângele animalului i se prelinge pe bot. În spatele lui, niște hiene ciufulite și doi-trei șacali argintii schelălăie în așteptarea resturilor.

Ionuț îl roagă pe Ahue să oprească cât mai aproape de leoaică și își înșfacă aparatul foto. Felina pășește acum chiar în fața noastră.

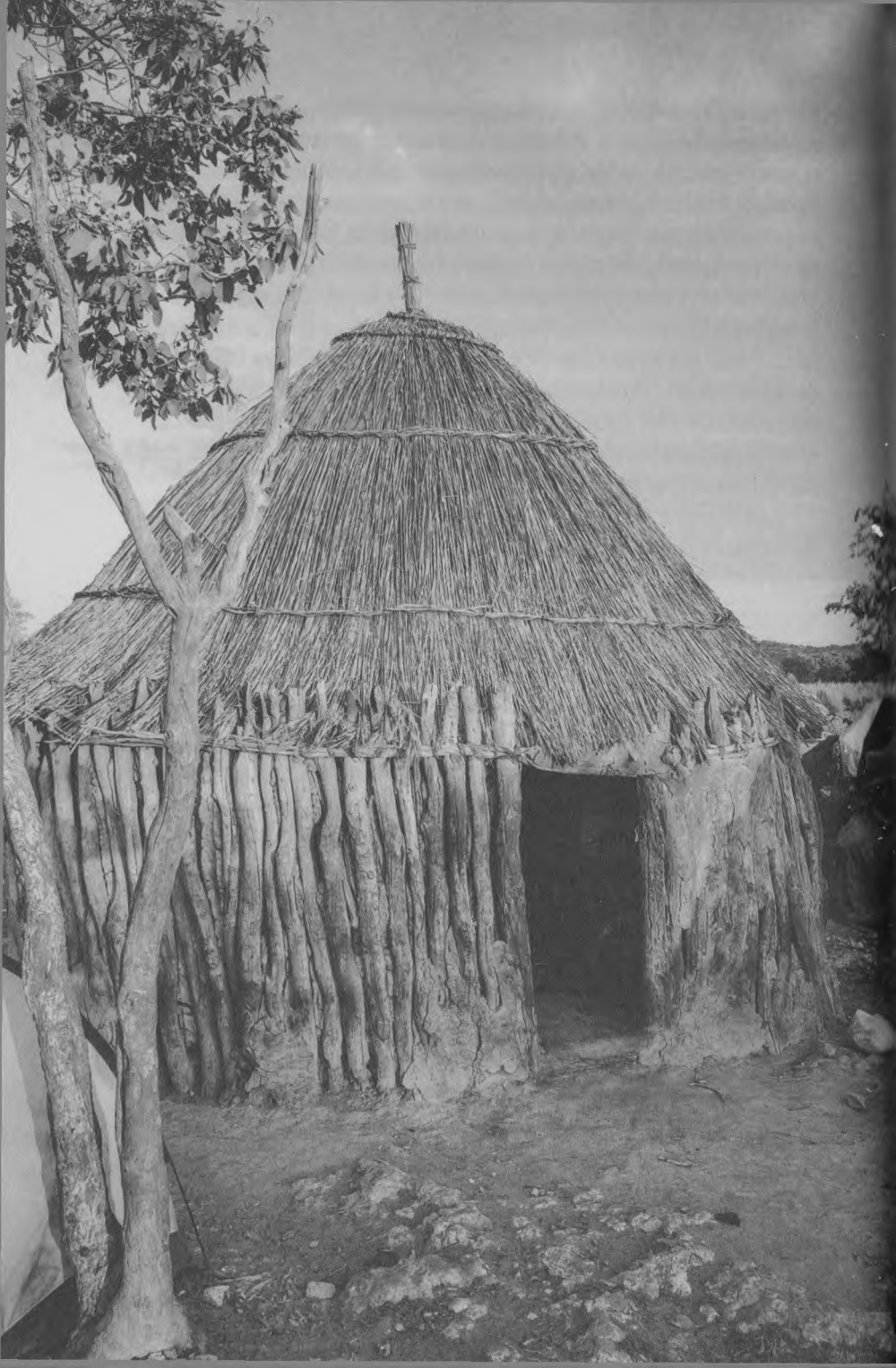

Dar Petrina întoarce leneș capul și dispare în iarba tăioasă. Ne uităm unul la altul: tocmai am văzut niște lei!

„E timpul să ne întoarcem", spune Ahue. Deasupra Etoshei apusul pregătește o explozie de roșu. Petrecem noaptea în *bush*[1] și a doua zi intrăm în Opuwo, orășelul de acces spre Kaokoland, ținutul tribului Himba. Imaginea „oamenilor roșii" ne-a obsedat tot anul care a trecut și încă de când am pus piciorul în Africa știam că, indiferent de itinerar, trebuia să ajungem aici. Dar când parcăm în fața magazinului și vedem primele femei himba rămânem amândoi cu gura căscată: sunt înalte și suple și au pielea acoperită cu un strat gros de *otjize* – un amestec de praf de ocru, untură și semințe parfumate, menit să le apere de soare. Una dintre ele poartă o fustă asimetrică de piele și ambele au coliere extravagante între sânii goi, părul răsucit în cozi până la umeri și un fel de cunună pe creștet.

Acesta este unul dintre ultimele triburi nomade ale Africii, refugiat într-o lume veche, trăind discret, dar alandala, între tradiție și capitalism. După ce a reușit să se adapteze milenii la rând unui mediu natural ostil, cultura himba e amenințată să dispară sub tăvălugul globalizării. Mă tem că asfaltul, supermarketurile, berea și gunoaiele își dau tot concursul pentru a o apropia de sfârșit. Înainte să ne dezmeticim, trece strada o altă apariție din trecutul omenirii: afară sunt un milion de grade Celsius, dar femeia defilează fără grabă într-o costumație neverosimilă, compusă din rochie până în pământ cu crinolină, corset și mâneci bufante și un fel de turban cu două coarne pe cap. E o herero, trib înrudit cu Himba. După ce etnicii au fost evanghelizați de germani în secolul al XVIII-lea, femeile lor au început să poarte straie victoriene. E clar că trebuie să ne obișnuim să nu mai întoarcem capul, chiar dacă am vedea-o pe Cleopatra în persoană vorbind la telefonul mobil.

Știm că dacă mergem într-un sat himba de capul nostru nu o să înțelegem mare lucru. Așa că întrebăm în stânga și-n dreapta și facem rost de un „ghid". „Nici o problemă, spune ghidul, care se prezintă

1. Tufiș (engl.).

Kaviruka, adică «Cel Care Merge Până La Capăt». Numai că trebuie să știți că în satul unde mergem va avea loc o înmormântare."

Cum între cătunele care nu au nici apă, nici electricitate se circulă cu „ia-mă nene", iar noi nu ne învoim să-l cocoțăm pe Kaviruka la mine în brațe, ne tragem cu toții la umbră, în așteptarea unei ocazii. Ghidul își improvizează un scaun din ambalajul pentru cea mai nouă pasiune himba: berea. „Vă e foame?" întreabă Ionuț. Până se întoarce el cu de-ale gurii, eu mă pricopsesc cu o amică himba, care se apucă să-mi împletească două șuvițe de păr. „Te întreabă dacă ai copii", îmi traduce Kaviruka, dar soseşte mâncarea și sunt scutită de încă o minciună. Prânzim pe niște ziare înșirate pe jos: *boerewors*[1], carne de capră și pâine *ovambo*, cu o textură care îmi amintește de clătitele spongioase din Fes. Garnitura e *nshima* cu care ne-am obișnuit încă din Zambia, adică leit mămă liga noastră, doar că aici i se zice *pap*.

Spre seară se mai potolește și arșița și ajungem în sat. Ca toate așezările himba, Ohungumure e formată din mai multe unități familiale numite *kral*, risipite într-un teritoriu delimitat care se află în proprietatea comunității. Ne instalăm cortul în afara incintei, ceea ce se dovedește mai problematic decât am fi bănuit – pe jos e plin de cioburi de la sticlele de bere! „Aveți să-mi împrumutați și mie ceva de dormit?" întreabă ca o floare mărețul nostru ghid. Îi arătăm conținutul sacului nostru de camping, iar el ridică din umeri: „Nu-i nimic, o să mă culc pe o pătură." Un ceas mai târziu Kaviruka pleacă cocoșat sub alimentele pe care le-am adus cadou și la întoarcere ne anunță că am primit încuviințare să facem și noi o primă plimbare prin *kral*.

Mai întâi trebuie să ne prezentăm în fața sfatului bătrânilor. Vreo cincisprezece bărbați fumează pipă în cerc, așezați pe scaune pliante de grădină. În spatele lor se văd igluurile de chirpici și printre ele, câteva corturi. Noi rămânem în picioare, eu cu jumătate de pas în spatele lui Ionuț. În semn de respect, mi-am înfășurat peste pantalonii de moto fusta mea togoleză. Kaviruka arată spre cel care stă în mijloc: „El e

1. Cuvânt în afrikaans compus din *boer* (fermier) și *wors* (cârnat).

Ndiri Chiposa, noul șef, fratele mai mic al răposatului.“ Șeful poartă la gât un colan de sârmă cât brațul meu de gros și un tricou de tenis cu multe găuri, iar părul îi e prins cu o cordelină cu mărgele deasupra frunții și îndesat sub o pălăriuță de fetru. Ndiri Chiposa are ceva care ne face să stăm drepți. „Spune-i, te rog, că le mulțumim că ne-au primit“, zice Ionuț. Bătrânii dau din cap aprobator și îi cerem ghidului să explice de unde venim și ce am făcut ca să ajungem aici. Acum Ndiri Chiposa pare consternat și, după ce se gândește o clipă, îi spune ceva lui Kaviruka. „Șeful vă întreabă dacă îi vedeți ca pe niște oameni sau ca pe niște animale!“ Avem nevoie de momente lungi ca să ne adunăm din șoc: „Kaviruka, spune-le, te rog, că suntem amândoi profund impresionați de respectul pe care himba îl au pentru tradiție, zice Ionuț. Ceea ce aveți voi aici, noi am pierdut de mult în Europa. Mai spune-le că nu doar îi respectăm, ci ne considerăm nevrednici de tot acest privilegiu. Spune-i că-i mulțumim.“

După încă un schimb de replici, sfatul se sparge în bisericuțe. Ndiri Chiposa îi arată lui Ionuț teaca de argint în care își ține tutunul și îl îndeamnă să tragă un fum. Kaviruka mă prezintă altor membri ai clanului, care sunt încântați să îmi arate accesoriile lor meșterite din cea mai modernă materie primă. Sunt medalioane din chei, coliere împletite direct pe gât din sârma de la gardurile electrice... și chiar o săgeată metalică, care nu e broșă, ci servește la... scărpinat în cap.

Până la lăsarea nopții mușteleie de transpirație ne-au ciuruit. Ne întoarcem la cort și ațipim. Pe la nouă ne strigă Kaviruka: „A început ceremonia!“ Pornim orbecăind spre locul de unde răzbat voci de bărbați care intonează sacadat, întrerupte de cineva care suflă într-un fluier. Când ochii ni se obișnuiesc cu întunericul, deslușim o horă. Bărbații par în transă: fac doi pași la stânga, unul la dreapta, scoțând un fel de mormăieli de animale sălbatice. Ndiri Chiposa e în mijloc și îi ghidează cu împunsături de toiag, și abia acum mă prind că „fluierul“ pe care l-am auzit e o sticlă goală de bere.

Dimineața toată lumea s-a regrupat în mijlocul *kralului* și observăm că bărbații au capetele descoperite. „Himba își arată părul numai

la doliu", explică Kaviruka, făcându-ne un semn discret să ocolim linia invizibilă care unește coliba centrală și staulul de vite. Deși trăiesc înconjurați de deșert, unii dintre săteni sunt relativ înstăriți. Vitele sunt averea himba, iar dimensiunea turmei indică statutul social al unui bărbat. Kaviruka ne spune că nu există jignire mai mare decât să i spui cuiva „*tijmba*", adică „himba fără vite". „Uitați-vă ce puternic a fost șeful din Ohungumure", spune ghidul, și ne arată o grămadă de coarne stivuite în fața staulului, care atestă bogăția celui mort, precum marmura din cavoul unui creștin. Lângă totem fumegă o vatră: acesta e Okoruwo, focul sacru, calea de comunicare cu spiritele strămoșilor și cu zeul Mukuru. Tradiția cere să nu se stingă niciodată, iar zona dintre el și casă e tabu.

„Câte neveste are Ndiri Chiposa?" întreabă Ionuț. „Hai să le cunoașteți", propune Kaviruka. Deși afară s-au făcut vreo 45 de grade, în coliba de chirpici e beznă și răcoare. Pe pereți atârnă piei spoite cu *otjize* și mai multe femei stau în jurul fumului înțepător ce se ridică în mijloc. O tânără care își alăptează pruncii de la ambii sâni spune ceva, apoi toate izbucnesc în hohote de râs. Mă întorc spre Kaviruka: „Ce-a zis?" Ghidul se fâstâcește: „Vor să vă împrieteniți. Te invită în altă parte, cică să le ajuți să-și facă părul. Și adaugă încetișor: Vezi că o să te cam murdărești."

Coliba tinerei e în sudul satului, unde suntem așteptate de mamă și o soră. Sunt puțin intimidată că dialogul ne va fi limitat la pantomimă, dar intuiesc că ședința de coafor e un mecanism de socializare, mai ales că mi s-a explicat că felul în care este aranjat părul comunică o mulțime de lucruri despre posesor, de la genealogie la structura familiei și statutul marital. Femeile căsătorite au toate un fel de extensii până la umeri, terminate cu un ciucure tapat. Kathiriwe îmi arată că meșele ei sunt fixate de scalp cu *otjize*: mă apuc deci să frec ocrul de o piatră plată până se face pudră, apoi amestecăm cu seu și îi întindem clisa pe păr. Pentru nomazi astfel de ritualuri, creșterea copiilor, podoabele, sfatul bătrânilor sunt urzeala care ține familia tribală închegată. Am învățat și noi în lunile în care am fost departe de „civilizație" că „la grămadă" sufletele se deschid, legăturile se refac, continuitatea este asigurată. Lecția asta abia începe să lucreze în noi și intuiesc că rezultatul va fi radical.

În tot timpul ăsta am tras cu ochiul la cele trei femei; accesoriile lor sunt și mai frapante decât ale soților: curele cu ținte, brățări de alamă care trebuie să cântărească multe sute de grame și între sâni fabulosul *ohuma*, medalionul cu pandantiv de scoică pe care l-am mai văzut în Opuwo și care știu că se moștenește din generație în generație. Pe pielea lor arămie toate gablonzurile arată ca niște bijuterii demne de o țarină și mă trezesc jinduind la ele tocmai eu, domnișoara Nu-mi-plac-accesoriile. Kathiriwe arată spre brățările de la picioare și spune: „*Omohanga*", mimând un țânțar care o pișcă de glezne și un șarpe. Deci brățările o protejează de mușcăturile animalelor veninoase! Fata îmi atrage atenția că la stângul poartă o brățară mai scurtă care are doar o linie verticală, față de două la cealaltă, și arată cu degetul spre zona în care se oficiază înmormântarea. O fi un semn de doliu?

Seara se lasă cu festin. Un tuci imens cu trei picioare este așezat pe jar și ni se împarte fiecăruia câte o bucată de carne. Kaviruka a ars-o toată ziua în preajma unei femei din *kral* și pare neobișnuit de încântat: „Cred că mi-am găsit a doua soție, ne spune el. Trebuie să dau o fugă mâine în Opuwo să îi iau un cadou." Îi spunem că venim și noi,

ca să ne încărcăm aparatul foto în priza de la supermarket. Suntem de 24 de ore în *kral* și încă nu am făcut nici o poză, dar bateria moartă nu e singurul motiv. Suntem timizi. Am descoperit că un portret mai de doamne-ajută necesită metodă și complicitate, că dezvăluie ceva atât despre subiect, cât și despre fotograf. Arată cum vezi și cum ești privit. Primele încercări de portrete nu ascund cât de necoordonați eram în Maroc, cât de emotivi în Mali și cât de mult ne ataşaserăm de maimuțele din Afi. Acum însă nu ne mai place să o facem de la distanță cu tele-ul, dar ezităm să ne înfigem obiectivul în ochii unui necunoscut.

În seara următoare privim cu Kaviruka, cu Kathiriwe și cu Khawarib, soțul ei, cortegiul funerar căruia i s-a alăturat o femeie herero. Grupul înaintează în șir indian către Ndiri Chiposa, care azi poartă o fustă albastră și un maieu în dungi cu un telefon mobil la gât. Amestecul de nou și vechi e de-a dreptul psihedelic, dar toată lumea pare să îmbrățișeze atât semnele civilizației ultramoderne, cât și riturile de acum câteva milenii. Bocetele încetează când noul șef al *kralului* ia un arc de pe jos. „Asta e *ohuta*", șoptește Kaviruka. Ndiri Chiposa pune arcul între buze și începe să scârțâie dintr-o nuia folosită pe post de arcuș. Scena echivalează cu o călătorie în timp. E ca și cum am asista la încoronarea lui Tutankhamon sau la pictarea Giocondei – doina lui Ndiri Chiposa sună sublim.

Cum stăm și ascultăm, Kathiriwe mi-l pune în brațe pe băiețelul ei în vârstă de patru luni. Copilul este atât de curat și frumos, că pare de jucărie; sunt aici, dar tot nu îmi pot imagina cum ar fi să cresc un copil într-o colibă de chirpici, atunci când nu există nici o sursă de apă pe o rază de multe zeci de kilometri. Îl rog pe Kaviruka să o întrebe pe tânăra mamă dacă nu-și face griji pentru viața fiului ei. Dar Kathiriwe zâmbește cu dinții ei perfecți și răspunde cu o întrebare pe care cred că nu o voi uita niciodată: „Ție nu ți-e teamă să trăiești aici printre noi, departe de casa și de familia ta?" Eu și Ionuț ne uităm unul la altul. Suntem într-adevăr foarte departe de ai noștri și supraviețuim de opt luni fără ei, doar prin forțe proprii. Și abia acum îmi dau seama că nu

mai știu ce înseamnă să-ți fie teamă. Ca mecanism, frica ar trebui să semnaleze pericolul și să ne asigure supraviețuirea. În Europa însă nu ne confruntăm nici pe departe cu probleme atât de dificile ca acelea pe care le negociază oamenii himba în fiecare zi. Atunci de ce ne complacem unii dintre noi în teama că nu suntem destul de puternici? În sălbăticie frica este o armă. Îmi arată adversarul, îmi ține atenția trează și mă ajută să fiu „pe fază". E exact lucrul de care am nevoie a doua zi.

Când sunt odihnită, am obiceiul să fac jogging la bivuac. La apus îmi pun tenișii și plec să dau câteva ture. Îmi place să alerg printre colibe; ritmul îmi permite să observ femeile care curăță caprele de purici, niște copii care se hârjonesc cu o potaie răpciugoasă, o tanti super bătrână care prepară *otjize*... Copiii îmi fac cu mâna, dar în timp ce le răspund sesizez ceva anapoda, un acord greșit în armonia lumii. Fulgerător mă uit la stânga, la dreapta, apoi în jos. La poate un metru și jumătate de gamba mea dreaptă suspendată în mișcare văd corpul inconfundabil acoperit cu piele solzoasă maroniu-gălbuie al unui șarpe. Nu știu cum mi-a reușit pirueta, cert e că mă trezesc cincizeci de metri înapoi, gâfâind ca la Olimpiadă!

Cum mi s-a luat de sport în seara asta, mă întorc să-i povestesc pățania lui Kathiriwe. La coliba ei e o mică șezătoare și Ionuț e singurul bărbat. „Fetele m-au văzut meșterind pe lângă motocicletă și vor să le repar niște bijuterii", spune el. Unele chestii sunt uimitor de alambicate. Într-adevăr himba știu să transforme chiar și un fermoar aruncat pe jos de un turist într-o brățară atrăgătoare sau un stilou vechi într-o sanda șic. Sesiunea de bricolaj nu rămâne nerăsplătită: la final Ionuț primește o brățară de piuliță, iar Kathiriwe își scoate unul din cercurile de alamă și mi-l petrece pe încheietură.

Noaptea scoatem folia de ploaie de pe cort ca să vedem cerul. E liniște. Știu că momentul ăsta n-o să se mai repete. Trăim într-o buclă curbată spre ea însăși, care închide perfectul simplu al copilăriei, timpul infinit al revelației mistice și atemporalitatea somnului profund. În ritmul ăsta reglat de soare și de lună, o să ne uite Dumnezeul oamenilor himba în Ohungumure.

La o zi de condus de *kralul* lui Ndiri Chiposa și al lui Kathiriwe, avem sub roți o pistă prăfoasă, cu sute de kilometri între noi și prima așezare locuită. Din când în când câte un păstor himba apare la orizont cu o mână de vite și cu un șal bălțat pe spate – accidente cromatice într-o lume de ocru și albastru. Însă spre amiază rămânem noi și Ténéré-le – suntem un corp străin într-o cacofonie minerală, singurul obiect în mișcare care întrerupe monotonia.

Suntem în ținutul Damara, una dintre regiunile cele mai ostile vieții. Pământul arată ca un obraz nebărbierit, cu tuleie de acacia și ciulinii de tot felul, printre care mișună lighioane ciudate. Un cameleon cu pistrui verde-praz care se bâlbâie să treacă strada. Păianjeni păroși. Și *road kill*: cobre decapitate care de la distanță arată ca o bucată de cauciuc abandonată pe drum, sau o pasăre cu gâtul frânt, dar cu pieptul încă plin cu ultima suflare. Damara îndură puține lucruri cu viață-n ele care să n-aibă spini.Trecem multe albii impresionante – pentru că nu a plouat de mult timp, râurile sunt numai nisip și trebuie să descalec și să o iau la picior, în timp ce Ionuț manevrează mobra într-o poziție care sfidează echilibrul. Înaintăm lent.

În zorii zilei următoare ne taie calea încă un cameleon. Ne amintim vag că în Benin era o superstiție legată de asta... parcă animalul semnala ceva iminent; dar, cum nici unul din noi nu mai știe exact dacă era de bine sau de rău, ne mulțumim să îi facem o poză. Nu trec mai mult de trei ore și Ionuț trage pe dreapta. E pauza de masă? Dar el abandonează mobra pe cric și aleargă să-și verse mațele în prima tufă. Se întoarce palid și clănțănind din dinți. „Am frisoane", îmi spune. Instinctiv îi ating fruntea: „Ionuț, arzi!" „Știu", spune el. „Și ce mai simți?" „Așa... o durere surdă în oase și ori e paranoia, ori m-a apucat și pe mine nu-știu-ce-ul ăla de care vorbeai tu în Matadi."

Malarie! Ne uităm repede pe hartă: „Suntem la încă o zi de condus de un camping", spune Ionuț. Hai acolo. Oricum vagabondăm fără duș de peste o săptămână și avem rufe de spălat. Cele 24 de ore trec chinui-

tor de greu. Miroase a căldură și uscăciune – doar ceasurile de Camembert topit lipsesc de pe cadavrele contorsionate de acacia în vreme ce soarele scaldă totul într-o lumină ireală, estompând culorile, erodând geometria peisajului, anulând orice constrast. La fiecare oprire nu auzim decât vocile noastre; până și sunetul cu care sorb o gură de apă are ecou. Straniu. Nu se zărește nici o colibă, nici un călător ghemuit lângă drum în așteptarea unei mașini de ocazie. Locul ăsta pare sterp. Singurele distracții sunt aparițiile de o clipă: zebre, antilope dik-dik, suricate care sar dintr-o parte într-alta a drumului și tot felul de reptile. În fine, spre amiază drumul se încovoaie de la zero la 1.600 de metri prin Cheile Khowarib, coteşte est printr-un lego de granit și 300 de kilometri mai târziu se oprește în fața porții lui Vital.

Campingul belgianului e un fel de grădină ciufulită: ciulini, acacia și cactuși, iar în loc de orătănii circulă hârciogi și un pui de antilopă care se apucă să ne ronțăie un colț de cort. Pentru noi e *pit-stop*-ul perfect – mâine putem să răscolim satul după un doctor, însă la culcare hotărâm că simptomele lui Ionuț nu merită riscul. Febra s-a instalat deja în cicluri de câte trei-patru ore și migrenele i s-au accentuat, așa că trece imediat pe „bomboane" de malarie. Dimineața dibuim clinica; protestăm virulent când ni se oferă testul cu aplicator pe care eu l-am picat cu brio în Matadi, însă examenul de sânge nu e disponibil decât în Windhoek. Ionuț arde ca un cărbune încins și are splina mărită, dar e deja după două doze de medicament și se ține rezonabil pe picioare. Așa că asistentul, care cu siguranță nu a întâlnit o persoană bolnavă de malarie în viața lui, îl asigură că e sănătos tun!

Ionuț bolește patru zile. Nu pot decât să îl veghez cum dârdâie într-un lac de sudoare și să îl alimentez cu ceai. În vremea asta dotările din camping fac uitate zilele mizere din Congo, când ne ștergeam cu frunze și ne spălam pe mâini o dată pe zi cu câteva picături de apă și rareori cu săpun. Atâta confort îmi readuce cheful de jogging. Seară de seară îmi trag tenișii rufoși în picioare și dau zece ture de camping, care am calculat că ar face circa trei kilometri. Uneori mă intersectez cu Babu, grădinarul, care pare descumpănit că mă ostenesc pe arșița

aceea, în loc să mă odihnesc la piscină. Într-una din seri însă îl văd gesticulând să mă opresc. „Viperă! Viperă!" strigă Babu și arată spre ceva care lucește în iarbă. Ceva mare. Foarte mare. Să nu aibă mai mult de un metru, dar gros, cu capul triunghiular și V-uri negre pe spinare. Mai târziu îl identific drept o *Bitis Arietans*, zisă și vipera pufăitoare. Un șarpe leneș, care nu s-ar fi deranjat să se retragă, dar pe lângă care nu aș fi sprintat fără să mă aleg cu o doză de hemotoxine în picior. Pentru că avem plăcuță de înmatriculare din Europa, aici cazarea e gratis, cu acces la dușuri cu apă caldă, hârtie igienică la baie și priză trasă la cort. De îndată ce Ionuț se mai întremează începem să ne antrenăm pentru *braai*-urile[1] din Africa de Sud, aruncând pe grătar ba *boerwors*, ba mușchiuleț de vânat, ba ciupercile despre care ne vorbea Ahue.

De cum se pune pe picioare, Ionuț e dornic să audă Ténéré-le torcând. „Vă aștept oricând înapoi", ne spune Vital la plecare. Ionuț îmi propune o diagonală prin sudul arid al regiunii Damara spre Skeleton Coast. Ne așteaptă una dintre cele mai faine zile pe drum: pista e vioaie, mănâncă gumele, ne pompează adrenalină în sânge și văd un Ionuț renăscut. Motociclistul taie acele de păr și atacă cu gaz, obligându-mă să îmi încordez coapsele în șa. Doar masa considerabilă a mobrei îl stăpânește să nu termine fiecare kilometru de plăcere în *stoppie* și, când oprim pentru o gură de aer în câte un loc de belvedere, îmi spune că bucata aceea de drum ar fi fost excelentă pentru o etapă specială de raliu. La amiază drumul s-a potolit; am coborât la șes și peisajul ține până departe, cu domuri ascuțite de granit erecte împotriva vânturilor de coastă. Unele sunt caldeire sterpe, altele ascund grote decorate cu artă rupestră din copilăria umanității. Drama s-a mutat deasupra: cerul e pistruiat cu fragmente de cumulus, înspre coastă e vânăt, iar vântul mătură spre noi miros de furtună. În stânga drumului ploi îndepărtate atârnă din nori ca niște perdele aruncate neglijent pe sârmă. Aerul e în continuare fierbinte ca lava și facem popasuri dese ca să mai scoatem din bulendre. Mergem în Windhoek pentru niscaiva treburi administrative, dar în ritmul ăsta s-ar putea să ajungem în pielea goală!

1. Grătar (afrikaans).

Capitala ne istovește din prima. Ne simțim asaltați de capcanele familiare ale lumii de acasă: bonuri de casă pentru fiecare cumpărătură, brânză Gouda, pâine cu semințe, ciocolată, reduceri, climatizare, semnal pentru molecular. Între timp Ionuț face o revizie la mobră – un set nou de gume, alifie pe etriere – și primim alte vești mai puțin bune. În curtea hostelului e parcată Toyota nemților cu care am răzbit dintr-un Congo într-altul, iar ei au dat de bucluc. Esther a fost la un pas de moarte din cauza unei complicații provocate de malarie și s-a repatriat de curând împreună cu Alper, iar acum e internată în Berlin!

La ambasada Africii de Sud aplicația pentru viză turistică se transformă într-o dramă ieftină. Aflăm că legea cere să fi depus dosarul în țara de rezidență, dar după insistențe și trei zile de „asediu" diplomații se îndură să facă o excepție. Suntem informați că vizele noastre vor fi gata peste o săptămână. Ura, mergem la Cape Town!

În așteptarea pașapoartelor avem motivul ideal ca să îi facem o vizită-surpriză lui Vital și ca să îmi serbez ziua printre prieteni. Belgianul ne primește înapoi în camping ca o cloșcă grijulie care își vede puii pierduți întorși în cuib. „Gata, îmi iau concediu, ne spune la a nu știu câta rundă de Jagermeister, și voi musai lăsați mobra să se

răcească și veniți cu mine!". Așa că umplem jeepul lui Vital cu acareturile de trebuință în sălbăticie: lemne, carne și un pistol care anunță că unde mergem nu suntem singurii prădători.

„Primul lucru pe care îl avem de făcut, spune Vital de dimineață, este un voodoo inventat de mine, ca să începem expediția sub auspicii bune. Asta înseamnă că o să luăm din Sesfontein o sticlă cu lichior de ghimbir, care trebuie băută înainte de pas, altfel sigur facem pană pe drum. Dacă vrem să vedem elefanți dăm cu bere, iar pentru lei avem de dat pe gât fiecare câte o sticlă de vin."

Ne străduim conștiincios să ne conformăm tradiției. La bodega din Sesfonteine o zi normală de luni: tinerii o ard în jurul mesei de biliard sau la automatul de poker, cu muzica bubuind din juke-box. Târgușorul de provincie se află chiar la granița dintre Damara și Kaoko, cu spatele la munți și cu fața la valea Hoanib, spre care ne și îndreptăm.

La circa 50 de kilometri de coastă harta devine inutilă. Aici se termină drumul și începe adevărata călătorie. Suntem în cel mai vechi deșert din lume, dar Pro-Namib nu seamănă deloc cu Sahara. În lipsa ploilor, cutele de lavă pietrificată și-au păstrat culoarea arămie de acum 300 de milioane de ani. La baza lor se întinde un covor de iarbă uscată care ascunde unul dintre cele mai enigmatice fenomene naturale de pe planetă: din loc în loc sunt zone circulare sterpe, unele uriașe, cu diametrul de peste opt metri! De pe povârniș câmpul arată ca un aeroport pentru farfurii zburătoare... Vital ne povestește că circulă mai multe teorii: unii zic că de vină ar fi termitele, alții, că pământul e radioactiv sau că *Euphorbia* damarană elimină niște substanțe chimice care ard orice altă specie de plante. „Până acum nimeni nu a reușit să demonstreze că vreuna dintre teorii stă în picioare, spune Vital, așa că cinicii noștri savanți au botezat urmele «inele de zâne»!"

Ciudățeniile nu se opresc aici. Pe câmpul chilug sunt puțini copaci, pitici și diformi, cu burțile pline cu apă și rădăcinile înfipte în bolovani care se sfărâmă în fâșii subțiri și netede ca hârtia. Înaintând spre albia râului, intrăm într-o lume croită pe măsura unor uriași. Aici copacii

de acacia se ridică dintr-odată la peste 15 metri înălțime, cu trunchiuri pe care nu le-ar cuprinde nici patru bărbați și rădăcini aeriene la peste doi metri deasupra fundului secat, plin de urme și excremente cât o jantă de jeep. Din când în când o girafă ieșită din scara normalului traversează năucă peisajul; după o oră de condus la relanti ne depășesc sute de antilope springbok și oryx și câteva cupluri de struți. Rulăm pe centru. Vital ne spune că aici plouă rar, poate o dată pe deceniu, și atunci viitura înghite tot. Albia s-a lățit deja atât de mult, încât malurile nu se mai zăresc. E un univers sublim, dar monstruos.

Apariția următoare îi restabilește logica. Elefantul pășește moale, ca și cum albia râului ar fi așternută cu coji de ouă. Are picioarele neobișnuit de lungi și pielea ridată, de culoarea leșiei. Și e cel puțin de patru ori mai mare decât mașina în care suntem noi trei. Vital e entuziasmat: „V-am spus eu că berea o să-și facă efectul!" După ce depășim animalul cu câteva zeci de metri, coborâm și ne uităm stupefiați cum vine spre noi. Simt că e a doua oară, după jungla nigeriană, când mi se oferă o viziune a perfecțiunii naturii. De data asta actorul principal nu e o primată, ci eluzivul elefant de deșert, o specie atât de rară, încât a devenit un mit. Animalul ăsta e un specialist în supraviețuire. Elefanții de deșert au un habitat îngust, format din câteva albii de râu, nici una declarată oficial parc național. Pentru că nu au nevoie să bea apă în fiecare zi, rutele de emigrare către sursele de apă nu sunt bine definite și doar localnicii le știu. Faptul că masculul ăsta ne lasă să stăm atât de aproape de el nu e noroc – noroc am avut cu Ahue în Etosha –, e curat delir!

Cu motorul oprit îl putem auzi de aici cum rontăie scoarța de acacia. Pentru că au o dietă mai săracă în nutrienți decât rudele lor din savană sau din junglă, elefanții de deșert au fildeșii mici și tociți. Dar exemplarul ăsta e imens. Ne hotărâm să mai conducem niște ore în căutarea unui loc potrivit de bivuac. „Sunt sigur că o să ne ajungă din urmă mai pe seară", spune Vital când ne vede pe amândoi cum privim în retrovizoare cu regret.

La apus găsim un petic de teren plat chiar în albia râului. De regulă nopțile sunt reci în deșert, aici însă kilojoulii continuă să atâțe spuza

de nisip mult după apus. „Vă propun să dormim sub plase de țânțari", spune Vital, care ne arată cum se orientează focul astfel încât orice animal sălbatic să îl simtă și să ne ocolească de la distanță. Întindem musticarele cu spatele la peretele de lavă care ne apără de eventuali atacatori și cu fața la câmpia aridă unde continuă să se fugărească câte un oryx sau kudu bezmetic. Când se aprind stelele se face complet liniște și ne trezim că vorbim în șoaptă: „Hei, Vital, unde e vinul?" sau „Întoarce cineva friptura asta?" sau „Cine vrea ultima dușcă de lichior de ghimbir?". Ne matolim cât să uităm resturile festinului și abia după ce facem ultimul drum prudent în tufe și ne prăbușim la orizontală sub musticar îl aud pe Vital aruncând ciosvârtele peste foc. „Lasă că le mănâncă șacalii", bolborosește el în loc de noapte bună.

Mă trezește o mângâiere ușoară pe umăr: „Hei, spune Ionuț foarte-foarte încet. Nu te mișca. E un elefant aici!" Cum sunt întinsă pe spate,

deschid ochii larg, ceea ce nu mă ajută cu nimic, pentru că e încă întuneric. Dar după cum s-a umezit aerul, cred că cerul de la răsărit se va îmbujora în cel mult o oră. Închid ochii la loc. „Unde e?“ şoptesc. „Taci şi o să-l auzi“, îmi şuieră Ionuţ. „Cranţ!“ Simt că îmi ţiuie urechile de concentrare. „Cranţ!“ E în stânga, poate lângă copacul unde mi-am agăţat la uscat eşarfa leoarcă de sudoare. „Cranţ, cranţ!“ Elefantul se delectează cu o gustare nocturnă. Acum îl aud limpede cum rupe o cracă şi începe să ronţăie fibrele uscate şi friabile, cum cade pe jos o bucată şi frunzele scot un *sfâş* în contact cu nisipul. Trec zeci de minute la fel şi primele raze încep să combată bezna cu un lumen sau doi. Ne ridicăm în coate sub musticarul nostru şi ne holbăm în direcţia ronţăitului. „Zdup! Zdup! Zdup!“ Umbra întunecată din faţă se desprinde în două: o parte rămâne copac şi alta pleacă mai departe. Nu e destulă lumină, dar arătarea e într-atât de mare, încât pot să bag mâna-n foc că, dacă nu e elefant, e sigur dinozaur!

Ne foim: „Ce facem, ne trezim?“ Trebuie să spun că, deşi în facultate şi la birou am fost păsări de noapte, când dormim în sălbăticie ne place la nebunie să facem ochi înainte de răsărit. În secundele alea se degajă o energie curată care, dacă o tragi în piept, te ţine până la apus. Am observat că o zi trăită după soare nu poate face loc dezamăgirilor. Eşti împăcat la crepuscul pentru că ştii că nu e permanent, speranţa ţi-e răsplătită cu zorile, iar seara ciclul se reia de la capăt, imuabil, indiferent la zbaterile noastre mărunte. De fiecare dată când prind răsăritul am sentimentul că totul o să fie bine.

În dimineaţa asta însă mă deranjează cucurigul cocoşilor de Guineea. Păsările se bat pe roua care trebuie să se fi strâns sub un morman de frunze şi, atras de posibilitatea unui mic dejun foarte matinal, soseşte şi primul şacal. Dar cortina cade peste spectacol şi protagoniştii se risipesc care încotro când apare grohăind un mistreţ bondoc cu plete pe ochi.

Ne luăm gustarea în tihnă. Se fierbe ceaiul, se înfulecă sendvişurile, se şterg urmele efemerei noastre tabere. Îi povestim lui Vital ce a ratat de dimineaţă. Între timp, prin decorul mărginit în prim-plan

de malul râului și în fundal de muntele de lavă trece o gașcă de girafe schiloade. Hotărâm să explorăm în continuare; Vital știe un loc unde se mai adapă animalele și mergem într-acolo să aruncăm un ochi. Pustiu; însă deasupra se rotesc câțiva ulii, amenințători și maiestuoși. Aerul se încălzește de la o oră la alta. La prânz toate fâpturile și sunetele lor au amorțit. „Ana! John!" Vital arată frenetic spre stânga, unde vedem o familie de elefanți care face o baie de nisip. Praful care a stat toată prima parte a zilei la umbră e încă răcoros și îmbibat cu rouă și pahidermele îl iau în trompă și îl împroașcă pe spinare de parcă ar fi la duș. Sunt doi pui, unul ceva mai mare și unul atât de crud, că abia se ține pe piciorușe. Dintr-odată matriarha se hotărăște să le facă o demonstrație și se trântește pe o parte, apoi își freacă spinarea în nisip. Ăștia micii încearcă să-și imite bunica, dar le iese o împiedicăreală caraghioasă. Coborâm din mașină și facem doi pași spre ei. Elefanții adulți reacționează instantaneu, regrupându-se în fața puilor și dând agresiv din urechi de parcă ar fi fost atacați de un roi de muște. „Hai să-i lăsăm în pace, spune Vital, mai sunt și altele de văzut." În acest tărâm al ierbivorelor, prădătorii nu ar trebui să fie prea departe. Și în curând avem dovada: urme proaspete de lei, pui și adulți. Facem câțiva pași în direcția spre care par să se fi îndreptat. „Sunt sigur că ieri nu erau aici", spune Vital. La pipăit se simte clar că nisipul a fost răscolit de curând, dar felinele rămân ascunse și îmi imaginez rușinată că ne urmăresc zarva confuză și că fac mișto de noi, camuflate confortabil în culorile dulci ale ierbii. Vital, pe de altă parte, e de părere că noi suntem de vină: „Trebuia să vă beți tot vinul aseară", spune el.

Pe măsură ce ne apropiem de ieșirea din albie nisipul se transformă în mlaștină. Aici vegetația e înaltă și deasă; abia când suntem prea aproape zărim elefantul care își face dușul de frumusețe în spa-ul cu noroi. Enervat – sau speriat –, animalul scoate un sunet ascuțit și se repede spre mașină dând din urechile zdrențuite. „Oho, te-ai supărat, râde Vital și trage tare de volan. E un mascul, continuă belgianul, după cum arată aș zice că nu are mai mult de 15 ani." „Poate se face frumos

pentru vreo femelă", spun eu. „Vezi tu, dacă eram într-o rezervație, elefantul ăsta ar fi avut nume și cip de identificare și cineva ar fi știut totul despre el. Așa, rămâne liber, un mister. Nu că-i frumos?

Ne găsim calea înapoi fugăriți de niște babuini. Cu arșița în creștet și burțile pline de bere, suntem la fel de magnetizați ca ieri, dar un pic nostalgici că escapada noastră se apropie de sfârșit. În Sesfontein Vital insistă să mai cumpărăm o sticlă cu lichior de ghimbir: „Doar n-o să riscăm o pană de cauciuc, nu-i așa?" N-o ducem decât până la 80 de kilometri de casă. În pasul Grootberg drumul e sfărâmicios ca aluatul franțuzesc și, după ce ne poticnim o dată, de două ori, ne amintim că nu e OK să conducem băuți. „Stați așa! exclamă Vital. E pe-aici un *lodge* fain de tot și proprietarul e tovarăș cu mine! Hai sus să ne odihnim puțin; vă jur că priveliștea e cea mai frumoasă din Namibia." Urcăm. Stațiunea e spectaculoasă, construită pe o consolă preistorică de lavă. „Dau eu primul rând de gin tonic!" țipă Vital și ne trage după el pe terasă. După al doilea belgianul ațipește cu capul pe masă, iar noi doi moțăim iepurește. Managerul se îndură să ne trezească abia după un ceas: „Șeful e plecat în Windhoek. Dar a spus să nu vă lăsăm sub nici o formă să plecați noaptea la drum. V-am pregătit două cabane și bucătarul așteaptă un semn să vă servească o cină delicioasă." „Super, spunem în unanimitate, faza asta se cere sărbătorită cu două sticle de vin!"

Undeva sub curcubeu

Ne era dor de amândouă: nu am mai văzut deșertul de mai bine de opt luni, iar Atlanticul, de două. Și acum iată-le, deșert și apă laolaltă! Cu ai săi 50.000 de kilometri pătrați, Parcul Național Namib-Naukluft ar fi, se pare, mai bătrân decât Atacama și peisajul este de carte poștală. De-a lungul oceanului sunt dune portocalii gigantice, aduse fir cu fir de curentul Benguela de la mii de kilometri depărtare, din masivul Drakensberg al Africii de Sud! Spre est sunt riduri de granit de

un kilometru înălțime, brăzdate de *kloof*[1]-uri adânci, semn că în subteran macină cursuri secrete de apă. Dar deșertul nu e lipsit de viață; la poalele dunelor se întind covoare de detritus în care s-a colectat ceața de azi-noapte, iar în piscinele de rouă se zbenguie un univers în miniatură: arahnide păroase, șopârle și cameleoni cu platoșe formidabile pentru trupurile lor cât un deget de copil.

Drumul până aici a fost genial – un labirint de cărări șerpuite peste culmi cu grohotiș de cuarț, strânse în trecători spuzite de flori aromate de munte. Dar dacă sus temperatura e aspră și zilele de condus, spartane, aici deșertul e încins la peste 40 de grade și ceața de nisip ne molestează. Mai să ratăm indicatorul pe care scrie „Tropicul Capricornului"! Descălecăm să imortalizăm momentul și, în timp ce fixăm

1. Ravene (afrikaans).

aparatul cu niște pietre, zum! trece pe lângă noi un alt motociclist! Probabil la fel de șocat ca și noi să întâlnească un umanoid în peisajul ăsta nepământean, străinul face imediat cale-ntoarsă. Mobra și echipamentul lui sunt glazurate cu un strat gros de noroi, ceea ce între motocicliști e echivalentul frăției de cruce. Reiner e pe final de vacanță – două săptămâni prin Okavango și Caprivi. „Mai am un miar de făcut, dar poimâine vreau să fiu acasă", spune el. Sud-africanul e zvelt și zâmbește mult, ceea ce se potrivește cu faptul că trăiește în Cape Town și muncește în Seychelles ca biolog marin. Observ cum celor doi motocicliști le face nespusă plăcere să își povestească pățaniile, de parcă ar fi întâlnit pe cineva din aceeași specie. Vocile li se aprind, se discută tot felul de bazaconii – despre vâscozitatea lichidului de frână și profilul „agresiv" al anvelopelor –, dar tot ce înțeleg e că în seara asta campăm împreună.

Cât am stat la taclale cerul s-a închis și ploaia amenință tăcută. Ionuț și Reiner se cocoață în scărițe și se înțeleg din priviri – cu un zvâcnet din încheietură mobrele aleargă spre ochiul negru al furtunii, dincolo de care e din nou liniște. Ne punem tabăra sub un copac uriaș. E ceva timp de când ne înfumurăm cu flerul nostru de nomazi – nu o dată am spus că „mirosim" de departe locul potrivit pentru bivuac. Dar în Namibia, oriunde ne-am opri, priveliștea și odihna sunt de milioane.

Deasupra noastră norii au agățat un curcubeu la uscat și la poalele munților vedem turme elegante de oryx și antilope albastre adunate sub arbori de acacia. „De asta nu campez eu singur! exclamă Reiner. Dacă nu erați voi, nu aveam cui să-i spun că locul ăsta este fantastic." Compania ne bucură și pe noi peste poate. Am învățat să existăm fără rădăcini, ceea ce ne dă un sentiment profund de libertate. Pe de altă parte, omul, chiar și cel mai sălbatic, nu poate trăi singur pe lume. De departe s-ar zice că, fiindcă ne avem unul pe altul, nouă ne este mai ușor. Drumul lung e într-adevăr un tăiș ascuțit, care retează tot ce nu e necesar și șlefuiește muchiile tocite. Încet-încet am devenit mai toleranți cu defectele care pentru nomad nu contează și mai exigenți cu alte slăbiciuni pe care doar nevoia le-ar fi putut scoate la iveală. Dar

e ciudat să trebuiască să te lupți să supraviețuiești împreună cu partenerul de viață. Nu spun că e o competiție, doar că nu este chiar atât de romantic.

Reiner e fascinat de aventura noastră africană. „Nu vă e dor de casă?" întreabă el. Îi povestim de țara noastră așezată la o răscruce de drumuri, de urșii și lupii care încă ne bântuie pădurile, de basmele cu pricolici și moroi cu care ne legănăm pruncii. Îi spunem că discutăm adesea între noi despre familiile noastre, care nu duc lipsă de pelerini, hipioți, aventurieri și oieri rămași la oraș între două transhumanțe. „Nomadismul ăsta, spune Ionuț gânditor, cred că îl aveam amândoi în sânge."

După spectacolul fabulos al apusului, zorii sunt proaspeți. Drumurile din sudul Namibiei sunt fantastice! Late, plate, cu petice de nisip, șerpuind într-un decor vast care cere o viteză de croazieră de optzeci la oră. Încetinim numai când vârtejurile de nisip se dovedesc a fi o turmă de zebre și de antilope albastre care vin pieziș spre noi. Ionuț își înfige talpa dreaptă în frână odată cu Reiner și amuțește motorul. Liniște. Mă reped să pun lentila de 200. Din cauza decibelilor, animalele prind viteză și trec de partea cealaltă ca o nălucă, într-o învârtejire de picioare, coarne și dungi. Îmi vine să mă ciupesc ca să mă asigur că e aievea. O antilopă se holbează la noi în timp ce suratele ei gonesc. Asta e curată magie, Africa la care visam de copil.

Mai sunt câteva sute de kilometri de drum până la canionul Fish River. „Eu l-am mai văzut, spune Reiner la intersecția cu platforma pentru vizitatori. O iau înainte și ne găsim mai târziu." Pentru că vara australă e în pârg, fluviul s-a uscat într-o rețea de bazine înguste pe fundul ravenei. În hău zac unelte abandonate de oamenii din Epoca de Piatră și canionul în sine e o fosilă. E ca și cum am fi ajuns la o întâlnire cu 650 de milioane de ani întârziere. În timp ce tai roșiile pentru o gustare mă trece un fior: sper că ăsta nu e un semn că toată această călătorie a venit prea târziu!

Zăbovim cam mult la canion. Cum noaptea vine repede în Africa, ne hotărâm să punem cortul aproape de drum, în ideea că Reiner ne va observa dis-de-dimineață și că în felul ăsta vom putea să ne luăm

rămas-bun. E un bivuac singuratic – doar chemările șacalilor sparg liniștea – și, ca de fiecare dată când petrecem noaptea în deșert, pare nespus de curat, un loc din acelea care îmi dau senzația că le suntem Adam și Eva. Ionuț adoarme imediat, epuizat de zilele lungi în șa. Pe mine mă macină gândurile și întind mâna după jurnal. „Hei, trezește-te!" Ionuț e furios: „Ce vrei? Lasă-mă să dorm." „Băi, nu știi ce zi e mâine!" „Duminică", mormăie el de sub cearșaf. „Ionuț, nu glumesc; mâine se împlinesc fix nouă luni de când am plecat!"

Ațâțați de posibilitatea de a marca momentul, hotărâm să tragem de mobra și de noi și să încercăm să ajungem în Cape Town înainte de miezul nopții. Primii kilometri îi facem pe bâjbâite. Tresărim de câte ori farul decupează din ceață siluete de zebre sau câte un gnu moțăind. Treptat soarele limpezește aerul și ascuțișurile de piatră se topesc la orizontală. Cer și deșert, atât. Nevenindu-mi să cred că nu ne-am rătăcit, îl bat pe Ionuț pe umăr și îi strig că drumul ăsta ne va duce la capătul lumii, dincolo de care urmează să ne prăbușim afară din istorie.

Dar am învățat să revendic orele de croazieră pentru mine. De obicei descos gânduri pe care le amân de mult, conflicte prăfuite de prin cine știe ce cotlon al memoriei. E terapeutic: cât afară se derulează

o lume minerală, pură și splendidă, înăuntru poate să curgă puțină fiere. Uneori scriu scrisori unei iubiri nemărturisite. Alteori cânt sau rememorez un dialog din trecut. Liberă să fiu eu cu mine, pot să aleg oricare dintre vârste, fără regrete, fără întrebări. Mobra îmi oferă metoda, așa cum în adolescență am descoperit că poate fi alergatul... și nu încetez să mă mir că un vehicul poate să pună punctul pe i atât de eficient. Ne lasă fără rușine între stihii, ca și în fața rușinilor noastre celor mai ascunse, până când suntem nevoiți să le luăm în piept, precum rafalele de vânt. Ne ține încleștați de ea și unul de altul, dar separați, fiecare preocupat de substanța amniotică din propria bulă experiențială. Și, chiar dacă în clipa asta or fi și alții pe drum, cu un zvâcnet din accelerație sau la o cadență de piston rămânem singuri.

Brusc, regăsim asfaltul care taie sec spre o graniță importantă. În spate – Africa neagră, în față – America Africii. Trecem iute de vamă – unde ni se indică să folosim „ieșirea pentru albi"! – și dăm nas în nas cu primul semn că vara noastră de nouă luni ia sfârșit. Orășelul de frontieră e cufundat în moțăiala de duminică dimineață și de-a lungul străzilor pustii căsuțe țipător colorate sunt aliniate ca niște machete de mucava. Unde se termină localitatea începe Namaqualand, dar faimoasele flori de câmp și-au scuturat deja petalele. Până la următorul ciclu de culoare și parfum, peste geometria dulce a dealurilor soarele aruncă chirurgical ultimele raze ale apusului. Le strângem sub pleoape și îi dăm gaz.

AFRICA DE SUD

Cape Town durează și e complicat

Orașul ăsta e frumos și pe întuneric. Rulăm lent, cu versantul de est al „muntelui masă" în dreapta, dar invizibil, căci deasupra Cape Town-ului, care l-a făcut să ofteze până și pe Bartolomeo Diaz, s-a ridicat o lună plină gigantică. În ultimele 24 de ore am pus mai bine de opt sute de kilometri între bivuac și noi, dar din București s-au făcut 32 de mii. Nu știu dacă suntem la începutul sau la jumătatea călătoriei pe care am început-o acum nouă luni.

Dimineața următoare ne trezim la șase și jumătate, grăbiți să ne strângem cortul și să ne facem bagajele, însă ne dezmeticim repede. Nu suntem în câmp, ci între cei patru pereți din livingul Iuliei, o ieșeancă actualmente instalată în Cape Town. Înconjurați cum suntem de mașini pentru preparat micul dejun și ceaiul, cu apa caldă la o apăsare

de buton, noroaiele și truda, dar și entuziasmul delirant din jungla din Congo sunt uitate. Vom sta în gazdă la Iulia toată săptămâna, cuceriți de aerul epicurian de sat de vacanță din cartier. Hout Bay este unul dintre cele mai elegante și mai relaxate cartiere rezidențiale, cu vile luminoase și alei care converg în golf. Cei mai mulți localnici merg pe stradă în picioarele goale, chiar și până la supermarket, iar câinii lor fac turul litoralului pentru a colecta mângâieri de la necunoscuți. Serpentinele care aliniază oceanul creează dependență: pe de o parte, cei 12 apostoli de piatră, pe de alta, plaje geniale. Într-o după-masă pe Llandudno, intoxicați de soare și de briza sărată, ne bolborosim unul altuia: „Ce-ar fi să ne căutăm ceva de închiriat aici?"

A doua zi cumpărăm un ziar cu anunțuri și suntem călare pe internet și telefon până când stabilim câteva vizionări care s-ar încadra în bugetul de 300 de dolari pe lună. Primul apartament e grozav, dar nu are mobilă deloc. Al doilea anunț e de fapt pentru o cameră la subsolul unei case simpatice, dar proprietara e din start prea nevropată pentru a ne încumeta să ne stricăm zenul locuind împreună. A treia vizionare ne deprimă puțin: un nene erudit și ursuz ne primește într-o casă cu ziduri groase de piatră și interioare monumentale, înțesate de obiecte de artă cu patină. Camera de închiriat e în anexă, ni se spune, apoi suntem conduși într-o magherniță de placaj, cu geamuri soioase și o chicinetă care arată ca paradisul carcalacilor. „Dormitorul vostru e cel mai liniștit, spune proprietarul, baia și bucătăria le veți împărți, desigur, cu ceilalți locatari." Anexa e cu puțin mai mare decât fosta mea garsonieră de student. „Câte persoane mai locuiesc aici?" întreb într-o doară. „Doar trei", mi se răspunde. Seara prietenul Iuliei ne lămurește că nu vom putea închiria ceva decent decât pe termen lung, minimum șase luni. Soluția vine pe neașteptate a doua zi, când se dovedește că mica noastră „faimă" acumulată pe un cunoscut forum de aventurieri poate fi lucrativă. Suntem invitați la prânz de Charl, un motociclist din Cape Town care ne-a urmărit blogul încă de la început. În timp ce înfulecăm o friptură suculentă, Ionuț aduce vorba despre problema noastră locativă. „Lasă-mă să o întreb pe vara mea Sheree dacă are vreo

cameră la ea în *surf house*", spune Charl. 48 de ore mai târziu ne mutăm în *Endless Summer*, o vilă din Table View unde camerele sunt ocupate de europeni neobișnuit de atractivi, veniți să petreacă câteva luni în apă, la surf, *kite-surf*, *SUP* sau *windsurf*. Când vântul nu e favorabil, tinerii cu plete blonde și trupuri sculptate o ard la degustări de vinuri, safari, scufundări cu foci sau rechini, cu parapanta, *bungee*, *sky diving* și alte trăsnăi la care ne-am fi băgat și noi dacă ne-ar fi ținut buzunarul. Ce-i drept, am avut îndoieli dacă să ne riscăm atât de aproape de tentații. Surfingul e un vis vechi pentru noi, însă ne înghițim regretele și rămânem „la subiect". Noi suntem *overlanderi*, nu în vacanță pe termen scurt, deci banii noștri, deja împuținați dramatic de vize, probleme tehnice și taxe de curierat, nu pot susține alte mofturi.

Nu durează mult să ne acomodăm cu noua noastră locuință, care bate orice am avut până acum. Livingul, băile și bucătăria sunt la comun, la fel ca și piscina, dar nimeni nu-și bate capul cu asta, pentru că la 200 de metri e plaja cu cele mai frumoase panorame către munte și către pâcla de nori de pe culmea poreclită de localnici „Față de masă". E straniu că în această călătorie africană am întâlnit mai multe „idea luri" de „acasă" decât în toate țările Europei de Vest. După o săptămână ne-am construit noi ritualuri: gătim cu mai mult chef ca oricând într-o bucătărie adevărată și avem grijă ca fiecare farfurie să arate ca o compoziție de dat la gazetă. Diminețile fac jogging și restul timpului devorăm cărțile din *Endless Summer* sau batem cartierele de pe coastă, notând numele birourilor de proiectare de pe panourile de șantier care ne sunt pe plac. Ionuț a sugerat să ne căutăm ceva de lucru și, după ce ne updatăm CV-urile, sosește și prima invitație la interviu pentru mine. Înainte să continuăm discuția – mi se spune la telefon – trebuie să mă interesez care este procedura legală pentru a mă înregistra în Ordinul Arhitecților din Africa de Sud.

Între timp prietenul Iuliei propune o după-amiază de munțoman. În mai puțin de jumătate de oră ajungem din centrul aglomerat, pe o potecuță cât palma, în inima unui ecosistem de soluții neobișnuit de estetice de adaptare a plantelor la condiții climatice și geografice

dificile. Tufele mărunte de *fynbos* care acoperă versanții Capului alcătuiesc cel mai mic, dar și cel mai divers dintre cele șase imperii florale din lume. Densitatea speciilor de plante pe metru pătrat de aici este mai mare decât în Pădurea Amazoniană!

Nu este singura aventură. De pe faleza de lângă casă, silueta de 1.086 de metri înălțime a emblematicului Table Mountain ne admonestează de când am ajuns în Bloubergstrand. Parcăm mașina cu care am venit și dintre numeroasele trasee alegem o potecă pieptișă care promite o perspectivă amețitoare asupra golfului. Pășind către nori, cu privirea adăpată de un orizont acvatic ireal, încercăm să ne sincronizăm ritmul cu vuietul oceanului. Grupul nostru numără cinci persoane: nemțoaica Dorothee, recent absolventă în domeniul hotelier, se află aici pentru un stagiu ca manager al „casei". Stephane a venit să petreacă o săptămână la *kite-surf* cu Guillaume, care a plecat din Lyon pentru un an sabatic, din Insula Paștelui până în Vanuatu. De altfel Gui ne-a devenit confident în ultima săptămână. Pentru că din gașca *glossy* e cel care călătorește de cel mai mult timp, e și cel mai aproape de starea noastră de spirit. Diferența majoră dintre noi este însă că el știe exact când va ajunge acasă și mai ales unde se află acel loc. Dar nu am venit pe Table Mountain ca să ne batem capul cu asta.

În plus, soarele ne-a stors deja litri buni de transpirație și nimeni nu mai are nici o gură de apă. De reținut: sporovăiala, în timp ce urci pe munte, nu e cea mai bună idee.

Suntem singuri. Cu fiecare opintire am senzația că mă dizolv într-o supă metafizică, doar usturimea pielii biciuite de vânt îmi amintește că e totul aievea. Dar asaltul de senzații e efemer. Când ajungem aproape de coamă își face apariția un elicopter de salvare care va evacua o turistă intoxicată cu suc. Intrăm ușor năuci în cafeneaua cocoțată chiar pe culme, cu prețuri de aeroport și ambianță de fițe. O anomalie în peisajul desăvârșit al muntelui, dar, înregistrez cinic, suntem turiști, nu ființe celeste; suntem consumatori, nu zei. Magia muntelui s-a risipit. Ne cumpărăm câteva sticle cu lichide create de chimiști în laborator și hotărâm să nu trișăm cu telecabine. Vom coborî așa cum am urcat, pe jos. Cu mușchii tremurând și cu sucurile bolborosind în burți, ajungem în doar 45 de minute și constatăm că paznicul parcării a abandonat mașina lui Gui și a plecat probabil să ruleze încă o babaroasă. Ne simțim revigorați, dar dacă am revenit cu picioarele pe pământ, sufletele ne-au rămas pe munte. Cineva propune să rezolvăm dezechilibrul cu un pahar de vin roșu sud-african, excelent ca de obicei, pe care în seara asta o să-l asociem eretic cu o farfurie de tăiței.

Ne oprim în prima dintre nenumăratele cârciumi care servesc mâncare thailandeză alături de cea japoneză și chinezească, un concept capetownian 3 în 1, și unde o bere acoperă bugetul pe o zi al unei familii congoleze de cinci persoane. Mă codesc să comand, pentru că aproape totul este mai mult decât ne putem permite să dăm pe o masă. Și mă oftic, în loc să las naibii pentru o seară contabilitatea călătoriei noastre, care, de când ne-am întors în capitalism, a-nceput să fie o povară. Taman acu se trezește și Gui cu întrebarea: „Care e țara voastră preferată în Africa?“ „Ei bine nu, dragul meu Gui, nu e Africa de Sud. Știu, ți se pare absurd, dar lasă-mă să-ți explic.“

Cape Town e seducător: șosele perfecte, puzderie de cluburi de noapte pe Long Street și cele două oceane care atrag fanii sporturilor extreme. Pentru mulți *overlanderi* ăsta e finalul triumfal al călătoriei de-a lungul Africii și mărturisesc că în ultimele două săptămâni a

început să ne bântuie gândul să ne stabilim aici. Locul ăsta pare ce trebuie. Dar sub coaja de glamour bănuiesc o capcană. Să supraviețuiești într-o metropolă înseamnă să tragi pentru carieră, proprietăți imobiliare și cine la restaurante cu stele Michelin. Acum zece luni am lăsat în urmă o astfel de viață pentru a fi mai aproape de lucruri simple și de natură. Or, aici e limpede că banul e rege, pe când noi ne-am irosit timpul și economiile vagabondând. „Ți-e rușine să redevii consumeristă?" întreabă Gui. „Nu știu", răspund. Poate că aventura noastră ne-a îndepărtat de paradigma urbană. E ceva neliniștitor în cartierele de lux, în locuințele minimaliste cu vedere la ocean și mașini de epocă parcate la peluză, în mallurile enorme și bistrourile chic. E ceva aiurea cu joggerii și cicliștii îmbrăcați din cap până-n picioare în echipament ultimul răcnet. Poate că e din cauză că de când am ajuns aici am zărit negri numai la intersecții, spălând parbrize sau vânzând haşiş. Poate că după ce am înghițit noroi alături de adevărații africani nu-mi vine ușor să-i văd înghesuiți la marginea societății, în *township*-urile unde singura formă de relief sunt munții de gunoaie. „Vezi tu, eu aș vrea să locuiesc în Cape Town pentru că e cel mai frumos oraș din Africa, nu cea mai grozavă stațiune balneară de albi." „Hmm... spune lionezul, am impresia că tu nu prea știi ce vrei." „Ea tânjește după Congo și după Nigeria, intervine Ionuț. Am uitat să-ți spun că amicul nostru din Abuja încearcă chiar acum să ne găsească ceva de lucru acolo, pe un șantier pe care l-am vizitat deja." „Și dacă iese, sunteți pregătiți să vă opriți?" „Mi-e greu să-ți răspund." Când eram în *bush* ne întrebam în glumă dacă atunci când vom avea din nou o locuință o să gătim pe jos în sufragerie. Acum observ cât suntem de uituci și de adaptabili. E de-ajuns o zi în oraș ca să luăm iar totul de bun și când căștile rămân în cui stăm cu orele cu ochii în calculator, de parcă am fi înapoi la birou. Au reapărut și momentele de tensiune între noi. Dar ăsta e blestemul obișnuinței. În lungile zile de condus nu puteam face conversație și ne-am adaptat unei vieți superficiale în aparență, dar care nu era posibilă decât dacă ne străduiam să supraviețuim. Treaba noastră era să ne căutăm hrană și adăpost, în condițiile în care nu

puteam căra cu noi tot ce ne ar fi trebuit, nu aveam un dulap cu provizii, unul cu haine sau un raft cu cărți. În plus, trebuia să fim buni la orice, gata pentru orice. Ah, dacă am putea să retrăim zilnic intensitatea vieții de pe drum, fiecare legumă ar fi un motiv de fericire, fiecare duș, un miracol!

Eu, una, mă tem că e prematur să renunțăm la libertate. Am plecat de acasă ca să ne eliberăm de rutină, de materialism și de un destin previzibil. Ca să ne trăim un vis. Ma uit la Ionuț, care dă din cap aprobator. Africa m-a obsedat de mică, dar nu eram deloc pregătită pentru ce am găsit – prieteni dragi în loc de personaje de buletin de știri și o poftă de viață insațiabilă. Luni de zile m-am hrănit cu energia vitală a naturii, fericită doar că trăiesc. În deșert îmi puteam auzi gândurile. Orașul e un cor schizofrenic de voci care spun: STAI! CUMPĂRĂ! ÎMPRUMUTĂ! ÎNCEARCĂ! SUNĂ ACUM!

În aceeași seară petrecem câteva ore pe Skype cu omul nostru din Nigeria. Povestim că ne-am lămurit încă de acum câteva zile că procedura de echivalare a studiilor în Africa de Sud e complicată și poate dura multe luni. „Bun, haideți să vă explic la ce să vă așteptați dacă veniți la muncă aici, ne spune el. Pentru început doar unul dintre voi va lucra ca arhitect, al doilea, poate ca desenator, dar în Nigeria nimic nu e bătut în cuie." „Avem zbor direct din Johannesburg", îi spune Ionuț. „OK. Nu trebuie să vă grăbiți, ni se spune, pentru că proiectul va demara în niște săptămâni. Aveți timp să mai hălăduiți un pic, după care vă aștept în Abuja."

Gândurile nu mă lasă să dorm toată noaptea. Mă zgribulesc sub pătură cu două perechi de șosete în picioare și ascult cum geme casa în vânt. De la Paște ploile și frigul au început să anunțe sosirea iminentă a iernii sudice în Western Cape. Un argument în plus ca să ne facem bagajele.

Dimineață avem întâlnire cu Charl. Amicul nostru ne-a propus un tur prin deșertul Karoo împreună cu alți doi motocicliști și startul se dă la șase. După Ceres suburbiile lasă locul tufelor imense de *protea* – floarea națională a Africii de Sud – și drumul se îngustează în curbe care ne împing înainte, prin pasul Bainskloof și Katbakkies. *Ride*-ul e prea fain ca să ne oprim pentru poze și, de cum atingem macadamul, începem să fremătăm toți trei – Ionuț, eu și Tenere.

Orașul e departe, ne simțim din nou nomazi, gata să cucerim lumea. Pe alocuri peretele de stâncă e atât de aproape de buza prăpastiei, încât nu e suficient loc pentru două motociclete una lângă alta! Aici e tărâmul babuinilor. Se ascund printre buștenii, camuflați în cojoace de iarnă. Și pentru că la ora asta soarele a mai risipit norii, începem să intuim scara peisajului. Sub gradientul de albastru un podiș presărat cu scaieți umple orizontul. Ne aliniem motoarele pe drum și ne lăsăm ochii haihui prin pustiu și lumină. Mergem într-acolo. E bine.

La jumătatea drumului ceilalți motocicliști urmează să continue spre est, iar noi, spre nord, și am hotărât să tragem la un pahar de vorbă.

Charl știe unde. În mijlocul pustietății, doi frați hipioți și-au construit o casă din saci de ceapă, au săpat un puț și au înălțat o pompă eoliană care scoate apă sărată din piatră seacă. La o aruncătură de băț de bârlogul lor eco, au deschis un magazin în care vând bere de ghimbir, gemuri și fursecuri de casă. În odaia de alături frații au amenajat o cârciumă simpatică pentru drumeții care se rătăcesc pe aceste coclauri. Rooibosul e din partea casei și merge cu detaliile fistichii ale decorului.

După încă un ocol de vreo sută de kilometri facem cale-ntoarsă către Cape Town. Pistele din Karoo sunt echilibrate, dar mă bucur că am apucat să schimbăm *sprocket*-urile, plăcuțele de frână și lanțul din Lubumbashi, căruia îi săriseră deja două cleme de siguranță. Nici ambreiajul nu mai patinează, pentru că Ionuț a revenit la uleiul 10W40. La intrarea în Peninsula Capului ne reîntâlnim după mulți ani cu Oceanul Indian. E aglomerat de valuri, mai cald și mai albastru decât fratele său, Atlanticul, cu nisipuri luminiscente adunate la țărm. Primii coloniști care au fost răpuși de frumusețea acestui loc l-au găsit frământat de copitele unor turme enorme de gazele, unele de 200 de kilometri lungime și late de 20! După trei sute de ani, animalele cedaseră locul ambițiilor teritoriale ale omului. Dăm roată Capului Bunei Speranțe – peste care spiritul capitalist a pus o usturătoare taxă de acces – și intrăm pe nebunescul Chapman's Peak. În curbe muntele își întoarce către noi umerii colțuroși cu plete de *fynbos*. După un ceas ajungem în golful nostru liniștit. Suntem acasă în Cape Town. Încă puțin și prindem rădăcini aici. Uite, deja i-am căzut iar pradă, reîndrăgostiți. La culcare socotim cu ultimul neuron rămas activ că azi am făcut peste 600 de kilometri de *off-road*. Ceea ce acum luni de zile era o întâmplare începe să devină o obișnuință. E clar că limita noastră de anduranță s-a modificat.

Ne luăm ultimul mic dejun capetownian împreună cu Charl, care are mereu un as în mânecă: cele mai bune ouă Benedict din oraș. La plecare prietenul nostru vrea să știe cum e să fim primii români care ajung pe motocicletă în Cape Town. „Ei bine, dragă Charl, pe moment nu suntem prea impresionați. În iunie trecut ideea era prea vastă ca să o cuprindem cu mintea, iar acum avem în spate nouă luni de con-

dus, nopți magice la cort, libertatea deșertului, răsăriturile de soare, dramele tehnice, săptămânile în compania francezilor... Vezi tu, cu fiecare conversație descoperim că am mai uitat câte ceva din călătorie și că am început să comprimăm jumătate de continent în câteva fraze. Uneori aș da toate astea pe fluturii din stomac din ziua în care Ionuț mi-a propus să plecăm în Africa." „Cred că aveți nevoie de timp pentru ca gândurile astea să se sedimenteze", spune Charl. „Da, acum ne simțim doar... mulțumiți că am făcut ce ne-am propus."

Zvastica, Omul de Fier și Magicianul

Când ne căutam o cameră de închiriat în Cape Town, cineva ne-a spus de Clarence Drive, drumul de coastă dintre Gordon Bay și Hermanus. Acum avem ocazia să ne convingem cu ochii noștri că e într-adevăr superb. Oprim aproape în fiecare golf – să ascultăm oceanul și să numărăm surferii care se bronzează în valuri. R44 ne scoate în Gansbaai, unde un cuplu simpatic de bătrânei are o tavernă cu pește și cartofi prăjiți. Ținta zilei este însă la capătul unui drumeag de pietriș care taie Parcul Național Agulhas. Ca orice alți călători, am pornit într-aici cu o strângere de inimă, dar, unde ne așteptam la un peisaj ieșit din comun, găsim un țărm plat, împestrițat cu flori suculente, cu valuri care bat scurt și sec malul și o potecă modestă de lemn care duce până la plăcuța celebră. Aici e Capul Acelor, cel mai sudic punct al continentului african.

Bifăm cu voioșie poza obligatorie – ne așezăm în lumânare în amintirea romanului *Călătoriile lui Gulliver*, una dintre cărțile mele de suflet, și ca să marcăm faptul că de aici înainte drumul nostru merge doar spre nord. Dar suntem încă în emisfera sudică, unde a venit iarna și noaptea se lasă devreme. Lui Ionuț îi îngheață mâinile pe ghidon, căci și-a pierdut o pereche de mănuși în Windhoek și cele de rezervă, scorojite de soare, pur și simplu nu-l mai încap. E musai să ne oprim. Din păcate, mai puține probleme politice și logistice vin la pachet cu libertate limitată. În Africa de Sud, ca în multe țări „civilizate", drumul e

dublat de garduri interminabile și nu se poate dormi în natură oriunde și oricum. Sunt, desigur, vaste teritorii încă neîngrădite unde nomadul cu experiență poate rătăci în voie, dar nu pe Garden Route. În Bredasdorp ne atrag atenția niște „vitezane" parcate în fața unui pub pe frontispiciul căruia scrie cu neoane *The Pink Piano*. Intrăm să cerem un sfat.

Înăuntru e o gașcă de bărbați tunși soldățește și o tipă cu cizme până la genunchi și machiaj *goth*. Vestele lor din piele neagră și zvasticile din piept nu promit nimic bun. Ionuț cere o bere, iar eu comand un ceai. Tipul de lângă noi sare ca ars. „Cum să bei ceai la ora asta?" „Bine, îi spun, ca să îți fac pe plac o să torn în el niște rom." „Așa mai merge, spune necunoscutul. De unde veniți?" Îi povestim pe scurt tărășenia, încercând să nu stăm cu ochii lipiți de insigna lui de nazist, ci să ni-i ațintim pe mustața de Moș Crăciun. JJ pare încântat. Le spune celorlalți ceva în afrikaans și brusc privirile fioroase devin laudative. „Fac eu cinste cu băuturile!", zice JJ și înainte să apucăm să mulțumim pune mâna pe telefon și dispare într-un ungher. Câteva minute mai târziu revine cu o ofertă de nerefuzat: „Am vorbit cu nevastă-mea și cu copiii: în noaptea asta dormiți la noi!" La JJ acasă parcăm Yamaha lângă GSXR-ul lui și ne întindem la povești până târziu în noapte. El e mecanic la Centrul național de testare și service al industriei aviatice

militare, ea predă engleză la un liceu pentru copii de culoare și etnie mixtă. Iar zvastica? Ei bine, asta va rămâne un mister.

A doua zi suntem așteptați la el în oraș de un alt motociclist sud african, care ne citește blogul încă de anul trecut și care ne-a invitat să ne arate împrejurimile. Urmărim coasta Indianului, pe un drum căruia i s-a dus buhul că ar fi unul dintre cele mai frumoase pentru șofat din lume. Însă la fel de pitorești sunt stațiunile înșirate pe litoral și ca să vedem golfurile din cărțile poștale trebuie să facem zig-zag între autostrada aglomerată și ocean. În stațiuni sunt bungalouri cochete și restaurante cu bunătăți; ca niște călători gurmanzi ce suntem, preferăm să investim într-o duzină de stridii. Am auzit că cele din Mossel Bay ar fi nemaipomenite și ajungem în oraș la prânz, fix la 524 de ani după Bartolomeo Diaz. Ne instalăm pe terasa unei taverne – briza e plăcută, stridiile – mari, zeama – perfect de sărată. O, viața e frumoasă aici! „Auzi? face Ionuț. Eu m-am cam plictisit de șosea. Am putea să facem stânga după Knysna și să intrăm pe Route 62, despre care ne vorbea Charl." Într-adevăr, e destul să ne trezim singuri pe un drum superb de pietriș, în aerul tare de munte, ca să ne revină cheful de explorare. În câțiva kilometri ne abatem din nou de la drum, pe un sinuos R340, unde e atât de frumos, că uităm să facem poze. Cascadele se opresc după trecătoarea Prințul Albert. După ce tăiem muntele, ieșim înapoi în Route 62, care traversează o zonă deluroasă și câteva parcuri naționale. Însă iarna aici se face foarte repede noapte și nu apucăm să vedem mare lucru.

Pe la opt ajungem în Port Elizabeth. Orașul este centrul industriei automobilistice și al treilea port comercial din Africa de Sud. La capătul lagunei cu plaje pustii, minunate pentru picnic, se găsește un fort britanic din 1799. Pentru gazda noastră din seara asta mult mai interesant este golful Nelson Mandela. Aici se organizează an de an competiția Ironman, adică 3.800 de metri de înot în ocean, apoi 180 de kilometri ciclism și la final un maraton. De-ajuns pentru a intimida pe oricine, dar bărbatul care ne deschide ușa a făcut asta de două ori, bașca zeci de triatlonuri. Bernard e subțire, cu chipul palid îndulcit de câțiva pistrui. Cu totul altfel decât mi aș fi imaginat un om... de fier.

„Poimâine o să-l cunoaşteţi şi pe tata, ne spune Bernard. I-am zis că veniţi şi ţine să vă arate cascada lui." Bătrânul locuieşte la vreo 150 de kilometri de Port Elizabeth, într-o fermă ticsită cu artefacte din al Doilea Război Mondial. Dar nici măcar cei 73 de ani nu îl pot împiedica să ţopăie din piatră în piatră pe drumul spre locul de *braai*. Na, că Bernard nu a exagerat! Cascada familiei e impresionantă de-a binelea. Are vreo 30 de metri înălţime şi la baza căderii de apă sunt mai multe locuri bune de baie. Cât se încinge grătarul, punem berile ţărăneşte la rece şi ne aruncăm la scaldă. Însă tatăl lui Bernard nu se astâmpără până nu se taie într-o piatră. Rana e adâncă. „N-am nimic", spune bătrânul şi îşi confecţionează o faşă dintr-o mânecă de pulover. Ziua se va încheia însă cu trei ore în sala de aşteptare a spitalului de stat din Somerset East, unde va primi treisprezece copci.

Iarna îşi arată colţii. Părăsim ferma într-o dimineaţă rece, încotoşmănaţi cu tot ce am găsit prin bagaje, după ce mai înainte am curăţat de brumă biata Yamaha. În zare sunt Munţii Scorpiei – Drakensberg le zice în afrikaans –, dincolo de care se află o ţară independentă, un regat tradiţionalist complet înconjurat de Africa de Sud. O să mergem acolo ceva mai târziu.

În partea de sud a munţilor e o porţiune de podiş care se opreşte în litoral. Vasco da Gama ajungea pe aceste ţărmuri în ziua de Crăciun a anului 1497 şi le boteza Natal. Capitala provinciei este Durban, cel mai mare port comercial din Africa de Sud, unde am venit alertaţi de un mesaj neaşteptat. Pe când ne ocupam cu obţinerea unor paşapoarte noi la Consulatul Român din Cape Town, domnul consul a fost chemat la telefon. Un cuplu de români stabiliţi de peste douăzeci de ani în Africa de Sud îşi anunţă intenţia de a face o călătorie cu maşina din Durban în Petroşaniul natal. „Cred că suntem primii români care ar face asta, i-au spus cei doi, şi ne-am gândit să vă punem la curent." „A, ce coincidenţă minunată! a exclamat domnul consul. Îi am lângă mine pe primii români care fac turul Africii cu motocicleta. Cred că ar trebui să vă întâlniţi!" 1.000 şi ceva de kilometri mai târziu, iată-ne în faţa porţii lui Martin şi a Cameliei.

Vila tronează în mijlocul unei grădini elegante de rododendroni, dar pe masa de sticlă din living ne aşteaptă cele mai neaoşe bucate: ciorbă de perişoare, tocăniţă, slană cu ceapă roşie... E momentul ideal să destupăm una dintre sticlele pe care le-am cumpărat de pe un renumit domeniu viticol. Pe a doua aveam de gând să o bem în Abuja împreună cu amicul care ne aranjează joburile. Conversaţia îngheaţă însă la apariţia unui tânăr cu plete cârlionţate prinse neglijent cu o bandană deasupra ochilor verzi ca ai Cameliei. „Salut, eu sunt Andy, se prezintă tânărul într-o românească cu accent, apoi îi zice lui Ionuţ: Alege, te rog, o carte din pachet." „Trei de treflă." Ionuţ e îndemnat să păstreze cartea de joc sub un şervеţel, în timp ce Andy le pune pe celelalte în mişcare. Manevrate expert, cartonaşele plastifiate sfidează gravitaţia până la tavan şi înapoi, de parcă ar fi prinse între ele cu elastic. Ochii lui Andy ne privesc strălucitori. „Asta e cartea ta, spune el, extrăgând treiul de treflă din pachetul care şi-a recăpătat forma obişnuită. Sub şervеţelul care a fost tot timpul la un metru de Andy, sub cotul lui Ionuţ şi pe blatul gros de cristal al mesei, nimic. „El e fiul nostru, ni-l prezintă Martin. E magician!"

Între timp primim ştiri din Nigeria: „Îmi pare rău să vă anunţ că proiectul s-a amânat pe termen nedeterminat; puteţi să veniţi dacă vreţi, dar nu vă garantez că veţi găsi ceva de lucru." „Ştii ce? îmi spune Ionuţ. Poate că morala este că până la urmă călătorului îi stă bine cu drumul." Aşa că a doua zi o luăm spre Johannesburg. Cu un ocol prin munţi.

LESOTHO

Lesotho, regatul enduriștilor

Uită de Raliul Dakar. Cea mai grea tură enduro din lume se ține în Lesotho și a ajuns deja la a 45-a ediție. Când le-am spus unde mergem, mulți sud-africani s-au mirat: „Ce vreți să faceți acolo? Nu e nimic de văzut. Doar oi și bolovani!" Dar Lesotho, care se traduce aproximativ prin „ținutul oamenilor care vorbesc sesotho", este singurul stat independent situat la peste un kilometru altitudine. Exuberanța asta geologică a dat naștere unei veritabile legende enduro: trecătoarea Sani. Ca să ne dumirim despre ce e vorba, trebuie să urcăm la 2.873 de metri.

Întâmplarea face că azi e 27 aprilie, adică sărbătoare națională în Africa de Sud, unde se aniversează primele alegeri multirasiale democratice. Prin urmare ne intersectăm cu o grămadă de sud-africani. Yamaha noastră e încălțată cu

gume timide; ei sunt cu mașini de teren sau cu motoarele, în crampoane și cu gazul la maxim. Sani este chiar atât de frumoasă cum se spune; nu e o legendă, e o obsesie. Pârâuri înghețate spintecă Masivul Drakensberg cât să facă loc pistei abrupte și bolovănoase, cu porțiuni în care pământul a fost dezvelit de alunecări de teren sau de roțile vreunui vehicul. Enduriștii i-au botezat fiecare ac de păr – „Cotul înghețat", „Întorsura vântoaselor" sau „Curba sinucigașilor" – și cu cât drumul devine mai abrupt, cu atât se face mai frig. Numai de n-ar mai bate vântul ca un bezmetic! Aproape în fiecare curbă e câte un biker răsturnat. „Urc pe jos, măcar o bucată de drum", îi spun lui Ionuț, cu gândul să-l pozez în chinurile urcușului. „Poate te ia cineva în mașină", îmi mormăie în spate, în timp ce încep să urc, pas cu pas, gâfâind și aproape măturată de rafale. Câteva minute mai târziu îl aud dând la automat, apoi se produce și inevitabilul. Un șofer amabil oprește și ne ajută să ridicăm de pe jos cele 250 de kile de metal și bagaje. Până în Sani o să continui cu el.

La frontieră ne negociem intrarea în stil african. „Cetățenii români nu au nevoie de viză", îi declarăm fără să clipim jandarmului care își consultă documentația confuz și ne lasă să achităm taxa de frontieră. „Meritățm o bere", spune Ionuț, așa că ne băgăm pentru câteva clipe la căldurică într-o cabană. În curte ai fi zis că e reuniune BMW și Yamaha, cu motoarele grupate bineînțeles pe culori, branduri și bisericuțe. Cu berea în sânge, următoarea porțiune de drum se dovedește dificilă. Ionuț mai trage o trântă – acum cutia stângă e atât de șifonată, că abia se mai poate închide. Panorama însă face toți banii. Peisajul de creastă e auster și curat, un platou de bazalt cu vegetație puțină și orizontul căscat larg sub un soare rece. Când trag aerul tare în piept, parcă mi se ascute și mintea puțin. Îmi plac regatul ăsta pastoral și oamenii basotho, misterioși și tăcuți, care trec călare pe măgăruși, înfășurați în pături groase de lână, cu cizme de cauciuc în picioare și cagule trase pe față. Inocența lor mă tulbură. Ei nu știu că teritoriul lor e unul dintre cele mai înalte și mai seducătoare de pe pământ. Pe ei risipa de frumusețe alpină nu-i mișcă, iar clima neîndurătoare care

le-a șlefuit spiritul e chiar iadul pe pământ. Casele basotho sunt și mai discrete decât rezidenții. Se numesc *mokhoro* și sunt funcționale și sumbre, construite să reziste vântului puternic, din piatră cu mortar de nisip amestecat cu balegă, pe plan circular și desăvârșit camuflate în munte.

Pe la șase e deja beznă și poteca, la fel de nervoasă. E cazul să căutăm o soluție pentru la noapte și după vreo șapte kilometri o luminiță vestește o așezare omenească. Dăm binețe primului care ne iese în cale: „*Dumela me!*"[1] „*Khotso, le phela joang*"[2], răspunde bărbatul, după care ne strânge mâinile după tipic, cu cele trei mișcări care înseamnă pace, ploaie și prosperitate. Kamohelo ne spune că numele lui înseamnă „bun venit" și ne simțim încurajați să întrebăm dacă nu ne ar putea găzdui la el în curte. „E prea frig să dormiți în cort, spune Kamohelo. Haideți în casă." În *mokhoro* e plăcut. Cum nu există branșament la electricitate, încăperile cu pereți afumați sunt iluminate cu lumânări. În mijloc se află o lespede sub care arde focul, iradiind căldură în toată casa. Makhotso, nevasta gazdei, tricotează un fular. Are părul strâns în două cozi peste pieptul plin și un morman de fuste trase una peste alta. „Băiatul meu vine mâine, spune ea. Eu engleză puțin." Ne încropim o cină și sacrificăm și vinul pe care îl căram pentru prietenii din Abuja, după care, epuizați de ziua grea, adormim sub toate păturile pe care le-am găsit în odaie.

Știm că a doua zi urmează să primim o nouă porție de aventură, așa că o începem cât putem de devreme. Din bucătărie răsună glasuri de bărbați la fel de furioși ca și ceainicul care clocotește pe foc. Kamohelo și fiul lui se pun reciproc la curent cu întâmplările din ultima săptămână și gazda noastră ne dezvăluie că din lipsă de bani nunta mezinului va trebui amânată cu încă un an. Lesotho e profund patriarhal. Conform tradiției, o mireasă se câștigă în schimbul unei *bohadi* – o sumă importantă de bani, îndeobște exprimată în vite. În urma acestui pact, soția devine proprietatea soțului și duce greul în gospodărie.

1. Salut (sesotho).
2. Pace să fie. Ce faci? (sesotho).

Dar fiul lui Kamohelo s-a îndrăgostit de o fată dintr-o familie bogată într-un an deosebit de secetos. Lâna a fost puțină și s-a vândut prost, iar tentativele de a negocia *bohadi* au eșuat lamentabil. Kamohelo dă aprobator din cap: „Cu fiecare an avem mai puțini bani." Păstori din tată-n fiu, băieții își încep de regulă ucenicia încă de la cinci-șase ani. Însă viața de muntean e grea și tinerii sunt din ce în ce mai atrași de oportunitățile de peste graniță. Favorizat de apetitul sud-africanilor pentru natură și de lipsa legilor, fluxul de călători în regat a devenit din ce în ce mai consistent. Lesotho e în fond locul superlativelor geografice: creneluri și culmi care se oglindesc în lacuri glaciare și Pasul Sani, care sfidează imaginația. Dar regatul e prea mic și are o economie prea fragilă pentru a gestiona sănătos efectele exploatării unor destinații turistice de top, iar banii din turism trec uneori din conturile investitorilor străini în buzunarele încăpătoare ale demnitarilor indigeni

și niciodată în mâinile bătătorite de muncă ale oamenilor de rând. În modesta bucătărie a lui Kamohelo, mă înfior o clipă la gândul că țăranii de azi ar putea deveni cerșetorii și vânzătorii de nimicuri de mâine. Bine ar fi să nu se întâmple așa!

Cât ne mâncăm ovăzul și împachetăm lucrurile, gazda se apucă să zdrăngăne la *setolo-tolo*, un instrument care aș zice că aduce cumva cu o harpă. Afară vântul șuieră și șfichiuie ca un mănunchi de bice pe spinarea unei turme la galop. La streașină s-au adunat țurțuri și pajiștea din fața casei e pudrată cu brumă. La opt jumate suntem în sfârșit pe cai, cu ger în plămâni și în motor, sub norii care fug peste culme. După o bucată de drum pe pietriș pe care o facem în viteză, ne amăgim că nu vom avea o zi foarte lungă în șa. Vântul suflă chiar mai sălbatic ca ieri și GPS-ul arată că nu vom coborî sub 2.500 de metri altitudine. Peisajul, din nou edenic. De pe buza stâncilor picură pâraie și în hăurile ferite de vântoasă zărim grădini modeste care ne amintesc de oazele marocane. Casele ascunse în munte par pustii. Singurele suflete pe care le întâlnim sunt patrupedele mânate de păstorii basotho. Caprele se cabrează, oile fornăie și se risipesc. Adunatul lor cere efort, dar băiețandrii slăbănogi înarmați cu bețe se descurcă fluierând printre buzele arse de vânt. Oare cum fac să reziste frigului?

Următorii 35 de kilometri aduc vești proaste pentru furcă: drumul e cariat de gropi nisipoase, cu muchii dure. Ionuț e tot timpul în picioare, strunind armăsarul din pinteni, iar eu, încleștată jalnic de lăzile de aluminiu, mă străduiesc să fiu una cu mobra. Adrenalina ne bolborosește în artere. Cine își laudă consumul și aderența pe drumurile astea nu se bucură de ele cu adevărat.

Abia spre seară revenim pe drum de pietriș, apoi pe asfalt. Au trecut două zile la galop prin Lesotho, prea puțin pentru a înțelege ceva. Ultima imagine e o turmă de oi a căror lână va deveni peste câteva luni colecția de pături primăvară–vară.

AFRICA DE SUD

City
Press
every Sunday.

Johannesburg nu e cum se zvoneşte

Cândva era locul cu cea mai ridicată rată a criminalităţii de pe glob. Pentru turistul care vine în căutare de senzaţii tari, care se aşteaptă să îi găsească străzile îngropate în mizerie şi patrulate de bande de delincvenţi, Soweto dezamăgeşte. Cel mai înfricoşător lucru este probabil *bungee*-ul instalat între cele două turnuri de apă abandonate *graffer*-ilor. Cartierele sunt departe de aglomerările de barăci improvizate din te miri ce; vile de bun-gust, drumuri corect asfaltate şi ceva spaţii verzi alcătuiesc un context urban la care aspiră destule capitale africane, ca să nu mai vorbim de unele oraşe de pe la noi.

„Încă o porţie de *atchar*?" propune Ionuţ, şi îi face semn chelnerului să umple la loc castronul cu salată iute de morcovi muraţi. Suntem la intersecţia străzilor Vilakazi şi Ngakane, chiar în

Orlando West, cartierul cu care a început istoria Soweto-ului. Dacă până acum ni s-a spus că Johannesburg este insalubru și nesigur, David și Sam, care s-au mutat aici din Durban, s-au dovedit mai cu picioarele pe pământ și ne-au invitat să vedem singuri cum stă treaba. Fără armă la picior, fără paranoia, fără false așteptări. După o plimbare scurtă, ne-am oprit să luăm *brunch*-ul de sâmbătă într-unul dintre restaurantele de cartier. Pe masa noastră sunt înșirate mai multe feluri sud-africane, *zulu* și *xhosa*, și de undeva răsună muzică live. La ora asta străzile sunt aproape goale, cu o mână de bărbați care trag de câte o bere în cele câteva baruri tradiționale *shebeen*. Însă în fața casei de peste drum de noi e o coadă serioasă de oameni.

Acesta e locul din care a pornit lupta dură împotriva apartheidului. În *The Long Walk to Freedom* Nelson Mandela vorbește despre această construcție modestă de cărămidă din Soweto: „Nu era nici pe departe ceva grandios, dar a fost primul meu cămin cu adevărat al meu și am fost mândru de el." Plăcuța de pe gardul metalic rezumă cu Times New Roman istoria: casa a fost ridicată în 1945, Mandela s-a mutat în ea în 1976, întorcându-se aici pentru 11 zile, după eliberarea în 1990 din închisoarea din Insula Robben. Acum casa a fost restaurată și transformată în muzeu și înăuntru sunt obiecte și fotografii, toate aparținând unui om pentru care respectul meu e nemăsurat.

Nelson Mandela s-a născut în 1918 în Mvezo, lângă Qunu, și a crescut în așa-numita republică Transkei. Aceasta era una dintre cele opt „rezervații indigene" delimitate de guvernul apartheid în încercarea de a legitima diviziunea dintre rase. Pentru că era fiul mâinii drepte a șefului din Tembe, Mandela a primit de mic educația cuvenită unei viitoare căpetenii. Mai târziu a fondat liga de tineret a ANC, actualul partid la putere în Africa de Sud, iar în anii '40 s-a implicat în reformarea partidului. Între timp „rezervațiile" deveniseră „republici" autonome, ai căror cetățeni își pierduseră automat cetățenia sud-africană. 67 la sută din populație trăia în 8,5 la sută din suprafața *de facto* a țării. Tranzacțiile imobiliare erau interzise, ca și drepturile de bază ale tuturor celor care nu aveau pielea albă. În 1994, după căderea regimului

apartheid, Mandela ajungea primul președinte democratic ales în sufragiu multirasial. Moștenirea lui: o țară și o administrație puternic divizate, cu lideri complet neinstruiți și economie polarizată. Doar un pacifist și un negociator de talia lui Mandela le-ar fi putut unifica. Și tot el ne spune care i-a fost punctul de sprijin: „Un bărbat nu este bărbat decât atunci când are o casă a lui."

Cât de bine rezonez cu vorbele astea! După ce am tăiat Africa de Sud de-a lungul și Lesotho de-a latul, aveam și noi nevoie de un loc în care să stăm pentru câteva zile, de o casă și de o vorbă bună înainte să pornim spre Botswana. Prietenul și gazda din Abuja ne-a sugerat încă din septembrie trecut să luăm legătura cu David și Sam din Johannesburg. O fi de vină proverbialul noroc al călătorului, că nu am fi putut nimeri mai bine.

De când ne-am întors în lumea sunetelor urbane, avem mereu stomacul pungă la gândul că pieţele autentice au fost exterminate de mult și că hrana se găsește numai în supermarketuri. Mâncarea e făcută să seducă. O victorie sinistră a aparenţelor asupra aromelor. Ambalajele au pe față cuvântul „adevărat", iar pe spate, o listă interminabilă de conservanți. Când torn niște sos de soia pe paste încerc să uit că adaug zahăr, colorant caramel (poate fi modificat genetic), glu-

coză, mai multă soia, sare, făină de grâu, acid citric, regulator de aciditate, gumă de xanthan, propylene glycol alginate și antioxidant EDTA. Sam și David știu că ne e dor de mâncare bună și de câteva seri luăm masa în familie. Ne adunăm în jurul cratițelor cu *potje* și *pap*, mămăliga africană. Snackul preferat rămâne *biltong* – fâșii de carne crudă, condimentată și deshidratată lent până devine o delicioasă caramea proteică.

Când nu ne dedăm la plăceri gastronomice, cârpim cortul cu fâșii de material impermeabil pe care le lipim cu prenadez. Iar când nu ne ocupăm cu asta, facem naveta la Pretoria ca să târguim actele necesare pentru a pleca mai departe. Ca și în Johannesburg, semnele bune ale schimbării se văd peste tot: infrastructura e în curs de reorganizare, transportul urban e haotic, dar funcțional; sunt amenajări pietonale simpatice cu signaletică stradală de calitate și bistrouri cu tineri corporatiști care agită telefoane mobile. Vestigiile apartheidului sunt vizibile mai mult în centrul „istoric", unde clădirile cu geamuri sparte sunt pline de *squatteri*, iar în cartierele mai avute casele au garduri electrice, ferestre cu gratii și străzi patrulate de echipaje armate, semn că națiunea „curcubeu" s-a obișnuit să trăiască în paranoia și că are încă o grămadă de probleme de securitate și segregare rasială de mitigat.

În schimb în Pretoria regăsim mamaiele cu porumb fiert și ne așezăm la coadă la ambasade cu câte un știulete aburind. Diplomații ne dau vești urâte. Credeam că s-a terminat calvarul vizelor? Ei bine, nu. Etiopia nu mai acordă vize decât rezidenților țărilor africane, iar Sudanul de Sud, autoproclamat independent de câteva luni, tocmai a făcut implozie. Suntem sfătuiți politicos să aplicăm în țara noastră de origine. Sunăm în Harare, scriem Ambasadei Etiopiei de la Viena (unde e arondată România), Serviciului Imigrări din Etiopia (pentru a confirma această informație) și misiunii diplomatice românești din Addis Abeba. Ne răspund doar diplomații români:

Bună ziua!

Găsiți, atașate, toate informațiile privind obținerea vizei etiopiene. Viza de intrare în Etiopia este cu atât mai necesară cu cât intrați pe cale terestră și nu cu avionul.

Întrucât acordarea vizei este prerogativa suverană a unui stat, nu putem interveni decât în cazul posesorilor de pașapoarte diplomatice și de serviciu. În cazul vizei etiopiene, afirmația este cu atât mai valabilă cu cât această țară se află într-o zonă de conflict prelungit (Somalia, Sudan, Eritreea). În Etiopia au avut loc, în ultima perioadă, atentate cu bombe sau cu arme, în ianuarie, 5 turiști europeni au fost uciși etc etc. Din acest motiv, autoritățile etiopiene sunt foarte atente la acordarea vizei de intrare, mai ales când intrarea se face pe cale terestră. După părerea noastră, calea cea mai sigură o constituie obținerea vizei la Ambasada Etiopiei în țara în care vă aflați. Conform regulilor internaționale, ambasada Etiopiei în care vă aflați are datoria de a vă primi solicitarea dv. de viză. De asemenea, cererea dv. de viză poate fi sprijinită de către misiunea diplomatică a României care este în măsură a garanta scopul turistic-sportiv al solicitării dv, cu atât mai mult cu cât, în mod normal, șefii

celor două misiuni diplomatice s-au întâlnit deja, probabil, în cadrul acțiunilor diplomatice.

Vă atragem atenția că deplasarea cu motocicleta în interiorul Etiopiei poate reprezenta riscuri majore pentru securitatea dv.

Vă dorim mult succes.[1]

1. Documentul nu conține însă nici un fel de atașamente.

BOTSWANA

Între cer și Botswana

Știam că țara asta o să ne facă bine la umor. Nu e nevoie să explic de ce simpla pomenire a monedei naționale din Botswana ne amuză pe noi, românii; dar în *setswana*, dialectul local, cuvântul înseamnă „ploaia care aduce viață". Ceva destul de important într-o țară care e 80 la sută deșert. La vamă, completez pe formularul de imigrație în dreptul profesiei „visător". „Arhitect" parcă începe să sune fraudulos. „Aventurier" nu merge, e prea pretențios. Și dacă e să o spun pe-aia dreaptă, cu ce mă ocup eu în toate orele petrecute în șaua mobrei? Visez cu ochii deschiși. Deși am fost dezamăgiți să ne anulăm planurile de a merge la muncă în Nigeria, trebuie să recunosc că, după ce am stabilit că ne vom întoarce în România pe roți, parcă ni s-a luat o greutate de pe inimă. Devenise stresant să stăm tot timpul cu ochii pe

calendar. Şi, cum nici Botswana, nici Zambia nu impun vize pentru români, ne punem în cap să tăiem în două Kalahari şi să mergem să vedem în tihnă delta, cea pe care în februarie abia am mirosit-o de pe malul celălalt al râului Okavango. Drumul e după cum îi merge buhul: plat, infinit, plictisitor şi dreeept de-ţi ţiuie urechile. În punctele de pe hartă care în Namibia sau în Africa de Sud indicau un orăşel animat de provincie, abia dacă găsim vreo două magazii de tablă şi o staţie de combustibil.

Când picotesc amorţită de peisajul cum nu se poate mai monoton, mă trezeşte un decor suprarealist. Trecem pe lângă Makgadikgadi, cea mai mare albie salină naturală din lume: 12.000 de kilometri pătraţi de crustă sfărâmicioasă care mă face să mă gândesc fără să vreau la cât de îngust ne e habitatul terestru. Azi doar două treimi din suprafaţa Terrei e acoperită de oceane, dar acum 10.000 de ani până şi Makgadikgadi era sub un lac pe care triburile San l-au văzut transformându-se în această întindere stearpă. „Hai să dăm o raită!" îmi aruncă Ionuţ peste umăr şi în secunda următoare suntem într-un nor de argilă. După câteva „cerculeţe" schimbăm rolurile. Cerul neted suprapus peste albul orbitor e grozav pentru un *shooting*, aşa că îmi montez teleobiectivul şi Ionuţ se ridică pe o roată. Între turele lui, inspectez carcasele de insecte îngropate în sare. În sezonul ploios albia se acoperă cu o iarbă măruntă şi migraţia marilor turme de animale transformă acest deşert într-un tablou în mişcare. Acum, când aerul clocoteşte şi Ionuţ a fost înghiţit de orizont, se face atât de linişte, că mă aud cugetând.

În Botswana singurătatea e un fel de a fi. Peste 500.000 de kilometri pătraţi sunt locuiţi de mai puţin de două milioane de oameni. La pompele de apă şi în pauzele de tufiş suntem invariabil doar în compania suricatelor care pândesc ridicate pe trunchiul de-o şchioapă, de parcă ar sta la o bârfă pe marginea drumului. Mulţi oameni trăiesc cu imaginea demodată a unei Africi sălbatice, unde sătenii şi călătorii stau cu frica fiarelor. În realitate, după cum au demonstrat şi aventurile noastre de până acum, o mare parte dintre animalele care ar putea pune

în pericol omul și dobitoacele sale domestice au fost de mult exterminate sau adunate în perimetrul parcurilor naționale. Africa înseamnă oameni, nu animale sălbatice. Botswana însă, ca și Namibia, e puțin altfel. Șansele sunt să schimbăm mai multe priviri cu patrupede cu blană decât vorbe cu un om. La bivuac, fericită că putem din nou să dormim sub stele, îmi amintesc că tânărul jandarm sud-african care ne-a ștampilat la ieșirea din țară ne-a întrebat ceva ce urmează fără îndoială să auzim de multe ori: „Cum o să vă descurcați cu leii și cu elefanții?" O întrebare incomodă pentru oricine, mai ales că nu avem un răspuns cumsecade și nici Vital cu arma lui nu ne însoțește.

Deși aproape că am devenit orășeni în Africa de Sud, e de ajuns o noapte în sălbăticie ca să ne reluăm obiceiurile. Ne trezim la prima geană de lumină. De când n-am mai dormit la cort, în emisfera sudică a venit iarna, așa că nu ne mișcăm înainte de șapte și jumătate, indispuși de faptul că afară sunt doar zece grade. Când mă încumet să pun de un ceai pe arzătorul de campanie, văd că am coapsele vinete de frig. Habar n-am că urmează să încheiem ziua leoarcă de transpirație în Maun.

Orașul – *hub* pentru toți cei care vor să se aventureze prin deltă – pare prea civilizat ca să dormim în tufe, așa că ne instalăm cortul într-un camping prea de fițe pentru pretențiile călătorilor cu un rucsac în spate și cu buget modest. După o plimbare pe drumurile nisipoase care mărginesc delta, în căutare de de-ale gurii nimerim într-un supermarket. Ionuț apucă un pui la rotisor, eu, o pâine și o mână de roșii și ne așezăm plictisiți la coadă ca să plătim. La câțiva metri de casieră, un angajat al magazinului e de serviciu la mașina de feliat pâine. După ce că asta nu e pâine adevărată, nici nu mă gândesc să o transform în segmente egale, de consistența nisipului umed. Dar localnicii par entuziasmați și urmărim cu gura căscată cum un domn înalt, în pantaloni călcați la dungă, împinge cu dezgust pâinea pe care mașinăria numai ce i a feliat-o oarecum câș. Lucrătorul ia franzela refuzată, o aruncă într-un coș de gunoi și pune în tăietor una „nouă". Dacă asta e direcția în care merge Africa, vai lor!

La camping domnește o atmosferă iritantă de voie bună. Deasupra barului s-au aprins lampioane; în boxe bubuie un minimal și *backpackerii* cu plete mirosind a șampon fără parabeni își etalează bronzul impecabil în șlapi, maieuri cu inscripții amuzante și bermude pastel. Toată lumea pare să aibă o bere de import în mână și un American Express în buzunar. Apucăm totuși câteva ceasuri bune de somn. În zori facem turul companiilor aviatice din Maun – delta poate fi vizitată numai cu bărcile tradiționale *mokoro* sau survolată. Și la una, și la alta însă, prețurile ne amuțesc. Spre seară abandonăm ideea și ne reculegem cu o bere în mână printre ceilalți din camping. Apare fata de la recepție: „Am doi turiști germani care caută să împartă cu cineva costurile unui zbor deasupra deltei, spune ea. Vă interesează?" Așa că în dimineața următoare noi doi, împreună cu Dominic și Stefan, ne prezentăm la aeroport pentru un scrupulos control de securitate, urmat de cea mai senzațională oră din viața mea.

Câteva date simpatice: avionul cu care zburăm e un Cessna 206 capabil să ducă până la cinci pasageri la bord. Noi suntem patru. Eu mă așez cu nemții, iar Ionuț ocupă locul din dreapta pilotului, care, cum aude că pentru noi doi e primul zbor cu un obiectiv ușor, ne propune ceva mai „aventuros". *Yeeeey!* Decolare în forță, apoi Andras ia

câteva viraje ameţitoare şi mă trezesc propulsată, vibrând de adrenalină, în al nouălea cer. De emoţie, uit că pilotul e american şi îl întreb în română: „Ce consum are jucăria asta?“ Andras izbucneşte în râs şi Ionuţ îi traduce întrebarea. „Cam un litru de kerosen pe minut“, răspunde, şi mă năpustesc imediat cu a doua: „Deci câte ore putem să ne dăm cu tot ce avem în rezervor?“ Pilotul spune că maximum cinci ore, moment în care Dominic, care butonează un GPS sofisticat de la decolare, anunţă că zburăm cu 300 km/h. Uau! Am spus că toată faza se întâmpla la câteva sute de metri deasupra Deltei Okavango, unul dintre cele mai fabuloase locuri din lume?

Să admitem că am văzut-o deja de departe, din Namibia, un miraj fecund şi verde. Acum însă suntem la final de sezon ploios şi, ca nişte ucenici ai celebrului fotograf Yann Arthus Bertrand, încercăm să avem o imagine de ansamblu. 16.000 de kilometri pătraţi. Delta Okavango este una dintre puţinele care nu iau naştere la o intersecţie de ape. De vină e falia Gumare, care schimbă înclinaţia albiei râului-mamă şi care îl despleteşte în trei braţe principale, apoi în altele şi altele. Falia Thamalakane „închide“ delta, aşa că râul Okavango nu mai ajunge niciodată la ocean. Apa se evaporă sau e absorbită de Kalahari, creând un mozaic complex de lagune şi canale tăiate perpendicular de o reţea radială de poteci croite de migraţia animalelor. În jurul acestor zone se iţesc plauri unde cresc nuferi şi papirus – acestea sunt „insulele“ efemere ale deltei. În fine, spre margini sunt bucăţi rar adăpate de ape. Schimbarea de anotimp e evidentă. În zonele încă inundate culorile şi texturile amestecă apă, cer şi pământ. În cicatricile verii zac trunchiuri de copaci mâncate de ruginiul toamnei. Fiecare loc însă e plin de viaţă şi virajele sportive ale lui Andras ne îngăduie să asistăm la scene intime din vastul ecosistem semiacvatic. Vedem elefanţi şi girafe traversând agale mlaştinile şi iazurile, hipopotami păscând sau dormitând sub apă ca nişte butoiaşe scufundate, turme de zebre şi antilope fugărindu-se pe porţiunile de stepă, o familie de rinoceri şi miliarde de păsări aglutinându-se în stoluri rozalii. Pe marginea unei

bălți descoperim cu exclamații de bucurie un crocodil uriaș care pare să lenevească la soare. Andras, cu ochi mai ageri decât ai noștri, ne atrage atenția de câte ori vede câte un elefant adult singuratic care zgâlțâie trunchiul vreunui copac.

Spre finalul turei Andras observă că Ionuț e palid și ciudat de tăcut și hotărăște imediat că cel mai bun leac pentru răul de înălțime e să îi dea nițel avionul pe mână. În timp ce Ionuț își face de lucru cu manșa, Dominic declară triumfător că în cele 45 de minute de survol am parcurs 228,82 km și am acoperit o suprafață de 109.707 hectare! După o dimineață așa de plină, nemții ne scot la un nescafe, să ne mai limpezim. Ce bine că drumul către Zambia se anunță monoton! Avem nevoie de răgazul ăsta ca să digerăm amintirile. Dar ne pomenim cu întrebarea de la frontieră: „Cum o să vă descurcați, spune Stefan, cu elefanții care traversează dinspre Zimbabwe spre Okavango?" Și ne bâlbâim. Știm desigur că drumul care trece prin Parcul Național Chobe coincide cu un coridor aglomerat de migrație a animalelor sălbatice. Știm și că Botswana se laudă cu circa 150.000 de pahiderme. Dar ne-am marcat pe hartă reperele și o să campăm la o distanță confortabilă de limita de securitate. Asta înseamnă că, după ce ne despărțim de nemți, zorim pe lângă *pan*-ul Nxai și renunțăm să intrăm înapoi în Makgadikgadi, ratând celebrii săi baobabi, bătrâni de mii de ani. După 150 de kilometri îl întâlnim pe singurul om pe care l-am văzut de când am părăsit Maun. Fermierul are o pușcă pe locul din dreapta al mașinii și pare sincer surprins: „Mă miră să vă văd singuri pe-aici." „De ce?" „E plin de lighioane sălbatice, țâțâie el. Plin. Plin. Eu nu aș pleca de acasă fără armă." „Elefanți? Lei?" „Da, spune el, lei. Numa' săptămâna trecută am văzut câțiva. Nu am auzit însă să fi fost atacat vreun turist." De ce oare abia acum încep să mă îndoiesc de planul nostru?

Întâmplarea face să ne găsim bivuac tot sub un baobab. Suntem în câmp deschis, la marginea parcului. Savana pare ascunzișul perfect. Îmi imaginez spinările felinelor arcuite în iarba înaltă și, în copaci, vulturi pleșuvi și simt o frică atavică. În oraș uităm repede că suntem

doar o altă specie în lanțul trofic, natura însă te pune urgent la locul tău: tu prădător, tu pradă. Aici regulile sunt simple și clare. Supraviețuiești numai dacă te străduiești. Instalăm cortul și Ionuț încropește iute focul. Noaptea s-a lăsat deasă ca o mâzgă și, cum ne foim de pe o parte pe alta în sacul de dormit, se aude în depărtare un „uuuuuh-huuum". O clipă mai târziu îl auzim din nou, „uuuuuh-huuum", după care sunetul se stinge în noapte. „Or fi lei?" „Contează?" face Ionuț. Adevărul e că asta e Africa pe care o iubesc. Intimidantă, frustă, sălbatică. Departe de orașe și de infrastructura lor de beton mușcând violent din natură, mă simt din nou un grăunte ușor de strivit de stihii. Nu aș da însă libertatea asta pentru ceva atât de efemer ca un pat.

Noaptea trece fără incidente și, după un mic dejun sărăcăcios, ne pregătim de întâlniri inevitabile. Traiectoria faunei trebuie să fi fost însă perturbată dramatic de utilajele și echipele de chinezi care lucrează

la drum. Mai întâi vedem indicatoarele triunghiulare care cer „atenție la animale!". Oare se referă la Bambi, sau la regele junglei? La mamifere pufoase și drăguțe, sau la unele făcute din mușchi și colți? Scanez lateralele drumului și, pe măsură ce ne apropiem de ele, părelnicele crupe de lei se transformă în mușuroaie de furnici. La trecerea pe lângă o buturugă Ionuț împrăștie cu un pocnet din evacuare o familie de păsări-rinocer. PĂSĂRI-rinocer, nu rinoceri, deșteapto! Ai uitat că și păsările sunt animale? Păsările SUNT animale! Nu numai leii, ci și păsările și... O, ZEI, CE MAI E ȘI ASTA? În dreapta, la circa o sută de metri, trei elefanți se îndeletnicesc cu decojitul unui copac. Vădit jenat de avansul nostru timid, unul dintre ei ne întoarce profilul și purcede să traverseze drumul. Al doilea rămâne pe loc, în timp ce cel mai mărunt dintre ei o rupe la fugă și dispare în tufe. De emoție, uit să respir. Dincolo de toracele meu încordat ca un arc, aud declanșatorul aparatului și bombănitul lui Ionuț: „E de neînțeles, șoptește el, cum s-au adaptat la trafic și cum de continuă să migreze pe o rută distrusă de apetitul ăsta deșănțat pe care îl avem pentru teritoriu." Față de ultimul elefant pe care l-am văzut în Damaraland, masculul ăsta e un Goliat. Un uriaș blând. Când, în cele din urmă, ne desprindem din loc și îl depășim la ralanti, nici măcar nu se oprește din rontăit. Următoarea familie de pahiderme ne ia pe amândoi prin surprindere. Ne dăm seama că o să trecem cu motorul ambalat pe lângă cei patru sau cinci elefanți numai când mai avem doar câțiva metri până la ei. Animalele sunt vădit tulburate. Lobii zdrențuiți ai urechilor de culoarea leșiei se deschid în laterale ca niște aripi de liliac și cel puțin unul dintre ei scoate un trâmbițat care îmi dă sudori reci. Trecem la mustață, după ce am simțit pentru o clipă pe obraji aerul mișcat de urechi. Pfiu!

Safari-ul gratis continuă până la frontieră. Elefanților li se adaugă tot felul de antilope, struți, porci sălbatici, eland și multe multe specii de păsări. Unele dintre ele sub formă de stârv întins pe șosea. Pe altele le deranjăm de la masă și cât ne oprim să fotografiem leșul pe care îl consumă – un porc furnicar, sau aardvark, cum îi zice în afrikaans – ne țin sub observație din copac. La bacul de peste Zambezi e vânzoleală.

Ne așezăm la coadă în spatele unui convoi de 4x4 colantate, pline de sud-africani echipați și paraechipați până n dinți. „De unde veniți?" ne întreabă unul dintre ei, care ar putea fi șeful unui comando de combat în Afganistan. „O, e o poveste lungă, îi spune Ionuț. Dinspre Okavango, dar de fapt venim din România." „Lisa, strigă sud-africanul, auzi ce spun copiii ăștia! Apoi se întoarce spre noi și rânjește: Și pe lângă lei cum ați trecut?" „Care lei?" îl întrebăm la unison. Păi noi, spune sud-africanul, era să nu ajungem la feribot. La vreo două ore de aici era o haită întreagă așternută în drum." *Hmm, să mă oftic, sau să mă bucur?*

Nu apuc să-mi răspund, că trebuie să ne îmbarcăm. Cât plutim pe Zambezi bacul e însoțit de zeci de *mokoro* pescărești ca o șalupă de delfini. De partea cealaltă regăsim dintr-odată Africa „neagră": haos de navetiști, mici șmenari, oportuniști și alți intermediari de profesie. Treaba lor e să scoată un bănuț de la neaveniți, a noastră, să trecem de ei fără să ne „pârlim". Ionuț intră în baraca poliției să ștampileze ce e de ștampilat. Eu sunt înconjurată de „binevoitori". Ghinionul lor: nu-mi trebuie *money changers*, fiindcă mai am la piept restul de *kwatcha* din prima tură în Zambia. „Hai repede", îmi spune Ionuț cu o față de poker nici zece minute mai târziu. Încalec în spatele lui fără o vorbă și facem slalom printre gură-cască, cotind la dreapta spre Livingstone. Bucata asta de drum o văd prima dată, dar scenografia îmi e atât de familiară! Știu că ne aflăm pe drumuri africane pentru că e plin de lume. Pe jos, pe biclă, unii moțăind în lumea lor pe câte un sac de porumb. Văd primii autostopiști cu boccelele lor cât casa, femeile cu deltoizi conturați care șed lângă plase de cărbune, prichindeii numai un zâmbet... până când tot câmpul vizual mi-e invadat de chipuri dulci și ochii mi se umezesc cu amintiri. „Auzi, mă înghiontește Ionuț din nostalgie, să știi că am uitat talonul de la Yamaha în xeroxul din Johannesburg." „Cum? Am intrat în Zambia fără acte?" „Le-am arătat cartea de înmatriculare și le-am spus că așa arată documentele mobrei în România." „Și te-au crezut?" „Sincer, totul s-a întâmplat foarte repede și am părut atât de sigur pe mine, că până și eu m-am lăsat convins!"

ZAMBIA

Praf, sudoare și acatiste în Zambia

Sunt cu ochii pe noi. O sută de copii tonga, cu scăfârlii chiluge sau împodobite cu împletituri atât de alambicate, încât aproape uit că suntem într-un cătun minuscul din fundul Zambiei. Nu am fi nimerit locul fără să întrebăm în stânga și-n dreapta. Noroc că la vreo 90 de kilometri după Livingstone, când am ieșit de pe asfalt pe pietriș, am dat peste nevasta pastorului din Nyawa Central, care știa mai bine decât noi că trebuia să ajungem în Siamundele.

La o aruncătură de băț de vatra satului sunt ridicate zece corturi de armată, lângă care e parcat un camion. La nord de tabără s-a improvizat o scenă pentru spectacole, cu o măsuță pliantă și câteva buturugi așezate la umbra unui acacia. Pe „scenă" sunt locatarii corturilor, tineri și frumoși, cu plete blonde și ochi strălucitori, în tricouri

vesele și saronguri la fel de murdare de praful roșu al Africii ca și tălpile lor desculțe. Sunt toți americani, misionari în devenire, veniți pentru un stagiu de formare la Rapid 14. Acum câteva zile roiau prin baza din Livingstone. Îmi amintesc că pe drumul de pământ către Nsogwe am avut emoții. La cotitura spre bază am simțit că miroase a cascada Victoria și am întors capul să-i văd perdeaua de stropi. Dar în Zambia venise deja toamna și căderea de apă abia dacă era la o treime față de februarie. La picioarele ei am găsit vegetația stinsă în nuanțe de ruginiu și auriu, iar în canion am văzut un Zambezi învolburat și plajele de astă vară inundate. Apusurile însă erau la fel cum ni le aminteam, cele mai frumoase din lume.

Pentru că baza Rapid 14 gemea de cursanți, ne punem cortul în spatele curții, lângă atelierul auto. Pentru prima dată de când am plecat din România ne simțim „acasă", într-un loc în care știm numele tuturor și fiecare colțișor, unde avem prieteni și un trecut. Rămânem trei nopți. „Nu mai merge așa, spune Laura la plecare; data viitoare trebuie să stați mai mult, sau de tot." Cât ne câcâim să ne luăm rămas-bun de la fiecare în parte, vine vestea că un camion cu cursanți e în pană pe undeva prin Nyawa. Mecanicul Pete urmează să plece de urgență în teritoriu, o treabă de o zi, dus-întors, și ne propune să-l însoțim.

Pete nu e la prima misiune. Acum câțiva ani a făcut și el un curs în Amazonia, apoi a trecut pe la baza din Zambia. Anul următor a stat în Rapid 14 trei luni, iar în anul următor, șapte. Acum ne spune că nu vrea să mai plece, mai ales că s-a pomenit șef peste toate sculele, mașinile și mobrele din bază. „Dacă ai ceva de făcut la Yamaha, te pot ajuta", i-a propus lui Ionuț imediat cum ne-am cunoscut, și în serile următoare i-am văzut sudând eșapamentul și adânciți în fabricarea unui sistem mai solid de prindere pentru scut.

În Siamundele îi găsim pe misionari vorbindu-i liotei de copii. „V-a durut vreodată capul?" „Da", spun cuminte micuții. „Atunci o să vă spunem o poveste care o să vă facă să înțelegeți de ce se întâmplă asta și ce să faceți ca să vă treacă", proclamă un misionar în blugi. În timp ce tânărul se apucă să înșire mitul unui anume Iona care ar fi fost

înghiţit de un peşte mare, citesc în privirile africanilor curiozitate, nedumerire, speranţă. Ei nu au auzit de Biblie, nici de diavol, nici de profeţi. Am întâlnit multă „religie" în Africa – atât creştinismul, cât şi islamul au prins repede rădăcini în comunităţile tribale care adoră să fie împreună, să spere şi să cânte. Dar în sate ca Siamundele, în *bush*, ţăranii se nasc şi mor animişti. Preotul sau imamul satului e vraciul, care ajunge la aceeaşi manipulare a localnicilor, numai că metodele lui sunt ceva mai colorate şi presupun pene, excremente de capră sau laba vreunui guzgan mai ghinionist din păpuriş.

Copiilor din Zambia profundă nu le pasă cine e povestitorul, ei sunt pur şi simplu avizi după poveşti. Mă întreb de ce tinerii ăştia drăguţi care au venit cu avionul tocmai din America nu le spun că într-o zi cu arşiţă durerile de cap trec mai repede cu un pahar de apă decât cu rugăciuni, sau că e firesc să te apuce crampele atunci când

tot ce ai mâncat de dimineață e un boț de *nshima* sau o bucată de cartof crud. Africa nu de acatiste duce lipsă, ci de informații. „E jale mare aici", spune la un moment dat o misionară cu părul în „spic". Între timp colegul ei de pe scena improvizată a ajuns cu povestea la momentul când sunt aleși copiii pentru care se va rosti rugăciunea „vindecătoare". Sunt ridicați trei-patru băieți și cam tot atâtea fete și fiecăruia i se alătură câte un misionar care îl prinde de mână și începe să șopocăiască cu ochii închiși. Un ropot de aplauze de încurajare cuprinde restul grupului de americani. Nu mă pot dumiri dacă acești vestici cumsecade au venit să-și hrănească ego-ul sau să aibă ce le povesti mai apoi prietenilor – „Am fost într-un sat din Africa, a fost minunat... minunat". În jurul meu se aplaudă tot mai puternic, iar eu nu știu ce să fac cu mâinile. Miriam, misionara cu codițe, îmi spune că e sigură că nici noi, nici copiii n-o să uităm niciodată ziua asta.

Seara ne adunăm împreună cu Pete în jurul focului, unde sătenii încing tradiționala „periniță" tonga. Sarongurile femeilor, care aici se numesc *shetenge*, sunt folosite pe post de „batistă", în timp ce asistența se străduiește să sară din ce în ce mai sus. Îmi amintesc de seara petrecută cu orfanii din Gabon, dar Pete îmi întrerupe șirul gândurilor: „Eu mi-am terminat treaba aici și mâine plec. M-am gândit să fac un ocol și să-mi vizitez niște amici care țin un orfelinat și m-aș bucura să mă însoțiți."

Pe măsură ce ne am îndepărtat de Cape Town vremea a început să se încălzească, dar, cum ne apropiem din nou de Ecuator, zilele sunt din ce în ce mai scurte și diminețile încă reci. Azi ne trezim mai vioi ca de obicei. Kawasaki-ul lui Pete are nevoie de câteva minute de încălzire, noi – de o stacană de ceai, și suntem gata pentru o microaventură. La fel ca ieri, nu avem habar cum o să dăm de casa lui Jako și Amber și ne bazăm pe faptul că la țară toată lumea trebuie să fi auzit de pastorul sud-african. Trei ore mai târziu ajungem la concluzia că am făcut 70 de kilometri prin labirintul de poteci și drumuri ocolitoare care împânzesc *bush*-ul. Pe alocuri trasa abia dacă are o palmă, în rest sunt plantații întinse de bumbac de la care vine și numele acestui

sol ciudat cu care ne-am familiarizat din Congo. Când e ud, te scufunzi în el ca într-o mlaștină de plastilină și noroiul nu se închide niciodată la loc. Odată uscat, se face tare ca betonul, de trebuie să-l spargi cu lopata ca să treci, sau ca acum, o pudră alunecoasă de praf și nisip. „Așa trebuie să fie Kinshasa–Lubumbashi când nu plouă, spune Ionuț într-o pauză de apă. Traversarea aia a fost nebunie curată. Pe cinstea mea că m-aș băga s-o fac din nou."

Deosebirea dintre Zambia și Zair este că aici sătenii știu că vor ajunge, după câțiva kilometri, la drumul principal, care e asfaltat. Adică pot primi provizii și medicamente. În plus, în multe sate sunt pompe de apă, ceea ce îi face pe localnici mai puțin vulnerabili la secetă. Totodată, sezonul umed nu e atât de lung și neîndurător ca în Congo, guvernul – nu atât de corupt, și asta îngăduie ca banii să mai ajungă și în construcții, iar proiectele lor umanitare să se poată desfășura cât de cât. Revenind la drum... cu ocazia pauzei, descoperim că Pete are niște probleme cu presiunea în cauciucuri. Asta ne ține pe loc cât să îi dăm motiv lui Jako să ne dojenească în glumă că ne-a așteptat cu masa pusă.

La jumătatea amiezii roțile înghit ultimii 40 de kilometri, iar în Kalomo e momentul să ne despărțim de Pete. Nu putea să urmeze decât o noapte cu dâmburi în coaste, într-un lan de buruieni înalte care încheie cele douăzeci de ore „à la Zair".

Dimineață suntem nerăbdători să cumpărăm provizii și ulei de motor din Lusaka, să traversăm râul Luangwa către estul aproape tropical și să trecem frontiera cu Mozambicul.

„Dar cum o să faceți cu leii?" Întrebarea mă bântuie în treacăt când GPS-ul anunță că am intrat în arealul dintre cele două parcuri naționale transfrontaliere, pe care nu avem voie să le străbatem cu motocicleta. Gardurile namibiene sau cele sud-africane sunt doar o amintire. Trebuie să ivim strategii de cercetași. Prima mișcare e să ne oprim... măcar un ceas până să se întunece. Asta înseamnă până pe la patru după-masă, pentru că am constatat că apusul e fix la cinci și zece. Când suntem în mers, verificăm insistent dincotro bate vântul. Vegetația

a devenit „luxuriantă", ca să nu-i spun de-a dreptul o bătaie de cap. Nu mai putem campa fără să muncim o jumătate de ceas, fie că tăiem buruienile mai înalte ca mine cu maceta, fie că prășim ciulinii cu tălpile cizmelor. Cu schelălăielile șacalilor ne-am obișnuit. Dar, cum ierburile în care ne facem culcușul colcăie de rozătoare, instaurăm două noi reguli de „tabără". Unu: oricât ar fi de murdare, hainele și cizmele intră odată cu noi în cort. Și doi: nu se iese decât după ce iarba de jur împrejur s-a răscolit temeinic cu un băț suficient de lung. Rezultatul e o noapte fără atacatori – fie i-am descurajat, fie i-am făcut să se prăpădească de râs!

La cinci și un sfert trag fermoarul. Orizontul abia prinde bujori. Cortul e iarăși leoarcă de rouă și e frig de scot aburi pe gură. Dincolo de pădurea asta, în cortul cocoțat pe capota mașinii, două fetițe strâng ultimele secunde de vis între gene. Sunt surori; cea mare are cinci ani, cea mică, puțin peste trei jumate. Prin storurile cauciucate care ascund

geamurile intră destulă lumină cât să le gâdile tandru. Cea mare poate că întinde mâna după caietul cu exerciții de care nu se desparte nici în somn. Mezina îi arde lui *doudou* o carată decorată cu elastice flauşate în tâmplă. De când nu le-am văzut, au mai crescut. Nu se grăbesc. Ziua de azi nu o să se deosebească prea mult de ziua de ieri. Vor face mofturi la tartina cu dulceaţă de la dejun, vor plânge după ciocolată sau după cutia cu creioane cu sclipici. Vor avea parte de o duzină de feţişoare negre turtite în adoraţie de geamurile maşinii în minutele în care părinţii vor coborî să facă plinul. Poate vor desena în caiet o zână, o scenă din *Cartea junglei*, un diavol roşu cu picăţele mov. Poate cea mare se va plictisi şi îşi va şantaja sora să caute în cutia cu jocuri de la bunicul pachetul de jetoane legate cu elastic. Şi poate că asta o să le facă pe Lea şi Elisa să îşi aducă puţin aminte de noi.

MOZAMBIC

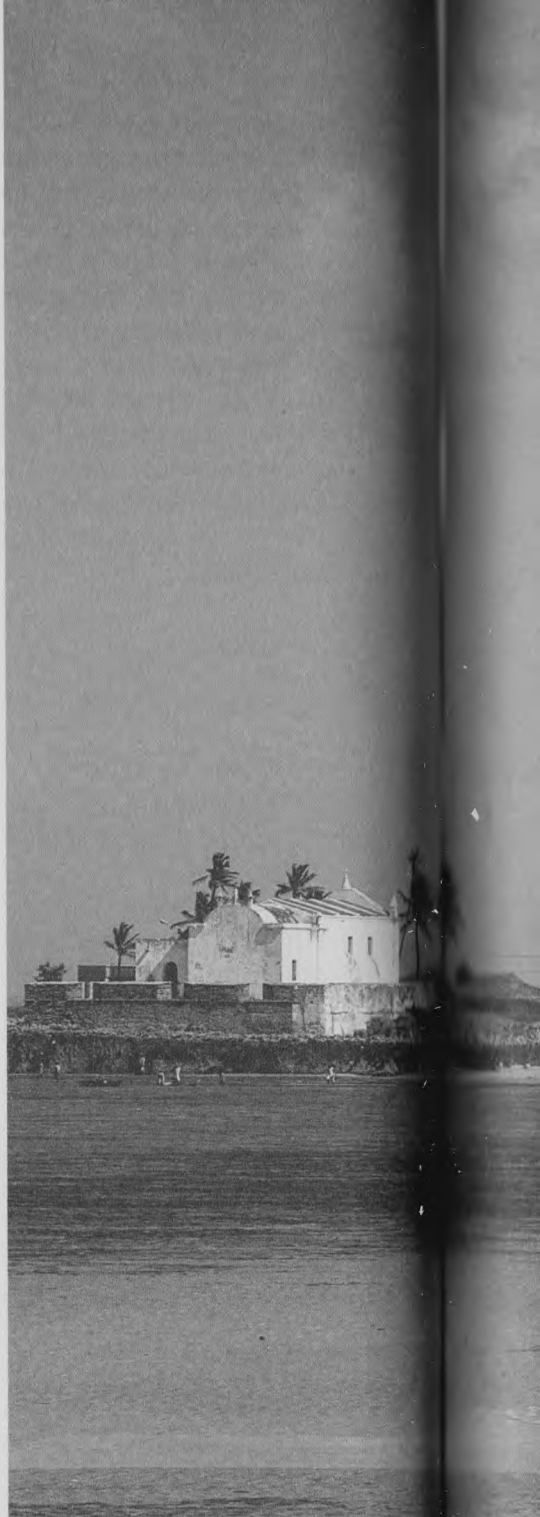

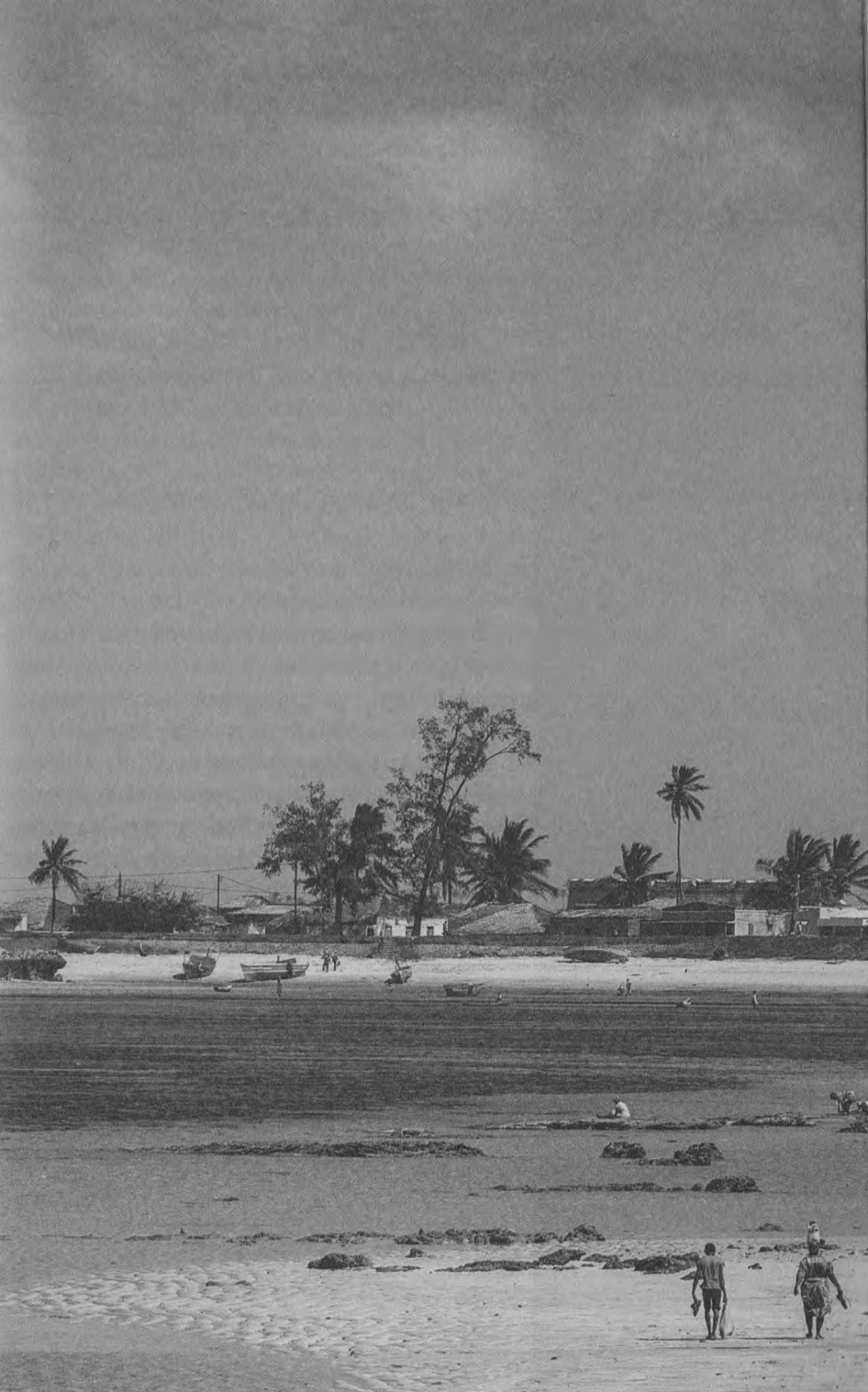

Tudo bem?

Hai să vorbim despre cât de fain e să te dai cu motorul *off-road*, într-un nor de praf. Să nu mă înțelegi greșit, suntem și noi în aceeași căruță cu restul lumii. Ne convine să economisim timp și anvelope, să nu ne frângem oasele prin toate hârtoapele și să ne prezentăm la ambasade într-o ținută decentă. Atunci când e cazul. În restul timpului, imprevizibilul drumurilor africane e evadarea temporară din „pușcăria de asfalt" în care trăim. Merită să aplicăm la vize plini de noroi și să stârnim curiozitatea orășenilor cu părul nostru zburlit și hainele zdrențuite. Pentru că nimic nu e mai grozav decât să rulezi pe carnea pământului, roșie aici, că doar suntem în Africa, și neacoperită de asfalt. Aici, prin porii drumului circulă ființe vii, iar lutul ni se descompune sub roți într-un praf care contaminează aerul și ni se lipește de nas.

Aşadar Mozambic e la fix. Cu excepţia provinciilor Tete şi Niassa, prin care am intrat noi, nu are mai mult de 300 de kilometri lăţime de-a lungul celor 2.500 de coastă. Nefiind fanii şoselei şi nici ai atracţiilor turistice (de care sudul e plin), plănuim o rută mai puţin circulată: de-a curmezişul provinciei Zambezia, către Tete. Ideea este să coborâm de-a lungul fluviului Zambezi, apoi să trecem gârla – dacă se va dovedi că un anume bac e în funcţiune – undeva după Caia.

Ne incită şi faptul că, după ce am ratat Angola, Mozambic e ultima şansă să gustăm melanjul de cultură latină şi africană dintr-o fostă colonie portugheză. Pe lângă Bantu, arabă, Makonde şi Swahili în nord, aici se vorbeşte graiul celor mai pricepuţi navigatori ai lumii. Lingviştii spun că dintre limbile neolatine româna şi portugheza sunt cele mai apropiate. Suntem deci nerăbdători să exersăm.

Primele încercări sunt de succes. „Am priceput tot!", strigă Ionuţ din uşa vămii mozambicane, iar în spatele lui vameşii se înghesuie curioşi. „*Tudo bem?*" La intrarea în primul sat e rândul meu să negociez nişte *samosas* în rom-portugheză. Şi merge. Samosele sunt gustoase şi incredibil de ieftine. Halal început pentru aventura în Mozambic!

Peisajul rural e minunat: lăsăm în urmă un povârniş de culoarea sângelui, apoi trecem printr-un pâlc de baobabi şi nimerim pe un drum curat, de ţară. Satele sunt sărăcăcioase, numai colibe de chirpici şi oameni pe jos sau pe bicicletă. Cam o dată pe oră ne depăşeşte câte un OZN pe patru roţi, o limuzină cu girofar care transportă către următoarea paranghelie un mahăr local. În Tete primim primele veşti proaste: benzina costă aproape 6,5 lei litrul, cea mai scumpă din Africa! Colac peste pupăză, trasa pe care ne-am propus-o spre Moatize a fost de curând blocată pentru uzul minelor de cărbune. Dibuim o alternativă, dar ocolul ne costă ultimele ore de lumină. Cu toată risipa de timp, apusul ne găseşte cu cortul pus pe un tăpşan cu vedere la Malawi şi cu cina întinsă: avocado, roşii, banane şi faimoasele chifle mozambicane.

După năravul din ultima lună, ne trezim înaintea soarelui. Trag fermoarul şi abia-mi văd mâna întinsă. O ceaţă deasă culcă vegetaţia la pământ şi temperatura e de frigider. În câteva clipe însă erupe globul

incandescent care ne scaldă bivuacul în lumină aurie. Pe la 7.30 am făcut deja niște kilometri. Drumul care ni se așterne în față trebuie să le dea serios de furcă celor care-l străbat când plouă. Are de toate: nisip și praf de un stânjen adâncime, pietriș și bolovani și albii secate. Tot căutând cea mai bună trasă, ne trezim față în față cu un taximetrist pe scuter care gonește din sensul opus. Mobra smucește spre stânga și cu șoldul drept simt piciorul lui Ionuț încordându-se pe frână. În timp ce mă pregătesc de impact, pompa hidraulică împinge lichid prin conducta care duce la etrier și pistonul forțează discul de frână între plăcuțe și roată. Ne oprim în malul de pământ și inventariem pagubele: oglinda dreaptă smulsă (din nou), ceva zgârieturi pe protecții, cutia îndoită. Abia după 15 kilometri observăm că semnalizatorul dreapta s-a rupt.

La prânz tragem sub un copac și deschidem o conservă. De apă ne lipsim; am terminat-o de ceva timp. Trecătorii ne privesc curioși, dar

oamenii ăştia sunt altfel. Şedinţele de *white watching* se fac de la cel puţin cinci metri. Mozambicanii sunt ori foarte blânzi din fire, ori timizi, aşa că mai potolim ritmul, ca să-i observăm în tihnă. E duminică, dar pe aici e doar o zi de muncă oarecare. Femeile spală rufe, lucrează pământul, cern făină, cară apă şi lemne de foc; bărbaţii îşi văd de ce pot, iar copiii zburdă în praf sau ajută prin gospodărie. E ciudat să mă gândesc la statisticile care spun că măcar unul din zece oameni pe care îi întâlnim acum va muri de SIDA în următorii cinci ani. Am citit că multe victime sunt copii, infectaţi prin alăptarea de către mame seropozitive care le oferă odată cu darul vieţii şi condamnarea la o moarte timpurie.

După 279 de kilometri de *boa tarde* şi de soare suntem frânţi. Am ajuns din nou la Zambezi, peste care e arcuit podul de cale ferată Dona Ana, la vremea lui cel mai lung din Africa şi în continuare un exemplu de inovaţie inginerească. Până la bac mai avem de mâncat o pâine. Dar cât aşteptăm să treacă trenul mai mulţi pietoni şi biciclişti apar printre case, adică dinspre pod. Dona Ana are vreo 3,7 kilometri. Oare nu am putea să-i trecem şi noi?

Cu ajutorul sătenilor răzbim prin labirintul de uliţe până la picioarele podului. *Tudo bem.* Aici descoperim că pentru a ajunge pe platforma pietonală mai avem de urcat o scară. Cu rampă ca de vapor, cam la 45 de grade, numai că de lemn. *Muito bem.* Dăm jos cutiile şi patru localnici nu îl lasă pe Ionuţ cu mâna întinsă. Se opintesc toţi cinci, afurisesc, şi monstrul ajunge pe pod.

De sus, sute de plauri acoperiţi cu nuferi albi şi lila fac Zambezi-ul să semene cu o deltă; cine şi-ar imagina că tocmai pe acest fluviu domol se află nestăpânita cascadă Victoria? Le dăm de-o bere băieţilor care ne-au ajutat şi mă sui în şa. Pentru scurt timp, căci tractul dintre şine şi parapet e atât de îngust, că pe alocuri pare mai sigur să merg pe jos. Pe la jumătatea podului mulţimea freamătă. Din podeaua de prefabricate de beton a podului lipsesc câteva lespezi, ceva mai mult de jumătate de metru. Bicicliştii îşi trec ţoaglele cu manevre de neurochirurgi, dar e limpede că noi nu avem cum să-i imităm. Trebuie

recrutate încă o dată braţe puternice. *Um, dois, três...* şi Yamaha e săltată peste gol, în vreme ce estimez, cu inima cât un purice, cam de la ce înălţime am fi putut cădea.

După ce trecem şi de Caia drumul devine un spaţiu de întâlnire şi surpriză. Nu lipsesc cameleonii care trec strada, grămezile de fructe şi legume proaspete, tipsiile cu pastă de alune îndulcită sau nucile de caju, care se cumpără la lighean. Simt că ne apropiem de un oraş măricel, pentru că suntem martori nu o dată la cele mai ingenioase încercări ale oamenilor de a căra un volum imposibil de bagaje. Cu toate astea, noi rămânem febleţea poliţiştilor, care sunt atât de impresionaţi, încât uită să ne mai ceară actele.

A doua zi, pe la jumătatea dimineţii, ajungem în Quelimane, fost centru al comerţului cu fildeş, aur şi sclavi, unde David Livingstone era numit în 1858 consul onorific al Coroanei britanice şi unde îşi începea cruciala explorare în bazinul fluviului Zambezi. Gloria de odinioară a oraşului s-a risipit. Clădirile coloniale şi construcţiile interesante din epoca modernistă zac în ruină. Bisericile abandonate şi fostele reşedinţe de demnitari sunt acum toalete publice mâncate de licheni, cu o panoramă romantică spre lagună. Două străzi mai în spate nu există *pastelaria* să nu geamă de lume. Alegem una la întâmplare, ţinută de o familie de libanezi. Cafeaua e bună, prăjiturile însă sunt pur şi simplu năucitoare pentru un decor atât de pauper. Chelnerul scamator ne aduce un melc cu zahăr *muscovado* caramelizat la perfecţie, cremşnit cu vanilie pe bune, brioşe cu esenţă de migdale sau parfumate cu *dulche de leche* şi un coşuleţ din aluat franţuzesc umplut cu o cremă senzaţională de ou şi nucă de cocos.

Ne dăm seama prea târziu că singura soluţie pentru a pune capăt delirului culinar e să plătim şi să plecăm. Nimerim în braţele brutarilor de peste drum, care au coşurile pline cu *pão português*[1] şi cu o uimitoare varietate de gogoşi, biscuiţi şi fursecuri cu preţuri de nimic, între doi şi cinci meticali.

1. Chifle (portugheză).

De aici se întind plantațiile de cocos. Mai sunt 33 de kilometri până la Oceanul Indian, unde ne-a sugerat cineva să căutăm cazare extrasezon pe plaja Zalala, dar satul de pescari nu arăta deloc ca în pozele cu plaje paradiziace cu care sunt ademeniți turiștii în Mozambic. Suntem singurii care n-am venit la pescuit și sosirea noastră stârnește desigur vâlvă. Nici 24 de ore mai târziu ne facem bagajele să plecăm, după ce am înregistrat unul dintre cele mai eficiente pit-stopuri din călătorie și după ce activitățile de azi-noapte de la lumina frontalei m-au convins că tunsul părului pe întuneric nu e o idee rea. Pe scurt, am izbutit să punem cortul în grădina unei pensiuni pustii, al cărei patron s-a dovedit a fi șeful secției de poliție, să mâncăm creveți la grătar și să cumpărăm pește oarecum stricat pe care l-au mâncat într-un final paznicii, să spălăm toate rufele și să facem duș – totul operat la găleata cu apă rece din puț.

În zori pornim spre nord pe un drum de asfalt care colapsează prematur într-un haos de deviații și camioane și unde toate gropile din Namibia și Africa de Sud par să se fi adunat la un loc. Africa, bine te-am regăsit! Nampula, al treilea oraș ca mărime din Mozambic, e chiar mai pustiu decât Quelimane. Clădiri descărnate, străzi pustii, magazine

în faliment. Între blocurile gri, calcane acoperite de fresce multicolore explică istoria locului în tehnici împrumutate din arta vernaculară, din sculptura makonde și machinamu. E cea mai frumoasă reprezentare a războiului de independență mozambican, urmat de cel civil și de o tranziție dificilă spre normalitate. La începutul anilor '60 teritoriile africane aflate de patru secole sub ocupația imperiului portughez își făceau auzită vocea. Mai întâi, forțele de gherilă din Angola, apoi cele mozambicane, prin FRELIMO, adică Frontul de Eliberare sprijinit de Cuba și URSS. În anii '80 fragilul Mozambic nimerea din lac în puț, manifestându-și fățiș sprijinul pentru populația majoritară de culoare din Zimbabwe și Africa de Sud, care încerca să răstoarne guvernele pro-apartheid. Albii au hotărât că toți partizanii revoluției trebuie destabilizați economic și s-au demarat echiparea și antrenarea unei așa-zise grupări de rezistență națională, botezată Renamo. În confuzia politică și traumatizat de războaie, Mozambic avea să-și caute sprijin în filozofia marxistă și în naționalism. Azi tablourile zugrăvite pe pereții clădirilor, cu soldați care mărșăluiesc sub steaua în cinci colțuri, se scorojesc în soare. În dreptul calcanelor se adună tineri frumoși ca aceia al căror sânge scălda cândva străzile. Businessul lor nu este însă războiul, ci vânzarea de cartele SIM pentru telefoane mobile și tăvile pline cu prăjiturele cu miere pe care le cară pe cap. Cumpăr una. E grozavă, dar îmi face foame. În Nampula sunt câteva *pastelarias* deschise care arată la fel de suspect ca localurile autohtone de pe timpul lui Ceaușescu: clienți gen securist-mozambican-care-pune-țara-la-cale și meniuri cu pretenții care propun prețuri de speriat: 400 de meticali pentru niște pui cu sos, adică echivalentul a 200 de chifle obișnuite. Trist.

De ceva timp ne-am format o rutină: cum noaptea vine foarte devreme spre Ecuator, ne instalăm tabăra înainte de cinci. În lanurile de aici iarba depășește un stat de om, ceea ce ne obligă să „cosim" cu cizmele și să smulgem la buruieni măcar douăzeci de minute, în timp ce felurite lighioane se adapă cu sângele și sudoarea care ne broboneşte. Îmi închipui uneori că un ciutac de la țară descoperă bivuacurile noastre părăsite și se apucă să scrie o compunere despre locul unde

a aterizat un OZN! În seara asta însă nimerim la marginea unei plantații de *casava*. Solul se întâmplă să fie neted și nisipos. Adică o să dormim bine. În timp ce ne desfacem cortul, Ionuț îmi face semn că la vreo șaptezeci de metri mai încolo un sătean ne privește insistent. În clipa în care ridic ochii, ne întoarce spatele și pleacă. Ceva mai târziu ne pomenim cu patru inși. Unul dintre ei ne cere cu sfială permisiunea să vină lângă noi ca să ne spună ceva. Suntem amândoi stupefiați! Dacă ăsta era Congo sau orice altă țară din vest, am fi fost de mult asediați de un număr înzecit de oameni, dacă nu mai mult. Mozambicanii ascultă explicațiile lui Ionuț, care le spune cum se pricepe mai bine că vrem să dormim aici o noapte. Și nu se întind la palavre; ne zâmbesc timid și asta-i tot. Nici în cursul serii, nici a doua zi dimineață nu mai vine nimeni să ne întrebe de sănătate.

Ilha de Moçambique

Pornim la drum și ajungem undeva unde baobabii fac din nou loc palmierilor. Printre trunchiurile lor zărim istmul de trei kilometri și jumătate care unește continentul cu un loc neverosimil. Pășim pe aleile înguste din inima cetății cu fațade fărâmate și ne sfiim de ecoul pe care cizmele grosolane de motociclist îl trezesc pe caldarâm. Unde am ajuns? Ilha de Moçambique pare desprinsă din basme, o Afrodită cu trup de coral, scăldată de apele oceanului. Azi, pustie, acum șapte secole, în centrul unei rețele comerciale maritime puternice, care avea să lege pentru multe generații Portugalia de India. Numele îi vine după sultanul Moussa Ben Mbiki, răsturnat de la putere de coloniștii care stabileau aici o capitală insulară. De fapt Vasco da Gama nici nu a avut prea multe de făcut, pentru că la 1498 Ilha de Moçambique era deja un port important pe ruta Zanzibar–Madagascar–Oman–Persia. Noua bază a permis însă extinderea comerțului cu sclavi și condimente către Macao și Goa. Un timp Ilha a strălucit și fortul São Sebastião a fost impenetrabil. Perioada de glorie a apus odată cu descoperirea

ESCOLA MAOMETANA
THE MOHAMEDIA MADRESA SCHOOL.
મદ્રેસા એ મહામેદીયા-સને ૧૯૨૩.
مدرسة محمدية سنة ١٩٢٣
MOZAMBIQUE 1923

zăcămintelor de aur din Transvaal, cu inaugurarea Canalului Suez și, finalmente, cu expansiunea portului din Maputo. Treptat, insula a căzut în uitare și populația s-a rărit. Din splendida arhitectură colonială au rămas o mână de *madresas*[1] și vilele din *cidade de pedra* (adică „orașul de piatră"). Restul clădirilor au fost reduse la carcasele goale pe care doar buruienile le mai țin în picioare, din care piesele de mobilier inestimabile au fost de mult făcute lemne de foc de către cei refugiați pe Ilha în timpul războiului civil.

Rătăcim de ceasuri bune. De pe fațada monumentală a fostei școli de arte și meserii vopseaua se coșcovește în straturi roz pal. În spate sunt grădini liniștite, unde am impresia că la ora amiezii soarele atrage cei mai năstrușnici copii. Două fetițe se desprind din umbră și se agață de brațele lui Ionuț, care face pe titirezul uman. Îl văd învinețindu-se de efort. Fetițele abia prind gustul distracției și, când românul nostru vrea să ia o pauză, se trezește escaladat de piciorușele obișnuite cu trunchiuri de cocotier. Saidi, un băiat de școală, e următorul mușteriu. Ca în multe comunități sărace din Africa, jucăriile sunt un lux. Nici aici părinții n-au timp să improvizeze și pitacii își fac de lucru cu ce găsesc: mingi de cârpă ca în Congo, anvelope abandonate, zornăitori din cutii de tablă umplute cu pietricele sau... turiști.

Unde se termină *cidade de pedra* începe *cidade de makuti*, cartierul de colibe împletite din palmier în care trăiesc și părinții copiilor cu care ne am jucat mai devreme. Tații de pe Ilha sunt fără excepție pescari. Pe la patru s-au adunat pe *praia*[2] din portul Santo Antonio, la fel cum fac în fiecare zi, ca să sorteze peștele și să stea la taclale, în timp ce *dhow*-urile[3] se leagănă pe apa de cristal. Aici se pescuiește cu harponul și prada e fabuloasă: moluște, arici de mare, caracatiță și tot soiul de specii exotice, cu solzi portocalii sau albaștri. O parte sunt pentru consum propriu, alta va ajunge diseară în meniul pensiunilor de pe insulă. Vizităm câteva. Sunt șic, dar prea scumpe pentru noi. Așadar urmează încă o noapte în tufele de *casava*, pe un loc ales la repezeală

1. Instituții de învățământ musulmane.
2. Plajă (portugheză).
3. Barcă tradițională.

și expus pe două laturi. Inevitabil, la cinci dimineața ne știm deja pe nume cu o mână de localnici: Amina, Anija, Ajira și Antonio. Oameni de zahăr; nu degeaba portughezii i-au spus Mozambicului *terra da boa gente*[1]. „Nu aveți ceva de lucru?" întreabă Antonio în loc să ne gonească, de parcă nu am fi noi intrușii pe glia lui. Dacă aceștia nu sunt cei mai pașnici africani, nu știu zău care alții ar putea fi.

Plajă, muște țețe și un scorpion

Praf african la micul dejun? Da, mulțumesc.

Drumul din ultimele zile e tot mai solicitant și mai singuratic, mai puțin atunci când trecem prin cătune unde oprim cât să refacem

1. Tărâmul oamenilor buni.

rezervele de apă. Compensează peisajul, cu monoliți enigmatici care răsar ca niște insule din întinderea savanei. Suntem acum la limita sudică a celei mai mari rețele de falii din lume, care se întinde pe 6.400 de kilometri, de aici până în Cornul Africii și Iordania. Valea Marelui Rift African. Drumul e frumos și denivelat, cum ne place nouă, dar schimbătorul de viteze face figuri. Inevitabilul se produce pe la jumătatea zilei, când Yamaha rămâne blocată într-a patra. Mai mergem așa, fără frână de motor, încă 30 de kilometri și oprim în primul sat, unde facem o cârpăceală care nu are cum să țină mult. În curând Ionuț e nevoit să oprească la fiecare șanț sau groapă pentru a muta manual levierul în treapta inferioară de viteză. Manevrele se execută pe o arșiță clasică și după atâtea zile fără duș gama de mirosuri care ne însoțește semnalează că trecem de faza hipioată una-cu-natura și că a venit momentul să luăm atitudine. Pemba, un orășel de litoral cu portul comercial aflat în cel mai adânc golf natural din Africa, e prima noastră alegere.

Campingul în care ne aciuăm este într-o pădurice de baobabi și mangrove. Locul de grătar, accesul la bucătărie și wi-fi (când merge generatorul), trasul cu arcul, caiacele și băile de nămol sunt toate gratuite. Bufetul duminical *all-you-can-eat* pe care Rudi, proprietarul campingului, îl prepară personal este pentru cine are bani. Noi nu avem, dar ni se spune că, din motive numai de el știute, Rudi ne-a plăcut și ne invită la cină. Cu un suc de casă din baobab în față, ne spunem fiecare povestea. În afară de noi și de Thomas, un DJ din Viena, oaspeții sunt expați care muncesc în exploatări *off-shore*. Punga de gaze descoperită de curând în Pemba e a doua, dacă nu chiar cea mai mare din lume. De asta plajele alea mozambicane fără cusur sunt tot mai puține, iar prețurile sunt tot mai mari. Rudi, de baștină din Africa de Sud, a venit aici în adolescență, când tatăl lui a fost numit consul general. Mai târziu a întâlnit în golful ăsta liniștit o femeie frumoasă, care avea să-i nască un fiu în scorbura unui copac de 1.800 de ani. Înalt și blajin, Kai-Uwe nu poartă niciodată pantofi, pentru că, la fel ca mama lui, nu are nevoie. Tălpile lui sunt obișnuite cu iarba tăioasă pe care a doua zi ne arată cum să pășim. „Ia gustă!", îmi spune, oferindu-mi o

buruiană care aduce cu mărarul. „E sparanghel sălbatic. Asta – și îmi dă să miros o rămurică – nu le place țânțarilor. Poți să te freci cu ea pe corp." Kai-Uwe vorbește despre plantele și gângăniile din pădurice ca despre niște prieteni vechi, pe care trebuie să-i asculți. „Ați văzut fructele împrăștiate pe jos prin camping? Sunt un fel de merișor sălbatic, *masanica*. Macacii se dau în vânt după ele și fiecare boabă are un gust diferit în funcție de culoare și de copacul din care a căzut. Ție sigur o să-ți placă mai mult Manica, îi spune lui Ionuț. E berea noastră locală, concurența pentru berea 2M. Sper că nu ești părtinitor."

Seara refluxul a eliberat plaja, pe care au luat-o în primire nesuferitele muște țețe. E de ajuns să ne întindem, că se și reped să ne ciuruiască. „Ce ziceți de o baie de nămol?", propune Kai-Uwe. Amicul nostru ne conduce într-un loc între mangrove unde nisipul alb a fost înlocuit de o mâzgă leșioasă. „Uitați-vă aici, spune el, și se întinde cu fața la o palmă de sol, deasupra unui cuplu de crustacee, dintre care unul are cleștele drept mult mai mare decât cel stâng. În lumea crabului-violonist, asta e răsplata pentru un gest cavaleresc. O partidă de sex. Vedeți crabul cu cleşti asimetrici? El e masculul, care își apără de intruși atât propriul cuib, cât și pe cel al vecinelor, în schimbul favorurilor... hm, carnale. Nouă ne convine să-i avem aici. Excrementele crabilor au transformat nămolul într-un miracol cosmetic. Ana, te sfătuiesc să te bălăcești cu încredere. O să te simți mai ceva ca la spa."

Ziua următoare născocim o altă stratagemă pentru a fenta muștele țețe. La șapte dimineața soarele e de câteva suliițe pe cer, iar noi am apucat să vâslim dincolo de promontoriu. În golful vecin am un *déjà-vu*: niște bărbați dezbrăcați până la brâu tocmai își strâng plasele și, după cum speram, ne fac semn să ne apropiem. Sunt pescari care, la fel ca cei de anul trecut din Benin, se zbat să își câștige existența, la concurență cu navele de pescuit comercial. Știu că mulți dintre ei o să se culce azi la fel cum s-au sculat, flămânzi. Mozambic este vestit pentru fructele de mare și creveții gigantici, pe care i-am gustat o singură dată, din întâmplare. Adevărul neplăcut e că în toată Pemba, de pe plaja Wimbe până în comunitățile pescărești, peștele proaspăt e de

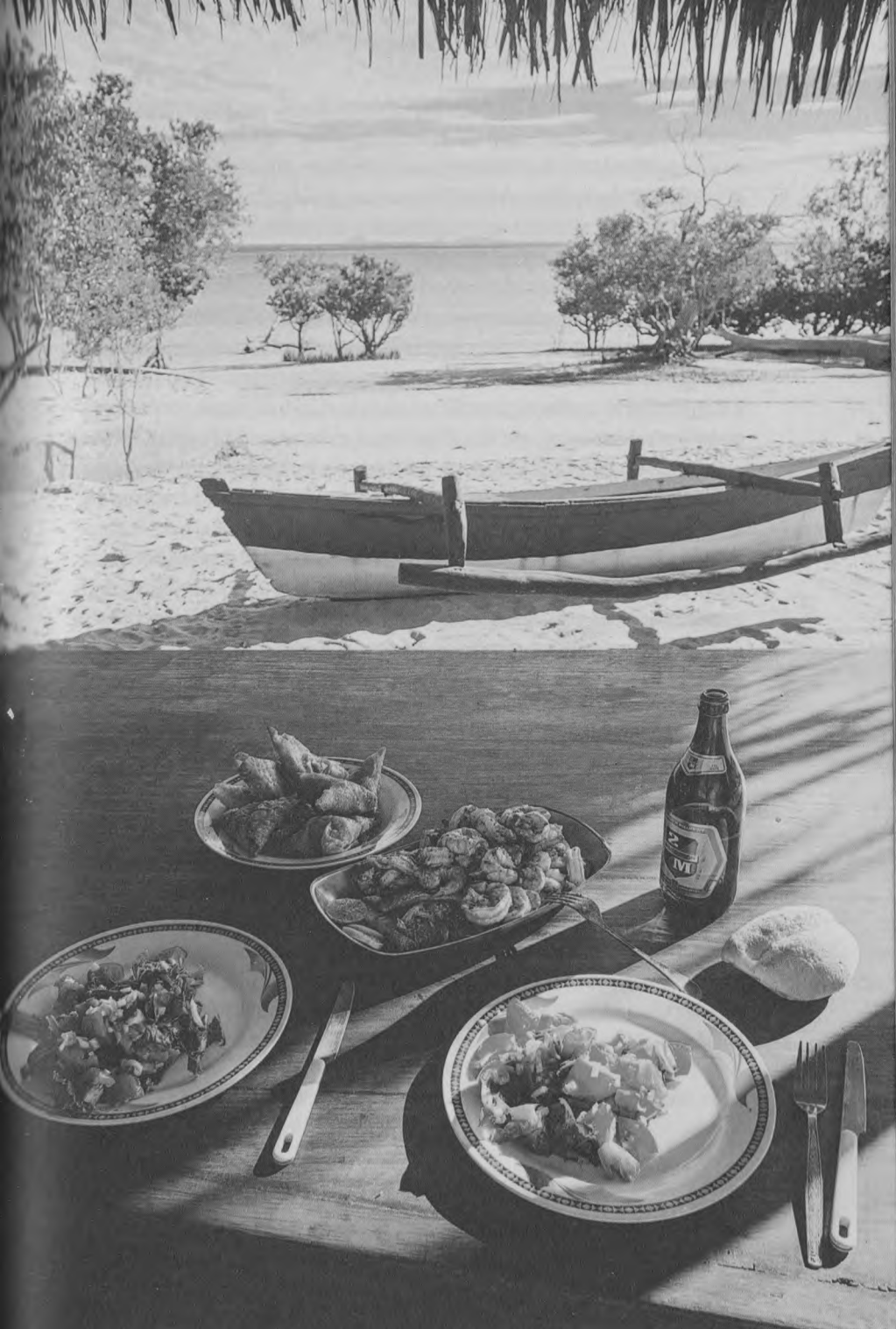

negăsit. Am fost deja în Paquite Quete – Kai-Uwe mi-a spus că se pronunță „pakiti-ket" –, un *bairro* unde se adună toți pescarii. Cartierul e construit pe locul unei mlaștini asanate, între gura golfului și docuri, și arată ca în baladele lui Bob Dylan. Casele de palmier, moscheea și atelierele de făcut bărci sunt organizate în perimetrul unui maidan cât două terenuri de fotbal. Ne așezăm să ne împrietenim cu un pahar de *enika*, rachiul de ananas care dezleagă atât de ușor limbile. „Cum facem și noi să cumpărăm niște *shrimpi*?" întreabă Ionuț un vecin de bancă, cu tonul cuiva care negociază marijuana în centrul Londrei. Băiatul s-a nimerit să fie un metis, un *mulatto*, cum spun mozambicanii. „Hai să vorbești cu șefii", răspunde el, și mai târziu ne prezintă unor burtoși cocoțați pe lăzi frigorifice, nebranșate la curent, pline cu blocuri de gheață. „Ce aveți de azi?" întreb. Burtoșii pufnesc. „Vapoarele mari iau marfa proaspătă. Noi avem anșoa, baracude, rechini pe care le congelăm pentru târgurile din Nampula."

Nu are rost să mă pun cu miturile. Pescarii din Paquite Quete, ca și cei care trag acum de plase cu noi, depind de captură, nu numai pentru a aduna un bănuț, ci mai ales pentru a și dezlipi burțile de spate. Și, așa cum se prefigurează lucrurile, după ce o să terminăm de adunat plasele și cei zece peștișori amărâți odată cu ele, va trebui să ne amăgim pofta de pește cu încă o porție de *frango à cafreal*.[1] În treișpe oameni treaba ne ia două ore. Se trage aproape la fel ca în Benin: în două echipe, cu un laț petrecut pe după șale. Nu lipsesc femeile care piaptănă marea de vietățile scăpate din năvod. Recolta nu știu dacă ajunge de o tocană. Și gurile rele spun că acum cincisprezece ani era mai greu. Suntem la nord de zona de coastă Sofala, unde apa nu e prea adâncă și e mai mereu caldă; un ecosistem propice bancurilor de pești care se îmbulzesc să depună icre. Deci unde e tot acest puiet ajuns la maturitate? Cel mai probabil a fost adunat de trailere sau de pescarii care încă mai lucrează cu plase de țânțari.

La camping ne trezim cu Lynn, tipa care administrează acareturile lui Rudi. „Mă gândeam să vă propun o partidă de *mancala*." „Hai", se

1. Frigărui de pui (portugheză).

învoieşte Ionuţ, iar eu mă duc să spăl rufe. În fundul grădinii sunt o zonă împrejmuită şi un robinet cu apă de puţ. După modelul african pe care l-am adoptat de un an deja, umplu două ligheane. Într-unul o să clătesc, iar în celălalt dizolv o mână de detergent şi mă apuc să moi viguros pantalonii de moto ai lui Ionuţ. Senzaţia de arsură pe care o simt la baza inelarului drept e atât de neaşteptată, încât mai întâi cred că m-am curentat. Din reflex îmi retrag mâinile din apă şi mi le privesc cu un zvâcnet surd în tâmple. Nimic. În palmă am o mică pată roşiatică ce începe să se întărească. Pipăi şi gem uşor de durere. Şarpe? Despachetez cu grijă pantalonii, care arată ca un monstru deghizat într-un boţ de cârpă. Agresorul, în loc să se fi înecat cu Ariel, iese bine mersi din prohab pe toate cele opt picioare! Nu e nici cât degetul meu mic, are aspect înşelător de răcuşor, iar corpul segmentat se termină cu cea mai proastă veste a zilei: un telson. Mă holbez la acul care a ratat bărbăţia lui Ionuţ şi mi-a servit mie doza de venin şi mă cuprinde furia. Cum o să ajung la doctor şi unde naiba să dau de el? Nu o să se enerveze Ionuţ că n-am fost atentă? Dacă leşin înainte să apuc măcar să-i spun? Scorpionul ăsta nici că putea să pice într-un moment mai prost! Isterizată, iau de pe jos o pietricică şi încep să-i dau în cap.

Câteva clipe mai târziu, când mă dezmeticesc, gâfâi ca o locomotivă deasupra unui cadavru terciuit. Nu m-a luat încă ameţeala. Nu mi-a crescut tensiunea. În afară de durerea ascuţită din palmă, de robinetul care a continuat să curgă şi de briza care face palmierii să foşnească, totul e liniştit. Şi mi se face ruşine. De ridicolul scenariilor apocaliptice pe care le-am ticluit mai devreme. Că am omorât un animal aflat în legitimă apărare. Că am intrat în panică.

La patruzeci de minute după înţepătură, am terminat de spălat rufele şi îmi iau inima-n dinţi să îi mărturisesc toată tărăşenia lui Ionuţ. Sub şopronul de paie de pe plajă, el şi Lynn par complet absorbiţi de joc. Seminţele de *marula* odihnesc în gropiţe săpate în nisipul atât de fin de Mozambic şi fluxul bate în mangrove. Zic că pot să aştept cu povestea mea până mâine. Până una-alta, îmi promit să nu mai las niciodată haine afară din cort şi pun rămăşiţele animalului defunct într-o cană. Până dimineaţă, telsonul scorpionului a dispărut.

Antonio și Francisca

Astăzi e o zi din acelea în care nu mă simt destul de tare ca să spun adio. În loc să mă duc să îi îmbrățișez pe Lynn și pe Kai-Uwe, mai degrabă aș da bir cu fugiții, mișelește. Aș merge cât să mă pierd la orizont în periferia Pembei sau m-aș băga în cort să-mi bocesc încă un rând de prieteni pierduți. Cumva mă hotărăsc să împart jalea doar cu mine, chestie pe care cu siguranță o să-o regret mai târziu, când se vor fi adunat prea multe gânduri de împăcat.

Plouă puțin. Trebuie să fie ultima răpăială până prin decembrie, dar ziua e ratată, căci ne așteaptă un drum plin de gropi. Hotărâm să ne întoarcem spre Pemba, unde punem cortul pe uscat și, pe când ne îndeletnicim cu scotocitul tufelor, ne trezim față în față cu un bărbat. „*Tudo bem?*" Omul are o expresie blajină care ne descumpănește și cu ceva chinuială ne prindem că suntem pe cale să ne instalăm pe terenul lui. Nu că ar fi bai. Antonio, micuț de statură, cu ochi jucăuși și lat în umeri, zice că ar fi mai bine să mergem cu toții la el acasă. Ca să-i cunoaștem consoarta și să stăm la un pahar de vorbă. Spune și tu, cum să refuzăm?

De la poalele dealului mai avem vreo opt minute de mers, și Antonio e desigur desculț. Poteca se încheie într-o ogradă cu un copac în mijloc, staulul de vite pe dreapta, și pe stânga, coliba în fața căreia zâmbește cu gura până la urechi o femeie tunsă scurt. Ea e Francisca și viața ei încape într-o casă cu pereți de bârne și două camere. În prima încăpere o mână de cărbuni împrăștiați pe pardoseala de lut bătut și un cazan de tuci alcătuiesc bucătăria. În a doua încăpere a casei se găsesc un pat de paie și o frânghie împletită din scoarță de baobab pe care atârnă un tricou și câteva fuste. O măturăsprijină la exterior fațada tencuită tot cu lut. Niște saci de doc zac într-un colț al bucătăriei. În rest nu e nimic.

Ne ridicăm și noi „casa" în vreo zece minute. Antonio ne spune că lui i-au trebuit două zile ca să o construiască pe a lui. Curios, ne pipăie bețele, sare să ruleze absida și saltă mobra pe cricul central cu

ajutorul lui Ionuț. Francisca pune la fiert câțiva pumni de orez cu fasole fava. Eu pregătesc ouă, pâine, fursecuri și ceai. În dute-vino-ul de la motocicletă la colibă, descopăr neplăcut surprinsă cât de atentă sunt la cum scot lucrurile din genți și la cum e fiecare ambalat în zip-lock-uri pe care e clar că nimeni de aici nu și le-ar permite. Mă simt vinovată. Uneori, noi, călătorii, ne mândrim cu faptul că supraviețuim cu mai puțin de zece dolari pe zi. Dar când mă gândesc că jumătate din oamenii de pe glob trăiesc cu mai puțin de doi și jumătate, zece dolari mi se par de-a dreptul opulență. De aspectul general al motorului nu mă mai jenez. La șmotrul din Durban am cojit toate abțibildurile de pe lăzi și mobră și acum totul arată mai puțin arogant. Singurele chestii pe care le-am păstrat sunt logo-ul intotheworld, autocolantul cu fețele prietenilor noștri și un sticker de la Kala, pe care l-am mutat la mine în caiet.

Cât au loc toate pregătirile, Faseli, văcarul lui Antonio, un adolescent cu zâmbet strengăresc, e trimis în sat după un anume señor Pumbolo cu soția, pasămite prieteni buni ai gazdelor, care e musai să ni se alăture la festin. Reuniți în jurul unui foc și al unei sticle de bere, trebuie că de la distanță avem aerul unor complici. Ne servim cu mâna din aceleași blide și râdem indiferent cine ce a spus, de parcă

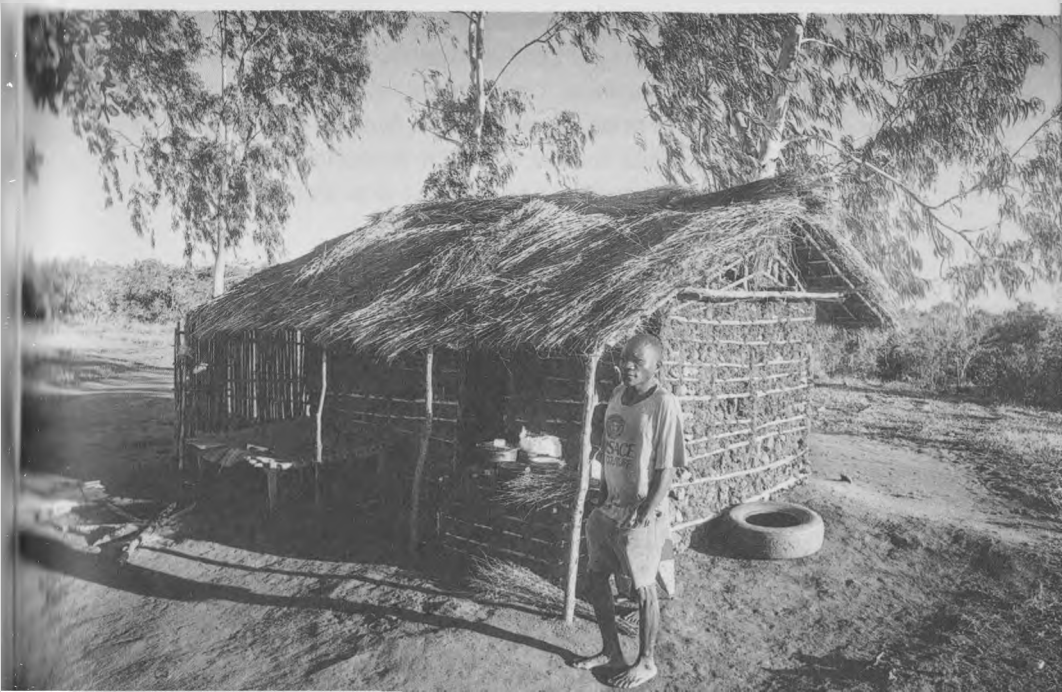

mâncăm împreună de când lumea. La culcare se iscă puțin tămbălău. Antonio și Francisca s-au apucat să tragă lavița lor de palmier afară din colibă. Și se culcă acolo, pe jumătate sub stele. Zici c-ar vrea să ne țină nouă de urât.

Cum i-am făgăduit lui señor Pumbolo că trecem să îl salutăm, dimineață ne abatem pe la el prin sat. Apariția noastră e un spectacol și se formează un alai spontan de localnici care ne însoțește până la destinație. Señor Pumbolo se înfoaie în pene ca un curcan, mândru să ne vadă la el în bătătură. Cuget că evenimentul l-a propulsat de bună seamă ca favorit la viitoarele alegeri.

Ultimele zile în Mozambic se scurg pe drumurile măcinate de ploi care mărginesc rezervația Niassa. E o zonă de o frumusețe sălbatică, populată de babuini, macaci, păsări de tot felul și de niște căprioare cu posteriorul albastru. Ultimul bivuac o să ne rămână întipărit în minte: un luminiș cu nisip moale și grămezi de lemne bune de foc. Întinși în cort, nu ne spunem nimic. Știu că ne gândim amândoi la țara care urmează mâine. În Tanzania sunt cele mai tari destinații pentru safari, un arhipelag tropical fabulos pentru scufundări și cel mai înalt munte din Africa. Știu că mașinăria de tocat bani a ajuns acolo cu mult înaintea noastră, dar închid ochii și mă las cucerită de caleidoscopul multicolor. Survolez în munte craterul Ngorongoro, explorez Serengeti îndărătul pleoapelor închise, urc pe Kilimanjaro în vis. Cele mai bune lucruri în viață sunt gratis. Antonio ne-a zis alaltăseară un proverb african care sună așa: „Unii oameni sunt atât de săraci, că nu au decât bani." Și are mare dreptate. Chiar dacă nu o să mergem în safari și nici în escaladă, tot o să ne băgăm motocicleta în niște hârtoape, o să vedem un lac otrăvit și oceanul, și o să ne simțim foarte bine.

TANZANIA

Mănâncă. Plătește. Iubește

În primul sat din Tanzania știu că am tras lozul câștigător. Cel puțin în ceea ce privește mâncarea. Dacă în Mozambic opțiunile erau limitate, aici distracția ține de burtă: să-ți alegi, prăjești, savurezi și chiar să-ți plătești mâncarea. În avantajul nostru joacă și faptul că am intrat pe orarul Swahili. În bombele satului încă se mai servește micul dejun, adică *chai* (indian) cu *chapati* (așijderea). Pentru că ieri nu am mâncat mare lucru, plusăm cu o porție din ceea ce eu cred că trebuie să fie mâncarea preferată pe-aici. *Chipsi mayai* e o omletă cu ceva cartofi prăjiți înăuntru. Metoda e deșteaptă, mai ales pentru vânzătorii care vor să aibă pre-preparată o mâncare caldă. Cartofii stau gata prăjiți într-o vitrină și, cum apare un mușteriu, spargi două ouă deasupra și pam-pam! Am o bănuială că în Tanzania nu o să ne prea folosim de reșou.

Pe drumul spre capitală continuăm să testăm ipoteza. Ne ghiftuim. Pilaf aromat, *mishkaki* (un soi de kebap), cartofi dulci, *casava* prăjită, caracatiță, calamar, chiftele de cartofi și curry... de toate. Pe marginea drumului fructul pasiunii, din care o să gust prima oară, se vinde la găleți de vopsea lavabilă de 10 kile. O găleată e puțin sub doi euro. Încerc să mă tocmesc cu un băiețandru să îmi dea numai jumătate. Dar sunt slabă de înger și până la urmă iau tot. Oricum, după ce tragem la umbră și înfigem cuțitele în fructe, e clar că provizia de fructul pasiunii nu o să dureze mult.

Urmează o noapte scurtă într-un câmp, în drum spre plajă. Și o jumătate de zi de orbecăit prin haosul din Dar es Salaam. Campingurile zgomotoase și tarifele piperate ne conving să campăm mai în nord, la 70 de kilometri de capitală, în Bagamoyo, pe peluza unui hotel. Ni se permite accesul la budele infecte de lângă piscina dezafectată și după duș ieșim în oraș.

Bagamoyo are o istorie nebună. E locul de unde și-au început expedițiile pentru cucerirea interiorului Africii toți acei faimoși exploratori din secolul al XIX-lea: Stanley, Grant, Burton, Speke. Pentru David Livingstone însă, Bagamoyo s-a nimerit să fie nu doar punctul de plecare, ci și punctul terminus al călătoriei pe continent și în general pe acest pământ. Legenda spune că porterii i-au adus trupul neînsuflețit de la 1.500 de kilometri distanță pe brațe. În realitate, fosta capitală colonială devenise faimoasă mult înainte de moartea lui Livingstone. Pe aici trecuseră deja mii de sclavi aduși din Africa centrală pentru a fi trimiși în Zanzibar, apoi peste Marea Arabiei, către destinația finală. Proscrișii i-au spus orașului „Bwagamoyo", adică cel care „frânge inima".

Azi inimile localnicilor se frâng mai degrabă din dragoste, la o bere, în bodegile care se înșiră de pe linia litoralului spre piață. Cum a căzut soarele după orizont, grătarele încep să fumege și se dă drumul la boxe. Împătimiții nu întârzie să se adune. Cu o sticlă de bere de Serengeti în mână, urmărim sideranți trupurile ca abanosul care zvâcnesc și se unduiesc pe *beat*-ul dat la maxim, de parcă ar fi controlate de un Geppetto invizibil. La terasă avem întâlnire cu Daudi, un căpitan de

dhow care pentru 15.000 de șilingi (adică numai 7,5 euro, dar deja de trei ori mai mult decât ar plăti un localnic) s-ar învoi să ne ia pe barca lui până în Zanzibar.

Arhipelagul tropical nu e, știm prea bine, o destinație pentru buzunarul nostru. Dar unele lucruri trebuie luate așa cum vin. Întâmplarea face că oamenii care ne-au cazat, ajutat și cocoloșit în Lubumbashi au rude în Zanzibar. Chams, soția lui John, e chiar născută acolo, și în Congo i-am promis că o să mergem să petrecem câteva zile cu familia ei. Să ducem, cum s-ar spune, dorul de la o casă la alta. Acum, avionul iese din discuție; e scump. Trebuie să ajungem în arhipelag pe mare. În gălăgia de la terasă nu reușim să ne înțelegem omenește cu Daudi, care vorbește engleza cât pricepem noi swahili, așa că amânăm negocierea pentru a doua zi.

În zori vânzoleala din baruri s-a mutat pe plajă. Bărbații licitează captura de pește a zilei, femeile o prepară, *dhow*-urile sunt încărcate cu marfa pentru Zanzibar. În prima parte a zilei mareea e joasă și la umbra unui copac vedem versiunea tanzaniană a unui *chai-walla* care vinde degetare de cafea și prăjiturici cât unghia. Ionuț întreabă cât costă. Băiatul îi arată indexul ridicat și o hârtie de 100 de șilingi. „Foarte tare! exclamă Ionuț. La 2.000 de șilingi la dolar e pomană curată." Comandăm două cafele și trei prăjituri. Dar nu apucăm să sorbim nici prima gură, că un pescar slăbănog care se întâmplă să audă tranzacția sare ca ars. Ne uităm la el cum se rățoiește. Pielea îi e ca pergamentul ars și pantalonii sfâșiați de la genunchi în jos îi dezvăluie gambele subțiri și musculoase. Masca pe care o are pe frunte trebuie să fie de la începuturile scuba divingului, iar în mână ține un harpon. Din gâlceavă nu pricepem decât că e ceva legat de *mzungu*. Adică de noi. Noroc că sare un al treilea să ne lămurească. „Vezi tu, cafeaua și dulciurile nu costă nici măcar 100, ci numai 50 de șilingi." Din cauză că ni s-au părut extraordinar de ieftine, nouă nici nu ne-a dat prin cap să comentăm. Dar pescarul s-a revoltat că tânărul *chai-walla* încearcă să ne păcălească. Acum înțeleg de ce cafegiul nu prea zicea nimic și ținea bărbia în piept, legănându-se de pe un picior pe altul.

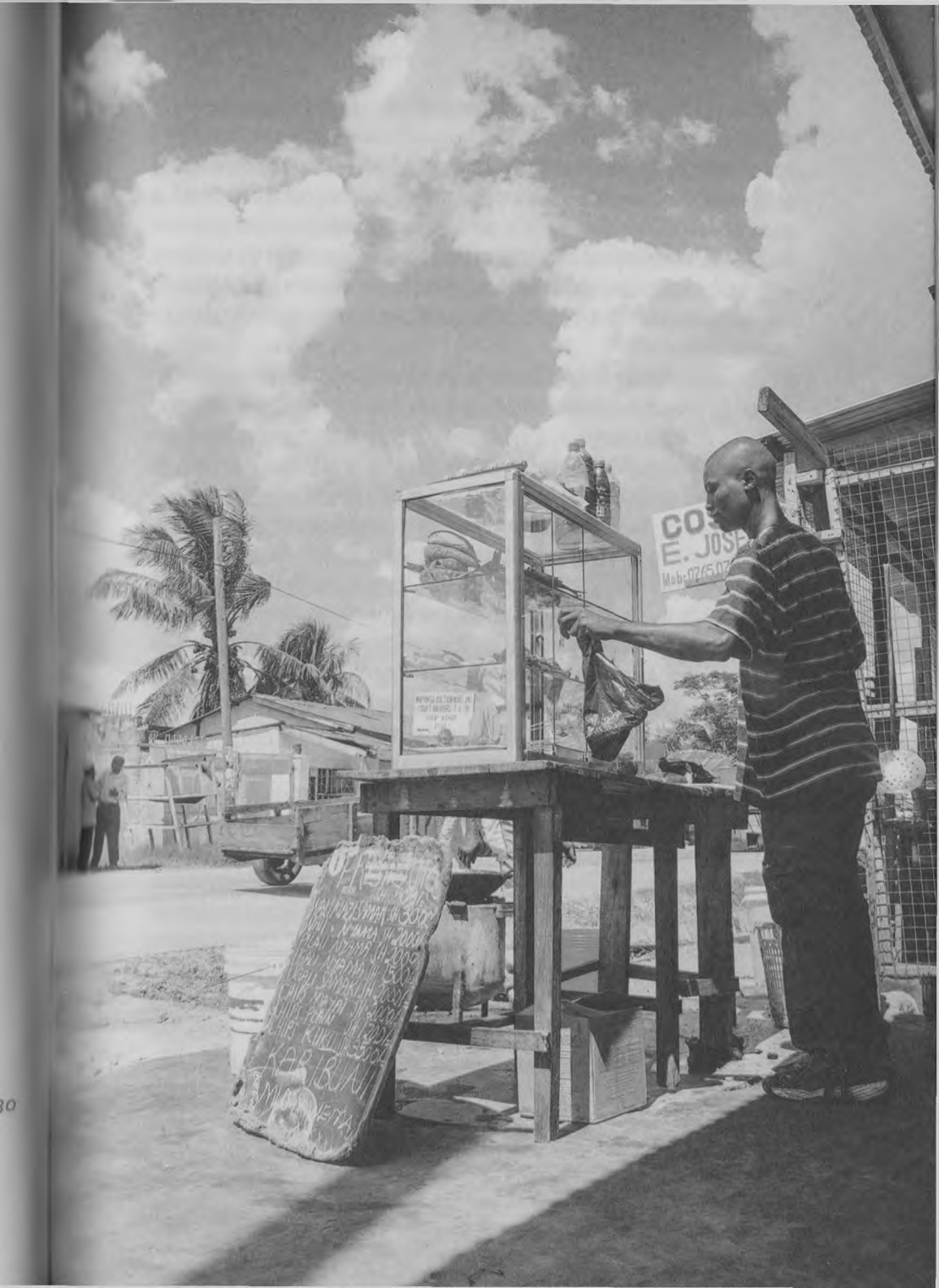

Mișcat de gestul pescarului, Ionuț hotărăște să facă cinste cu un rând de cafele și cu câte o prăjitură la toată lumea care s-a strâns. Adică vreo șapte-opt persoane. Ăsta de știe engleza le traduce ce vrem. Îl rugăm să explice și de ce. Nu știu cum să descriu reacțiile. Parcă îi răsare fiecăruia câte un soare în ochi. Acum ne putem savura gustarea în liniște. Mă gândesc cât de grozav este să existe astfel de răsfățuri ieftine, încât oricine, chiar și cel mai simplu pescar care nu are bani de pantofi, să-și permită, vorba lui Jacques, „*un moment de saveur dans un monde de douleur*".

Pe la două apa e destul de sus ca Daudi să desfacă parâma și să cârmească barca străveche în larg. În afară de noi, la bord se află un jovial echipaj de patru oameni. Toți suntem cocoțați care pe unde a găsit loc, pe mormanul de lădițe burdușite cu roșii, ardei grași și saltele. În fond Daudi ne face o favoare că își riscă pielea pentru a ne lua la bord: sunt ceva ani de când guvernul a interzis transportul turiștilor cu bărcile tradiționale de lemn. Mai mult, în septembrie 2011 un feribot care transporta opt sute de pasageri din Uguja în Pemba s-a scufundat și mai mult de două sute de oameni au murit. Toate astea poate că ar fi trebuit să ne dea de gândit. Nu știm ce hram poartă căpitanul, la bord nici urmă de veste de salvare și, pentru că hârțogăraia necesară era scumpă și complicată, motocicleta noastră a rămas pe continent. Dar Daudi nu ne lasă să ne afundăm în paranoia. Toată lumea din barcă trebuie să pună osul la treabă și să ajute la ridicarea catargului, care geme din rărunchi. Momentul în care velele cârpite și răscârpite se ridică în bătaia vântului e electrizant. Am un gol în stomac și pentru o clipă simt că pornim într-o călătorie de neuitat.

Patru ore mai târziu în portul Uguja ne întâmpină Nassur, verișorul mezin al lui Chams. E îmbrăcat șmecherește în blugi mulați de hipster, care îi lasă chiloții albi la vedere, și are părul nu atât de sârmos ca al africanilor de pe continent, dar e ciufulit cu dichis. „Bine ați venit, sora mea și fratele meu! ne spune cu câte o îmbrățișare. O să stați la soră-mea cea mare, Neyfuu."

Totul e mai fain în Zanzibar

Primăvara arabă e în toi, iar piața locurilor de muncă în arhitectură trece prin epoca glaciară. În schimb, la 20 de mile nautice de coasta estică a Tanzaniei, într-un golf din Zanzibar, e vară tot timpul. Fatuma, o femeie de 36 de ani, păşeşte grăbită prin apa de o palmă, atentă să nu calce pe stelele de mare. S-a trezit înainte de cinci ca să muncească pe plantația de alge. Știe că nu are răgaz decât până în prânz, când mareea va începe din nou să crească.

Azi muncim şi noi alături de ea, eu chiar înveşmântată în portul zanzibari, pe care l-am primit în dar de la Neyfuu. Am sosit pe insula Fatumei acum două zile, i-am dat roată şi acum am ajuns în golful ăsta din care e greu să mai plecăm. Vasta întindere de nisip se dezvăluie soarelui întreruptă de bălți pline cu arici de mare în care deja m-am înțepat. Leacul cel mai bun pentru usturime e tot apa de mare şi, tot robotind lângă Fatuma, uit. Golful dă spre satul Pongwe şi e perfect pentru acvacultura unor alge cu nume tare frumoase. Le zice *Euchema spinosum* şi *E. Cottoni*. Fatuma şi suratele ei fac bani din ele. În anii buni câştigă chiar de trei ori mai mult decât soții lor, care se ocupă cu pescuitul. Asta, pentru o societate atât de stratificată şi conservatoare ca cea din Zanzibar, e chiar revoluționar. Algele se pare că fac minuni în industria alimentară şi cosmetică, în plus plantațiile nu dăunează mediului şi ar putea deveni chiar o sursă de energie bio.

Munca nu e foarte greu de deprins. Buchetele de alge trebuie legate cu rafie de aracii care nu depăşesc 40 de centimetri şi care peste câteva ore o să fie scufundați sub apă. Noi le dezlegăm pe cele care s-au făcut prea stufoase, le rărim şi le priponim la loc. Ce a crescut destul cât să fie recoltat, depozităm în *tenga*, un coş în formă de inimă care de obicei foloseşte la pescuit. Plantele vor fi puse la uscat la soare şi după aia bănuiesc că vor fi duse cumva în port. La amiază albastrul psihedelic al oceanului se descompune la orizont. Nu-mi imaginam că, după ce am călătorit atâtea mii de kilometri de litoral, aveam să mai descoperim o culoare nouă. Apa care îmi scaldă genunchii e transparentă, şi

totuși saturată de culoare: amestecul de cobalt, smarald și turcoaz mi se pare de-a dreptul supranatural, manipulat în Photoshop. O să-i zic „cerulean de Zanzibar". Cu mâinile scormonind în alge și cu mintea departe, cochetez cu gândul de a rămâne aici măcar jumătate de an.

Trebuie să recunosc că Zanzibarul ne-a trezit deja sentimente contradictorii. E, fără îndoială, un privilegiu să ajungi în locul ăsta, o Arabia în Africa, un paradis tropical. E lesne de înțeles de ce le-a căzut cu mare tronc chiar și sultanilor din pitorescul Oman, care pe la 1800 au mutat capitala sultanatului în Zanzibar. Orașului Stonetown, unul dintre puținele la vremea aceea construite din piatră în loc de mundanul chirpici, i s-a dus repede buhul. Hegemonia sultanilor a fost înlocuită de un protectorat britanic, iar mâna de lucru importată din India a adăugat o mână de curry la *fusion*-ul swahili. În perioada lui de glorie, Zanzibarul domina tot ce se derula pe rutele de est și nu avea alt rival în afară de Ilha de Moçambique. Ca și în colonia portugheză, banii din comerțul cu de toate nu ajungeau în buzunarele băștinașilor, siliți să muncească pe plantațiile arabilor, ci în ale acestora din urmă sau în ale indienilor.

Medina e și azi un labirint de alei înguste. Casele au două caturi, cu clasica prăvălie la parter, cu portaluri impozante în stil Gujarati și cu obloane sculptate. Simboluri precum floarea de lotus erau menite să

aducă prosperitate; inserțiile de lemn prețios indicau obârșia și uneori chiar meseria capului de familie. Spre centru, gangurile capitalei sunt umbrite de palatele sultanilor, medrese și de caravanseraiurile de odinioară ale negustorilor de sclavi, fildeș, mirodenii și metale prețioase. Alături de moscheile cu fațade simple, albe, decorate cu sure din Coran și cu structura lor pavilionară, tipică pentru arhitectura arabă timpurie, stau biserici și temple hinduse. Cocktailul cultural îi tentează desigur pe vizitatorii din toată lumea, iar turismul de masă, el însuși un animal nesătul, muncește non-stop pentru a extermina din lanțul trofic tot ce e fragil, vechi și tradițional. Nassur, care a făcut un colegiu de turism pe *mainland* și care se zbate ca majoritatea tinerilor să își găsească o slujbă plătită cu mai mult de 50 de dolari pe lună, spune că, deși fluxul de călători din Occident nu seacă niciodată, oamenii de rând din Zanzibar și Pemba nu ajung să se bucure de banii aduși de turiști și rămân în mare parte needucați și săraci.

Sultanii și coloniștii britanici au fost alungați din arhipelag de prin '64. Era sfârșitul epocii „de aur". Au urmat alipirea experimentală la tânăra republică socialistă Tanganika și decenii de management dezastruos al moștenirii arabe, până când anul de grație '89 ne-a adus libertatea tuturor celor de sub Cortina de Fier. Dacă e să-i dăm crezare lui Nassur însă, sau pur și simplu să ne uităm la cine sunt investitorii strategici, CEO prin ONG-urile de care e plin arhipelagul sau proprietarii resorturilor de lux care și-au apropriat cele mai frumoase plaje, revoluțiile nu au făcut decât să înlocuiască un exploatator cu altul. Ghizilor care au transformat în pălării penibile superbele coșuri din palmier în care se ambalează fructe nu cred că le pasă de artizanat, ci de bacșiș. De la samsarii de artă care prăduiesc prin străini ultimele porți specifice arhitecturii swahili nu pot să am nici o pretenție. Dar în următoarele zile încep să mă îndoiesc până și de bărbații cu sandale din anvelope de bicicletă, tunici stacojii și părul lung împletit cu șiraguri senzaționale de mărgele, care sunt angajați pe post de paznici la intrările din stațiuni și care vorbesc fluent italiana. Oare sunt autentici, sau doar niște maimuțoi în costume tradiționale maasai?

Sperăm că rudele lui Chams o să ne ajute cu un măgăruș sau ceva de genul ăsta ca să ne putem mișca încolo și încoace. În schimb Nassur ne face rost de o Honda. E o XR de 250, ușurică și fâșneață, cu care ne-am pus să răscolim. Cam șifonat după ce i-a fost rău în toate cele patru ore pe mare, dar fără povara bagajelor obișnuite, Ionuț zburdă ca un copil. „Puteam să o ardem cu *dala-dala*[1], îmi spune, dar, sincer să fiu, îmi lipsea un motor între picioare." Pe drumurile de coastă mă încumet chiar și eu să o manevrez puțin. Și cum Honda e prea înaltă ca să pun piciorul în pământ, nu e doar prima motocicletă pe care o conduc, ci și prima pe care o conduc cu un pasager.

Mai întâi o luăm spre capul nordic, unde, în Nungwi, putem în sfârșit să ne scoatem pantofii și să ne cojim șosetele. Apoi mergem de-a lungul coastei în Matemwe, unde zborurile săptămânale directe dintre Italia și Zanzibar au dus la apariția unui fenomen „lingvistic" surprinzător. Astă-noapte ne am trântit cortul aproape de mare și am dormit buștean, în sunetul valurilor purtate de curenți către recif. Dimineața *dhow*-urile plutesc enigmatic pe mareea în creștere și nu mă pot abține să le fac cu mâna pescarilor, care răspund cu „*Ciao, come stai?*".

Cu cât avansăm spre sud, cu atât totul e mai poluat de turism. Spunea bine britanicul Somerset Maugham că sunt pe lume „locuri învăluite într-o aură de romantism, cărora inevitabila dezamăgire pe care călătorul o trăiește la vederea lor le sporește farmecul". La o aruncătură de băț de golful Fatumei, hectare de copaci au fost deja defrișate și ultimele animale zice-se sălbatice sunt păcăleală de 1 aprilie pentru turiștii care se lasă duși de nas în pădurea Joziani, fostă rezervație naturală, actualmente proprietate privată. Peste tot bula imobiliară stă să crape. Comunitățile tradiționale de pescari din cătune ca acela unde trăiește Fatuma sunt primele care au de pierdut. Ele sunt risipite pentru a face loc hotelurilor de lux și vilelor. Apoi li se interzice accesul la bucățile de litoral unde se înfig umbreluțe și se aliniază șezlonguri pentru cei care se bucură să aibă momentul lor pe plaja perfectă, fără să se

1. Microbuz. Numele e o formă coruptă în swahili a cuvântului *dollar*.

intereseze cu ce preț. Sunt revoltată că ne aflăm pe o insulă și că pescarii sunt nevoiți să-și repare năvoadele departe de mal. Că nu ne putem lua în tihnă o gustare de fructe pe plajă fără să fim agasați cu oferte de cazare ieftină, tatuaje cu henna sau mai știu eu ce chilipir.

Din cele câteva nopți petrecute pe insulă, doar două ne aciuăm pe pajiștea unui *resort* pe lângă Uroa, mai mult pentru că ni s-a făcut dor de internet. În rest ne descurcăm foarte bine cu mâncarea ultraieftină din sate și cu dormitul la cort. De obicei, ne începem ziua ca și localnicii, într-o dugheană tipică de mic dejun, camuflată de o perdea semijegoasă. Perdeaua trebuie dată la o parte și voilà! Pe raftul de sus e aliniată porția noastră de carbohidrați. Pâinicile *boflo* care arată ca niște lingouri sunt specifice insulei Uguja. Din Pemba vine ceva care aduce cu un *boflo* prăjit. Gogoșilor parfumate cu cardamom le zice ba *aandazi*, ba *andazi*. Mai sunt *chapati* indiene, clătite omaneze și alte zeci de varietăți de pâine, toate servite obligatoriu cu ceai masala sau de ghimbir, care și el poate fi simplu (*rangi*) sau cu lapte (*maziwa*). Acuma na, dacă ziua ta înseamnă cărat cu spatele, în loc de ceai cu pâine, o să ți-o începi cu o supă de vită sau chiar cu un curry.

Spuneam de sentimente contradictorii. Invadată de turiști, suptă de noii căutători de comori, coasta swahili ne-a cucerit inima. Și stomacul.

E aproape nefiresc cât de armonios s-au împăcat aici tradiții diferite. Și, chiar dacă ar fi să vorbesc numai despre mâncare, totul e mai fain în Zanzibar. De inițierea noastră culinară s-a ocupat încă din prima seară chiar Neyfuu, care ne-a scos în grădina Forodhani. Locul ăsta din inima capitalei Stone Town e pe timpul zilei un loc calm și însorit. Seara însă, Forodhani devine o Djemaa El Fna în miniatură. Tarabe pline cu de toate stârnesc poftele localnicilor și ale turiștilor deopotrivă. Vestici sumar îmbrăcați și localnice învăluite în portul tradițional formează cozi nesfârșite pentru o porție de kebap sau de „Zanzibar pizza". Cele mai interesante lucruri se întâmplă însă tot pe lumină, în Darajani, piața centrală din Stone Town. Aici își dau întâlnire toți comercianții, toate aromele și toate ispitele și, în mod miraculos, totul pare să fie în sezon. Ca să gustăm câte puțin din fiecare avem de dat multe ture. La prima ne codim nițel. Noroc că printre musulmani ospitalitatea e la mare cinste. „Ton, ne atrage atenția una dintre mamaiele care prăjesc pește, mănânci ton?" Fileul, suculent la interior și crocant la exterior, a trecut o mătură magică peste memoria noastră gustativă, eliberând instantaneu un spațiu în care odinioară trona sushi. Cu puțin efort înghesuim acolo și o supă de caracatiță, ficat de vită marinat în mango, scoici Saint-Jacques, midii, și calamari, și găluște de cartofi. Mâncăm la un loc cu toată lumea, la umbră, pe vine, pe ziare întinse direct pe trotuar în chip de față de masă. Între delicatese avem timp să reflectăm la cât timp și efort sunt necesare ca să se producă răcoritoarea noastră preferată. Pentru un pahar de 200 de șilingi trestia de zahăr trebuie cultivată, recoltată și transportată la tarabă, unde mai e de muncit câteva ore bune la curățatul și tăiatul tulpinilor în bucăți de mărime potrivită. Sucul se extrage pe loc cu o presă manuală, apoi este amestecat cu gheață pisată – nici nu vreau să mă gândesc de unde mai vine și asta – și servit cu cel mai plăcut zâmbet din lume. Și dacă tot veni vorba de răcoritoare naturale, opțiunile nu se opresc aici. Se găsesc și sucuri de fructul pasiunii și avocado sau de tamarind. Culmea, după ce digestia își face treaba, îmi vine poftă tot de un fruct. Omul de la tarabă taie o felie generoasă din ceea ce arată ca un testicul gigantic. „*Nataka fenesi*", spune aproape în șoaptă. Și în coaja lemnoasă

găsesc miezul galben pal, cu gust de copilărie și de budincă de banane, al noii mele religii – un jackfruit perfect copt.

Natronul mă-tii!

Am cotit-o spre vestul Tanzaniei special ca să vedem un lac de amoniac. Algele și cianobacteriile au făcut apa purpurie din Natron de nebăut pentru oameni, dar o colonie de două milioane și jumătate de flamingo o bea bine mersi. Lacul nu e într-un parc național, deci nu sunt taxe de achitat pentru a-l vedea. Destui călători au scris însă despre șantaje sub amenințarea kalașnikovurilor. Ocolul până aici ne-a luat o zi și jumătate de drum și o noapte într-un lan de sisal. Durează încă o sută de kilometri ca să ne lămurim cât de tare ne-am păcălit.

De prima barieră atârnă o placă pe care cineva a scrijelit cu vopsea cuvintele 15 DOLARI. Lângă ea, doi „casieri" desculți și pe jumătate dezbrăcați. Încercăm să negociem, suntem refuzați și apare și primul golan cu AK47 pe umăr. „Ăsta nu seamănă, zic eu, cu congolezii noștri de treabă." „Natronul mă-tii! Bine, atunci abandonăm, se enervează Ionuț, căci evident treaba începe să se împută." În timp ce face manevrele de întoarcere, trage la barieră o rată de pe timpul lui Pazvante, plină ochi cu săteni. Dintr-odată geamul cel mai din spate se dă la o parte și se ivește un braț alb, însoțit de capul roșcovan aferent, din care iese perla „*awesome country!*"[1]. Nefericitul care nu s-a putut abține să își manifeste entuziasmul la vederea noastră se dovedește a fi un turist englez. Se pornește carevasăzică haosul. Se îngroașă stratul de dubioși cu arme încărcate. Se strigă din toate direcțiile și din toți rărunchii. După un ceas de tevatură socotim că ne-a fost destul. Mai ales că zvonurile internauților prezic cel puțin încă un hop de trecut după bariera asta.

Cum Natron e pe lângă mult mai faimosul crater Ngorongoro, avem ocazia să-l mai vedem încă o dată. Pe dinafară. Mă cuprind fiorii

1. Ce țară mișto! (engl.).

la gândul că undeva în spatele vastului perete de lavă e savana nesfârșită din Serengeti. În partea opusă, înapoi spre Arusha, se înalță Kilimanjaro, cel mai înalt munte și poate cel mai cunoscut loc din Africa. Chiar și de la distanța asta ar putea fi o imagine impresionantă, numai dacă nu ar fi complet mascat de o pâclă deasă. Față de plantațiile luxuriante de cafea care împânzesc poalele muntelui, peisajul din jurul craterului e sterp și încins. Podișul nu e populat decât de acacia, pâlcuri de cactuși uriași și câteva incinte boma. O pustietate în care silueta lunguiață a câte unui maasai înfășurat în pătura tradițională shukà pare o apariție îngerească.

Uite că, deși n-am văzut nici lacul, nici rezervația Ngorongoro, suntem încă veseli, îmbătați de aromele care emană din grohotișul fierbinte. Natronul mă-tii! Dacă mă uit mai bine, la buza dramaticei arene tectonice se văd unul, doi... ba stai așa, chiar trei vulcani!

KENYA

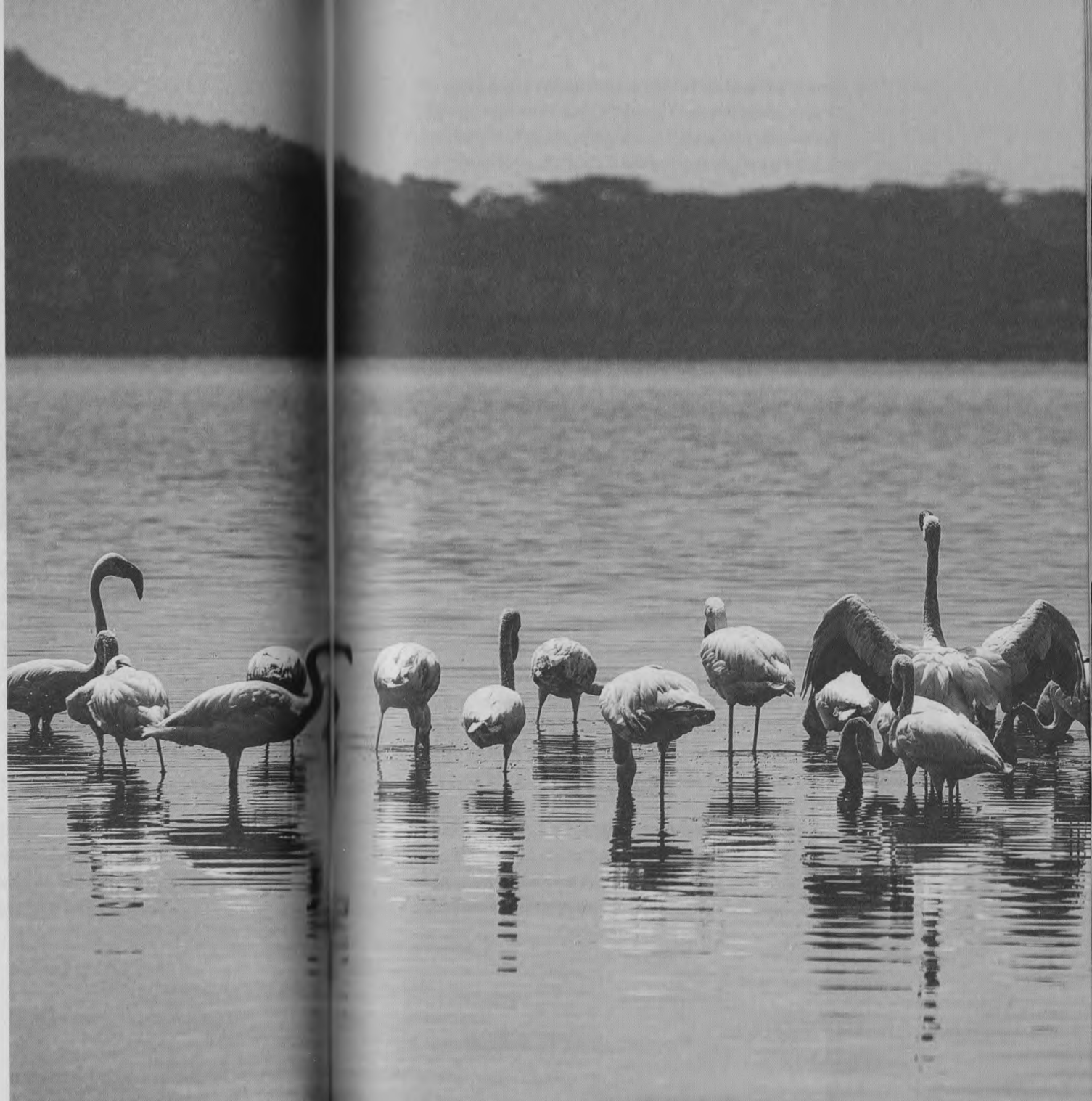

Ubuntu

„Vă mulţumim, domnilor poliţişti, pentru că ne lăsaţi să intrăm." A 20-a frontieră africană trecută, fără *carnet de passage* şi fără incidente, de o motocicletă cu români la bord. „Nu vă e frică de animalele sălbatice?" ne întreabă vameşul. Ha, ăsta e frate cu cel din Namibia. Dar n-avem vreme de vorbă, soarele apune în 40 de minute şi suntem la periferia Parcului Naţional Tsavo, populat de găşti serioase de lei şi elefanţi. Depăşim barăcile vămii, apoi sătucul de graniţă şi ne apucăm să montăm tabăra pe primul petic plat de teren. Răsărite ca din pământ, patru kenyene se opresc să chicotească. Auzi, tu! Doi străini, un cort portocaliu şi un cal de metal! Ne holbăm şi noi la ele, deschişi la inimă, dar un pic osteniţi. Pauline are extensii buclate şi gropiţe dulci. Ruth nu rupe aproape deloc engleza, Janet râde întruna. Bea-

trice e cea mai înaltă dintre ele, cu fusta strânsă peste o cămașă roz călcată impecabil. Iar zâmbetul ei de milioane e însoțit de o invitație: „Nu vreți să veniți la mine acasă?" Ne uităm unul la celălalt. „E departe rău?" întreb eu. „Colea", și fetele arată vag înspre tufele de la marginea drumului. Beatrice parcă simte că avem nevoie de mai multe argumente și îl aruncă pe cel decisiv: „Dacă veniți, puteți să faceți duș."

Sătenii de pe drum – căci casa lui Beatrice se dovedește a fi la circa doi kilometri și jumătate, adică pentru mine vreo patruzeci de minute de mers pe jos cu fetele – sunt bulversați să vadă *mzungu* pe astfel de coclauri. Beatrice le spune cu voioșie că suntem noii ei „musafiri". Kenyana are 28 de ani și s-a mutat aici din Mombasa, ca să se mărite cu Gadiel. Îmi spune că, după tradiția tribului Taveta, numele ei e de fapt Mwanaidi. Iar al lui Gadiel e Madundu, cuvânt care înseamnă „pat de frunze de bananier", adică fix locul unde l-a născut mama lui.

Curtea gazdelor noastre e la marginea satului Timbila, chiar pe râul Lumi. Un gard de nuiele și arbuști cu flori magenta delimitează bătătura de uliță și de sălbăticie, iar în spatele casei din paiantă e o budă identică cu cea a bunicilor mei de la țară, adică o gaură în pământ acoperită cu o mică magazie. „Mister John, întreabă Gadiel, nu ți-e teamă de animalele sălbatice?" „Ni s-a spus de atâtea ori că e plin de ele și am văzut atât de puține, îi spune Ionuț, că pur și simplu cred că ne-am obișnuit." Gazdele noastre însă stăruie că elefanții și leii vin adesea până la gard. „*Hakuna matata*, spun ei, dacă ne trezim cu lighioanele aici peste noapte, le vom alunga bătând în oale și crătiți!"

Mai încolo, după ce ne-am dușat cu o găleată de apă la lumina anemică a lunii, Bea prepară *kitere*, o tocană modestă de fasole cu porumb. Mâncăm în liniște, toți patru dintr-un blid. Mă gândesc că felul ăsta de a te hrăni impune cumpătare și considerație față de vecinul de farfurie. Și îmi amintesc de mesele pantagruelice ale sărbătorilor din familie, de oalele de mâncare aruncată la gunoi, de supermarketurile devastate de cumpărătorii disperați să arunce în coșuri mormane de alimente și butelci de Pepsi la ofertă, așa, „să fie". Consumerismul deșănțat al omului care mănâncă pentru două burți nu a ajuns încă aici.

Mă întreb, desigur, cât o să mai țină liniștea în Timbila, căci nu avem cum să le facem oamenilor cunoscută opulența vestică fără să-i ducem în ispită. E firesc. Deja în cătunul ăsta de la nu știu câți kilometri de ceva asfaltat, gazda are televizor, laptop, chiar și un stick pentru internet. Așa se face că după cină, în loc să fluierăm la stele, ne așezăm la taclale cu televizorul dat la *Megastar Kenya*.

Pentru că am spus în treacăt aseară că ne plac *chapati*, în zori Bea dă o fugă la magazin după făină și mă cheamă să le coacem împreună. Pare simplu, dar știu că n-o să-mi iasă așa bune la mine acasă. În mâinile Beei făina devine rapid un aluat elastic, care e copt în puțin ulei de palmier pe o placă groasă de metal, așezată direct pe cărbuni. Cum ne așternem la masă cu cănile pline cu *chai maziwa* condimentat cu cardamom și scorțișoară, îndulcit cu mult zahăr și îmblânzit cu lapte, fetițele familiei, Eunice și Faith, de opt și respectiv trei ani, își fac de lucru prin curte. O prietenă de-a Beei apare la gard să ceară ceva. Puțin mai târziu ni se alătură și un coleg de muncă al lui Gadiel, care ne zărește de pe uliță și e invitat de îndată la masă. Se sporovăiește în liniște și se râde mult. Ne-a tot ajuns la urechi conceptul de *ubuntu* prin tot felul de locuri. Oamenii ăștia chiar îl trăiesc! Africa subsahariană găzduiește nu mai puțin de 185 de culturi distincte cu sute, dacă nu mii de tradiții fiecare, cu propriile rituri și valori. După secole de colonialism sălbatic, decenii de instabilitate politică și eterne antagonisme tribale, filozofia *ubuntu* continuă să fie unul dintre cele mai puternice concepte transafricane, care transcende diferențele de obârșie atât de importante în Africa. În spiritul *ubuntu*, ești dator să ai grijă de seamănul tău și împreună sunteți unul. Generozitatea față de ceilalți, umanitatea te definesc mai profund decât meseria sau poziția socială. Nu-mi amintesc acum în ce țară mi s-a explicat așa: să zicem că tu nu ai pantofi și mâine trebuie să mergi undeva la oraș, unde trebuie să te prezinți îmbrăcat bine. Dar eu am pantofi și ne știm. Atunci tu ai pantofii care îți trebuie, pentru că *ubuntu* spune că ce e al meu e, la nevoie, și al tău. E limpede că în viața Beei și a lui Gadiel comunitatea, familia sunt cele mai importante. Sunt un pic geloasă. La noi

în cartier fiecare trăiește în treaba lui, izolat într-o celulă de beton, laolaltă cu o colecție de obiecte. Vecinii sunt suspicioși. Nu se cunosc. Nu se salută. Își feresc privirea când se întâlnesc la mall. Oare cum i-ar primi oamenii de la noi din cartier pe Bea și pe Gadiel? Oare le-ar deschide ușa, le-ar pune în brațe pruncii, le-ar da lor bucățica cea mai bună? Oare nu i-ar alunga cu gândul că sunt niște venetici, niște cerșetori, niște hoți? Vorba lui Antonio de mai ieri: te întrebi cine e mai sărac, noi, sau ei, când tot ce avem mai de preț, cel puțin unii dintre noi, sunt banii?

Când plecăm din Timbila încă mă mai gândesc la ospitalitatea cu care am fost primiți de o femeie care vinde legume la piață și un aghiotant de căpetenie de sat. Gadiel e unul dintre sutele de oameni în uniformă, ca aceia din Zair, Camerun sau Nigeria, ne-au intimidat cu arme și bariere cu țepușe, dar care își făceau treaba, care sunt buni familiști și cu frica lui Dumnezeu. Sentimentul că pentru noi a fost de fapt un privilegiu să dormim în Timbila nu mă părăsește nici când ajungem adânc în Tsavo, unde atmosfera încordată pare a prevesti ceva. Pădurea e neagră de verde și hopurile peste care săltăm sunt pline cu praf roșu,

încins și adânc. Însă animalele sălbatice rămân ascunse. Numai când auzim huruitul autostrăzii Mombasa, cea mai aglomerată arteră din Kenya, apare prima zebră, apoi a doua și a treia și tot așa: bietele animale molfăie prin pungile de gunoi din șanț.

Noroc că avem de tranzitat doar 50 de kilometri de nebunie, printre camioanele care duc marfa sosită în port spre inima continentului. La intrarea în uimitor de moderna capitală a Kenyei nimerim în plin ambuteiaj și Ionuț îmi spune că orașul i se pare o versiune mai spălată și mai disciplinată a Lagosului. Suntem la câteva sute de kilometri de Ecuator, dar la 1.660 de metri altitudine, pe locul unei mlaștini unde inginerii și muncitorii de la căile ferate au instalat la sfârșitul secolului al XIX-lea o tabără de lucru. Maasaii îi spuneau Enkare Nairobi, adică „apă înghețată". În timp tabăra muncitorilor a devenit oraș, apoi capitală, dar climatul a rămas la fel de neprietenos. Aerul e rece și aspru; nu prindem nici o zi cu mai mult de 14-15 grade. Colac peste pupăză, iarna australă, de regulă uscată, e anul ăsta cea mai udă din istoria recentă. În campingul unde ne-am instalat cât umblăm după vize, ducem o existență din ce în ce mai mizeră. Campingul e legendar în rândul călătorilor europeni în Africa, printre care am redevenit, exact ca acasă în Europa, invizibili. Curtea e plină până la refuz cu vehicule echipate ca pentru un cataclism planetar, cu gizmo-uri și însemne elaborate. Călătorii stau pe bisericuțe, în funcție de tipul de vehicul și de naționalitate. Ceea ce îi unește este darea de mână. Ne comandăm și noi câte o bere la bar, mai mult de rușine, invidioși pe pizza la prețuri piperate de care nu ne e poftă, dar pe care ne ofticăm că nu ne-o putem permite decât dacă am strânge cureaua și mai mult. La conversațiile de grup nu avem mare lucru de împărtășit, pentru că subiectele care se dezbat sunt exorbitantele safariuri în marile parcuri naționale, sporturile extreme sau vizitele la gorilele de munte din Rwanda. Cred că orice român obișnuit mi-ar da dreptate: să fii săracul de la masa îmbelșugată a vesticilor e frustrant.

Lovitura de grație în orgoliu ne-o dă nu un străin, ci un prieten. „S-a reactivat proiectul, ne scrie într-o seară amicul nostru din Nigeria.

I-am vorbit șefului de voi și mi-a cerut să vă mobilizez. Cât de repede puteți să veniți în Abuja?" 72 de ore și un teanc de hârtii de la diverse ministere mai târziu, aflăm, în primul pas, care este procedura pentru a aplica la permis de muncă și, în al doilea, că „din motive independente de voința noastră" jobul a fost încă o dată anulat. „Știi ceva, spun dârdâind în cortul nostru întins pe un petic de noroi terciuit, eu cred că așa a fost să fie!" A doua zi părăsim fără regrete Nairobi, obsedați de un cântec despre nomazii Mongoliei. L-am auzit fredonat în cort de un vecin de camping, care parcă ne-a citit gândurile:

Du-te,
Du-te mai departe
Până când aerul
Este nou
Și vei găsi o altă lume.

Trei prințese samburu

De când am plecat mă gândesc din ce în ce mai mult la copilărie, când îmi era mereu dor de ceva nedefinit. Nomadismul ăsta care ne-a dat un sentiment profund de libertate ne-a venit ca o mănușă. Eu cred că dorul de sălbăticie îl aveam amândoi în sânge. Nu se spune despre daci că erau licantropi și că se avântau în luptă sub stindardul cu cap de lup, de care agățau o bucată de pânză menită să scoată în bătaia vântului un uruit nepământean? Nu sunt oare destui în patrie, în generația noastră, care nu-și găsesc locul, care și-au păstrat sufletul de nomad? Chiar în familia lui Ionuț, tata-mare Petre, care nu se simțea întreg decât dacă pleca la drum.

În penultima noapte în Kenya suntem încă în valea Marelui Rift african. Dincolo de paralela invizibilă pe care urmează să o traversăm e ținta noastră. Știu că, odată ce o să trecem Ecuatorul, sfârșitul vieții nomade e aproape. Oftez. Orizontul e mobilat de cratere stinse și un munte care arată ca o cărămidă gigantică despicată de un uriaș. La

poalele lor, construite pe schelet de lemn înfipt direct în sol, peste care s-a ţesut în trei zile o reţea de crengi, tencuită la final cu un amestec de pământ, vreascuri, iarbă, balegă, urină de vacă şi cenuşă, sunt colibe tradiţionale ale maasailor. Oamenii şi animalele trăiesc acolo la un loc, aşa cum o fac de milenii, pregătiţi să plece în căutarea păşunii mai grase sau a vânatului mai bogat. Sunt convinsă că Nuyara – o femeie maasai care se întâmplă să treacă pe lângă tabăra noastră şi care se opreşte în loc, consternată să ne vadă cu casa în spate – nu are cum să priceapă motivul pentru care umblăm aşa. O invităm să şadă cu noi şi să ia o curmală. Mă chinui să-mi amintesc ce am învăţat în Zanzibar, în speranţa că ştie swahili: „*Jina langu ni Ana*"[1]. Nuyara mă priveşte atentă. „*Jina lako nani?*"[2] Nuyara îmi răspunde direct în engleză, după care zice arătând spre Ionuţ: „Bărbatul tău?" „Da", zic. Nuyara pare încântată. Vrea desigur să ştie câţi copii avem. „Doi", spun repede muşcându-mi buzele de ciudă că m-am şi apucat să mint. „Nici unul", adaug încetişor. „În America (sic!) e normal să nu ai copii, da?" Dau din cap. „De ce?" întreabă Nuyara. Ezit. Cum să-i explic demografia generaţiei X acestei femei, care la treizeci şi ceva de ani trebuie să fi născut deja de câteva ori. „La noi e scump să ai copii, spun, conştientă că am început cu stângul. Unii oameni nu au deloc, alţii au câţi îşi permit să crească, unul sau doi." „De ce e scump?" Replica Nuyarei mă duce cu gândul la faptul că în comunităţile tribale copiii sunt un real ajutor în gospodărie. „Doctorii, şcoala, mâncarea costă mult", spun. Femeia pare şocată: „Păi nu aveţi grădini ca în Nairobi?" Cum să-i justific amicei mele că oamenii de la noi îşi procură hrana gata ambalată şi că mulţi dintre ei, chiar de ar fi puşi în faţa unor legume crude sau a unui pui viu nici nu ar şti ce să facă cu ele? Cum să-i spun că pământul de lângă blocul nostru e otrăvit, că cine vrea să cultive ceva trebuie să cumpere pământ şi recipiente de la magazin? Mi-e că dacă mă apuc să-i explic toate astea nu o să mă creadă. Şi în fond de ce m-ar crede? E un fel nebunesc de a trăi. Mai bine tac. Nu îi spun nici că după ce ne-am

1. Pe mine mă cheamă Ana (swahili).
2. Pe tine cum te cheamă? (swahili).

contaminat pământurile ne am apucat să le stricăm și pe cele de lângă casa ei. Că marile lacuri din Rift, ca Naivasha și Elementeita, sunt exterminate lent de horticultură, doar ca îndrăgostiții din Europa să-și poată spune „te iubesc" cu stil. Că se deversează pesticide în habitatul păsărilor flamingo și că ce rămâne se pompează spre fermele de trandafiri. „Putem să dormim la tine în sat?" încerc eu să schimb vorba. Nuyara se ridică plictisită în picioare: „De ce?" Și în loc de rămas-bun ne întinde mâna încărcată de brățări cu palma în sus: „Vino, dar mă plătești pentru poze! Voi, albii, nu vreți nimic altceva!"

Ziua următoare ploile care ne terorizează de săptămâni încetează odată cu asfaltul, la 140 de kilometri după Isiolo. Acesta e temutul drum de la Marsabit la Moyale, coșmarul *overlanderilor* care aleg ruta de est. În atelierul auto al campingului din Nairobi am văzut o cutie enormă plină cu suspensii de motociclete distruse pe el. Nouă însă drumul

nu ni se pare pe măsura legendei. Porțiunile cele mai bune sunt chiar solide. Unde a fost compactat pământul, s-au format corugațiile care au adus porecla de *washboard*[1]. Aici viteza e singurul nostru prieten. Roata din față lovește taluzul tare și concomitent roata din spate vobletează într-un strat de nisip care e împroșcat în toate părțile. Dacă treci încet, simți cum te dezintegrezi moleculă cu moleculă. Soluția e să deschizi gazul și să treci la 80 la oră, cu coatele înțepenite la 90 de grade în sus, pentru a împinge cu toată forța în ghidon și a împiedica furca să o ia razna. Din cauză că suntem încărcați ca un catâr și mai sunt și eu în spate, Ionuț se ridică rar în scărițe. Dar sunt porțiuni de drum unde pur și simplu nu se poate altfel, și atunci încerc să mă fac una cu Yamaha, în timp ce tot câmpul vizual îmi este blocat de un motociclist în picioare care pare că strunește un taur nărăvaș. Restul drumului e ca un carusel, sus–jos. Terenul este camuflat suplimentar sub un strat gros, instabil, de pietriș și bolovani. Pe alocuri ne trezim în mijlocul unui banc de nisip sau în ceva ce ar putea fi descris ca o mlaștină de pietre. „Încă puțin și se duce toată apa", anunță Ionuț pe un ton sinistru, când nu suntem nici măcar la jumătatea rutei. Un vânt uscat și fierbinte ridică mici fuioare de praf din pustietatea pe care soarele nu lasă nici o umbră. Până și aerul e saturat cu particule; de câte ori clipesc, simt praf scârțâind între pleoape și cristalin. Pielea de pe buze și mâini arată cel mai rău. Pe la încheieturile degetelor, acolo unde falangele formează un pliu, ne-au apărut amândurora crăpături. Indexul lui Ionuț chiar sângerează puțin.

Peisajul a rămas în continuare superb, doar că în alte culori. Munții sunt năluci negre, la buza câmpiei care e înghițită încet-încet de un deșert ruginiu. Rareori trecem pe lângă o colibă sau pe lângă o turmă de cămile care se încăpățânează să meargă una în spatele alteia. Asta îmi dă impresia că am sărit fără să ne dăm seama peste Etiopia și că ne apropiem de Sahara. Tribul băștinaș e Samburu, care își face casele în formă de iglu. Pereții colibelor sunt groși, pentru a izola interiorul de

1. Zolitor (engl.).

arșița cumplită de afară, și sunt făcuți din orice poate fi recuperat – cartoane, crengi de acacia, cârpe. Pe cât de auster e peisajul, pe atât de spectaculoși îmi par localnicii, sau mai bine zis localnicele.

Pe prima o remarc când Ionuț îmi arată în stânga spre mogâldeața care în câteva clipe crește într-o femeie. Mă mai uit o dată. S-a apropiat simțitor. Abia acum mă prind că nu fuge de noi, ci în paralel cu noi. Brusc, virează la nouăzeci de grade și ne sare în față. Apucăm să derapăm și să ne recăpătăm echilibrul fix când femeia ne prinde din urmă. Pe scăfârlia cheală are un fel de medalioane din nasturi entai și ntarangrang, adică paiete cât o monedă de 50 de bani, totul țesut într-o centură din multe-multe mărgele. Știu că samburu nu-și pun podoabele astea la întâmplare și că inițiații ar putea citi în simbolurile și modelele din mărgele toată istoria vieții acestei femei – a cui este, dacă e mamă sau văduvă, dacă pruncii i-au ajuns la maturitate, prin ce a trecut ca să ajungă aici și să ne ceară dintr-o suflare, rostind probabil singurul cuvânt pe care îl știe în limba engleză: „Apă! Apă!".

Îi dăm o picătură, cât să-și umezească buzele, căci nu suntem nebuni să-i lăsăm singura sticlă cu apă care ne-a rămas. Samburu, ca și maasaii, sunt păstori seminomazi. Familia acestei femei își va părăsi în curând coliba, pentru că, deși suntem în sezonul umed, care ne-a pus nervii la încercare în zona Nairobi, se pare că după Marsabit nu a căzut încă nici o picătură de ploaie. Sunt sigură că dacă ne-am întoarce peste câteva luni nu am mai găsi-o pe strania însetată aici.

A doua samburu e foarte tânără. Umerii și gâtul îi sunt acoperite cu un colier gigantic în formă de con, făcut din sfori mărgelate cusute una peste alta. Nu sunt două la fel; sunt mărgele sayen galbene întrerupte de benzi verzi cu mijlocul roșu și un singur rând de alb, sau portocaliu cu negru, sau turcoaz cu alb și roșu, sau galben cu bucăți late de negru încadrate de roșu. În contrast cu pielea ei neagră, cacofonia asta de culori alcătuiește totuși o armonie neașteptată, de la care îmi iau cu greu ochii. Trebuie să fie o nekarai – iubita vreunui războinic care a înduplecat-o să împartă cu el așternutul dăruindu-i acest colier fabulos. „Apă!„ strigă femeia înainte să se poată apropia suficient. „Apă!" Dar ne îndepărtăm roși de rușinea că nu ne îndurăm să o adăpăm.

Mă simt ca în basmul lui Carlo Gozzi[1], pradă unei vrăjitorii. A trecut de mult anul de când rulăm pe lângă atâtea chipuri ale lumii, de parcă am fi în căutarea leacului care ne va salva. Până acum ne-a vindecat doar dragostea străinilor. Ne-a ținut de foame și de sete, ne-a ferit de singurătate și de boli. A venit sorocul să dăm și noi înapoi, și pentru a nu știu câta oară mă munceşte gândul că nu suntem în stare să dăm îndeajuns. Știu că cele două samburu nu sunt nişte prințese închise în portocale de o vrăjitoare rea. Și că nu o să moară de sete din pricina mea sau a lui Ionuț. Cumva asta nu mă consolează. Simt că, dacă le-am putea da să bea mai multă apă, am salva nu prințese samburu, ci sufletul nostru obosit.

În orășelul Moyale, care stă pe granița cu Etiopia, ajungem mai curând decât ne aşteptam. Suntem desigur acoperiți de un deget de praf. Intrăm în primul birt, unde dăm pe gât fiecare câte un litru și jumătate de apă proaspătă, după care un ceai cu lapte și o farfurie de gogoși, să ne țină până în Maykona, unde sperăm să ajungem până la lăsarea nopții. Drumul către vest străbate deşertul Chalbi și imediat după ce ieşim din oraș situația devine dramatică. Măcar pe drumul de la Marsabit la Moyale se cilindrează zi și noapte și pe alocuri chiar se circulă decent. Însă de aici până la lacul Turkana e jale: o masă diformă de bolovani cât capul, care în contact cu roțile se despică precum Marea Roşie înaintea lui Moise. Durează o clipă să ne afundăm, în timp ce bolovanii din stratul superficial se prăvălesc la vale. E ca și cum am merge pe mingi de rugby, numai că sunt nişte mingi făcute din piatră colțuroasă. După vreo 35 de kilometri de iad tragem sub un acacia să cugetăm. Ce rost are toată nebunia? Deja cele 24 de ore prin deşert, unde oricât ne-am hidrata suferim de sete, ne-au zdruncinat din temelii. Arșița e ca o batjocură după frigul și ploaia pe care le-am îndurat în Nairobi zi de zi. Și nu e vorba numai de noi doi. Dependența unuia de celălalt și a amândurora de vehicul ne obligă să fim mai responsabili în luarea fiecărei hotărâri care ar putea afecta armonia

1. *Dragostea celor trei portocale*, unde un prinț blestemat se îndrăgostește pe rând de trei prințese ferecate înăuntrul unor portocale.

acestui *ménage à trois*. Chiar dacă ajungem în Maykona mâine, că azi e exclus, la cum arată motocicleta riscăm să nu ne mai întoarcem în Moyale, sau să ne întoarcem în camion, cu lanțul rupt.

Femeia care apare strigând „apă! apă!" nu putea să pice într-un moment mai prost. Față de primele două, povara de coliere pare dublă, șirag după șirag acoperind-o de la claviculă până la jumătatea antebrațului. Mărgelele lucesc în culori țipătoare – alb pentru puritate și sănătate, pentru că e culoarea laptelui de vacă; roșu e pentru curajul pe care războinicii îl arată în fața primejdiei; negru înseamnă muncă, galben și portocaliu se referă la ospitalitatea cu care trebuie primiți cei străini de trib, căci sunt culorile pieilor de animale cu care li se așterne pentru odihnă. Pe capul ras nu are nimic, dar în urechea stângă îi atârnă nkaiweli, cercelul menit să indice că toți fiii ei au trecut prin ritualul de inițiere în viața adultă, adică au fost deja circumcișI. Curios, pentru a treia prințesă samburu, la fel ca în poveste, avem destulă apă. Abia în timp ce o urmăresc cum gâlgâie hulpav îmi sare-n ochi telefonul mobil prins la brâu într-o teacă decorată cu aceleași mărgele ca ale colierului.

Miezul nopții ne găsește foarte departe de scena asta, unde, în loc de elegante samburu, pe drum circulă desculțe misterioase femei borana, cu părul și umerii ascunși sub văluri. Suntem înapoi în Moyale. Am hotărât că e mai înțelept să facem cale-ntoarsă și să batem la ușa colegiului catolic din localitate, unde părintele Francisc ne îngăduie să punem cortul în curte și ne poftește să ne uităm împreună la telenovele venezuelene.

ETIOPIA

Planeta Etiopia

Cred că, indiferent câte am mai trece, frontierele africane tot o să ne dea fluturi în stomac. O fi entuziasm, dar e și teama de necunoscut. În timp am învățat să nu ne mai așteptăm la nimic și să fim pregătiți pentru orice. Nici o graniță nu se trece lesne și mai toate sunt ciotcă de escroci, corupți, birocrați și taie frunză la câini. Azi intrăm pe Planeta Etiopia și, contrar zvonurilor, totul merge șnur. E o zi bună. De ce îi zic Etiopiei planetă? Păi țara nu seamănă cu nici o alta din Africa sau de pe Pământ. Deși e delimitată de deșertul Chalbi, de arida vale Omo și de Sahara, e suprarealist de verde. Munții par mai degrabă azvârliți din cer decât împinși în sus din pământ. Că suntem deja în Cornul Africii, la o distanță egală față de Tropicul Racului și de Ecuator, anunță pometii colțuroși ai oamenilor care au puntea nazală

mai îngustă și pielea mai puțin întunecată. Etiopia este singura națiune subsahariană niciodată colonizată. Are calendar, limbă, alfabet și religie propriii. Și reputația teribilă a etiopienilor – decimați de foamete, teroriști de *overlanderi* – nici măcar nu a început de curând, ci acum mai bine de 4,4 milioane de ani, cu Lucy. Propaganda locală merge și mai departe, încercând să convingă veneticii că în măreața capitală etiopiană ar fi o veritabilă piazza italiană și că în Addis Abeba s-ar da ora exactă în diplomație. Altă gogoriță susține că în Etiopia, pasămite centrul universului ortodox, se află întru păstrare chiar Chivotul Legii din Vechiul Testament. Sunt lucruri uimitoare, mai ales dacă ar fi și adevărate.

Eu cred că țara asta chiar nu are nevoie de reclame false, deși până să ajungem aici nu am auzit despre ea nimic bun. Călătorii ne-au avertizat de pildă că o să ne luăm numai pietre în cap și ciomege peste motocicletă. În schimb prin sate suntem primiți cu prietenie, ba chiar cu sfială. Etiopienii sunt în mare parte păstori, ocupație care se deprinde din copilărie. Ciutacii trebuie să mâne vitele îndărătnice. De aici cred că le vine și obiceiul de a azvârli după trecători cu pietre și crengi.

În fine, poate că nu ne-au cruțat pe motiv că suntem cu stea în frunte, ci pentru că în Etiopia noastră ploua cu găleata. În fiecare zi. Peste Arca Yamaha și peste epicurienii ei pasageri a venit în sfârșit potopul. Pe urcușul către platoul central, care are între 1.800 și peste 4.500 de metri, asta ne obligă să ne înfofolim cu toate hainele din rucsac. Pentru că nici nu mai știu pe unde mi-am rătăcit o mănușă, îmi salvez degetele de degerături învelindu-mi mâinile în pungi de plastic. Un pont pe care mi l-a vândut un băiat din Africa de Sud și care funcționează. La culcare ne salvează buiota de cauciuc pe care am primit-o în Nairobi. O umplem cu apă fierbinte și o luăm cu noi în sacul de dormit, iar pe la jumătatea nopții ni se dezmorțesc picioarele și putem în sfârșit să adormim. Macadamul, pe care îl găsim rezonabil, e spoit de ploi cu o mâzgă de noroi negru ca smoala. Am văzut că pe mizeria asta sătenii nu se mai deranjează să-și pună pantofi și merg cu ei în mână. La oraș, sezonul torenților trebuie să fi fost cel mai așteptat de lustragii. Deși

majoritatea drumurilor din oraşe sunt desfundate, locuitorii urbei trec măcar o dată pe zi prin mâna specialiştilor înarmaţi cu perie, cârpe şi cremă de pantofi pentru a le fi restaurată încălţămintea înainte de a şi-o murdări din nou de glod.

Noroiul se întinde până în Addis Abeba, primul oraş african care nu ne impresionează cu nimic. Pe vremea de mizerie ţesătura urbană ni se pare inutil de încâlcită, cu aliniamente întâmplătoare, arhitectură de influenţă sovietică şi intervenţii contemporane de tot kitschul pe bulevarde caraghios de impozante pentru norodul care, din lipsă de mijloace, trebuie să străbată totul la picior. Nu ştiu dacă de silă că e aşa de urât afară, stomacul meu îmi dă de lucru cu prima intoxicaţie alimentară în zece ani de călătorii. Noroc că, printr-o întorsătură a sorţii, tocmai ambasadorul Bulgariei ne mijloceşte o cazare confortabilă în capitală. Cum nu am mai fost singuri într-un apartament atât de mare de mai bine de un an, sincer nici nu ştim cum să ne bucurăm şi ne petrecem mai tot timpul ghemuiţi într-un colţ. „Gata, îmi spune Ionuţ imediat ce mă înzdrăvenesc; trebuie să ieşim din ploi!"

Ne propunem să facem Addis Abeba–Lalibela într-o singură zi. Tentativa e însoţită desigur de o mocănească nemiloasă. La prânz ploaia a devenit metalică, dură. Vizibilitatea a scăzut sub 15 metri şi suntem

forțați să ne abatem într-o... cofetărie, unde între orele unu și șase timpul se oprește în loc și tot ce ai de făcut este să mesteci *quat*. Kamal e un playboy, un pehlivan, un tip care mișcă lucruri și abuzează de superlative. Îmi place de el, deși nu-mi inspiră deloc încredere. La rândul lui, ne miroase că nu știm despre *quat* decât ce scrie în cărți. Așa că ne ignoră, își potrivește pernele întinse pe jos și mai răstoarnă o pungă. Cei patru bărbați care completează gașca pipăie crenguțele, discută aprins, apoi rup frunză după frunză, le șterg cu mâneca și le îndeasă în gură până abia de le mai pot molfăi. Afară străzile s-au golit și ne întrebăm dacă toată lumea s-a retras prin încăperi asemănătoare, unde fălcile se dilată gradual, ochii devin sticloși și conversația lâncezește. Kamal și tovarășii lui se vor opri din rumegat abia spre seară, când îi va lovi melancolia. Sentiment care se combate de minune cu *quat*. Gustăm și noi o bucățică de frunză – amară, de ni se strepezesc dinții. Kamal râde și ne face semn că trebuie să mestecăm mai mult. „Nu dă dependență, zice, e doar un energizant, așa... cum e și cafeaua." Ne codim să-i spunem fix în patria cafelei că ăsta e încă un motiv să refuzăm sesiunea de păscut. Nefiind băutori de cafea, am amânat vreo câteva zile bune să degustăm licoarea amară care în Etiopia se bea non-stop, la fiecare colț de stradă, casă și restaurant, în hotelurile de cinci stele, la țară și în capitală. Și nici asta nu se întâmplă oricum. Ritualul cere cărbuni aromați la început, pentru a-i introduce pe băutorii de cafea în atmosferă. După asta boabele verzi se aleg, se prăjesc și se macină. La final se fierbe un soi de cafea turcească, care se servește cu un ibric special de argilă neagră, în doze liliputane, mici și dese. Planeta Etiopia are desigur și o ofertă culinară endemică. Invenția se numește *injera*, o clătită spongioasă și un pic acrișoară, fermentată și coaptă din cereala numită *tef*, care se încăpățânează să nu crească decât aici. *Injera* este la etiopieni ceea ce pentru francezi e pâinea și pentru asiatici orezul, și ține loc și de farfurii, și de tacâmuri. Practic trebuie să te folosești de o bucată de *injera* ca de o lingură pentru a mânca sosul sau tocana de ce-o fi, scăzută în unt și aromată cu condimentul național, *berbere* (un amestec de chimen, cardamom,

cuișoare, piper cayenne, ghimbir și turmeric), și depozitată fără fasoane în mijlocul clătitei. În Etiopia vernaculara *injera* nici măcar nu se transportă în cutii de plastic, ci într-un coș special de paie îmbrăcat în piele, pe care toate femeile îl poartă la brâu. În fapt, imediat ce părăsim așezările urbane, oamenii par la prima vedere înveșmântați în costume populare de sărbătoare. Acesta e *habesha qemis*, portul național etiopian, care, deși am depășit prima decadă a noului mileniu, nu a devenit încă piesă de muzeu, ci este ceea ce poartă toți țăranii. La șes asta înseamnă un ștergar de bumbac gros de culoare albă sau crem pal, care poate fi folosit pe post de orice, de la rochie la cordon peste ie, fustă, turban sau *sling* pentru copii. Pe munte moda e diferită. Ylumaga, un păstor în vârstă de 11 ani cu care ne întindem la vorbă, folosește pe post de caftan un pled multicolor. Iar pe măsură ce urcăm din ce în ce mai sus și se face ger, constatăm că pantalonii bărbaților, obligatoriu de culoare verde, în mod ciudat tot se scurtează! Recordul îl deține slăbănogul care merge împreună cu o femeie înaltă spre orașul sfânt al Africii. Ne oprim să-i salutăm. „Am făcut *injeera* pentru botez", ne spune femeia, care adaugă că o cheamă Kidist. Când vorbește despre Lalibela, unde speră să ajungă într-o săptămână, frumosul ei chip se luminează. Pe frunte are tatuată o cruce coptă, un semn că nu-și mai aparține sieși de mult. În toată Africa femeile se înfrumusețează cu cicatrici și tatuaje temporare sau permanente. Creștinii din Etiopia, precum Kidist, fac asta pentru a-și mărturisi credința. Îi dăruim fotografia pe care i-am făcut-o și ne luăm adio, fără să reușim să aflăm dacă bărbatul care o însoțește în pelerinaj îi este soț.

Lalibela

Din cauza masivului Yosef de 4.190 de metri, Lalibela nu pare că s-ar afla la 2.630 de metri altitudine. La opt secole după ce regele Lalibela din dinastia Zagwe a visat să fondeze aici un al doilea Ierusalim, orășelul etiopian își împlinește, în sfârșit, destinul. Pelerini din toată

În inima Etiopiei, unsprezece biserici medievale, săpate în stâncă la porunca regelui Lalibela, au reprezentat pentru creștinii care nu puteau ajunge în Țara Sfântă Noul Ierusalim.

lumea împart cu pioasa Etiopie acest sit protejat UNESCO și cele unsprezece biserici ortodoxe, zeci de cripte și nenumărate tuneluri săpate în bazalt. Nomazii Lalibelei sunt pelerinii, motivați nu de teluric, ci de văzduh.

De când am cotit-o încoace, a fost clar că pe munții sacri ai Etiopiei nici măcar farangii nu pot să facă pe simplii turiști. Macadamul s-a oprit la 60 de kilometri înainte de oraș și, cârmind în sus prin întuneric și ploaie, pe serpentine pe care ni le luminează fulgerele, ne hrănim cu iluzia că urcăm sisific pe pragul dintre lumea asta și ailaltă, printr-un peisaj ascuns, dar fără îndoială fabulos.

Cetatea în sine e un labirint de piatră unde, la fel ca și în îndepărtatul Angkor, doar că la o scară mult mai modestă, trebuie să te implici

și cu sufletul, și cu trupul. Urcăm, transpirăm abundent, suntem ademeniți de incantații pe coridoare fără capăt, ne pierdem echilibrul, ne rătăcim, apoi ne afundăm și mai adânc. Suntem copleșiți. „Miroase piatra asta", îmi spune Ionuț, și îmi pune în palmă un ciob de culoarea apusului pe dune. După ce îl adulmec, îl strecor hoțește în buzunar. Fiul paznicului, un drac de copil, simpatic foc și murdar la gură de *berbere*, îmi prinde gestul și nu mai poate de râs. Ionuț îi face o poză, apoi scoate din geantă imprimanta noastră cât un pachet de cărți de joc și îi face un abțibild. Tată-su e fericit nevoie-mare și suntem răsplătiți cu o invitație la botez. Într-una din capele un grup de femei în veșminte care par desprinse din icoane protocreștine s-au grupat în jurul unui boț de copil. Preoții sosesc cu mare vâlvă, scuturând din cădelnițe să-l alunge pe necuratul în timp ce băiețandri în capoate lucioase de culoare albă le țin ceremonios câte o umbreluță roșie cu ciucuri aurii deasupra capului. Mirosul de tămâie și lumânări arse ne convinge în scurt timp că atmosfera puțin lugubră aduce cu bisericile noastre ortodoxe și o luăm iar la picior.

Pe malul celălalt al pârâului anemic pe care regele l-a botezat Iordan, vedem ițindu-se din trupul Geei cea mai frumoasă biserică din circuitul sacru: Sf. Gheorghe. E impresionantă, misterioasă. La fel ca toate celelalte, a fost decupată de sus în jos din bazaltul moale, în loc să fie construită după pravilă, de jos în sus. Sf. Gheorghe a scăpat deocamdată de șarpantele mai mult sau mai puțin reușite cu care UNESCO încearcă să protejeze bisericile de necruțătoarele ploi de la altitudine. Prisma pe plan în cruce greacă, simetrică, este delimitată de taluz doar printr-un culoar nu foarte larg în care, când te scobori, simți că îți îngenunchează sufletul. Iar noi nu suntem pioși. Pur și simplu, Lalibela poate să facă asta – să reorganizeze omul în jurul unui adevăr mai curat, acela că cine are credință, indiferent în ce, poate să-și facă lucrarea chiar și împotriva unui munte.

În dimineața în care părăsim Lalibela natura parcă ne face în ciudă. Cerul negru de nori e luminat orizontal de fulgere apocaliptice. „Mă întreb dacă nu facem o greșeală", spun eu. Ionuț forțează un „e în regulă"

de încurajare, nu foarte convins. „Ha, poate trebuia să ne fi rugat niţel în toate bisericile alea...“ Vruuum! Vrum! Mă întrerup două tunete, unul după altul, ca două afurisenii. Nu sunt surprinsă. Nerecunoscând nici unul dintre noi vocea unui eventual demiurg, ne vedem de plan şi de drum, chiar dacă drumul ne cam fuge de sub roţi. La intrarea pe vale se rup cerurile şi începe să toarne cu furie. Terenul pare solid, dar iluzia se disipează la prima atingere şi patinăm ca o dihanie diformă pe ceva care se simte, vorba lui Ionuţ, de parcă am conduce pe săpun amestecat cu piure de viermi.

Nu îmi amintesc cum am ajuns la intersecţia cu şoseaua. Ştiu doar că, dacă nu aş tremura incontrolabil, aş coborî să sărut asfaltul. În următorul ceas ne zbatem să facem rost de un plin, că în Lalibela nici vorbă de combustibil. „*Faranji, faranji*, vino cu mine!“ ni se strigă din toate părţile. Suntem conduşi în casa unui băştinaş, care, ca toate lucrurile de pe Planeta Etiopia, nu face rabat de la originalitate. Sub tavanul înalt ar putea încăpea cu uşurinţă un tractor; structura de eucalipt e lăsată netencuită şi e finisată numai de la tocul uşii în jos, într-un albastru puternic. „*Faranji, birr*“, spune amfitrionul nostru, şi ne împinge în braţe un bidon. Dar nu suntem *faranji* la cap şi ştim care este diferenţa dintre benzină şi motorină. „*Sorry*“, spunem, şi ne întoarcem în stradă, unde lui Ionuţ îi vine ideea genială să oprească un *tuk-tuk*. Până la urmă izbuteşte să-l convingă pe şofer să ne vândă câţiva litri de benzină. Ăsta, după ce se vede cu teancul de *birr* în buzunar, cam cu 20 la sută mai gros decât ar fi trebuit, se apucă să ne dezvăluie „confidenţial“ că dacă nu ne ajuta el am fi intrat în bucluc. „La 100 de kilometri în spate şi 140 spre Gondar, spune, benzinăriile sunt goale.“

Aş adăuga că ploaia reîncepe de îndată ce pornim mai departe, dar devin redundantă. Pentru cine o mai ţine scorul, marcăm a doua săptămână de ploi fără oprire. O oră mai târziu e noapte în toată legea şi trebuie să oprim în faţa unei încăperi în care licăreşte o lumină. Amira, patroana micuţului magazin, e o femeie trupeşă şi zâmbăreaţă, care dacă ar avea patruzeci de kilograme în minus ar semăna cu prietena mea togoleză, Epiphanie. O rugăm să ne facă un ceai. Cred că avem

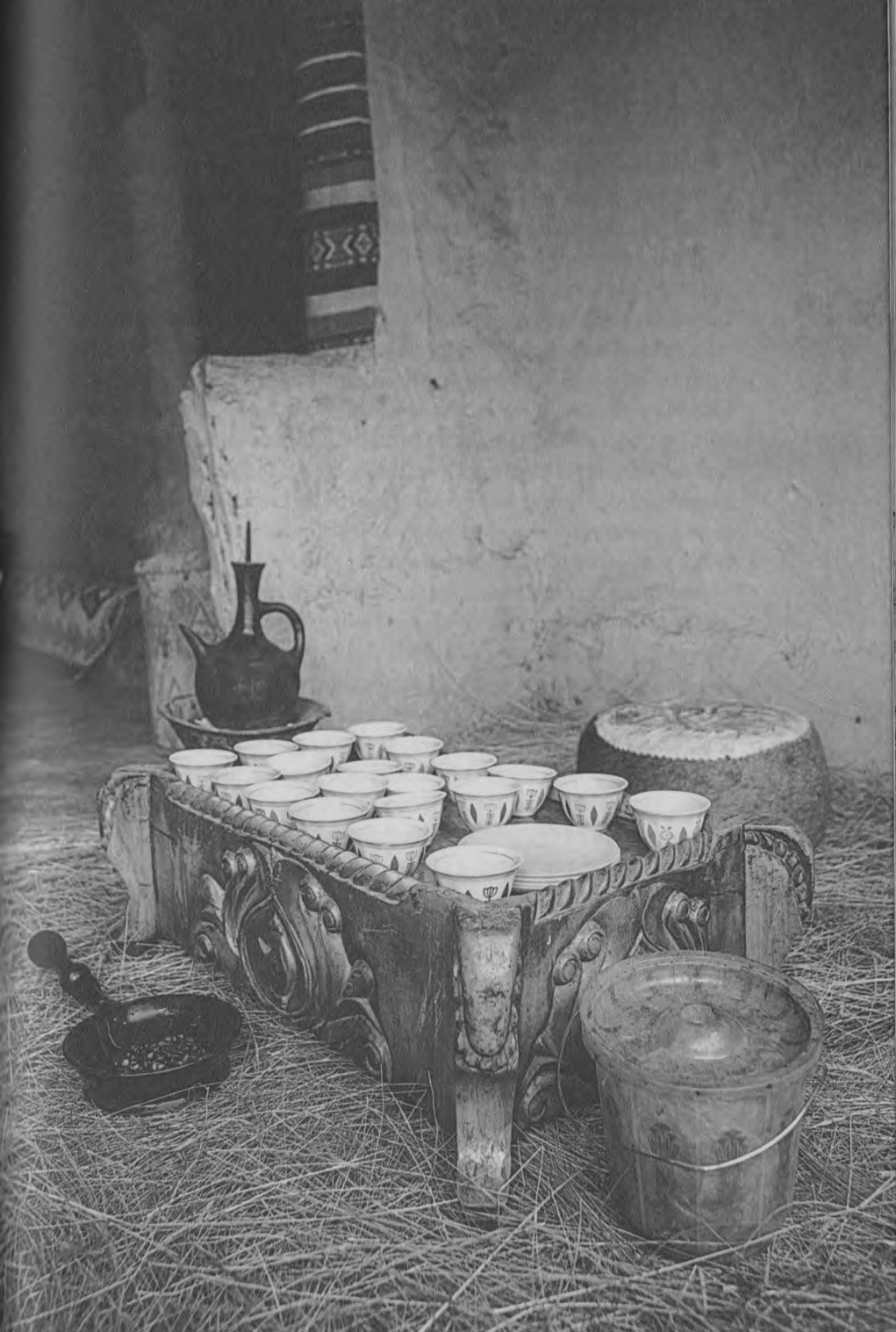

niște fețe atât de cadaverice, că Amirei i se face milă. „Luați și niște pâine", spune, îmbiindu-ne cu felii groase, cu miez compact, pistruiat cu semințe de susan. Din păcate, la cinci minute după ce am părăsit-o pe Amira efectul ceaiului, al pâinii și al căldurii umane s-a și dus. Dinții îmi clănțăne ca o mașină de scris și delirez cu gândul la confortul și căldura dintr-un hotel. Nu vreunul mai grozav decât, să zicem, de trei stele, dar unul adevărat, cu așternuturi și prosoape albe, duș cu apă caldă, o saltea bună, curățenie standard... HOTEL!!! Mă ciupesc și mă uit o dată și încă o dată, ca să mă asigur că asta scrie pe frontispiciul luminat cu neoane. Ei bine, poate că drumul până în miraculoasa Lalibela nu a fost degeaba. Sau am scăpat la mustață de răzbunarea stihiilor, căci abia ne instalăm înăuntrul fantomaticei apariții, că furtuna ne ajunge din urmă. Geamurile zornăie, întreaga clădire geme, fulgere despică lumea dintr-o parte în alta. Ne luăm în brațe – ce bine că nu suntem afară acum! – și ne prăbușim epuizați pe cele mai confortabile paturi din ultimele patru sute de zile.

Ploile încetează brusc a doua zi, de parcă cineva ar fi închis un robinet gigantic. Pentru o vreme continuăm să urcăm. Drumul e virajat, spectaculos. Trecem de pe vârfuri semețe pe muchii imposibile, cu abisul abisinian de o parte și de alta a tot ce nu e piatră. Deasupra noastră atârnă un cer blond. Doar când întoarcem din întâmplare capul, vedem furtuna de noaptea trecută care își încordează iarăși forțele, pregătind o nouă rafală. Aleargă, Forrest, aleargă! Jos de pe platou, temperatura crește cu fiecare metru și cu puțin înainte de graniță ne tragem pe dreapta, ne dezechipăm și pregătim actele. Numai în ultima oră termometrul a sărit de la 14 la 32 de grade! Sincer, abia așteptăm să se facă și mai cald. Un gură-cască din vama etiopiană e dezamăgit de graba cu care vrem să trecem în Sudan: „Nu v-a plăcut ploaia, așa-i? Atunci duceți-vă în foc!"

SUDAN

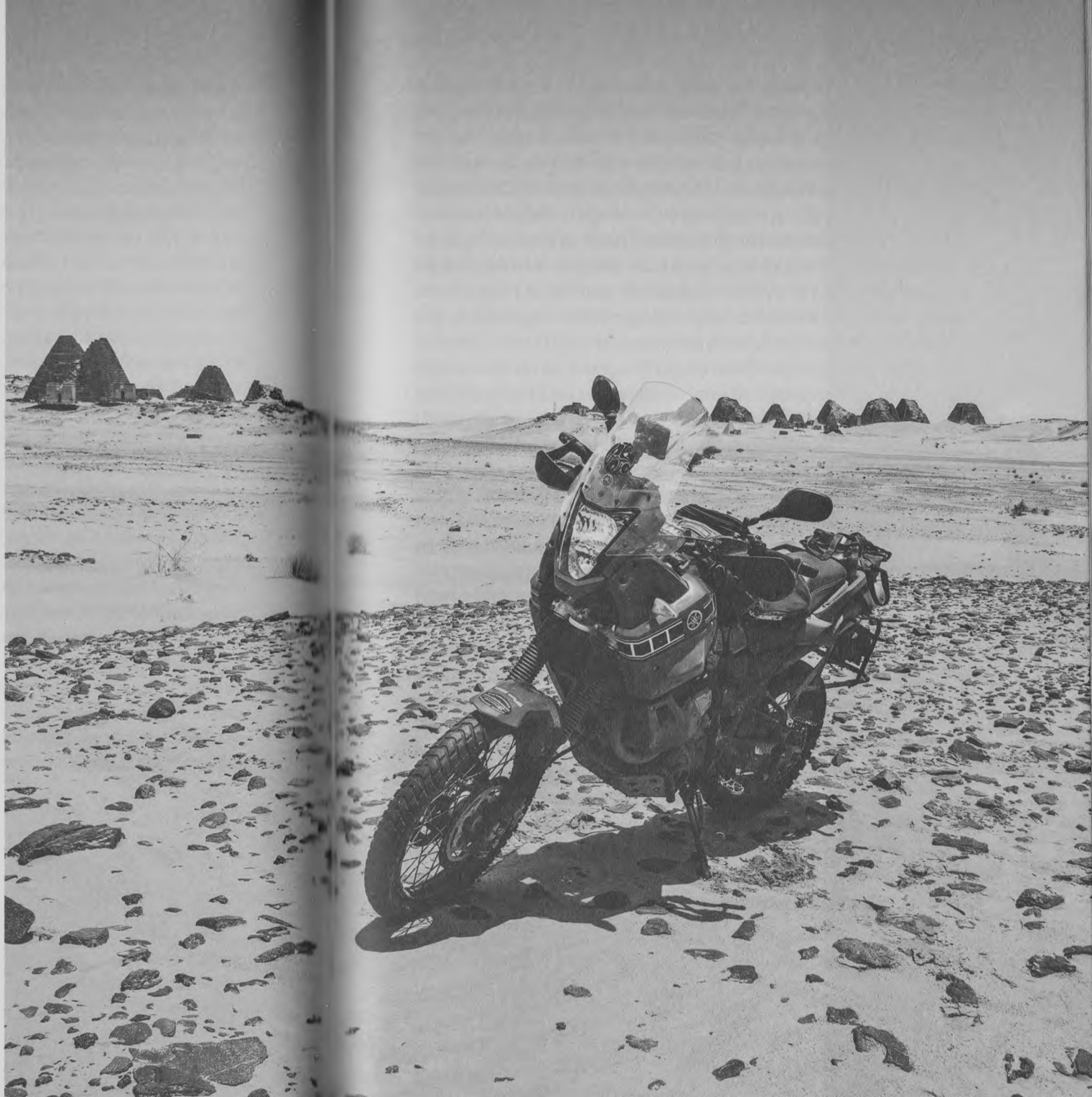

Sudan tamam!

Azi e o zi din aceea de vară în care simt că ni se va întâmpla ceva important. A trecut un an și mai bine și iată-ne din nou în Sahara, locul unde pe o rază de sute de kilometri singurul obiect care lasă umbră e doar motocicleta. Drumul e curat și negru, o fâșie de asfalt neted ca obrazul unei fecioare. Pe arșița asta ar merge nemaipomenit un ceai.

Ocazia se ivește prompt. La o răscruce de drumuri sunt câteva tonete pe roți și negustorii au întins între ele mai multe prelate. La umbră șed sudanezi de toate vârstele lângă stive de mango, cutii de carton și găleți de plastic pline cu te miri ce, reșouri cu cărbune și câteva scaune de plastic din acelea ieftine. „Trebuie să fie cineva care face cafea etiopiană sau ceai", spune Ionuț. Nu știu ce mă atrage spre ultimul coviltir. Înfășurată în vălul

ei roşu şi violet şi excepţional de frumoasă, Fatuma ne face cu mâna: „*Salama!* Veniţi să beţi un ceai". Standul ei este minuscul, cam cât blatul unei maşini de cusut, şi Fatuma îl menţine într-o curăţenie impecabilă. Femeia are aliniate în faţă, ca toate ceainăresele, o colecţie de borcănaşe de sticlă cu scorţişoară, ghimbir, cardamom, coajă de rodie şi alte năzdrăvănii. O urmărim cum încălzeşte apa, apoi o strecoară încă o dată printr-o sită pe fundul căreia a pus nişte seminţe negre. Când ne întinde paharele ceva mai mari decât unul de ţuică, prin materialul transparent i se străvede antebraţul cu pielea ca ciocolata amăruie, împodobit până în vârful unghiilor lungi cu desenele alambicate făcute cu henna. Ceaiul e foarte concentrat şi îmi dă un *reset* total la energie. Sayida, soră-sa mai mare, care poartă un văl negru cu maci galbeni şi kaki, s-a prins că am consumat licoarea pe stomacul gol şi ne face fiecăruia câte un sendviş picant cu vinete şi lipie. Între timp Fatuma şi-a readus standul la aspectul impecabil şi ordonat de mai devreme – păhăruţele au fost spălate, zahărul a fost acoperit cu grijă ca să nu se umple de muşte, ceainicul a ajuns înapoi pe foc – totul cu mişcări de o graţie antică şi cu zâmbetul pe buze, în mai puţin de douăzeci de centimetri pătraţi.

Chiar dacă îşi face apariţia la stand târşâindu-şi şlapii şi fără să salute, muşteriul următor al Fatumei e o poezie în sine. De sub eşarfa legată pe cap îi atârnă o şuviţă care îi ajunge până mai jos de umăr şi are degetele noduroase pline de inele de pirat. Le vâră pe toate cele cinci de la mâna dreaptă în buzunar şi scoate o bucată de ziar împăturită, pe care o ţine numai între arătător şi mijlociu. Fatuma pune conţinutul hârtiei într-un pahar şi îl umple cu apă fierbinte. „El nu bea decât ceaiul lui", spune Sayida. O întreb cine e bătrânul. Ne spune că e un om care are grijă de „*Lost Boys*". Ionuţ întreabă dacă e adevărat şi fratele Sayidei îşi trage scaunul mai aproape ca să ne explice toată povestea. Cică bătrânul a avut numai doi fii, care au dispărut în timpul celui de-al doilea război civil, şi de atunci e cunoscut ca părintele adoptiv al orfanilor sosiţi din sud. În conflictele interetnice din Sudan, numai între 1983 şi 2005, au pierit peste două milioane de etnici nuer şi dinka. Exterminarea

populației adulte a lăsat orfane generații întregi de copii. În nebunia masacrelor, douăzeci de mii de băieți fără părinți s-au coalizat într-o frăție a durerii, o poteră nomadă de orfani care au pornit în căutarea unui adăpost. Puțini au supraviețuit exilului. Unii au ajuns sclavii soldaților. Alții au fost răpiți de păstori și puși să muncească pe nimic. Cei care au reușit să scape au început să meargă, să alerge, să meargă, să alerge... goi, fără să mănânce și fără să bea nimic, zile la rând, până când s-au prăbușit de epuizare. După ce s-au trezit, au luat-o de la capăt. Le spunem Sayidei și fratelui ei că am văzut de curând un documentar despre acești *Lost Boys*. „Lui nu prea îi place să vorbească despre asta, spune Sayida. În primii trei ani când a început să bea ceai de la soră-mea, nu scotea absolut nici un cuvânt. Din iulie anul trecut, armistițiul din 2005 a fost legiferat cu o linie pe hartă. Înainte de conflict Sudanul era cea mai mare țară din Africa. Acum există două țări, cea în care suntem noi acum și Sudanul de Sud. Două patrii surori care își plâng copiii și de două ori mai multe lacrimi. Când s-a dat la radio că Sudanul de Sud e independent, moșul și-a luat un steag în spate și a venit așa pe jos, de la el de acasă până aici. Era atât de ars de soare, încât am crezut că o să moară."

Bătrânul pe care îl bârfim convinși că nu știe o boabă de engleză și-a terminat între timp ceaiul și se pregătește să plece. Aici dacă ai de dat un ban, dacă vrei să strângi mâna cuiva sau să-ți exprimi recunoștința, duci mâna dreaptă la piept în dreptul inimii, în semn de respect. „Spune-mi, o întreabă Ionuț pe Fatuma după ce s-a consumat ritualul de rămas-bun dintre ceainăreasă și client, ce ceai i-ai făcut?" „E o floare, nu știu cum îi zice în engleză. E foarte amar. Vrei să mai bei și tu unul, cu cardamom?" După cum îi zâmbește și îi pipăie umerii, bag de seamă amuzată că Fatumei i-a cam picat cu tronc Ionuț. Îi dă să miroasă fiecare borcănel și îi explică că poate să-i parfumeze ceaiul cu oricare dintre aromele preferate. Și ne convingem pe loc că ceaiul e într-adevăr muuult mai bun când are cardamom. Dar după încă trei serii trebuie să ne dezlipim. „Cât costă?" o întreabă Ionuț pe Fatuma. Ceainăreasa râde, își potrivește șalul cu pătratele albe și flori de lotus la poale și face semn că nu. „Sayida?" Sudaneza, mare figură, îi arată dinții. „*Sudan*

tamam, spune, nu trebuie decât să ne mulțumești. *Shukran*, Sayida, *shukran*, Fatuma, dar vă rog să mă lăsați să plătesc." „Te rog, John, mă jignești." Fața rotunjoară a Sayidei se încruntă cu toată seriozitatea, deși e în mod evident făcută să râdă. „*Sudan tamam*", repetă ea. Spune și tu dacă Sudanul nu-i grozav!

Ce-i drept, nu ne putem dumiri de ce Statele Unite au pus embargo peste străvechea Nubie, pentru că, după umila noastră părere, sudanezilor trebuie să le fie rezervat paradisul. Nu am întâlnit în toate călătoriile noastre oameni mai generoși și spirite mai deschise, sinceritate mai caldă și zâmbete mai dulci. Ne-au luat pe sus direct de la frontieră, unde a trebuit să așteptăm o oră încheiată cu actele pentru Yamaha, pentru că vameșii erau ocupați cu siesta și cu o rugăciune. Ca să se scuze, ne-au poftit la masă, adică să ne servim dintr-o tipsie gigantică plină cu orez și carne. Iar mâncarea sudaneză e fabuloasă, nu știu prin ce minune, căci nu am mai văzut copacii de alaltăieri și deșertul pare că nu o să se termine decât la Mediterana. Ziua e desigur prea cald pentru mai mult de câteva pahare de ceai îndulcit în dușmănie; dar la lăsarea nopții, când vipia se mai potolește, se înfig puii în rotisor și kebapul în șișuri, se prăjește falafelul, se vântură pilaful parfumat cu șofran. Sudanezilor le place să mănânce bine și sunt cei mai fericiți dacă pot să-și împartă blidul cu străinii. Oriunde e o așezare omenească, primim invitații la masă sau ni se dă să gustăm câte ceva. La șapte dimineața luăm un mic dejun de capră, pentru că bucătarul rotofei în gelaba albastră e mult prea entuziasmat să ne îndoape cu tocană și supă din sus menționatul necuvântător. În capitala Khartoum, la confluența Nilului Albastru cu cel Alb, Mohammed crede că e musai să diluăm cocktailul de proteine cu niște suc. Nu avem inima să nu-i facem pe plac, așa că luăm la rând toate sortimentele: guava, lămâie verde, mango... Spre seară aflăm că există și varianta înnobilată cu iaurt de casă, care în restaurantul provincial în care am fost ademeniți se servește în carafe uriașe.

De când am intrat în țara asta „*Sudan tamam*" a devenit expresia noastră preferată. Tot cam de pe atunci temperatura nu a mai coborât sub 20 de grade. Noaptea. Ziua deșertul nubian e un cuptor încins la

peste 50! Din cauza asta rutina noastră s-a schimbat. Acum conducem în două reprize, între șase dimineața și zece seara, cu o pauză foarte lungă la prânz, când ne odihnim de obicei într-un umbrar. Pe caniculă, refugiile astea sunt mană cerească. Sunt construite din cărămidă, piatră sau beton, întotdeauna așternute cu un țol modest și dotate cu amfore de un metru înălțime pline cu apă de Nil, un pic tulbure, dar rece și gratis, pentru toată lumea. Dacă în mediul citadin modern hrana și adăpostul nu mai cer eforturi deosebite, e altceva atunci când trebuie să le găsești într-un teritoriu străin. Pentru peregrini amforele astea sunt cel mai frumos exemplu de *ubuntu*. Mie îmi place tare mult explicația lui Desmond Tutu, care spune că, deși trupurile noastre sunt entități separate, viața nu ne-o putem trăi izolați. Fiecare e legat de altul și al doilea de următorul și gestul fiecărui individ are urmări asupra întregii lumi. *Ubuntu*, spun africanii, recunoaște interdependența asta și e ceea ce ne face să fim oameni.

Abundența de apă ne ridică foarte mult moralul, mai ales că în iulie Sahara e feroce. Sunt zile la rând când facem duș numai în propria transpirație și, cum nu mai trăim după soare, ci după lună, ne căutăm bivuac oricât de târziu. În seara asta apusul scaldă Nubia într-o lumină sângerie și Ionuț se simte inspirat: „Hai să campăm aici", spune. Locul e cu adevărat minunat. E liniște și adie o briză călduță. Avem ceva rezerve de apă la noi și dezbatem cât merită sacrificat ca să ne împrospătăm cât de cât. Aplicând metoda pe care am deprins-o când munceam în Nigeria, izbutim să ne spălăm amândoi pe corp și pe dinți cu mai puțin de jumătate de litru. Nu bănuiam ce suprafață se poate acoperi cu o singură picătură și mă întreb înciudată prin câte trebuie să mai trecem ca să învățăm o dată pentru totdeauna să nu mai trăim în risipă. Hiba știi care e? Eu cred că noi ăștia, „civilizații", ne-am cam pierdut „rădăcinile". Înaintașii noștri erau profund conectați la natură, știau de unde le vine hrana și o căutau zilnic acolo unde creștea. În Occident nu se mai poate face asta. Suntem nevoiți să muncim, să cumpărăm nenumărate lucruri inutile, după care construim, închiriem sau plătim cu credit un mare depozit, căruia îi zicem

casă. Restul timpului îl trăim *by proxy*, în goana după un frigider ticsit sau un telefon ultimul răcnet, uitând să facem exact ceea ce ar trebui să facem – să trăim. Luxul a devenit noua noastră necesitate vitală și e firesc ca natura să se răzbune.

Fiecare, cufundat în propriile gânduri, ne întindem pe suprafața noastră preferată de odihnă. În zare se văd câteva fulgere. „Nu te îngrijora, dragă, sunt riduri de frumusețe pe cerul înstelat", spune Ionuț. Alinată, adorm în cortul deschis și, după ce adoarme și Ionuț, întunericul nopții se mai întunecă un pic.

În mai puțin de o oră peste gospodăria noastră ad-hoc vine furtuna. Mai întâi ne scutură vântul cât poate el de bine. Sărim să ancorăm mai solid cuiele și să ne strângem bulendrele risipite pe afară. După care începe să toarne. Cu furie. Cu tunete și cu fulgere. „Apucă de cort! strigă Ionuț. Ține-l bine!" Suntem ca doi marinari peste care a tăbărât apocalipsa. Ne agățăm de catargul nostru anemic din segmente de aluminiu legate cu elastic și tot ce putem să facem este să sperăm că nu o să crape. Tragem fermoarele, dar e inutil. La cât e de perforat, în câteva clipe cortul se umple de apă. Auzim afară nisipul cum cedează sub masa motocicletei. Trebuie să se fi culcat pe o parte. „Las-o!" strigă Ionuț. N-avem ce face, trebuie să stăm în cort, pentru că trupurile noastre

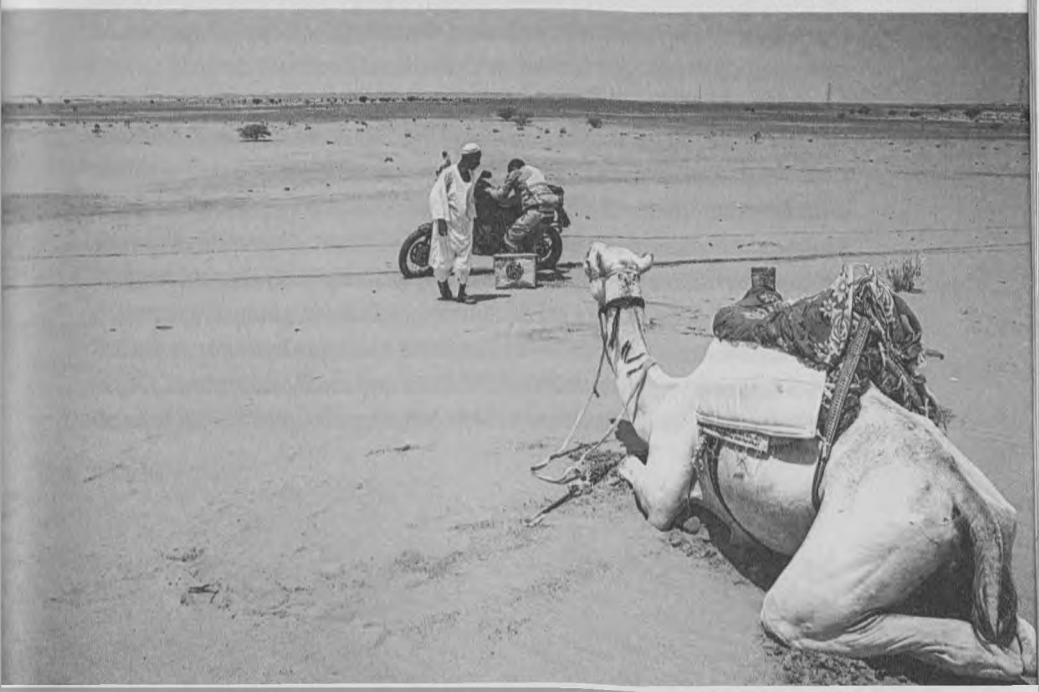

sunt tot ce împiedică furtuna să-l mănânce dincolo de deșert. Vântul se întețește și își schimbă direcția. E cel mai puternic din istorie. O să ne facă fărâme. Nu am timp să mă mir că bețele și prelata se contorsionează, pentru că sunt preocupată să tremur de frică și să țin de ele împotriva furtunii. Deltoizii mă dor, iar mușchii coapselor îmi zvâcnesc incontrolabil. Încerc să mă calmez și iau o gură mare de aer, o idee neinspirată de altfel, căci mă trezesc cu nisip între dinți și când înghit scârțâie de parcă aș fi mâncat glaspapir. Nu am curaj să îl întreb pe Ionuț dacă e posibil să ne trezim cu torenții din amonte peste noi. Mai bine tac și îndur.

Așa se scurge o parte din noapte pe care nu o să o pot cuantifica niciodată. Mă întreb și acum când au încetat trăsnetele. Treptat se face din nou tăcere și auzim ceva neliniștitor. Să fie susurul unui râu? O cascadă? Aici, în deșert? Ca într-o scenă clasică de film de groază, unde eroii merg pe urma sunetului sinistru care răzbate din capătul coridorului întunecat, tragem fermoarul și scoatem capul din cort. Luna s-a împlinit și ne dezvăluie un deșert de un negru imaterial, brăzdat de vinișoare argintii. Ploaia de mai devreme a lăsat în urmă o deltă, un mănunchi de pârâuri care ocolesc movila de nisip pe care suntem instalați mai mult dintr-un instinct norocos decât din precauție. Deșertul e inundat! Ionuț ridică motocicleta și o prinonește cu cricul într un tenis de-al meu. „Ascultă!" De undeva din stânga, dinspre oraș, se aude cum gem claxoane de camioane. „Știi albia aia secată de ieri? spune Ionuț. Cred că s-a umplut și a dat și pe de lături!

Adormim cu greu. Nu pentru că am făcut un duș rece și foarte amănunțit fără să fi ieșit măcar din cort. Nu pentru că toate lucrurile dinăuntru sunt leoarcă (cu excepția rucsacului de electronice). Nici din pricina spaimei soră cu moartea pe care am tras-o. Ci pentru că atunci când ne întindem în băltoaca noastră paralelipipedică cerul încă se mai aprinde și nu putem ști dacă furtuna a trecut sau nu.

În zori aerul s-a zvântat la obișnuitele 27 de grade, dar urmele dramei de azi-noapte sunt încă vizibile. Deșertul arată ca un obraz ciupit de vărsat și acolo unde acum câteva ore curgeau pâraie s-au format

autostrăzi pentru păianjeni și tot soiul de lighioane. „Hai să găsim oameni și ceai", propune Ionuț, și nu trebuie să mă las mult rugată. După furtuna asta mi s-a făcut dor de prieteni, de familie, sau măcar de o așezare omenească. Dar e destul să ne punem în mișcare și frumusețea peisajului sudanez ne înfrânge lașitatea. În loc să ne ținem de făgăduiala făcută stomacului, zigzagăm pe coclaurile pitorești mărginite de șosea. Pe alocuri dunele se dovedesc mormane de bolovani peste care furtuna a așternut un camuflaj de nisip și dacă le prindem cumva sub roți strig degrabă la Ionuț, că simt cum mi se rearanjează toate măruntaiele.

La o oră de bivuac ne apropiem de piramidele Meroe, unde din anul 592 î.e.n. până în 350 e.n. nubienii construiseră deja o civilizație înfloritoare. Epoca de glorie a faraonilor negri s-a încheiat odată cu sosirea abisinienilor din zona care azi e pe Planeta Etiopia. Piramidele înguste și pitice care se ascund în spatele dunelor arămii din Begrawiya sunt tot ce a mai rămas din orașele meroitice – o geometrie știrbă, care în contrast cu profilul curb al deșertului nu ne poate lăsa indiferenți. „Mă duc să dau o tură", spune Ionuț, și îmi pune aparatul de fotografiat în mână. Apoi ambalează scurt motorul și o zbughește pe dune. Primele liniuțe îi ies fără să fie nevoie să dea jos cutiile. După care își găsește nașul într-o coamă înșelătoare, împestrițată cu pietre ciudat de netede, de culoare albastră. Când apare beduinul salvator, Ionuț e călare pe numai o jumătate de motocicletă, restul e îngropat în nisip. Deși temperatura a sărit binișor de 54 de grade, cămila pășește agale, ca o balerină leneșă și bătrână căreia nu-i pasă dacă întârzie la spectacol. „*Salam aleykum!*" strigă bărbatul fluturând din mână. E îmbrăcat după lege, cu o cămășoaie care îi cade sub genunchi, pantaloni lejeri, ambele albe, și o legătură pe cap. Straiele lui minimaliste și funcționale sunt de-a dreptul elegante. În comparație cu el, noi asudăm în armuri ca niște extratereștri caraghioși. Poza pe care i-o fac este din păcate și ultima în Sudan, căci dau să i-o arăt și constat că, fie de la căldură, fie dintr-un motiv misterios, camera noastră foto pe care am dat o avere nu mai funcționează. Awad descalecă și țâțâie din buze. „*Problem?*" La semnul

lui Ionuț, se apucă să care la vale una dintre valize. După care reface traseul pentru a-l ajuta pe motociclistul nebun să scurme nisipul, să culce mobra pe o parte, să o pună cu roata din spate în aer și să o tragă din șanț. Nu avem inimă să nu îl invităm pe Awad la o gustare. Ne așternem la umbra cămilei, întindem o pungă de curmale pe jos și desfacem sticla de apă. „*Sudan tamam*", spune Awad cu degetul mare vertical și pumnul strâns. Își aprinde o țigară: „Ați dormit vreodată în deșert?" Îi spunem că da. Râde: „Sper că v-a plăcut." Și adaugă mai mult pentru sine: „Ehe, când eram tânăr, ce nopți pe cinste am avut!..."

Deșertul e un mediu propice să-ți pui ordine în gânduri. Cere atâta efort numai ca să existi, încât te face să te întrebi: ce caut aici? În cazul nostru aparte de vagabonzi cu acte, problema se pune altfel. Cei mai mulți africani au vrut să afle (și ne întrebăm și noi foarte des) de ce călătorim. Sigur, la început cred că a fost și o provocare. Când am

plecat nu mai mergea nimic așa cum trebuie – munca, banii, sănătatea. Plecând, nu am simțit că am avea ceva de pierdut. Dar călătoria asta nu e nici o vacanță prelungită. De testat, am fost testați cu vârf și îndesat. Provocarea a fost să ne îmbunătățim viteza de reacție, să ne înfruntăm temerile, să ne încredem în cine ne stă alături. Ne-am amintit că nu ne-am născut din betoane, ci din natură, că știm să improvizăm ca să facem motocicleta să meargă, că ne descurcăm fără să înțelegem limba sau hărțile, că știm să facem focul atunci când punem cortul peste urme proaspete de lei. De când vagabondăm, numele de orașe au miros și sunet, granițele au gust. Dar câștigul cel mai mare este că ne-am dat seama că noi călătorim pentru oameni și, pentru oricine e ca noi, Sudanul e un adevărat regal.

Seara asta nimerim la cină în compania unor exemplare deosebite. De la distanță locul nu promite nimic – zidul de incintă clasic, de cărămidă tencuită cu lut, clădirea de tip vagon în fundul curții și la intrare câteva mașini parcate lângă suportul de făclii. În Sudan apusul coincide cu momentul de *rendez-vous* al prietenilor și curtea este plină de ei. Un neavenit ar zice că au ieșit din casă în pijamale și cu prosopul de la duș înfășurat pe cap, așa de relaxat șed, grupați convivial la mesele pitice pline de farfurii. „*Yalla*", ne face semn un bărbat. Pășim peste mormanul de papuci de la intrare și ne apropiem. Ni se face loc la masă. „*Sudan tamam?*" „*Sudan tamam*", spunem. E clar, ne-am înțeles. Până să ne așezăm noi mai bine, chelnerul pune pe masă o farfurioară din email cu *fuul* și câteva ouă prăjite în mijloc și pâine. Da, știm, toată lumea din România se pricepe să facă o fasole făcăluită... dar sudanezii știu să o facă pe cea mai bună, de să te lingi pe degete. Schema corectă cere să rupi o bucată de pâine, să o înmoi în ulei de măsline și să aduni cu ea o grămăjoară minusculă de *fuul*. Necazul e că oamenii ne mai spun o grămadă de lucruri interesante, toate pe înțelesul tuturor, adică... în arabă. La un moment dat pricepem din gestica lor că vor să știe câți copii avem. „*Insha'Allah*, spune Ionuț, când o veni vremea."

La plecare oamenii ne dau de înțeles că e exclus să contribuim la nota de plată, așa că Ionuț merge să comande un rând de ceai pentru

toată lumea. Suntem pur și simplu copleșiți de acești sudanezi de treabă care nu cer să fie răsplătiți în nici un fel. Bucuria lor e că ne au în ospeție. Bineînțeles că până la urmă și ceaiul îl achită tot ei. Dacă nu aș ști că e nelalocul lui, i-aș strânge pe toți în brațe și le-aș îngenunchea la picioarele desculțe. Nu știu zău cum o să ne putem lipsi de astfel de dovezi de omenie, mai ales înapoi, în viața de zi cu zi de „acasă", unde când ieși din casă tragi de clanță ca să fii sigur că ușa e încuiată, unde te temi să-ți lași copilul singur în fața blocului și mașina cu bagaje înăuntru în parcare... Of, așa nu aș mai pleca de aici din Tamam...

A doua zi ajungem în Abu Hamed, unde se topesc trotuarele. E ultimul oraș până în Wadi Halfa, de care ne mai despart încă 340 de kilometri. În dimineața asta căldura excesivă combinată cu stresul ne-au venit de hac. De ieri-seară orbecăim: odată cu aparatul foto a trebuit să punem diagnosticul „mort" și GPS-ului. Călătoria continuă să ceară de la noi sacrificiu după sacrificiu, dar nu i bai. Viața de nomad se bate cap în cap cu atașamentul de obiecte.

Tragem așadar într-o cârciumă să combatem starea de leșin cu un pahar de ceai cu cardamom, așa cum am învățat de la Sayida. Patronul buticului scoate din joben cel mai cald zâmbet și o farfurie de falafel, din partea casei. „Încotro?" întreabă la fel de zâmbăreți ceilalți meseni. Le spunem că mergem în Halfa să luăm bacul de Assuan, care pleacă poimâine. Ei sar la unison în picioare cu mâinile în aer: „Nu se poate, e sinucidere curată!" „Ce aveți, oameni buni?" face Ionuț. „E foarte greu drumul, nu se poate să mergeți singuri, spun ei. Faceți cale-ntoarsă și luați-o spre Wadi Halfa pe drumul nou!" Suntem stupefiați. Adică ăsta ce are? Am nimerit pe alt drum? Ce-i drept, ne amintim vag că GPS-ul ne-a lăsat undeva înainte de Atbara. Probabil că om fi ratat un semn. Sudanezii trebuie să ne creadă nebuni. Ni se explică pe îndelete că ruta din Abu Hamed e o pistă pietroasă, paralelă cu linia de tren. Urmează stații din 30 în 30 de kilometri, însă, după vorbele lor, singurul popas cu ceai și apă e abia la jumătatea distanței, la Stația nr. 5. Pe restul drumului, dacă alegem să mergem pe el, vom fi singuri în Sahara, fără sisteme de comunicație și fără amforele *ubuntu*. Deși m-am obiș-

nuit să mi se spună că e bun ce e rău și aproape ce e departe, de data asta înclin să îi cred. Oamenii deșertului sunt altfel. Ar fi stupid să nu-i ascultăm.

Problema e că singura șansă de a mai prinde feribotul este să recuperăm timpul pierdut, plus ce programaserăm în mod normal pentru astăzi. În total sunt cel puțin 650 de kilometri de condus până la lăsarea nopții. Pe drum amforele se răresc, apoi apa devine tot mai tulbure, până când le găsim uscate. Ultimul litru îl împărțim în două. De sete și disperare, începem să ne sfădim la fiecare dușcă. Eu prefer să țin cu dinții de rezervă ca un avar, dar Ionuț își dă toată porția pe gât dintr-odată. Până în Atbara ne urâm de moarte și nu ne mai spunem nimic. În oraș redevenim oameni: bem apă, refacem proviziile și găsim asfaltul impecabil *made in China* care ne scoate în Dongola, unde facem plinul și ultimii kilometri din cei 730 de azi prin deșert.

Prizonieri în purgatoriul călătorilor

Cum poți să transporți săptămânal 500 de oameni între Magreb și Africa subsahariană? Cum treci copii, mâncare, animale vii și un munte de pașapoarte, fără computer, la 50 de grade? Cum rezolvi problema, când granița e Nasser, al doilea cel mai mare lac de acumulare din lume, care, după ce a fost umplut de barajul de la Assuan, a inundat vatra strămoșească a nubienilor, transformându-i peste noapte în nomazi? Toate astea nu se pot întâmpla decât într-un oraș ca nici un altul: Wadi Halfa.

Înainte să-i dăm o roată, trebuie să ne regrupăm forțele la umbră. E atât de cald, încât ți se coagulează sângele în vene. Halfa, cum îl alintă băștinașii, a fost întemeiat de doar câteva decenii de către familiile de nubieni care au rezistat mutării forțate din patria exterminată de Nasser. Înainte de ei, aici nu era nimic, căci ceea ce azi e una dintre cele mai importante treceri de frontieră de pe continent e și unul dintre cele mai fierbinți locuri din lume. Oricum, în afară de Valea Morții

din California, top ten-ul iadurilor pământești e întregit de vecini: Libia, Tunisia, Mali cu Tombuctu, Israel, Iran și ultimul pe listă Wadi Halfa, cu o temperatură terestră care nu a putut fi măsurată decât cu sateliți NASA: 52,7 de grade Celsius la umbră!

La jumătatea verii și a zilei, prăfuită și modestă, așezarea pare părăsită ca după bomba atomică. Lumea doarme sau se ascunde de soare. Trebuie să se lase noaptea pentru ca obloanele de tablă ale magazinelor să fie date în lături, să se scoată tăvile cu bunătăți de patiserie arăbească pe pervazuri, ceainăresele să își stivuiască borcănașele și piața să geamă de lume. Noi ne aruncăm bagajele într-un hostel sărăcăcios, spălăm toate rufele și le uscăm într-un sfert de oră, apoi plecăm în căutarea lui Mazar, tartorul, fixerul și avocatul diavolului în acest loc al tuturor posibilităților. Ne-am dat întâlnire la un pocal cu faimoasa limonadă de lămâie verde din Halfa, despre care am auzit încă din Nairobi. Mai întâi însă e musai să ne abatem pe la o brutărie. Bărbații care robotesc cu mânecile cămășilor suflecate peste coate și cracii pantalonilor sumeși deasupra genunchilor i-ar putea servi lui Michelangelo, fiecare în parte, de model pentru un nou David. Nu înțeleg cum în aburul de pâine coaptă pe lemne pielea le rămâne compactă și fără broboane de sudoare. Nu pricep cum astfel de mâini nu compun sonate, în loc să frământe aluatul, să-l plimbe dintr-una-ntr-alta ca și cum ar bate din palme și să-l alinieze în formă de mici farfurii zburătoare pe pista de aterizare din cuptor. Nu știu dacă am mai văzut păr atât de negru, dinți atât de albi, ochi atât de puternici. Și zeii din brutărie, în loc să se supere că ne holbăm la ei ca sălbaticii, ne cheamă înăuntru, ne dau să mâncăm câte o lipie. Pâinea e fabuloasă, cu un gust care mă face să mă gândesc la caravane, la un bol cu ulei de măsline și la cuvântul „familie".

„*Yalla*, John!" Mazar ne-a depistat și ne face semn să ne așezăm și noi la masa de plastic cu scaune reparate cu copci de sârmă unde bea o limonadă cu un alt străin. Grecul Kostas e jurnalist, plătit să conducă diferite motoare prin lume și să scrie articole despre peripețiile prin care a trecut. Acum merge spre Cape Town, după care va continua aven-

tura de-a lungul Americii Latine. Mazar ne spune că e singurul motociclist din localitate și că a sosit la amiază cu bacul din Assuan. Ne năpustim pe el cu întrebări. Kostas pică la țanc, pentru că, din câte știm, nava *RO-RO* din Turcia către Egipt e pentru moment singura legătură cu Europa. Evident, discuția necesită câteva carafe din celebrul suc de lime, care e pe atât de fabulos pe cât se spune.

A doua zi e miercuri, ziua în care pleacă bacul de pasageri. Ne așteaptă o noapte în pântecul lui și, cum ostilitățile încep devreme, imediat după ultimul mic dejun sudanez cu *fuul, gibna*[1], rucola și ulei de măsline, ne ocupăm locul la coada din port. Yamaha și cheile de la motocicletă rămân la Mazar, care s-a ocupat de acte și ne-a făcut rost de bilete pentru bac. Pentru că, față de alte frontiere pe care le-am trecut singuri, feribotul ăsta are o chichiță: pasagerii or pleca ei azi, dar barja pentru vehicule pleacă mâine, sau cine știe când. Aici intră în scenă Allah și Mazar. Sudanezul urmează să încarce motocicleta pe nava de cargo care va sosi la un moment dat în Assuan. Paranoicii pot să își încarce singuri vehiculele, să mai rămână o săptămână în Wadi Halfa până la următorul bac și să plătească taxa de port în partea cealaltă, dacă e cazul. Între timp Allah va veghea ca barja să nu se scufunde.

Noi ne împăcăm cu schema cea mai rodată și ne suim pe punte spunându-ne că ar fi chiar simbolic să ne pierdem „armăsarul" între Sudan și Egipt. Dar, judecând după furnicarul de oameni și bagaje, anticipăm o nebunie. Brusc, un căpitan dă semnalul pentru sprintul după un centimetru pătrat de punte. Primii care își ocupă locul în lanțul trofic sunt norocoșii care și-au rezervat de săptămâni cabinele de la clasa I. Restul cetățenilor suntem supți de puhoi sub punte, unde ne călcăm în picioare fără scrupule pentru a prinde ceva pe banchetele țepene de clasa a II-a. După care aruncăm o ultimă privire plină de jale înspre Sudan. Prin hubloul deschis Yamaha noastră albastră, parcată în port, e încadrată ca într-o poză de cimitir.

1. Brânză (aroba egipteană).

Urmează 24 de ore nebunești. Mai întâi ne sunt confiscate pașapoartele și aruncate la grămadă într-o cutie de carton. Dacă se întreabă cineva cum vor mai fi pescuite dintre cele cinci sute și ceva care se află acolo, poate sta liniștit. Polițaii de la bord ne-au informat deja că ne vom recupera actele abia la sosirea în Egipt. Oricum noi, Carola și Joe suntem singurii străini de la bord. Minunat. Cei doi sunt o nemțoaică frumoasă, care a călătorit deja pe partea de vest a Africii în camion și prin est cu mijloacele de transport în comun, și un american de *catwalk*, care își zice Bon Voyage Joe. Porecla spune totul; la 40 de ani tipul a aruncat într-un rucsac tot ce îi era de trebuință și și-a luat lumea în cap, începând cu America Latină. Încotro se duc cei doi nu e foarte congruent cu aerul de complicitate pe care îl împart: Carola se întoarce acasă să-și găsească de lucru, Joe o ia înspre Orient fără nici un plan. Ei s-au aciuat în capătul opus al compartimentului, dar fizica face să îndurăm împreună emoțiile și mirosurile pe cât de revoltătoare, pe atât de sublime care umplu acest Babilon. Paleta e dificil de descris în cuvinte. Mai bine vorbesc despre altceva: zgomotul. De când am urcat pe acest bac se vorbește sau mai bine spus se strigă non-stop. Bărbații, care au compartimentul lor separat, dincolo de hol, își cheamă consoartele să preia pruncii sau se fâțâie dintr-o parte

într-alta ca să se salute între ei. La femei, unde stăm noi, e şi mai mare gălăgia. Mamele lasă decenţa la o parte, saltă vălurile şi-şi alăptează sugarii. Cele mai tinere, senzaţional de frumoase, îşi arată pletele unse cu ulei de cocos şi rotulele mătăsoase îmbrăcate în tatuaje cu henna. Ah, ce zeiţe! Soţii, cu blana virilităţii iţindu-se prin gulerul de la gealaba, vin în vizite autoritare de lucru, pentru a fi admiraţi de neveste şi pentru a-şi educa progeniturile cu scatoalce.

Spre seară se anunţă că se serveşte masa şi poporul se pune în mişcare pentru a-şi lua în primire cina inclusă în bilet. Înotăm prin mulţime şi răzbim în holul central. Damful de bude e destul ca să-i taie oricui pofta de mâncare, dar nu se ştie cât o să rămânem pe bac, deci perseverăm. Avansând spre scară, constatăm că ambuscada se datorează faptului că, în spaţiul dintre perete şi uşa de la baie, două femei şi-au vărsat boccelele de parfumuri, gablonţuri şi chipsuri şi au deschis o băcănie.

Mâncarea de la cantină e chiar gustoasă. La întoarcere plonjăm mai curajos în marea de capete, ne strecurăm printre picioare şi băgăm capul în compartiment în clipa în care un băieţel neatent varsă tava cu supă în poala lui Joe. Mama cu cele două fete care ne sunt vecine pe bancheta nici mai lată, nici mai confortabilă decât o banchetă de personal se arată dornice să îl consoleze. Scot din paporniţe un fierbător electric şi căni de ceramică şi ne invită la un al nu ştiu câtelea ceai. Dar e prea cald. Hublourile sunt aburite de atâta suflare şi în locul unde plănuiam să ne ghemuim la noapte se desfăşoară un concurs de scuipat coji de seminţe.

Carola vine cu propunerea să ne culcăm pe punte. Carevasăzică ne reluăm slalomul printre femei guralive, copii hiperactivi şi veceuri cu bărbaţi care se uşurează din uşă, pentru a doua ascensiune a croazierei. Sus ne loveşte briza lacului. Nu ştiu unde speram să ne aciuăm. Estimez că sunt cel puţin 150 de suflete pe punte. Şi-au abandonat papucii, au scos din bagaje caftanele de curat şi se pregătesc pentru rugăciunea de seară. O comunitate impresionantă de sudanezi, somalezi şi egipteni care stă drepţi în aşteptarea unui semn al imamului.

Noaptea ne prinde sfădindu-ne cu echipajul. Am avut o tentativă să ne întindem saltelele într-un colț și căpitanul pare să se amuze mutându-ne dintr-un loc într-altul. Într-un final se îndură să ne ignore. Plictisiți, Carola și Joe s-au întors sub punte; noi doi rămânem mai mult de dragul plămânilor proprii, hotărâți să ignorăm picioarele între care punem capul. Din precauție, ne înfășurăm bine capetele în eșarfe și ne îndesăm hârtie igienică în urechi. Așa împușcăm doi iepuri dintr-o lovitură: nu ne mai deranjează nici vântoasa, nici ce-și povestesc întreaga noapte bărbații de lângă noi – toată viața sau trilogia *Stăpânul inelelor*.

Dimineață suntem desigur ultimii eliberați din purgatoriul călătorilor, în schimbul unei ștampile în pașaport care costă 15 dolari. Veștile bune din Egipt se opresc aici. Din cauză că vrem să intrăm cu vehiculul personal pe teritoriul sacru al faraonilor, egiptenii urmează să ne treacă prin toate supliciile pe care le-a îndurat umanitatea, de când s-au construit piramidele și până în prezent.

EGIPT

Egiptenilor le plac banii mei

Egipt, vatra unei culturi care mă fascinează din facultate, locul în care descărcau caravanele de pe Drumul Mătăsii și barjele de pe Nil, îmi frânge inima. Nu mă refer la birocrații din port, care se dau mai catolici decât papa. Egiptul mă ia peste picior cu bărbații săi frumoși cu pielea smeadă și buze pline cu care mă sâsâie ca pe o femeie ușoară. Mă amăgește cu pâinea aburindă pe tejghelele negustorilor care îmi aruncă un preț la mișto. Din pricina unora ca ei, de unde erau plăcerea noastră cea mare, piețele de zarzavaturi și sesiunile de ceai pe ulițele medinei au devenit un adevărat chin.

Suntem în Aswan, un oraș care, judecând după tot ce s-a întâmplat de când am ajuns aici, nu are cum să fie în Africa. E locul în care avem vedere către *souk*, Nil și Insula Elefantina chiar de pe

terasa hotelului, dar unde chiar și cele mai simple cumpărături degenerează în tratative obositoare. Aici negocierea pleacă de la prețuri umflate de zece ori și se termină cu îmbrânceli. Nu poate să fie în Africa un oraș în care un bătrân în aparență înțelept sare la bătaie pentru că nu vrem să ne lăsăm jefuiți. Unde strângi mâna cuiva și ți se depune în palmă o turcoază falsă, după care ești hărțuit până o plătești. Unde nu putem trece prin fața unei prăvălii fără ca cineva să nu ne apuce cu fermitate de brat și să latre: „Ce vrei? Știi cât costă?" Iar dacă scăpăm de șacalii ăștia, pe partea cealaltă a *souk*-ului ne preiau alții, cu fraze la fel de reușite: „Îmi plac banii tăi! Hai să te ajut să-ți cheltuiești banii!" Sau pur și simplu: „Bani!"

Au trecut deja șapte zile în Aswan și ne am făcut puțini prieteni: familia de cinci frați care ține cârciuma de *koshere*, fast-foodul tradițional egiptean, cum glumim noi, adică un mișmaș de orez, paste și tăiței, peste care se toarnă la grămadă linte, năut și sos de roșii. Mai e tânărul de la recepția hotelului, care și-o fi dat seama că nu suntem niște portofele fără suflet. Pe băiatul care vinde șlapi chinezești la colțul străzii l-am cucerit numai după ce nu a reușit să-mi vândă nici o pereche și a aflat că mi-am luat papucii pe o zecime din prețul lui dintr-un alt magazin. De atunci mă respectă atât de mult, încât de câte ori mă vede mă invită la ceai. E drept că de cele mai multe ori fac eu cinste, dar așa mi-am făcut o relație cu singurul vânzător din cartier care nu vrea zece sau chiar cincisprezece dirhami pe pahar, ci unul, cât dă toată lumea. *Allah akbar!* Pe adolescentul care face un fel de pizza pe strada cu hamamul nu știu dacă nu cumva e prematur să-l consider prieten. După ce l-am salutat câteva seri la rând, ne-a scăzut prețurile la jumătate și ne-a spus că îl cheamă Sayid.

Cu mâna pe inimă spun că în nici o altă țară nu am muncit atât de mult ca să fim acceptați. Egiptenii antici trebuie să fi fost oameni de ispravă. Națiunea care i-a moștenit nu o fi tocmai rea, dar în sânul ei sunt o grămadă de ticăloși. Să luăm de pildă „afacerea" ceaiului. Cum adică afacere, sari tu în sus, că până și în Turcia ceaiul e un simbol al ospitalității? Nu mai vorbim de Maroc, Mali sau Sudan. Ei bine,

și aici, ca și aiurea, bărbații egipteni, de la mic la mare, de la sărac la bogat, o ard cât e ziua de lungă și până târziu în noapte la ceai și narghilea. Cafenelele sunt pline tot timpul. Se toarnă ceai în timp ce se dă restul, se merge pe stradă cu paharul într-o mână și cu alta pe după brațul unui prieten la fel de ocupat să soarbă minunatul lichid. Egiptenii îșI iubesc ceaiul și-l beau pe unde apucă.

În vremea asta aflăm de la Mazar că Yamaha noastră încă nu a părăsit teritoriul sudanez. Problema cea mai mare nu e însă când ne sosește motocicleta, ci cum facem să o luăm din ghearele vămii egiptene după ce va sosi.

A douăzeci și doua țară africană din turul nostru e cea mai cu moț dintre toate. Nu acceptă vehicule cu numere de înmatriculare străine dacă nu sunt însoțite de *carnet de passage en douane*. Nu emite permis de import temporar. Nu permite circulația pe drumurile publice decât dacă obținem numere egiptene. Nu, nu, nu. După un ping-pong de telefoane la Cairo, Hurghada, Aswan și Wadi Halfa reușim să contactăm clubul saudit, care ne anunță că ne poate emite un carnet valid pentru 72 de ore.

O zi mai târziu clubul își retrage oferta, pe motiv că formularul nu ar mai fi „disponibil", adică nu aduce suficient profit. Ne mai ia

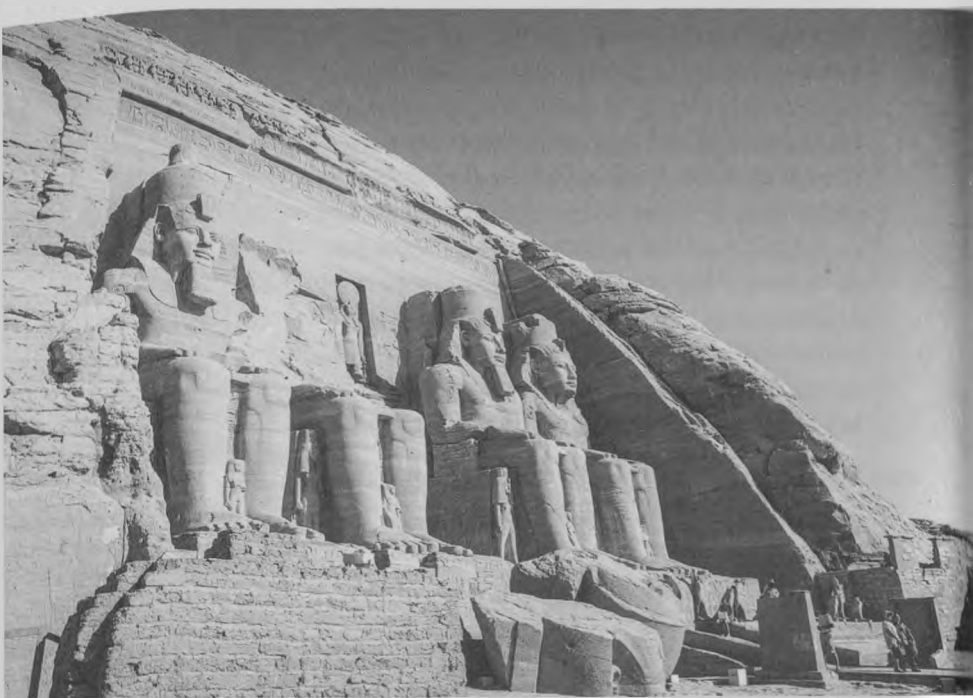

câteva zile să ne declarăm înfrânți. Pe barba noastră nu vom scoate niciodată motocicleta din port. Așadar, avem nevoie de un *fixer*.

Stabilim să ne întâlnim pe malul Nilului. Fluviul e un canal verde care adună ploile din câmpiile Africii și le transportă spre nord, până în Mediterana. E o arteră prin care curge atâta istorie, că nu ne putem lua ochii de la ea. Dar Kamal e cu gândul în altă parte. Privirea îi fuge peste cămașa mea mai mare cu două numere, peste pantalonii lui Ionuț peticiți la ambii genunchi și parcă îi citesc îngrijorarea că nu o să scoată destui bani de la noi. Pentru că banul e măsura prezentului în străvechiul Egipt. Presimt că, atunci când mafia egipteană va fi încheiat cu noi, vom fi mai goi ca un nou-născut.

În așteptarea actelor, nemaiavând nimic altceva mai bun de făcut, hotărâm să ne alăturăm Carolei și lui Joe într-un drum până la Abu Simbel. După Nubia, complexul de temple de acolo e a doua victimă notorie a barajului de la Aswan și singura dintre comorile inestimabile ale Egiptului antic care a fost salvată. Restul zac pierdute pentru totdeauna sub lacul Nasser. Toată această dramă pornește de la faptul că la începutul secolului cineva a hotărât că Egiptul ar avea nevoie de ceva mai mult Nil. În 1902 englezii înălțaseră deja un prim dig și șaizeci de ani mai târziu se demara construirea Marelui Baraj. Astăzi barajul asigură apă pentru irigarea multor ferme și electricitate pentru 15 la sută dintre gospodăriile egiptene. Dar savanții susțin că solul a sărăcit în nutrienți, că au dispărut multe specii endemice și că efectele implantului nu au fost încă înțelese. Pe unul dintre ele îl putem constata personal, cu prețul unei lupte corp la corp cu vânzătorii ambulanți de suveniruri. La intrarea în templul principal coloșii de 20 de metri poartă cicatricile complicatei operațiuni de strămutare a complexului din situl original, când totul a fost decupat în blocuri egale și recompus mai sus. Templul principal, al lui Ramses II, și cel al soției sale Nefertari sunt, fără îndoială, impresionante, iar înăuntru ne emoționăm foarte tare să recunoaștem basoreliefuri pe care le-am studiat în facultate. Dar, de când au fost mutate de pe locul sacru, templele și-au pierdut și din monumentalitate, și din magie. La vremea

respectivă arhitecții egipteni nu le-au săpat direct în munte la întâmplare, ci în așa fel încât soarele să pătrundă în altar într-o anume zi din an, conform ipotezelor – chiar de ziua de naștere a faraonului. Acum templele de la Abu Simbel sunt două movile splendide, care tronează deasupra unui peisaj artificial.

Ramadan în Cairo

În cartea celor *O mie și una de nopți* există o poveste care începe așa: „Cel care nu a văzut Cairo nu a cunoscut lumea: pământul ei e de aur, Nilul ei, minunat; femeile ei sunt îngeri cu ochi ca tăciunele; casele ei sunt palate; iar aerul ei e dulce și mai parfumat ca aloea, întru plăcerea inimii sale. Și cum ar putea fi altminteri, când Cairo este Muma întregii Lumi?"[1]

În ziua în care ajungem noi aerul capitalei egiptene nu mai e chiar ca în poveste. Orașul a adunat între timp peste zece milioane de locuitori și, ca în toate metropolele lumii, poluarea e extremă. Deasupra autostrăzii care duce în centru soarele apune de parcă cineva ar stinge un bec gigantic. Cairo! De emoție, tragem pe dreapta și ne îmbrățișăm. Acum bucla e întreagă. Linia pe care am desenat-o cândva în Google Maps se oprește aici. În ultimele zile ne-am gândit mult la asta, mai ales de-a lungul Nilului, care ne poartă spre nord. Ne-am oprit să ne adăpăm din apa tulbure a celui mai mare fluviu din lume, care hrănește atâtea națiuni. Egiptul, se spune, e un dar al Nilului, și am urmat firul apei și al istoriei în timp ce într-un cotlon al minții ne pregăteam pentru o despărțire. În Luxor, un oraș modern construit pe ruinele legendarei Teba, ne-am făcut puțin timp pentru arhitectura antică. Am intrat în templu pe aleea mărginită de sfincși, după ce am ocolit turistele din Balcani cu șorturi albe care lasă la vedere celulita și chiloții tanga. Am pășit spre sala hipostilă din Karnak cu sfială, în sensul dictat încă

1. În *O mie și una de nopți*, vol. 2, traducere de Haralambie Grămescu *apud* M.A. Salie, *Kniga tîsiaci i odnoi noci*; Erc Press, 2010, p. 39.

de acum patru milenii de procesiunea sacră. Pentru egiptenii de rând acesta era un loc de recuperare a energiilor vitale, de renaștere. Se credea că zeii, epuizați de haosul cosmic, veneau aici la finalul ciclului agricol pentru a se odihni. O, zei, ce bine ne ar fi prins și nouă puțină odihnă! Am studiat hieroglifele înscrise pe cele 134 de coloane și conturul auster al siluetelor săpate în pereții laterali până când ochii au început să ne lăcrimeze. Degeaba! Secretul activării simbolurilor a pierit odată cu egiptenii. Ca să ne lămurim cum trebuie procedat ne-ar trebui o mașină a timpului.

Înainte de Cairo petrecem ultimele două zile în deșert și constatăm că dunele care au început la Atlantic ca niște coapse de femeie se transformă spre Marea Roșie în spinări pietroase de dinozaur. Cum dăm ochii cu marea, tentația de a face o baie e irezistibilă. Tragem motorul pe mal și ne aruncăm hainele. Apa e minunată, foarte sărată și foarte albastră. Înainte de a o coti spre vest, mai întoarcem o dată capul înspre Sahara. Aspră, neospitalieră, dar, pentru noi, frumoasă. O să ne lipsească mult și știu de ce. Pur și simplu inimile noastre înțeleg deșertul și oamenii lui.

Capitala ne ia pe sus din primele clipe. Cairo e surprinzător și cosmopolit, un Paris arab. În centru mățăraia de autostrăzi închide un nucleu cu arhitectură franceză de secol XIX. Clădirile care străjuiesc marile bulevarde sunt din loc în loc întrerupte de implanturi staliniste și când te aștepți mai puțin dai peste ganguri înguste unde inteligheția urbei savurează un ceai, o narghilea și un ziar bun. Dar palatele și moscheile și-au păstrat gloria medievală.

Azi e vineri, prima zi de Ramadan. Cel mai mare oraș din Africa și din întreaga lume arabă se pregătește să sărbătorească cu mare fast. Traversăm la pas piața Tahrir, locul unde acum un an a început Primăvara Arabă. Ignorăm cu un zâmbet rece atenția negustorilor care ne înșfacă de cot și ne urează insistent „Bine ai venit în Alaska!". Am observat cât de volatil le e temperamentul și avem de gând să ajungem neșifonați în medina. Acolo, în piețe, în fața marilor moschei și în curțile școlilor coranice, iar pe alocuri chiar în stradă, se așternt tăblii

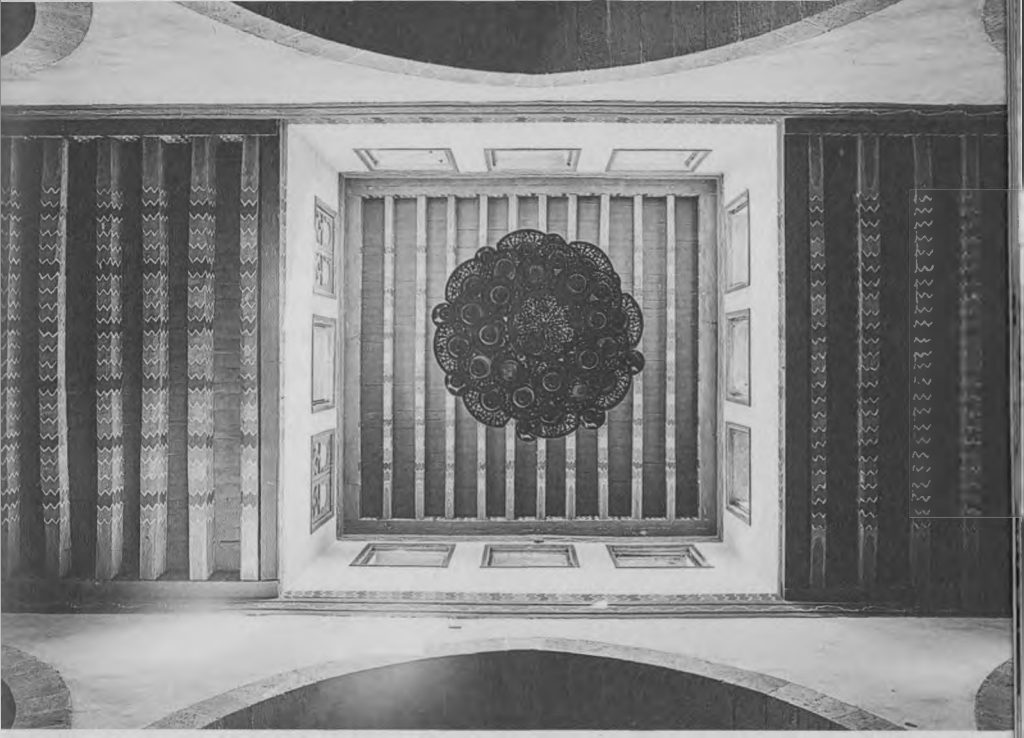

cu feţe de masă de gală şi covoare imense, se distribuie farfuriile şi se netezesc cutele de la caftanele de mătase. Pâinea soseşte pe bicicletă direct din brutării, cu ajutorul zecilor de băieţandri care fac slalom printre pietoni, troace şi măgăruşi, cârmind cu o mână ghidonul şi cu cea laltă balansând pe cap câte patru lăzi deodată. Urmează primul iftar, un festin pe măsura celei mai importante sărbători din an. Din labirintul de uliţe al marelui bazar Khan el-Khalili se scurg puhoaie de meseni. Patronii de prăvălii îşi abandonează afacerile şi locul care odinioară domina incontestabil comerţul mondial, încât Columb a pornit să caute rute de transport alternative descoperind Lumea Nouă, se goleşte.

La şapte seara muezinii capitalei dau semnalul. O rugăciune – corul de glasuri trebuie să se audă până la Mecca – şi credincioşii îşi încep sărbătoarea. Cum stăm noi gură-cască, ni se oferă prilejul cu totul nesperat să cunoaştem şi ospitalitatea egipteană. O femeie îi întinde

lui Ionuț un pahărel de plastic cu apă în care se înmoaie trei curmale. Pentru credincios, tradiția cere să rupă postul după modelul profetului Mahomed, pacea fie cu el. Fructele au gust de miere zaharisită și pregătesc stomacul pentru primul fel, care e o farfurie de *fuul* cu pâine. Pentru noi cina se încheie cu o frunză de salată și o porție de *ta'amyia*, un falafel făcut din fasole fava, dar întregul Cairo rămâne să petreacă până spre ora trei dimineața.

Mă bucur să aflu că în venele acestui oraș care nu doarme niciodată nu curge numai testosteron amestecat cu bani. Mă intrigă descoperirea că cea mai veche parte a străvechiului Babilon este, surprinzător, nu musulmană, ci creștină; că bisericile copte au fost construite cu mult înainte de venirea arabilor. Apoi sunt piramidele. Când istoricii Greciei antice scriau despre ele, masivele geometrii existau deja de peste două mii de ani. Nu mai străluceau, așa cum le-au vrut Keops,

Kefren și Mikerinos, ca niște cristale în deșert, căci vântul de peste Sahara cojise plăcile de marmură, lăsând în urmă blocurile de piatră, nude, eterne. Alte două milenii mai târziu Ghiza, Memphis și Dahsur au fost înghițite de Cairo în nebunească sa expansiune către deșert. Ca să le vedem, trebuie să facem kilometri de autostrăzi. Dintr-odată zăresc diagonala inconfundabilă în spațiul dintre două blocuri și inima îmi sare peste o sistolă. Sunt ele. Mormintele faraonilor. Dar, până să putem îngenunchea înaintea lor, avem de învins o armată de comercianți de kitschuri și de îndurat, ca și Mark Twain în 1867[1], „chinuri de nedescris din pricina foamei de bacșiș care licărește în ochii arabi".

Păcatul lui Nabil

Când am plecat din București cu gândul să dăm roată Africii, speram să continuăm spre est, pe Drumul Mătăsii, până în îndepărtata Mongolie. Între timp Orientul Mijlociu a ajuns o baie de sânge și minunatele cetăți ale Siriei au fost ruinate de bombardamente. Yemenul și-a închis frontierele către Djibouti și e patrulat de drone americane care caută cuiburi al-Qa'ida. În Cairo primim vestea că ambasadorul Statelor Unite în Tripoli a fost asasinat și că din 4 iulie vizele turistice pentru Libia se suspendă pe termen nedeterminat. Singura poartă deschisă a rămas vasul comercial care va părăsi Egiptul marți seară, cu destinația Turcia. Ceea ce nu știm încă este că urmează partea a doua a tragicomediei din Aswan, o piesă în trei acte.

Cortina se ridică peste o scenă în care toate lucrurile noastre sunt împrăștiate pe trotuarul din centrul orașului Cairo. Este sâmbătă, nici șase dimineața, și poliția scotocește în coburile noastre după ceva necușer. Suntem pe picior de plecare către Port Said, unde avem întâlnire cu agentul comercial, dar după părerea gaborilor la fel de bine am putea să dosim în coburi câteva kile de droguri. În toată zăpăceala

1. Mark Twain, *The Innocents Abroad, or The New Pilgrims' Progress* (1869).

reuşesc să-mi rătăcesc ochelarii de soare, ultima jertfă înainte de cărămida de bani de care urmează să ne despărţim în Port Said. Nu ne revenim de nervi decât câteva ore mai târziu, după ce ne-am cazat într-un hotel şi am dibuit adresa companiei AK Naggar Shipping. Fondat numai datorită construirii Canalului Suez, oraşul Port Said nu prea pare a fi cel mai prosper din Egipt, contrar a ceea ce spune Indicele de Dezvoltare Umană. Cum suntem în Ramadan, majoritatea firmelor lucrează doar câteva ore pe zi şi încercăm să nu ne enervăm că şeful biroului ne lasă să îl aşteptăm în faţa blocului o oră şi jumătate. Nabil e cărunt şi rotofei. La fel ca negustorii de suveniruri din Aswan şi Cairo, nu se deranjează cu *salam aleykum* şi nici nu ne oferă ceai, sau măcar un pahar cu apă. Se vede că nu îi place să fie luat la întrebări. Dialogul îl face să se foiască nervos pe scaun şi Nabil nu se sfieşte să ne admonesteze la fiecare frază: „Nu înţeleg de ce atâtea discuţii, spune; de obicei toţi clienţii plătesc fără să comenteze! O să coste atât cât o să coste! Voi spuneţi-mi de vreţi biletele sau nu." Însă noi refuzăm să batem palma pe ce nu e scris negru pe alb. Durează două ceasuri să estimăm că ni se cer: 200 de dolari pentru motocicletă, 300 per pasager, 125 comision de rezervare, atestat de transport şi onorariul (şpaga) comisionarului vamal şi încă o sumă necunoscută pe vamă, cel puţin 200. Asta înseamnă că taxele cumulate de intrare şi ieşire din Egipt ar putea fi de trei ori mai mult decât în celelalte douăzeci şi două de ţări africane la un loc, incluzând şi feribotul din Europa în Maroc! Încercăm să explicăm cât se poate de politicos că preţurile sunt cu 50 la sută mai mari decât ştiam noi. Nabil pufneşte: „Aveţi ghinion. V-aţi nimerit de Ramadan; acum totul e mai scump. Uitaţi ce e, spune, cu nasul încărcat de broboane de sudoare ca un curcan în călduri, ăştia sunt banii. Mie plătiţi-mi biletele acum şi ce mai aveţi de întrebat mergeţi să întrebaţi în biroul comisionarului vamal, care e o stradă mai jos." „Nu vă supăraţi, spunem noi, dar nu putem să cumpărăm biletele de la dumneavoastră până nu ne lămurim care e costul complet." Mă aşteptam ca pentru o mie de parai să pună mâna pe telefon şi să afle informaţiile necesare. Dar Nabil e atât de furios, că ne dă afară din birou şi se apucă să facă o rugăciune.

Pe comisionarul vamal, complicele lui Nabil, îl cheamă Sayed. În biroul lui ziua de lucru e și mai mișto – bârfe cu tovarășii, o știre sportivă de pe net ici, o pagină de gazetă colo. Restul programului se compune din a perfecta tehnica prin care un bănuț se poate roti în jurul axei verticale într-o scrumieră în timp ce te holbezi la ce se întâmplă pe stradă. După ce am muncit ani de zile ca să ne permitem să ajungem în Africa, scena asta nu ne poate lăsa indiferenți. Numărul lui Nabil e pe tasta doi a telefonului și Ionuț îi cere lui Sayed să își ia rolul în serios și să ne dea niște răspunsuri. Cât costă vama? Ne pot face actele ca să prindem bacul de mâine? Sau abandonăm toată afacerea și ne vedem noi de drum și el de titirez. Sayed se face negru la față. „Ascultă dom'le, cucoană, eu nu mă ocup cu asta." „Dar cine?" întrebăm consternați. „Ei!" și arată spre cei doi angajați din birou. Primul, Assam, e iute la mânie și vorbește o engleză de clasa a șasea. Dintr-o privire ne dăm seama că e personajul cu care o să avem cel mai mult de furcă. Mohammed

nu vorbește decât araba și rolul lui îmi pare și mai obscur; probabil că e fraierul trimis să alerge după ștampile și care o să stea să completeze toată hârțogăraia. „Bun, și cât ne costă?" „Nu știu", spune Sayed. „Păi cine știe?" „Mergeți să vă interesați în port." Cei doi nătăfleți după noi, pasămite să negocieze în numele nostru. Drumul e de pomană. Pentru cine nu e îmbrăcat egipteneşte, accesul în port este interzis. Nu suntem lăsați nici măcar să așteptăm în fața porții, așa că Assam se face că se roagă de paznic și intră singur. Revine într-un sfert de ceas cu o estimare și mai abracadabrantă, așa că îl anunțăm că, indiferent că e Ramadan sau nu, nu vom plăti nimic peste cât am dat pentru exact același lucru în Aswan. „E aceeași marfă, aceeași țară", spune Ionuț.

Actul trei al tragicomediei ne găsește înapoi în biroul lui Sayed, unde știm că orele trec și că întrebările ne vor rămâne fără răspuns. Ne am convins că Port Said e un oraș al clicilor de agenți, intermediari, companii de transport și comisionari vamali. Peste orice nu poate fi

justificat se va pune eticheta comision şi nu avem nici banii, nici nervii să fim noi ăia care să facă haos şi să dea mafia din acest port în vileag. „OK, spune Ionuţ, haideţi să facem actele. O să luăm barca asta nenorocită." După cum am ghicit, Mohammed e însărcinat cu dosarul. Birocraţia cere un creier cât o alună şi caracter zero şi el e candidatul ideal. Abia după câteva ore de lucru întreabă candid pentru ce fel de vehicul se întocmesc actele şi care este destinaţia vaporului pe care urmează să ne suim, ceea ce mă face să bănuiesc că în toată vremea asta s-a ocupat cu un rebus. Urmează încă un drum inutil, de data asta la poliţia rutieră din oraş, unde trebuie să obţinem un atestat că nu am fost implicaţi în nici un accident. Assam ne-a spus că motocicleta va fi inspectată personal de ofiţerul care emite actul, dar e a doua oară când suntem lăsaţi să aşteptăm afară, în timp ce Yamaha e „inspectată" de bună seamă direct prin ziduri de angajatul cu puteri paranormale. Toată gluma asta se desfăşoară ca şi cum Nabil, Sayed, Assam şi Mohammed ar face totul pentru prima dată în viaţă. Singurele ipoteze care stau în picioare sunt că ori teatrul e menit să ne intimideze, ori pur şi simplu ăsta e şarmul lor.

După cum a decurs ziua, finalul e de-a dreptul plicticos şi trece cât ai clipi. Facem un drum la bancomat, ne întoarcem în primul birou şi ne golim buzunarele în mâinile de cămătar ale lui Nabil, care tremură ca un păcătos în faţa ispitei. Nu mai avem suficientă energie ca să ne bucurăm de ultimul iftar în Egipt, de piaţa frumoasă care se umple încet de lume, de tarabele care la noapte o să geamă de creveţi şi calamar. Cu ultimii dirhami cumpărăm roşii, brânză, pâine şi smochine şi ne refugiem în camera noastră din Hotel de la Poste, unde ne facem covrig şi cădem pradă somnului.

Miercuri dimineaţă suntem în biroul lui Sayed, unde Mohammed continuă să caligrafieze. Dosarul a ajuns de un centimetru, deşi încă nu s-au făcut copii la documentele de origine ale motocicletei. Spre prânz ne îngrijorăm: „Nu ar trebui să mergem în port?" „Avem noi grijă de asta", spune Sayed. Oricum, barca soseşte abia la noapte şi trebuie să stea în port până mâine, când va fi descărcată de marfă. „Deci plecăm abia mâine?" „Nu, intervine Assam. Ce nu pricepeţi?

Trebuie să suiți pe navă de azi, pentru că plecarea e mâine." E clar, suntem pe mâini bune. Brusc Assam își amintește că trebuie să ducem Yamaha în port și îi explică lui Ionuț cum să ajungă la hangar. Vestea următoare cade ca un trăsnet: cică nava e deja în port, gata descărcată și pregătită să ridice ancora la ora șase. „Fuga, urlă Assam, mergeți la Poliție să vă ștampilați pașapoartele!" Dibuim clădirea, care e doldora de uniforme preocupate cu împărțitul pachetelor de Ramadan. În fine, primim ștampila, apoi sprintăm la hangarul unde am lăsat mai devreme motocicleta. Ni se cer 150 de dirhami taxă de magazinaj. Pe Ionuț îl apucă râsul. Le arată că nu mai avem decât 50, nici nu știu de ce e așa sincer. Egipteanul ia banul, îl bagă la teșcherea și noi ne zorim să punem gențile la loc pe motor. „Repede, că pleacă barca!", zbiară Assam și aghiotantul lui îi ține isonul în arabă: „*Yalla! Yalla!*" Și cei doi demarează în trombă într-o Lada răpciugoasă, cu noi pe urmele lor.

În port e atmosferă de îngropăciune. Pe platformă sunt doar câini letargici și un oraș de containere ruginite în spatele cărora se cască rampa întunecată de acces în nava de Mersin, Turcia. E deja trecut de șase, dar nu putem încă urca. Assam ne spune că îl așteptăm pe nu știu cine, care o să verifice pentru a catralioana oară că totul e în regulă și că vehiculul nostru cel dubios, al cărui dosar s-a dublat în grosime, va părăsi Egiptul după canon. Când în sfârșit suntem lăsați să ne suim pe punte, suntem atât de osteniți, că nu mai simțim nimic. Din cina servită la bord nu înțelegem mare lucru și adormim în cabina extrem de curată, dar fierbinte ca o saună, fără să apucăm să ne spălăm sau să ne urăm drum bun.

Dimineață descoperim că nava e ancorată în port, în același loc ca în seara precedentă. Trec orele, trece și amiaza și auzim muezinii care cheamă Egiptul la încă un iftar. La bord circulă zvonul că am aștepta un pasager întârziat și dintr-odată docul se umple de tiruri și coridoarele vaporului, de șoferi ruși și turci. Ne retragem pe puntea superioară, singura care a rămas liniștită, iar nava se pune în sfârșit în mișcare, odată cu soarele care apune peste continent.

Eu am senzația că noi suntem cei care stau pe loc și că Africa, draga mea Africă, fuge de noi.

EPILOG

Deşi mai bătrână cu patru sute de zile, nu am devenit deloc mai înţeleaptă. M-aş arunca în apa neagră a Canalului Suez, aş înota pe sub elicele împingătoarelor numai ca să mă întorc la mal, fiindcă acolo e salvarea mea. Simt că din Cape Town încoace am mers prea repede. Ne-a fost amândurora greu să ţinem pasul atunci când ţara în care ne aflam era alta, uneori la săptămână. Ruta de est se spune că e cea „uşoară" şi în parte e adevărat. Pentru noi, ruta de est a fost şi „ruta mai scumpă" şi după mine preţul cel mai mare pe care l-am plătit nu a fost în bani. „Hai, spune Ionuţ, trebuie să coborâm." Îl urmez tăcută, deşi aş prefera să stau aici până când uscatul se va stinge în neant.

În cabină e şi mai cald decât ieri şi singura soluţie e să ne băgăm pe rând la câte un duş. Ionuţ intră primul. Eu sunt mulţumită să mai zac puţin în sudoarea de Africa, cea coruptă, cea greu de înţeles şi de traversat, cea uşor de iubit.

La preţul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

Ana Hogaș și Ionuț Florea sunt doi tineri arhitecți. În anul 2010 au hotărât să renunțe – cel puțin pentru o vreme – la carieră și să pornească în jurul lumii pe motocicletă. Așa s-a născut proiectul *Into the World*, a cărui primă etapă a fost o expediție de 14 luni în Africa, începută în 2011.
Oyibo: 2 oameni, 1 motocicletă, 14 luni în Africa este volumul lor de debut.

Autorii mulțumesc pentru sprijinul acordat acestui proiect

ATRA • DOFTANA

intercapital invest

ROMANIAN PAPER DISTRIBUTION